

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Bibliografija radova o narodnoj književnosti

Šamić, Midhat

1972

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/items/a4b7c6bb-6dbf-4f53-ac7c-1cc031ba5aad>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

POSEBNA IZDANJA

KNJIGA XVIII

ODJELJENJE ZA KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

Knjiga 1.

MIRJANA BOGAVAC, VOJISLAV MAKSIMOVIĆ,
LUKA ŠEKARA

BIBLIOGRAFIJA RADOVA O NARODNOJ KNJIŽEVNOSTI

SARAJEVO
1972

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

POSEBNA IZDANJA

KNJIGA XVIII

ODJELJENJE ZA KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

Knjiga 1.

MIRJANA BOGAVAC, VOJISLAV MAKSIMOVIĆ,
LUKA ŠEKARA

BIBLIOGRAFIJA RADOVA O NARODNOJ KNJIŽEVNOSTI

Urednik
MIDHAT ŠAMIĆ,
vanredni član Akademije nauka i umjetnosti
Bosne i Hercegovine

SARAJEVO
1972

ACADEMIE DES SCIENCES ET DES ARTS DE BOSNIE-HERZEGOVINE

PUBLICATIONS SPECIALES

TOME XVIII

SECTION DE LA LITTERATURE ET DES ARTS

Livre 1.

MIRJANA BOGAVAC, VOJISLAV MAKSIMOVIĆ,
LUKA ŠEKARA

BIBLIOGRAPHIE CONCERNANT LES TRAVAUX SUR LA LITTERATURE POPULAIRE

Rédacteur

MIDHAT ŠAMIĆ,

membre correspondant de l'Académie des sciences et des
arts de Bosnie-Herzégovine

SARAJEVO
1972

BIBLIOGRAFIJA I KRATKI SADRŽAJI RADOVA
O NARODNOJ KNJIŽEVNOSTI U PERIODICI JUGOSLAVIJE

K N J I G A I

Bosanska vila (Sarajevo), — Glas Srpske akademije nauka i umetnosti (Beograd), — Glasnik Srpskoga učenog društva (Beograd), — Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva (Beograd), — Glasnik Skopskog naučnog društva (Skoplje), — Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine (Sarajevo), — Godišnjica Nikole Čupića (Beograd), — Južnoslovenski filolog (Beograd), — Letopis Matice srpske (Novi Sad), — Nastavni vjesnik (Zagreb), — Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), — Spomenik Srpske kraljevske akademije (Beograd), — Vienac (Zagreb).

Bibliografija je urađena u Institutu za izučavanje jugoslovenskih književnosti u Sarajevu.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
EPSKO NARODNO PJESNIŠTVO	11
I. <i>Epske narodne pjesme</i>	13
1. Izdanja i zbirke	13
2. Postanak, porijeklo i starost	21
3. Kazivači i pjevači	30
4. Zapisivanje i skupljanje	35
5. Opšti radovi i interpretacije	40
6. Bugarštice	53
7. Događaji i ličnosti	54
8. Motivi	66
9. Mit i religija	70
10. Lokaliteti	73
11. Jezik, stil i metrika	77
12. Melografija	81
13. Realije	82
14. Pomeni, prevodi i izučavanja u stranim književnostima	83
15. Komparativistički radovi	106
II. <i>Narodne pripovijetke, predanja, poslovice i zagonetke</i>	117
a) <i>Pripovijetke i predanja</i>	117
1. Izdanja i zbirke	117
2. Postanak, porijeklo i starost	120
3. Opšti radovi i interpretacije	121
4. Motivi	125
5. Mit i religija	125
6. Pomeni, prevodi i izučavanja u stranim književnostima	126
7. Komparativistički radovi	128
b) <i>Poslovice</i>	132
1. Izdanja i zbirke	132
2. Zapisivanje i skupljanje	133
3. Opšti radovi i interpretacije	133
4. Pomeni, prevodi i izučavanja u stranim književnostima	134
5. Komparativistički radovi	134
c) <i>Zagonetke</i>	135

LIRSKO NARODHO PJESNIŠTVO	137
1. Izdanja i zbirke	139
2. Postanak, porijeklo i starost	142
3. Zapisivanje i skupljanje	143
4. Opšti radovi i interpretacije	143
5. Motivi	152
6. Mit, religija, običaji	152
7. Melografija i koreografija	163
8. Problemi klasifikacije	169
9. Pomeni, prevodi i izučavanja u stranim književnostima	169
10. Komparativistički radovi	173
STRANA NARODNA KNJIŽEVNOST	175
INDEKS IMENA	187
INDEKS GEOGRAFSKIH NAZIVA	202
INDEKS STVARI I POJMOVA	206

PREDGOVOR

Zamisao o izradi niza bibliografija radova o narodnoj književnosti koji su objavljeni u našoj periodici, kao neophodnom i nezaobilaznom poslu u naučnom proučavanju narodnih umotvorina, javila se u Institutu za izučavanje jugoslovenskih književnosti u Sarajevu. Inicijator i rukovodilac u realizovanju ove ideje bio je pokojni Salko Nazečić, član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Neposrednu pripremu materijala i konačno uobličavanje teksta ove knjige izvršili su: Mirjana Bogavac, Luka Šekara i Vojislav Maksimović. U ekscerptiranju građe, u početnoj, pripremnoj fazi rada, koja je trajala nekoliko godina, sudjelovali su: Muhsin Rizvić, Ljubica-Tomić-Kovač, Mirjana Bogavac, Hatidža Krnjević, Boris Čorić i Luka Šekara. U razradi koncepcije i u utvrđivanju konačne strukture čitavog izdanja posebnu i značajnu pomoć pružio je prof. dr Miroslav Pantić. Po njegovim sugestijama izvršena je klasifikacija građe.

Da bi se pripremile prve knjige ovog izdanja*, pregledano je nekoliko desetina listova, časopisa i kalendara i napravljeni su kratki sadržaji tekstova koji se odnose na narodnu književnost. Ovom prvom knjigom prikazana je građa iz trinaest časopisa koji su izlazili u našim glavnim književnim centrima (Beograd, Zagreb, Novi Sad, Sarajevo i Skoplje), značajnim po doprinosima u izučavanju narodne književnosti. Osim želje da već u prvoj knjizi budu zastupljeni časopisi iz ovih književnih središta, u rasponu od gotovo vijek i po, izbor nije podrazumijevao i posebne kriterijume. U ovom pogledu autonima je stalno bila na umu dugoročna namjera da se serijom knjiga obuhvate svi naši značajni časopisi koji su se iz bilo koga aspekta bavili prezentovanjem i interpretiranjem narodnog stvaralaštva.

Raznorodni časopisi, koji su pokretani u različitim prilikama, međusobno nevezanim, sa nejednakim prisustvom radova o narodnoj književnosti, kao i sa različitim naučnim nivoom i književnoteorijskim pristupom, donijeli su obimnu, raznovrsnu, a ponekad i sirovu građu, čija obrada i predstavljanje izazivaju niz razumljivih teškoća i dilema. Sve ove osobenosti časopisa izrazito su se i nametljivo reflektovale prilikom klasifikacije građe.

* U finansiranju ovog projekta, pored Republičkog fonda za naučni rad, učestvovala je i Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Kako ova bibliografija predstavlja radove o narodnom stvaralaštvu, a ne izvorno stvaralaštvo, nijednu od dosadašnjih podjela nije bilo moguće primijeniti, niti je neka od njih mogla biti uzor. Nakon razmatranja više mogućnosti, formulisana je i prihvaćena podjela bibliografske građe na radove o epskom pjesništvu, o lirskom pjesništvu i o našim interesovanjima za narodnu književnost drugih naroda. U okviru ovih cjelina razrađena je podjela koja je bila najadekvatnija postojećoj građi, a koja je podrazumijevala i građu za ostale knjige bibliografije. Ipak, i ovako razgranata podjela ponekad je izgledala kao kruta shema, u kojoj nisu mogli naći odgovarajuće mjesto neki rezimei. Pojedini radovi, posebno oni koji su po karakteru etnografski, istovremeno dotiču i liriku i epiku, a često sadrže i elemente komparativnog proučavanja, što sve znatno otežava primjenu bilo kakve dosljednije podjele građe. Slično je i sa tekstovima koji se bave problemima postanka, porijekla i starosti epskih narodnih pjesama i sa građom o istorijskim i drugim ličnostima.

Izrada rezimea zahtijevala je i podrazumijevala objektivan prilaz tekstovima, ali obim rezimea nije mogao biti adekvatan veličini i značaju studije, kritike, članka ili bilješke na koju se odnosi. U težnji da se u sadržajima pomenu radovi i autori na koje se pisac teksta poziva, ili polemíše sa njima, da se navedu naslovi pjesama, pripovijedaka i zbirki koje se javljaju u određenom tekstu, i da se što je moguće više uputi u probleme koje pokreće i na koje daje odgovor autor — pojedini sadržaji manjih kritika, članaka i prikaza veći su po obimu od rezimea studija koje su rađene na više stotina stranica.

Tekstovi što su ušli u ovu knjigu bibliografije uzeti su iz časopisa različitog vremenskog razdoblja, pa su — i pored svih ujednačavanja — na određen način prisutne različitosti jezičkih i stilskih normi, kojima su podlijegali ovi tekstovi u vrijeme prvog objavljivanja.

Većina časopisa je na različite načine obilježavala godinu izlaženja, godište, broj knjige ili sveske — ne samo u odnosu na ostale časopise, nego i u raznim periodima svoga izlaženja. Podaci vezani za određeni rezime uneseni su u bibliografiju ovim redom: broj jedinice, prezime i ime autora, naslov jedinice, naziv časopisa u kome je objavljena, kalendariska godina, godište ili knjiga i stranica.

Anonimi i pseudonimi razrješavani su na osnovu godišnjeg sadržaja, u slučajevima gdje je to bilo moguće, ili uz pomoć enciklopedija i ranije rađenih bibliografija. U želji da se prostor što racionalnije iskoristi, u sadržajima nisu navođeni naslovi pjesama koje se pominju ili objavljuju, ako su one iz poznatih zbirki narodnih pjesama, nego je naveden samo broj pod kojim su one štampane (na primjer Vukove zbirke, zbirke Maticе hrvatske i druge). S druge strane, uz naslove pjesama koje se u cjelini objavljuju prvi put, ili ako autor nije uputio na zbirke u kojima su ranije objavljene, u zagradi je dat i broj stihova. Tačkicama je označeno gdje prvi stih pjesme predstavlja u stvari i njen naslov.

Da bi se bibliografijom moglo lakše koristiti, izrađeni su i indeksi imena, geografskih imena i lokaliteta i indeks stvari i pojmova. Pored književnih termina, u indeks stvari i pojmova uneseni su i naslovi djela, članaka i studija i naslovi narodnih umotvorina koje se pominju u

bibliografiji. Lična imena, međutim, i kada su predmet interesovanja, nisu unesena u indeks stvari i pojmova, nego su ona — bez obzira po kom osnovu i kakvim se povodom pominju — uvrštena u indeks imena. Brojevi uz imena i pojmove u indeksima odnose se na broj bibliografske jedinice, a ne na stranicu knjige.

Sadržaji bibliografskih jedinica nose i specifične oznake timskog rada u Institutu. Ma koliko su se vršili pokušaji stilskog i strukturalnog ujednačavanja, sadržaji su morali djelimično zadržati duh i osobenosti njihovih autora. Uz uslovljenosti koje su već istaknute, i ova činjenica je uticala na različitu formu, obuhvatnost i karakter pojedinih sadržaja, u kojima se vide i odrazi mišljenja i stila onih kojih su ih sačinili.

Izrada bibliografija radova o narodnoj književnosti, objavljenih u našoj periodici, u potpunosti je nov posao u nas, pa se time odmah mogu i pretpostaviti mala iskustva u radu, kao i kolebanja i dileme u uobličavanju karaktera, strukture i profila ove knjige. Posao je obavljen u okolnostima koje znače i pionirske napore što sami po sebi nose elemente entuzijazma i želje da knjiga što potpunije odgovori naučnoj namjeni. Koliko je u tome zaista uspjela, pokazaće njena praktična primjena i stručna mišljenja onih koji su za ovo najpozvaniji.

EPSKO NARODNO PJESNIŠTVO

I. EPSKE NARODNE PJESME

1. IZDANJA I ZBIRKE

1. АНОНИМ. *Епонеја о боју на Косову*. Босанска вила, 1902, XVII, 220.

Bilješka o izlasku iz štampe »prve knjige kosovske epopeje«, koja sadrži dvanaest pjesama, a obuhvata događaje do trenutka kada Ivan Kosančić uhodi tursku vojsku.

2. АНОНИМ. *Српске народне pjesме у свескама*. Босанска вила, 1902, XVII, 443.

Bilješka o izlasku iz štampe prve sveske iz zbirke Milana Obradovića, u kojoj se nalazi pjesma *Boj Srba s Tatarima pod carem Lazarom za svetkovinu i starevinu srpsku*. Ova pjesma je štampana u *Bosanskoj vili* 1887. godine.

3. АНОНИМ. *Српске народне pjesме под туђим именом*. Босанска вила, 1892, VII, 455.

Pisano povodom izdanja *Narodnih pjesama bosanskih i hercegovačkih*, koje su sakupili Franjo Jukić i Grga Martić. Ovo izdanje je pripremio Marko Šešelj. Autor bilješke protestuje što časopis *Vienac* ove pjesme naziva hrvatskim.

4. АНОНИМ. *Вукове народне pjesме*. Босанска вила, 1902, XVII, 322.

Osvrt na prikaz devete knjige Vukovih pjesama što je objavljen u beogradskom *Kolu*, u kome se traži novo, jevtinije izdanje Vukovih zbirki.

5. АДАМОВИЋ, П[ЕТАР]. *Црногорске јуначке народне pjesме*. Летопис Матице српске, 1950, CXIX, 366, стр. 156—157.

Bilješka o izdanju koje je uređio i predgovor napisao Reakcioni odbor, Cetinje 1949. Sastavljači su uzeli pjesme iz Vukovih zbirki, iz Njegoševog *Ogledala srpskog* i djela Marka Miljanova *Pleme Kući u narodnoj priči i pjesmi*. U ovoj zbirci učinjen je prvi put pokušaj izdvajanja pjesama koje su tematski vezane za Zetu i Crnu Goru. Pjesme

su podijeljene u dvije grupe: »pjesme o vlasteli« i »pjesme o borbi naroda protiv Turaka«. U prvu grupu pjesama, pored ciklusa Crnojevića, ušle su i pjesme *Ženidba Grbljičiča Dana, Paša Podgorica i čobanbaša Đuro* i *Ženidba kralja Vukašina*.

6. Д. Српске народне песме, I. Издање књижаре „Време“. Београд, 1923. Гласник Професорског друштва, 1924, IV, 62—63.

Prikaz knjige koja obuhvata pjesme mitološke, o Nemanjićima, o Kraljeviću Marku, o Crnojevićima, o Brankovićima, o Jakšićima. Izbor je napravio Dragutin Kostić.

7. ДИМИТРИЈЕВИЋ, РАДМИЛО. *Др. Винко Вигезица, Антологија народне поезије*. Београд, 1937. Гласник Југословенског професорског друштва, 1938—1939, XIX, 228—231.

Pisac prikaza ističe da predgovor Vinka Vitezice ne zadovoljava školsko-pedagošku stranu ovog izbora. Informacije i razmatranja trebalo je učiniti pristupačnijim djeci, bez digresija stručnog karaktera. Vitezica je izvršio i novu podjelu narodnih pjesama, uzimajući osjećanje kao bitno obilježje. On je unio i grupu muslimanskih pjesama, kao i pjesme o hrvatskoj prošlosti. D. zamjera što ova antologija ima malo pjesama o Marku Kraljeviću, hajducima i uskocima.

8. Б[ОРБЕВИЋ, БОРБЕ С]. *Народне pjesme Мухамедоваца у Босни и Херцеговини*. Босанска вила, 1889, IV, 59—61.

Interpretacija Jagićevog prikaza zbirke muslimanskih narodnih pjesama Koste Hermana, koji je štampan u časopisu *Archiv für slavische Philologie* (knj. IX, sv. 3).

9. GRGEC, PETAR. *Uz devetu knjigu Matičinih narodnih pjesama*. Nastavni vjesnik, 1940—1941, XLIX, 363—364.

U prve dvije knjige Matičinog zbornika narodnih pjesama došli su do izražaja epigonstvo i imitiranje Vuka St. Karadžića. Ne samo da su se u njima oponašali Vukovi srpski ciklusi, nego su se i originalnije i starije pjesme o hrvatskim narodnim junacima samo ekscerptirale i stavljale u *Dodatak* kao varijante. Tek trećom i četvrtom knjigom dobilo se nešto čega nema u Vuka: veliko blago muslimanskog stvaralaštva. Još više se oslobodio epigonstva Nikola Andrić u petoj, šestoj i sedmoj knjizi, uredivši hrvatske narodne lirske i epskolirske pjesme. U osmoj knjizi je Andrić zadržao Vukovu podjelu na cikluse. U devetoj knjizi on je proširio Vukov okvir i G. zalaže se da se nastavi tim putem u daljem izdavanju narodnih pjesama, to jest: treba se osloboditi od epigonstva, bježati od imitacija i tautologija, podijeliti pjesme u nove cikluse, izraziti nove poglede na cirkulaciju i pripadnost motiva, produbiti sistematiziranje tematike i morfologije, unijeti kritičnija etnološka i etnografska mjerila u taj rad.

10. JAGIĆ, V[ATROSLAV]. *Srpske narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine. Epske pjesme starijeg vremena, skupio Bogoljub Petranović. Na svijet izdalo Srpsko učeno društvo. U Biogradu 1867. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1868, II, 204—231.*

J. poredi pjesme iz ove zbirke s onima koje imaju iste motive a nalaze se u drugoj Vukovoj knjizi i dolazi do zaključka da su ove mnogo duže, a Vukove kraće, sažetije i ljepše. Vukove pjesme su starije, dok su Petranovićeve njihov noviji oblik. J. ističe važnost ovih pjesama za istoriju narodne poezije, pa zamjera Petranoviću što nije davao podatke o pjevačima i mjestima gdje su ispjevane. J. misli da ove nanovo građene pjesme možda i nisu prave narodne (na primjer pjesma *Propast carstva srpskoga*). One su dokaz kvarenja narodne poezije, jer pjevač u novu pjesmu unosi riječi i dijelove iz različitih pjesama. Na kraju J. daje tumačenje pojma mitološke narodne pjesme, pa mitološkom tumačenju dodaje princip uzajamnog pozajmljivanja.

11. [ЈОВАНОВИЋ], Љ[УБОМИР]. *Књижевни извјештај „Босанској вили“*. Босанска вила, 1887, II, 158—159.

Izišla je iz štampe Vukova knjiga pjesama (1887) priređena prema ranijim izdanjima; odstupilo se samo od Vukovog reda: umjesto ženskih, u prvoj knjizi su štampane »najstarije junačke pjesme«. Inače u svemu ostalom se pazilo da bude kao u Vuka.

Zamjera se izdavaču na velikom broju štamparskih grešaka i piše se pohvala Vuku.

12. КОРДУНАШ, МАНОЈЛО. *Књижевно писмо*. Босанска вила, 1892, VII, 108.

K. odgovara na prikaz svoje zbirke narodnih pjesama (*Srpske narodne pjesme slijepca Rade Rapajića*, II knjiga) koji je objavljen u *Književnoj smotri* (1892, br. 2). Prikaz ima »krupnih nedosljednosti«, smatra K., osobito u komentarisanju njegovog predgovora ovoj knjizi, gdje se govori o Marjanovićevim pjesmama Rade Rapajića.

13. КРЕШЕВЉАКОВИЋ, ХАМДИЈА. *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine. Sakupio fra Marijan Šunjić*. Sarajevo, Nastavni vjesnik, 1916, XXV, 407—412.

O životu i radu Marijana Šunjića. Šunjićeva zbirka ima 28 epskih pjesama (8.000 stihova) s kratkim bilješkama o većini kazivača i zapišivača. Pjesme su razvrstane na ličko-krajišničke, undurske pjesme različitog sadržaja i hajdučke. Pjesma *Mejdan i ženidba Ahmed bega iz Varada* (1482) objavljena je u *Bosanskom prijatelju*. Pjesme mahom pjevaju o poznatim junacima, a od novih junaka pominju se Nikola Jelinić i Ahmed-beg Ćirić.

K. vrši poređenja pojedinih pjesama iz Šunjićeve zbirke sa pjesmama ostalih naših zbornika i ukazuje na neke od motiva u svjetskoj literaturi koji su opjevani u pjesmama ove zbirke.

14. L[AGINJA, MATKO]. *Hrvatske narodne pjesme. Što se pjevaju u Istri i na kvarnerskih otocima preštampane iz »Naše Sloge« podporom Matice Hrvatske. U Trstu 1880*. Vienac, 1880, XII, 513—514; 529—531; 544—548.

Pjesme u ovoj zbirci podijeljene su na: junačke, ženske, svatovske, napitnice i koledove, dječije, naricaljke i pobožne. Između ovih i na-

rodnih pjesama drugih naših krajeva nema velike razlike; iz mnogih se vidi kako narodna pjesma putuje od štokavskih istočnih strana do Istre. I junaci su zajednički: Marko Kraljević, Ivo Senjanin, Ivan Karlović, Sibirjanin Janko i Sekula, sestra bana Zrinovića, Ljuba Marka Kraljevića, braća Jakšići, knez Matijaš, lijepa Dora, knez Ivan, Banović Mijat, Stipan Aršić, Kvadratin, Luka Stanković, Ante Depucija, Dukičić Ivan, Dean, Silvisoh, Jelačić.

L. iznosi glavne motivske i umjetničke elemente istarskih narodnih pjesama.

15. ЉУБИБРАТИЋ, СРБОЉУБ. *Српске народне пјесме, скупио их из српског народа по Босни Љубомир Васиљевић*. Босанска вила, 1909, XXIV, 63.

Bilješka o izlasku iz štampe zbirke narodnih pjesama iz Bosne, koje je prikupio Ljubomir Vasiljević iz Srpskih Šikulja. Zbirka je štampana u Donjoj Tuzli. Neke od pjesama štampane su i ranije.

16. М. *Из старих ризница*. Гласник Професорског друштва, 1926, VI, 141—142.

U zbirci se nalazi petnaest narodnih pjesama. Zbirka je izrađena sa namjerom da svi bolji guslari i pjevači narodnih pjesama budu predstavljeni po jednom svojom najljepšom pjesmom. Pjesme su popraćene objašnjenjima pojedinih stihova, narodnih običaja, te bilješkama o guslarima.

17. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [*Јавља намъ Г. Вукъ Стеф. Караџићъ...*]. Сербска Лѣтопись, 1828, IV, 12, стр. 153.

Vuk Karadžić javlja da je naumio štampati u Beču i četvrtu knjigu narodnih pjesama. Pohvala Vuku, koji je učinio da Srbi dođu u tješnji dodir s najprosvjećenijim evropskim narodima.

18. M[ARETIĆ], T[OMO]). *Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini. Sabrao Kosta Hörmann. Knjiga druga, Sarajevo 1889. Vienac, 1889, XXI, 650—652; 666—667.*

M. misli da se Hermanove pjesme mogu »ogledati« sa svim zbornicima narodnih pjesama poslije Vukovih. »Mora se priznati za dobru polovinu da su dobre i lijepe, a neke među njima su veoma dobre i lijepe (br. 32 i 44)«. U junačkim pjesmama, muslimanskim i hrišćanskim, jedina razlika je u idealima: u muslimanskim — hvalom se obasipaju muslimanski junaci, a u hrišćanskim — hrišćanski. Sve drugo je jednako, i to M. pokazuje na nekoliko primjera iz druge knjige Hermanovog zbornika koje upoređuje sa hrišćanskim pjesmama iz srpskih i hrvatskih zbirki. Kao predmet upoređivanja on uzima niz motiva: troglavog Arapina, motiv preoblačenja u ženske haljine ili haljine hrišćanskog sveštenika, motiv tri srca u junaku i na trećem guja, zazivanje vile u nevolji i motiv kad junak misli da je kula prokapala, a u stvari to na njega kaplju suze osobe koja nad njim plače. Zajednička su ovim pjesmama i mnoga loci communes, kao i uobičajeni počeci. Govoreći o dužini muslimanskih pjesama, M. smatra da je dužina rezultat posebne, rapsodske škole muslimanskih pjevača.

19. MARJANOVIĆ, L[UKA]. *Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini sabrao Kosta Hörmann, savjetnik zem. vlade za Bosnu i Hercegovinu. Knjiga prva, Sarajevo, 1888. Vienac, 1888, XX, 478—479; 488—492; 508—511; 523—527; 540—543; 556—559; 572—575; 588—591.*

M. iznosi principe MH po kojima je ona počela 1886. skupljati i izdavati narodne pjesme, te tvrdi da je Hermanova zbirka iznevjerila ove zahtjeve: on nije uz pjesme pominjao pjevače i način kazivanja pjesama, jezik je »okrenuo« na južno, ijekavsko narječje, nije dobro protumačio turcizme, neopravdano je umjesto aorista ili perfekta upotrebljavao prezent. Marjanović razmatra svaku pjesmu iz Hermanove zbirke posebno i utvrđuje slabosti u detaljima i cjelini. Zamjera naslovu zbirke »Narodne pjesme Muhamedovaca« i u izostavljanju imena srpskog ili hrvatskog vidi određenu političku tendenciju.

20. МАТИЋ, С[ВЕТОЗАР]. *Народне песме у записима XV—XVIII века. Летопис Матице српске, 1965, СХХХIV, 395, стр. 396—398.*

Prikaz antologije Miroslava Pantića. M. zamjera Pantiću što je »svoj članak iz *Priloga za književnost*, koji je imao vrednost i značaj manifesta i prethodnice ovoj antologiji, i u kome je bilo i drugačijeg i šireg zahvata u stvari, preneo samo delimično u predgovor ove knjige«. M. podvlači jednu razliku između hrvatskih i srpskih pjesama u Pantićevoj antologiji. Dok su hrvatski feudalci i njihove pjesme veseli, srpska pjesma, »donesena od preseljenika i begunaca ispred Turaka, puna je tuge zbog strašne propasti srpskih feudalaca«. M. piše da je mali broj pjesama u ovoj knjizi »čiji se motiv, s većom ili manjom potpunosti, ne nalazi u Vukovoj zbirci«. On ne prihvata Pantićev naziv »počasnica«, misleći da je bolji Vukov naziv »počašnica«, jer je Vuk unio u *Rječnik* oba oblika, a u svojoj zbirci je upotrijebio samo termin »počašnica«.

21. MODESTIN, J[OSIP]. *Dr Branko Drechsler: Izabrane narodne pjesme. I. Junačke. Zagreb, 1908. Nastavni vjesnik, 1909, XVII, 121—123.*

Drechslerova knjiga je podijeljena na dva dijela: na raspravu *O junačkim narodnim pjesmama* i na samu zbirku *Junačke narodne pjesme*. Prvi dio ima ova poglavlja: I Najstariji glasovi o junačkim narodnim pjesmama; II Utjecaj narodne pjesme na staru hrvatsku književnost; Kačić; III Naša narodna pjesma u evropskoj književnosti; Vuk Stefanović Karadžić: Zbirke; Utjecaj narodne poezije na književnost XIX vijeka; IV Bugarštice; V Deseterac; VI Postanje, razvitak i dioba narodne epike; Historički događaji i slobodni motivi; VII Narodni guslari i pjevači.

U okviru zbirke, pjesme su podijeljene u osam ciklusa: legendarni, pretkosovski, kosovski, Marka Kraljevića, despota Brankovića, braće Jakšića, junaka Ugričića i hajdučko-uskočki.

Prikazivač preporučuje da se izvrše neke ispravke u narednom izdanju.

22. НИКОЛИН, ПЕТАР Б. *Најлепше српске народне pjesme из збирке Вука Ст. Караџића. Босанска вила, 1897, XII, 285—286.*

Knjižara braće M. Popovića štampala je *Najljepše srpske narodne pjesme iz zbirke Vuka St. Karadžića* u dva identična izdanja (ćirilicom i latinicom) koja sadrže po dvadeset i dvije pjesme. Knjiga ima uvod potpisan od braće Popovića, mada je sigurno da je njegov autor Aleksandar Sandić. N. citira veliki dio uvoda i podvlači napad na Maticu hrvatsku, koja »otima i hrvatiše ovo najdragocjenije blago srpskoga naroda«.

23. ПАВЛОВИЋ, ТЕОДОР. [*Господинъ Вукъ Стефановићъ Караџићъ издае четврту часть Сербски Народни пѣсма...]*. Сербскій Лѣтописъ, 1833, IX, 32, стр. 157.

Najava izlaska iz štampe IV knjige srpskih narodnih pjesama; korist od njihovog izdavanja i preporuka.

24. ПАВЛОВИЋ, ТЕОДОР. [*Народне српске Пјесме скупио и на свијет издао Вук Стеф. Караџић... књига четврта... у Бечу 1833.*] Сербскій Лѣтописъ, 1833, IX, 35, стр. 160—161.

Autor piše o slavi i vrijednosti srpskih narodnih pjesama i izražava blagodarnost Vuku Karadžiću što je skupio narodne pjesme. P. prigovara Vuku zbog skarednosti.

25. Р[АДОЈЕВИЋ], В[ЕЉКО]. *Српске народне умотворине из разних српских крајева*. Босанска вила, 1899, XIV, 15—16; 29—30; 53—54.

Autor piše o zbirci Nikole Stankovića Kukića koja sadrži četiri junačke pjesme, trideset i devet ženskih i dvadeset i četiri pripovijetke iz Gornje Krajine i Bosne i Hercegovine. Podjela u zbirci nije dobra: među pripovijetkama ima basni, među junačkim pjesmama dvije su ženske. Ženske pjesme ne treba nazivati »sitnim pjesmama«, kao što je to učinio sakupljač. U zbirci R. pronalazi mnogo varijanata Vukovim i Petranovićevim pjesmama. Samo za četrnaest lirskih i četiri junačke pjesme R. nije našao varijante i za njih kaže da se »mogu mjeriti s najboljim pjesmama ove vrste«. Kukić nije imao uvid u zbirke prije njega. Radojević se zalaže za sakupljanje narodnih umotvorina, ali ne i za samostalno izdavanje.

26. САКУЛАЦ, МИЛИСАВ. *Пјесме Филипа Вишњића у редакцији и с предговором Божидача Томића*. Научно издање, Београд; *Пјесме Филипа Вишњића у редакцији и с предговором Божидача Томића*, Београд, 1935. Летопис Матице српске, 1936, CIX, 345, стр. 213—215.

Prvo izdanje namijenjeno je nauci, a drugo narodu. Knjiga je podijeljena u dva dijela: u prvom dijelu su nove, »originalne pesme, na broju 13, sa kratkim istorijskim objašnjenjima događaja«, a u drugom su starije narodne pjesme koje je Višnjić preradio.

27. СТАЈИЋ, В[АСА]. *Ерлангенски рукопис старих српско-хрватских народних пјесамa, издао Др Герхард Геземан, Ср. Карловци, 1925*. Летопис Матице српске, 1927, C, 312, стр. 169—171.

Erlangenski rukopis, prema Erihu Bernekeru, ima 213 srpskohrvatskih lirskih i epskih pjesama, te nekoliko umjetničkih pjesama, a potiče iz XVIII vijeka. Berneker je povjerio Gezemanu da rukopis zbornika priredi za štampu. Gezeman je utvrdio da je rukopis »ukoričen u makulaturu kalendara za 1733. godinu... pa da je stariji od rukopisa iz kojih je Bogišić vadio svoju zbirku«. Za 114 pjesama *Erlangenskog rukopisa* Gezeman je našao varijante u drugim zbirkama. S. primjećuje da njemačke studije koje je Gezeman objavio u zbirci »nisu uvek u vezi sa *Erlangenskim rukopisom*«, ali su značajne za proučavanje narodne poezije.

28. СТАНИЋ, МИЛИЈА. *Мићун М. Павићевих, Гусларске народне песме*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1939—1940, XX, 324—326.

Osvrt na zbirku koja sadrži osamdeset pjesama iz novije i najnovije crnogorske istorije; vrlo mali broj je iz XVII ili XVIII vijeka. Mane ove knjige proizlaze iz nedostatka kritičnosti, ukusa i osjećanja mjere. Otuda u njoj ima dosta slabih pjesama. U predgovoru Pavićević tvrdi da »prazvor naših narodnih pjesama bio je nekad kod Crnogoraca«, što je naučna neistina. To važi i za tvrdnju da je Vuk sam sročio dosta svojih pjesama. Uvod ovoj zbirci napisao je Matija Murko.

29. СТАНИЋ, М[ИЛИЈА]. *Новица Шаулић, Српске народне pjesme — Косово*. Београд, 1939. Гласник Југословенског професорског друштва, 1939—1940, XX, 221—223.

Interpretacija sadržine zbirke. Neke od pjesama se tekstualno poklapaju sa već poznatim pjesmama, druge su njihove varijante, dok su treće nove. Kosovski ep je ovdje dobio organsku cjelinu, kosovski događaji svoj prirodni, hronološki red. Jezik je negdje pretrpan provincijalizmima, varvarizmima, turcizmima, hiperbole su katkad neukusne, a neke pjesme, zbog razvučenosti i ponavljanja, dosadne.

30. ŠREPEL, MILIVOJ. *Zbirka hrvatskih narodnih pjesama*. Vienac, 1886, XVIII, 190—191; 205—206.

Poziv Matice hrvatske na skupljanje narodnih pjesama pred izlazak prve sveske njene zbirke narodnih pjesama. U pozivu se iznosi i koje je sve privatne zbirke Matica dobila na poklon, a zatim se daju upute za skupljanje i bilježenje narodnih pjesama. Govori se i o značaju narodne poezije, njenoj ljepoti i vrijednosti, o potrebi da se sakuplja i objavljuje.

31. ŠURMIN, ĐURO. *Državno izdanje Vukovih djela*. Vienac, 1901, XXXIII, 178—179.

Š. piše o izdanjima Vukovih knjiga *Srpske narodne poslovice* (Beograd, 1900) i *Srpske narodne pjesme*, VI i VII (Beograd, 1899. i 1900), dajući podatke o materijalima koji su ušli u ova izdanja.

32. ŠURMIN, Đ[URO]. *Hrvatske narodne pjesme*. Vienac, 1897, XXIX, 240—241; 255—256; 272—273; 285—287; 301—302.

Š. upoređuje prvu knjigu Matice hrvatske sa Vukovom drugom knjigom, pa konstatuje: Matičine pjesme su iz različitih krajeva i različite po vrijednosti; Vuk je štampao samo najljepše pjesme, i to iz štokavskih krajeva; Vuk je sabirao u prvoj polovini XIX vijeka, dok veliki dio zbirke Matice hrvatske potiče iz druge polovine XIX vijeka; što se tiče pjesama s istim motivom, može se reći da su Vukove pjesme originalnije, zbog ranijeg bilježenja.

U Matičinom izdanju pjesme o Marku Kraljeviću će činiti posebnu cjelinu. U »dodacima« pojedinih knjigama bilježiće se sve što je važno za pjesme i njihove varijante. Biće predstavljeni svi krajevi. Uz pjesme se saopštava od koga su i gdje su zapisane. Motivi će biti grupisani oko lica opjevanih u pjesmama.

33. Š[URMI]N, [ĐURO]. *Srpske narodne pjesme. Skupio ih Vuk St. Karadžić, knjiga IX, u kojoj su pjesme junačke novijih vremena o vojevanju Crnogoraca i Hercegovaca. Beograd, 1902. Vienac, 1902, XXXIV, sv. 25.*

O izdanju IX knjige Vukovih narodnih pjesama, koju je priredio Lj. Stojanović tako što je uzeo četrnaest pjesama iz Vukove pete, posmrtno knjige i devetnaest iz rukopisa.

34. Š[URMIN], Đ[URO]. *Uz »Hrvatske narodne pjesme«. (Knj. IV, odio prvi).* Vienac, 1900, XXXII, 627—628.

O organizaciji izdavanja narodnih pjesama. U IV knjizi Luka Marjanović je prikazao muslimanske pjevače i osobine njihovog pjesničkog kazivanja. I muslimanska narodna pjesma je u opadanju: i najbolji »pivač« — Kolak ne zna složiti pjesmu onako kao što su znali pjevači iz početka XIX vijeka. Š. misli da produživanja pjesama dolazi usljed dodavanja nepotrebnih stihova.

35. URLIĆ, Š. *Zbirčica pjesama o zaostroškom manastiru.* Nastavni vjesnik, 1905, XIII, 427—441.

Urlić piše da se u arhivu zaostroškog manastira nalazi rukopis zbirke narodnih pjesama iz XVIII ili s početka XIX vijeka. Rukopis sadrži 18 pjesama (11 u desetercu, 6 u osmercu i jedna u jedanaestercu), a o njemu su pisali Josip Riboli (*Vjenčić Milovanu posvećuje mu mili narod*) i Danilo Živaljević (u 171. knjizi *Letopisa Matice srpske*). Urlić se bavi pitanjem autorstva pojedinih pjesama i misli da neke od njih potiču iz pera Kačićeva. Za druge pjesme Urlić smatra da su djelo franjevca Frane Radmana.

U prilogu su objavljene pjesme *Pisma od konkursa* (185), *Pisma od Makarana* (255), *Tužba gosp. Šime Gabića svrhu lova* (265).

36. Ж[ИВОЈИНОВИЋ], Ј[ОВАН]. *Муслиманске народне јуначке pjesme. I свеска, сакупио Есад Хаџиомерспахић, Бања Лука, 1907. Летопис Матице српске, 1908, LXXXI, 249, стр. 73—74.*

Prikaz Hadžiomerspahićeve zbirke pjesama sakupljenih »prilikom ramazanskih noći od najglasovitijih muslimanskih pjevača ljute Bosanske Krajine«. Te pjesme »pružaju još dovoljno prilike za sticanje vu-

kovske slave. To svedoči njihova jedrina i obilje epske građe«. Ž. zamjera autoru što uz pjesme nema ni tumača ni rječnika. Prva sveska donosi tri i po pjesme, od kojih jedna ima 1488 stihova.

2. POSTANAK, PORIJEKLO I STAROST

37. АНОНИМ. *Из историје српске књижевности*. Босанска вила, 1890, V, 152—153; 173—175; 203—207; 238—243, 1891, VI, 12—13; 26—28; 120—121; 141—143; 168—169; 183—185; 293—295; 1892, VII, 217—219; 233—234; 246—247; 262—263; 1893, VIII, 190—192; 207—208; 239—241; 1894, IX, 218—220; 263—266; 281—283; 296; 326—328; 358—360; 1895, X, 170—171; 184—186; 198—200; 232—233; 248—249.

U posebnom poglavlju (od broja 12. iz 1891. do 18. iz 1894), pod naslovom *Srpske narodne pesme*, autor govori o starosti, porijeklu i načinu na koji se pjevaju naše narodne pjesme, i to »samo one junačke pesme što su u Vukovoj zbirci«, a zatim o sadržaju pjesama i njihovom odnosu prema istoriji, o bugaršticama, pripovijetkama, poslovicama i zagonetkama.

38. ANONIM. *O historijskih svjedočanstvih o pjevanju i pjesničtvu slovinskih naroda*. Vienac, 1876, VIII, 49, str. 796.

Interpretacija sadržine rasprave *O historijskih svjedočanstvih o pjevanju i pjesničtvu slovinskih naroda*, koja je čitana na sjednici Jugoslavenske akademije, a predstavlja prvi dio rada *Građa za slovensku poeziju*. Autor rasprave je Vatroslav Jagić.

A. razlaže Jagićeve stavove o pojmu pjesme, njenoj starosti izvedenoj iz istorijskih svjedočanstava, kod Slovena uopšte, a posebno kod Južnih Slovena i o tome koliko su hrvatske i srpske narodne pjesme bile poznate piscima dubrovačko-dalmatinske književnosti.

39. ЧИПЛИЋ, МИЛОЈЕ Ж. *Радован Зоговић. Три чланка о српском епосу. Београд, 1937. Летопис Матице српске, 1937, CX, 348, str. 112.*

U člancima *Nekoliko riječi o društvenoj bazi srpskog eposa, Srpski epos i feudalni lov, Primjeri demokratizacije srpskog eposa* Radovan Zogović iznosi zapažanja o društvenom razvoju i društvenoj bazi srpskog eposa. Polazeći od N. Kravcova, Zogović je podijelio razvoj eposa na epos srpskog feudalnog društva do dolaska i prodiranja Turaka na Balkan i na epos seljačko-građanskog, dakle demokratskog društva srpskog, koje se bori sa Turcima kao nosiocima novog feudalnog poretka i koje u svoj epos unosi elemente, i misaone i idejne, dijametralno različite od onih iz feudalnog poretka. Kod Zogovića se radi o primjeni novog shvatanja srpskog eposa, shvatanja koje polazi od žive istorijske materije i koje ondašnje društvene odnose ne idealizira.

40. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Белешке о варијантима српских народних песама*. Годишњица Николе Чупића, 1898, XVIII, 233—293.

U uvodnim napomenama G. govori o tragovima narodnog pjevanja od druge polovine XII vijeka, zatim o potrebi da se ima vremenski i prostorni pregled narodnog pjevanja, kao i pregled procesa nastajanja narodne pjesme, njenog života i načina na koji se ona čuva.

G. smatra da se varijante mogu podijeliti na tri vrste: prve su one u kojima su jedne iste ličnosti i događaji, nepromijenjene potke; u drugima uz sačuvana imena dolaze i druga, a uz to je unekoliko izmijenjena i potka; u trećima su događaji uglavnom sačuvani uz često veliku promjenu imena. U okviru svake od ovih vrsta Gavrilović govori o poznatim varijantama narodnih pjesama: Bogišićevim, varijantama o ženidbi kneza Lazara, o Marku Kraljeviću, o Herceg-Stjepanu, varijantama o smrti kralja Vukašina, o zakašnjelom junaku, o majci Jugovića, o Sibinjaninu Janku, Stojanu Jankoviću, o Vojinovićima i pjevanja o sv. Savi.

U vezi sa mijenjanjem pjesama i stvaranjem varijanata G. konstatuje i mijenjanje njihove etičke i estetičke strane.

41. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Најмлађи круг народних pjesама*. Годинишница Николе Чупића, 1893, XXIII, 95—136.

Najmlađim krugom srpskih narodnih pjesama G. naziva epske pjesme koje pjevaju o borbi za oslobođenje Srbije 1804—1815. godine (Vuk, IV, 24—41, 43—46, 62).

Kad je riječ o licima ovog kruga, G. saopštava koja su od njih poznata istoriji, a koja ne, a za događaje kaže da imaju solidnu istorijsku osnovu. Gavrilović se zadržava na razmatranju pojedinih pjesama ovoga kruga, navodi neke od njihovih estetičkih i etičkih odlika.

Na kraju, izlaže svoju teoriju o razvoju narodne poezije: prvo istorijsko doba narodnog pjevanja dalo je epsko-lirske pjesme, kratke i više kao elegijske reminiscencije o događajima. Krajem XV i početkom XVI vijeka, kad se javljaju novi poetski motivi, stari se ili zaboravljaju ili prepjevavaju epskim tonom i oblikom ili se čuvaju u pjesmicama prvobitnog oblika, tzv. poetskim rudimentima kojih je danas malo (Vuk, I, 674, 684, 685, 686).

G. govori i o uticaju pjesama ovog kruga na potonji književni, i narodni i umjetnički, rad.

42. ГАВРИЛОВИЋ, АНД[РА]. *Prvo istorisko doba narodne poezije*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1903, CLIII, 209—226.

Osvrćući se na Maretićevo mišljenje o vremenu postanka epike, G. tvrdi da je i prije XV vijeka bilo pjesama, i to u epsko-lirskoj formi. Za primjer uzima pjesme: *Sva se vojska Šišmanu predala* (14), njenu varijantu *Tužila devojka na Đurđevi vrati* (13), *Rasla mi je rasla titra i nerandža* (17), koje se nalaze u djelu Milana Milićevića *Kraljevina Srbija*, str. 143, 408, 157, 158, i Hektorovićevu *I kliče devojka pokliče devojka* (21). Sve ove pjesme govore o stvarnim istorijskim događajima i morale su nastati mnogo ranije nego što su zabilježene. Gavrilović se slaže sa Maretićem da su ovakve pjesme most za prelaz iz lirike u epiku. Ali, dok Maretić ovaj prelaz stavlja u XV vijek, G. smatra da je on trajao duže — od XII do XV vijeka.

43. ГАВРИЛОВИЋ, АНД[РА]. *Трагови народног певања у XVI веку*. Глас Српске краљевске академије, 1899, LV, други разред, 36, 93—108.

U dnevniku *Itinerarium gen Constantinopel*, štampanom 1531. године на немачком језику, Kuripešić се два пута dotakao народних pjesama у Bosni, spominjući junake народног pjevanja. Један је тада био жив и он га је видео, а другог је походио гроб.

Први јунак је Malkošić, subaša из Kamengrada, о чијим се »vrlim delima много пева по Hrvatskoj и Bosni« — тврдио је Kuripešić. Често је постављано питање: ко је тај Malkošić и гдје су те pjesme? Jagić и Serenzen су ово питање оставили отворено. U историјским spomenicima прве половине XVI вијека позната је личност за коју аутор мисли да је Malkošić. То је Malkoč-beg, turski, protivnički јунак. Njegova djela је Kuripešić nazвао vrlim zbog јunaštva, smjelosti и drskosti овог човјека, а не zbog моралног njihovog смисла.

U Bogišićевој zbirci (br. 112) postoji pjesma о Malkoč-begu. Ова није из реда оних које су се певале у вријеме Kuripešićевог putovanja, јер опјевава касније dogaђаје. O овом јунаку нема других сачуваних pjesama, али је и ова једна за G. »сведок да се о Malkoč-begu — Malkošićу zbilja певало у doba о коме Kuripešić прича...«

Kuripešić пише и о putovanju преко planine Medenika и описује grobove vojvode Pavlovića од Radosela и njegovog слуге, који »bejaše veran и јunačan, и о njegovim јunačkim delima и danas много певaju Bošnjaci и Hrvati«. Пошто такве pjesme нису сачуване, G. мисли да njihove ostatke треба »tražiti у onome што се danas пева о јunačkim delima — Radivoja, hajdučkog друга Starine Novaka«.

G. zaključuje да takvih pjesama више нема, али има pouzdanih dokaza о njihovom postojanju, као и о procesu preobražavanja pjesama које је počело у XVI вијеку.

44. IVŠIĆ, STJEPAN. *Naša narodna epika. Napisao dr Tomo Maretić*. Zagreb, 1909. Nastavni vjesnik, 1911, XIX, 38—47.

Пошто је говорио о proučavanju наше народне поезије, посебно епске, и istakao да су значајан doprinos на том послу dali Halanski, Veselovski и Mahal, I. podvlači значај Maretićeve knjige и опширно komentariše pojedina njena poglavlja.

45. JAGIĆ, VATROSLAV. *Građa za slovinsku narodnu poeziju. Dio prvi. Historijska svjedočanstva о pjevanju и pjesništvu slovinskih naroda*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti и umjetnosti, 1876, knj. 37, str. 33—137.

U prvoj глави J. опширно говори о значењу глагола »pjevati« у indo-evropskim jezicima, а у narednih pet zadržava се на svjedočanstvima о starini народне поезије slovinskih naroda (Poljaka, Čeha и Rusa), govoreći о pojedinim djelima. Он navodi svjedočanstva о slovinskoј поезiji из VII и IX вијека, osvrćući се на davnu поезiju у Poljskoј. Zatim ukazuje и на особености češke народне поезије. Govoreći о ruskoј narodnoj pjesmi, он navodi и njene јunake: Aljošu Popovića, Dobrinju Nikitića и Ilju Muromeca.

U posljednjoj glavi J. sagleda »prošlost narodne poezije kod Južnih Slovina«. Južnoslovenski ljetopisi malo govore o narodnoj poeziji. J. navodi neke izvore za izučavanje epike u XIV, XVI, XVII i XVIII vijeku. Na kraju govori o dalmatinskoj i dubrovačkoj književnosti i reflektu narodne poezije u njoj. Navodi niz primjera u kojima je jasan njen uticaj i citira stihove Š. Menčetića, Đ. Držića, P. Hektorovića, D. Ranjine, M. Držića, I. Gundulića i J. Palmotića. Posebno podvlači i značaj Kačićeve pjesmarice.

46. КОСТИЋ, ДРАГ[УТИН]. *Када је Вишњић певао „Почетак буне на дахије“*. Летопис Матице српске, 1936, СХ, 345, стр. 189—199.

O vremenu nastanka Višnjićeve pjesme *Početak bune na dahije* pisali su V. Čorović u *Zborniku u slavu Filipa Višnjića i narodne pesme* i A. Gavrilović u *Godišnjici Nikole Čupića*, XXIII, 1894, 101/4. Gavrilović je skrenuo pažnju da u Višnjićevoj pjesmi »ima izvesnih reminiscencija iz popularne pesme Zemunca Gavrila Kovačevića o srpskom ustanku, koja je bila objavljena pred kraj 1804«. Nebeske prilike koje Višnjić navodi u pjesmi, prema nalazu Milenka Vukićevića, dešavale su se od 1800—1804. osim pomračenja sunca, koje je zabilježeno 1806. Kostić poredi Višnjićevu i Kovačevićevu pjesmu i utvrđuje razlike, osobito u hronologiji događaja. K. ne prihvata Čorovićevo i Gavrilovićevo mišljenje o tome da je Višnjić tek 1809. ili između 1813—1815. mogao čuti Kovačevićevu pjesmu o buni na dahije i da je tada napisao svoju pjesmu. Pjesma je, kao i ostale Višnjićeve pjesme, nastala neposredno poslije događaja, dakle 1805, kako je to tvrdio i J. Tošković. Višnjić ne bi izostavio epski momenat pogubljenja dahija da se ono desilo prije nastanka pjesme. Navodi francuskog konzula da se u Bosni 1805. pjevala pjesma o buni u Srbiji odnose se, misli Kostić, na Višnjićevu pjesmu *Početak bune na dahije*.

47. КОСТИЋ, ДРАГ[УТИН]. *Старост народног епског песништва нашег*. Јужнословенски филолог, 1933, XII, 1—72.

Pri proučavanju narodne književnosti ostala su otvorena tri pitanja: 1. odnos između pisane i usmene književnosti; 2. počeci našeg narodnog epskog pjesništva i 3. vrijeme postanka epske, bugarštičke i deseteračke pjesme. Govoreći o ovim pitanjima, K. interpretira ranija mišljenja: Sv. Stefanovića, T. Maretića, P. Popovića, A. Serenzena i V. Jagića.

Pri istraživanju starine epike K. polazi od proučavanja njenog savremenog stanja, od XX v., pa ide retrogradno, sve do XIII v.

K. istražuje i stihovano narodno pričanje u narodnim pripovijetkama. Tragove narodnog stihovnog sloga nalazi i u nenarodnim proznim tekstovima — XVIII v.: u prepisu *Tronoškog letopisa*, *Slavenoserbskim vjedomostima*, u *Žitiju kneza Lazara i vojvode Miloša Kobilića*, u književnim spisima V. Rakića, M. Reljkovića, A. Kačića, F. Grabovca i drugih, te u zbirkama narodnih pjesama nastalih u Primorju, Slavoniji, Sremu, Srbiji i Vojvodini; XVII v.: u Pajsijevu *Žitiju cara Uroša*; XVI v.: u *Pesmi smrti*, u Hektorovićevom *Ribanju i ribarskom prigovaranju*; XV v.: u *Molitvi Bogorodici*, u pogovoru *Životu Despota Stevana*, *Slovu ljubve*, u *Žitiju Stefana Uroša III Dečanskoga*, u dvije pjesme glagolj-

skog rukopisa iz pariske Narodne biblioteke, u šest pohvala knezu Lazaru, u kancelarijskoj prozi, mnogim pismima i poveljama, u *Hrvatskom letopisu*; XIV v.: u pogovoru prepisivača jednom »slovu« sv. Klimenta, u jednom zapisu Grka Nikifora Gregore iz 1326. godine, u srpskoj Aleksandriji, u epitaflu Stefanu Hrelji Dragovolji; XIII v.: u Teodosijevu *Žitiju sv. Save* i Domentijanovu *Žitiju sv. Simeona*.

K. zaključuje da je u tom vremenu kad se stara književnost začinjala između nje i narodne, baš u formi epskog pjesništva, bilo uvijek uzajamnih veza, i to ne samo u pravcu od pisane ka usmenoj, nego i obrnuto.

48. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. 26, св. 1—2, 1960. Летопис Матице српске, 1960, СХХІХ, 386, стр. 212—214.

Prikazujući ovaj časopis, Kovaček se zadržava na članku Nikole Banaševića *Kosovka djevojka i neka Vukova tumačenja*, u kojem se iznosi mišljenje da je ova pjesma nastala u Sremu. K. osporava ovo Banaševićovo tvrđenje.

49. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Вук Караџић: О народним песмама*. Летопис Матице српске, 1961, СХХХ, 388, стр. 497—498.

U izboru i redakciji Goluba Dobrašinića štampani su Vukovi tekstovi o narodnim pjesmama i pjevačima. Brošura je namijenjena široj publici. K. stavlja primjedbu na to što je tekst o Maksimu Crnojeviću štampan u odjeljku o junačkim pjesmama, a ne u odjeljku o junacima.

50. МАТИЋ, СВЕТОЗАР. *Откад почиње наше епско певање*. Летопис Матице српске, 1962, СХХХІ, књ. 390, стр. 1—4.

M. najprije u polemičkom tonu razmatra Maretićevo mišljenje o starini naše epike i iznosi svoj stav: početak narodnog epskog pjevanja ne treba vezivati za pisana svjedočanstva o njegovom postojanju. Sama epska pjesma svojim mnogim crtama pokazuje svoju starost. Pjevanje o Marku i mnogobrojnost tih pjesama govore o tome da je on morao vrlo davno postati omiljena ličnost. Zatim, mnoge feudalne crte govore takođe u prilog velikoj starosti, kao i neki istorijski razlozi. »Dvorska feudalna pesma, i kao opšta odlika evropskog feudalizma, i kao ljudska potreba naših feudalaca, morala je kod nas rano osvojiti svoje mesto, zacelo još pre dvanaestog veka«. Matić se slaže sa Vukovim mišljenjem o tome zašto od epskog pjevanja prije XIV v. nisu ostali nikakvi tragovi, a zatim govori o »epskim perspektivama« Dukljaninove hronike kao »prvog književnog dela u kome se to pevanje dovoljno jasno može naslutiti«.

51. МИКЛОШИЋ, Ф[РАЊО]. *Епско песништво у Срба*. Србски Летописъ, 1863, ХХХVI, 108, стр. 74—103.

Pozivajući se na Grima, koji je na kongresu u Beču 1815. pozdravio skupljanje srpskih narodnih pjesama, Miklošić govori o stanju srpske narodne poezije i o nastajanju epa kod pojedinih naroda. Govori zatim o podjeli srpskih narodnih pjesama na ženske i muške, a onda posebno

o podjeli ženskih pjesama na svatovske, zdravice, naricanja, svečarske, kraljičke, dodolske, koleda, pjesme koje se pjevaju uz časni post, pobožne, sljepačke, mitologijske, pjesme koje se pjevaju na prelu, žetelačke, igračke, pjesme koje se pjevaju u Budvi na Spasovdan, pjesme koje se pjevaju djeci kad se uspavljaju, u ljubavne pjesme. Epske pjesme dijeli na ozbiljne i šaljive. M. analizira odlomke šaljivih pjesama »koje je Vuk u prvoj svesci prvog izdanja saopštio«. Ozbiljne junačke pjesme dijele se na mitologijske i istorijske, a one u svojoj osnovi imaju neku pripovijetku.

Postanak narodne poezije, kao i jezika i mita, zatim njeno autorstvo, ne treba tražiti u individualnom nego u narodnom duhu. Pjesme su stare koliko i događaji o kojima pjevaju, a njihovo nastajanje ne može se vezati za vlastelu — plemiće, jer se ne može reći da je u Srba bilo vlastele u pravom smislu te riječi. Epskih pjesama najviše ima u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i u planinskim krajevima Srbije. U Sremu, Bačkoj i Banatu one su rjeđe, dok na zapadu — u Slavoniji, Hrvatskoj i Dalmaciji ima više epskih pjesama. Što su mnoge pjesme koje se kod Vuka nalaze postale u srpskom plemenu, razlog je upravo taj što je Srbija »pozorište opevanih bojeva« i događaja, a epske pjesme postaju ondje »gde se sami događaji zbivaju«. Pjesma se kreće od mjesta gdje je nastala, širi se po narodu i doživljava svoju modifikaciju. Bugari su od Srba uzeli pjesmu o Kraljeviću Marku; pjesme o Janku i Sekuli srpskog su porijekla kao i pjesme o Novaku i Radojici (Vuk, III, 1—7), koje pjevaju i Bugari i Rumuni, a Srbi su od Bugara primili pjesmu o Dojčinu.

Govoreći o širenju narodne poezije, Miklošić navodi Vukove kazivače, a zatim govori o epskom opisivanju koje se zasniva na tom »što doteruje duh čovečiji na određeni stepen razvitka, gde čovek još nije naučio ograničavati se u iskazivanju svojih misli«. Miklošić dalje govori o epitetu, palilogiji, poređenju, počecima, metru i sliku narodne poezije i o njenom pjevanju. Miklošićev tekst preveo je Stevan Popović.

52. PAVIĆ, ARMIN. *Dvije stare hrvatske narodne pjesme*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1879, XLVII, 93—128.

U jednom rukopisu *Osmana* iz XVII vijeka Pavić je našao dvije stare narodne pjesme. Prva govori o pogibiji hrvatskog kralja Vladislava, a druga o smrti srpskog despota Zmaja. Tim povodom P. govori o starim hrvatskim narodnim pjesmama i zaključuje da one pjevaju i o događajima iz srpske istorije. Pošto su zabilježene još u XVI i XVII vijeku, u njima je potpunije sačuvana tradicija nego u pjesmama koje je Vuk zabilježio. P. poredi dvije pjesme — staru hrvatsku o Svilojeviću i Vukovu o Jurišiću Janku. Obje se potpuno slažu u sadržaju. Hrvatska pjesma, kao starija, bila je osnova za Vukovu — misli Pavić. Pomoću starih pjesama otkriva se cijeli proces mijena kroz koje je prošla narodna pjesma dok je napokon dobila svoj sadašnji sadržaj i oblik.

Druga pjesma govori o smrti srpskog despota Zmaja. Njen mlađi pandan je Vukova pjesma *Smrt Jova Despotovića*. Sadržaj je isti, ali u staroj pjesmi ima, u nekim detaljima, više istorijske istine.

53. PETRANOVIC, M[ILE]. *O narodnih pjesmah*. Vienac, 1882, XIV, 806—807; 819—823; 835—840.

P. govori o mjestu koje narodne pjesme zauzimaju u osjećajnosti našeg naroda, a zatim se zadržava na pitanju starine narodne poezije i pominje svjedočanstva o njenom ranom postojanju kod Domentijana, Gregora Nikifora, Šišgorića, Kuripešića i u Dukljaninovoj *Hronici*. Da je narodna poezija postojala već u četrnaestom vijeku mislio je i Miklošić i to potkrepljivao činjenicom da su junaci o kojima pjevaju narodne pjesme (Relja, Momčilo, Kraljević Marko, Vukašin, Uglješa, Jug Bogdan, Lazar i Miloš Obilić) već bili proslavljeni u četrnaestom vijeku. P. govori o vrijednosti naših narodnih pjesama i poziva se na mišljenja Porfirogeneta, Teofilakta, Grima, Getea, Herdera, Gerharda, Glaca, Šafarika, Spasovića i Puškina, te govori o prevodiocima narodnih pjesama na njemački, italijanski, francuski, engleski, ruski, češki, poljski, slovački i mađarski jezik. Na kraju članka P. govori o nekim elementima sadržaja narodnih pjesama, ističući prije svega njihovu visoku moralnost. Svoje misli ilustruje odlomcima iz narodnih pjesama.

54. RADETIĆ, IVAN. *Narodno pjesništvo*. Vienac, 1876, VIII, 60—91; 103—106; 121—127.

Istorijska svjedočanstva o starosti narodne poezije, njen nastanak i razvoj; pjevači i uslovi za postanak epa. Motivi i podjela narodne poezije. R. razmatra posebno razvitak lirike i njenu podjelu, a zatim nastanak i podjelu epskih pjesama, zadržavši se posebno na skaski, kao jednom od bitnih činilaca u razvoju junačke pjesme. Mitologija i hrišćanska nauka su bitno uticale na razvoj epike i njenu istorijsku podlogu. Koliko je mitski elemenat pomutio istoriju, kad je na nju prenesen, R. pokazuje analizom pjesme *Ženidba cara Dušana*. Zapreke prilikom odvođenja Roksande podsjećaju na Herkula, a Miloševo lukavstvo podsjeća na Ulisa. Pisac analizira pjesme *Sveci blago dijele*, *Car Dukljanin i Krstitelj Jovan*, *Časni Krsti*, *Ognjena Marija u paklu*, *Sv. Sava*, *Nahod Simeun*, *Zidanje Skadra*, *Jovan i divski starješina* — i otkriva mitološke elemente i njihov uticaj na istoriju. R. takođe konstatuje neslaganje između lika istorijskog Marka Kraljevića i onog iz naših junačkih narodnih pjesama.

55. P[АДОНИЈЕ], Ј[ОВАН]. *Јов. Томић. О српским народним епским песмама*. Београд, 1907. Летопис Матице српске, 1907, LXXX, 246, стр. 119—121.

Tomićev rad — napisan povodom studija Andre Gavrilovića o srpskim narodnim pjesmama (*Rad Jugoslovenske akademije*, br. 153, i *Glas Srpske kraljevske akademije*, br. 72) — »napada na dojakošnji metod ispitivanja srpske narodne poezije kao suviše jednostran, zbog čega su ispitivači obično dolazili do pogrešnih rezultata, stečenih većinom na osnovu domišljanja«. U ranijim istraživanjima se potpuno previđa korist kulturne istorije, sociologije i etnologije. Tomić u polemičkom tonu razmatra Gavrilovićeve tvrdnje. Kao najbolji dio Tomićeve rasprave R. ističe odjeljak u kojem se »na veoma duhovit i ubedljiv način govori o postanku i razvoju narodnih pesama o Kraljeviću Marku i Starini Novaku. Tu je sasma jasno iznesena teorija postanka epske pesme, kojoj je povod jedan događaj, zbog čega je istorijski elemenat u njoj najstariji i najbitniji...« Radnja Jovana Tomića spada, bez sumnje, među najbolje studije koje se bave proučavanjem naše narodne pjesme.

56. СТЕФАНОВИЋ, СВЕТИСЛАВ. Др. Т. Мареџић: *Наша народна епика*. Загреб, 1909. Летопис Матице српске, 1910, LXXXIII, 266, стр. 67—73; 267, стр. 59—66.

U prikazu Maretićeve knjige Stefanović se ograničio na kritiku dvije »najznačajnije teze njegove, teze o datumu postanka naše narodne epike i teze o vezama naših nar. junačkih pesama i popularnih dela književnosti ostalih naroda«. S. smatra da Maretićevo mišljenje o starosti naših narodnih pjesama »ne odgovara naučnom kriticismu« i »ne zastupa ništa i ne obara ništa«. Stefanović se ne slaže ni sa Maretićevim mišljenjem da su neki događaji dugo čuvani u »nevezanom govoru« dok se »nije našlo pevača koji su priče složili u pesme«. »Stih je najstariji izraz književnosti i usmene i pismene. U stihu fiksirani sačuvati su najstariji spomenici književnosti evropskih naroda«. Pjesme o caru Dioklecijanu, te pjesme *Ognjena Marija u paklu* i *Sveci blago dijele* »unete su u našu narodnu tradiciju iz apokrifne književnosti«. Naše pjesme koje govore o istorijskim ličnostima i događajima iz XII i XIII vijeka »postale su mnogo pre nego što Maretić uzima«. S. za potvrdu svoje hipoteze navodi »paralelne primene iz istorije drugih evropskih naroda« — sagu o gotskom kralju Ermanariku, sagu o Ditrihu (Dietrich von Bern), priču iz Fredegarove *Kronike franačkih kraljeva* o kraljici langobardskog kralja Adalufa i priču engleskog istoričara V. Malmesberija o princezi Gunhildi. »Ovi primeri pokazuju kako i čisto istorijske ličnosti... postaju predmet narodnog predanja i popularne pesme«. Da je naša epika starija nego što misli Maretić, svjedoči nam i Kuripešić u svom putopisu. S. ne prihvata ni Maretićevo mišljenje o vremenu nastanka pjesama o odlasku Sv. Save u Svetu Goru, i upućuje na rad S. Novakovića (*Otađbina*, 1880) i svjedočanstva Nikifora Gregore i Dukljaninove hronike. — Drugo pitanje koje razmatra S. tiče se Maretićeve teze o internacionalnim motivima. U ovom dijelu knjige »ogleda se ne toliko slabost Maretićeve«, koliko »početnička neupućenost uopšte naše jugoslovenske nauke na tom polju«. Maretiću je za uspješnije tretiranje ove teze nedostajalo »dublje poznavanje srednjovekovne evropske literature i lično ispitivanje i studija makar jedne od tema nar. epike u celom njenom obimu i granicama«. S. navodi nekoliko primjera narodnih pjesama za koje smatra da nisu kod Maretića dobile prava tumačenja. To su pjesme o Ognjenoj Mariji, o kralju Vukašinu i vojvodi Momčilu, o Ivu Senkoviću i agi od Ribnika, o Strahinjiću banu, Mini od Kostura, Nahodu Momiru, o Vladimiru i Kosari. S. upućuje na još neke moguće paralele ovih pjesama, a koje Maretić nije pomenuo.

57. СУБОТИЋ, Ј[ОВАН]. *Нѣке черте изъ повѣстнице сербскогъ књижевства*. Сербскій лѣтописъ, 1948, XX, 75. стр. 104—124; 1847, XXI, 76, стр. 91—108.

U pregledu »serbskog knjižestva« S. govori i o narodnoj poeziji, u kojoj su sačuvani »senka pradrevnog života« i spomeni na careve i njihove zadužbine, na kosovske junake i junačka djela savremenika. Nastavlja zatim o uticaju jezika narodnih pjesama na književni srpski jezik. Polazeći od prirode našeg naroda i svjedočanstva grčkih istoričara, zaključuje da je narodna poezija postojala i za vrijeme kraljeva i careva, a neke od obrednih i običajnih pjesama upućuju na njenu veliku starinu.

Pisac komentariše značaj i uticaj kosovske bitke na dalji razvoj narodne poezije, a kao osobite kvalitete srpske narodne poezije ističe njenu »poetičku dejstvitelnost«, istinitost i »osobitost u izvodu«. Robovanje pod Turcima i osobiti pjesnički duh — »poezija života i poezija duha« stvarali su našu narodnu poeziju. Našoj kao i grčkoj poeziji poseban značaj dala je njena osobita priroda — individualna materija, forma i boja. S. kaže za srpske narodne pjesme da one nisu Volkslieder, nego Nazionallieder.

58. ŠURMIN, ĐURO. *Vrijednost narodnih pjesama*. Vienac, 1893, XXV, 334—335; 369—370; 383—387; 399—402.

S. smatra da vrednovanje narodne poezije ne treba da polazi od čisto estetskih mjerila, jer je psihološki elemenat »odlučan za prosuđivanje narodnih pjesama«. U narodnoj poeziji sve odgovara jednostavnom ritmičkom kretanju u prirodi. Time se objašnjavaju jednoličnost u stilu, opšta mjesta, polagano i tromo pripovijedanje, ustaljeni počeci i završeci i slično. U narodnim pjesmama je rijetko izražena pjevačeva individualnost. Ako je i ima, ona je neznatna u odnosu na cjelinu. Š. zatim govori o nastanku i »poljepšavanju ili nagrđivanju« narodne pjesme, o njenim motivima, kao i o tome zašto se u nas nije razvio ep. O tom pitanju on interpretira i pretpostavke nekih njemačkih naučnika.

Na kraju, Š. ukazuje na osobenosti junačkih i lirskih pjesama, ističući da je melodija jedan od bitnih elemenata za širenje lirske pjesme u narodu. On se osvrće i na opis ljubavi u lirskim pjesmama i na etički karakter narodne poezije.

59. ТОХОЉ, САВА. *Драг[угин] Костић: Старост народног епског песничства нашег. (Прешталтано из Јужнословенског филолога, књига XII)*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1933—1934, XIV, 173—176.

T. počinje prikaz Kostićeve monografije konstatacijom da se u njoj raspravlja o tri pitanja: 1. o odnosu između pisane i usmene književnosti za trajanja stare književnosti, 2. o početku našeg narodnog epskog pjesništva i 3. o vremenu nastanka bugarštice i deseteračke pjesme.

Prilikom istraživanja starine epike Kostić je pošao od proučavanja savremenog stanja, od XX vijeka, pa je išao retrogradno, iz vijeka u vijek, sve do XIII vijeka. Ovaj Kostićev postupak T. drži za jedini pravi put u ovakvim proučavanjima.

60. ТОХОЉ, САВА Р. *Наша народна епика и њен постанак*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1934—1935. XV, 36—55; 133—150.

T. daje pregled teorija i mišljenja o postanku i starosti narodne epike i navodi pomene narodnih pjesama: u *Letopisu popa Dukljanina* (XII), kod Domentijana, Teodosija, N. Gregorasa, Camblaka, M. Konstantinovića iz Ostrovice, B. Kuripešića, B. Krnarutića, Đ. Brankovića, H. Lucića, u vijestima o guslama i o zabranjivanju pjevanja narodnih pjesama.

T. dalje govori o bugarsticama i tim povodom pominje mišljenja Serenzena, Bogišića, Jagića, Maretića i drugih, a zatim daje pregled mi-

šljenja o vrsti pjesama koje je Frankopan nazvao »dijačkim«, kao i o njihovim vezama sa bugaršticama. U vezi s ovim pjesmama pojavila se teorija o feudalnom porijeklu naše narodne poezije (B. Vodnik, D. Prohaska, A. Petravić). O postanku pjesama kratkog stiha T. citira teoriju P. Popovića i navodi mišljenja Halanskog, Šišmanova, Serenzena, Čurčina, Gavrilovića, Gezemana, Jakobsona i Vajana.

U zaključku T. konstatuje da su već u XII vijeku postojale epske junačke pjesme koje su se razvile iz epsko-lirskih pjesama.

61. ВУЛОВИЋ, СВЕТ[ИСЛАВ]. *Прилог познавању садашњег стања усмене српске поезије*. Годишњица Николе Чупића, 1885, VII, 335—365.

V. navodi spisak od 26 bibliografskih jedinica zbirki narodnih umotvorina, napominjući da ih ima još »do desetinu manjih ili većih«, kao što ima i mnoštvo neskupljenih pjesama štampanih po časopisima, listovima, kalendarima, putopisima, opisima narodnog života i običaja i knjigama mješovite sadržine. Misli da bi u interesu naučnog ispitivanja narodne poezije trebalo srediti stare zbirke i dosad prikupljene pjesme i prikupiti svu današnju usmenu poeziju. On u tom smislu govori o svojim iskustvima i daje uputstva za sakupljački rad. Na kraju, donosi izvještaje o stanju epske narodne poezije sa požeškog i užičkog područja.

3. KAZIVAČI I PJEVAČI

62. КРСТИЋ, НИКОЛА. *Белешке покојног владике Мушичког о Филиту Вишњићу*. Гласник Србског ученог друштва, 1866, III, 236—243.

U rukopisima vladike Mušickog nalaze se i bilješke u kojima se spominju Vuk Karadžić i Filip Višnjić. Krstić je bilješke o Višnjiću ispisao i stavio u hronološki red, tako da se dobila Višnjićeva biografija i popis mjesta koja je obišao i u kojima je pjevao.

63. КУНАЦ, ФРАНКО, Ј. *Андреја Каčić као »пивач« и гуслар*. Vienac, 1890, XXII, 538—539.

Kačić je, po narodnoj tradiciji, ne samo stvarao pjesme, nego je bio »na glasu i kao pivач«. K. donosi odlomke iz *Osme pisme od kralja Vladimira* i odlomak iz 78. pjesme.

64. М[АРАНОВИЋ], Л[УКА]. *Мехмед Колак Колакović*. Vienac, 1887, XIX, 170—172.

Kraći članak u kome se daje portret Mehmeda Kolaka Kolakovića, kazivača narodnih pjesama, a zatim se govori o sadržajnom i estetskom karakteru Kolakovićevih pjesama. Na kraju M. odgovara onima koji su protestovali zbog ovakvog sakupljanja narodnih pjesama od strane Matice hrvatske i njihovog izdavanja pod imenom »hrvatske narodne pjesme«.

65. МАТИЋ, СВЕТОЗАР. *Монографија о Филипу Вишњићу. М. Панић-Суреп, Филип Вишњић, песник буне. Београд, 1956. Летопис Матице српске, 1959, СХХVIII, 383, стр. 84—87.*

Osim Vukove biografije Hajduk-Veljka, »do današnjeg dana nijedna naša biografija nije tako zaokrugljena i spretna kao ova. Ističe se pred Isidorinom knjigom o Njegošu i pred Skerlićevom o Markoviću«. Matic se kritički osvrće na Surepov prikaz Višnjićevog djetinjstva i na njegova bosanska putovanja, u kojima je ispušteno značajno mjesto — Višnjićevo zadržavanje po bosanskim manastirima. Surep smatra da Višnjić svoje pjesme o ustanku nije počeo pjevati prije 1809, a zapostavlja činjenicu da je Višnjić uglavnom prerađivao svoje pjesme u Sremu. M. ističe razlike u obradi Karađorđeva lika u pjesmi o buni i u pjesmi o Mutapu i Arapinu, te sličnost lika Karađorđeva iz pjesme o buni sa likom iz pjesme Gavрила Kovačevića o Karađorđevom ustanku. Posljednji stihovi pjesme o buni (misao o oslobođenju Bosne) uneseni su u Sremu i pod uticajem Kovačevića. Iz ovoga M. zaključuje da je Višnjić u Sremu ušao u svoj treći razvojni stepen — dok je Surep govorio samo o dva pjesnička razdoblja — bosanskom i srbijanskom. M. ne prihvata Surepovu misao o potrebi određivanja Višnjićevog mjesta u istoriji naše književnosti i smatra da Višnjića ne treba odvajati od ostalih narodnih pjesnika koji su dali izraza srpskoj misli u pjesmama o Kosovu, Urošu i Mrnjavčevićima, o Rajku i Margiti.

66. МЕДЕНИЦА, РАДОСАВ. *Вуков певач старац Милија Колашинац. Летопис Матице српске, 1965, СХХIV, 395, стр. 517—537.*

Vukovo poznanstvo sa starcem Milijom, kazivačem narodnih pjesama *Sestra Leke kapetana, Gavran harambaša i Limo, Banović Strahinja i Ženidba Maksima Crnojevića*. Odjek pojedinih Milijinih pjesama u Njemačkoj i polemike oko završnih stihova pjesme o *Banović Strahinji*. M. analizira ovu pjesmu i izlaže Milijin umjetnički postupak u komponovanju ove i ostalih njegovih pjesama i stavlja ga u red najboljih Vukovih kazivača.

67. МИЛЕНКОВИЋ, ДРАГИ. *Милорад Панић Суреп: Филип Вишњић — песник буне. Летопис Матице српске, 1957, СХХVI, 380, стр. 95—101.*

Pisac knjige o F. Višnjiću uspio je da spoji poetsku riječ izražavanja i naučni metod istraživanja. On je pošao od dva bitna elementa: od građe kao istorijskog izvora (i ranije izrečenih sudova) i od samog proizvoda Višnjićevog duha. Ozbiljnu pažnju i proučavanje zaslužuje Surepova hipoteza o tome zašto je i kada Višnjić prekinuo svoj umjetnički, književnostvaralački kontinuitet. Jer i karakteru, i porijeklu i životnom putu Višnjićevom odgovara da je tragedija 1813. bila u stanju da presuši njegovo stvaralačko vrelo.

68. ОБРАДОВИЋ, М[ИЛАН]. *Неколико цртица за народну књижевност. Босанска вила, 1890, V, 126—127.*

O. navodi naslove pet muslimanskih narodnih pjesama koje je za bilježio od pjevača Hukića iz Krajine. U pjesmama se govori o junacima

Delibegovićima, o Mehu Dizdareviću, Muju Bunićaninu, Ahmetu Sorguću, Mujagi Hrnjici i Muju Jelačkoviću. O. navodi i podatke koje je o ovim junacima dao pjevač, a zatim donosi i naslove još devet muslimanskih pjesama što ih je zabilježio od istog pjevača.

69. P[ASARIĆ], J[OSIP]. *Andrija Kačić Miošić*. Vienac, 1890, XXII, 539—544.

Kačićeva biografija s posebnim osvrtom na spor oko godine rođenja. P. daje ocjenu Kačićevog književnog djela i određuje mu mjesto u historiji hrvatske književnosti. On primjećuje da Kačićevim pjesmama nedostaje basnovita i fantastična strana, kojom se odlikuju narodne pjesme. Narod pjeva ono što je sam doživio, što ga je više dirnulo i zanimalo, a Kačić, insistirajući na historiji, crpi predmete iz stranih pisaca i knjiga. Kačić upotrebljava deseterac i samo je dvije pjesme spjevao u osmercu; od narodne pjesme udaljio se time što dijeli svoje pjesme u strofe od četiri stiha i što upotrebljava srok.

70. PASARIĆ, JOSIP. *Crtice o Kačiću*. Vienac, 1890, XXII, 550—552.

Pod ovim naslovom objavljeni su sljedeći kraći prilozi: Predaja Kačićeva spomenika općini Makarskoj; Proslava stogodišnjice smrti Kačićeve godine 1860; Tko je prvi potaknuo misao, da se Kačiću podigne spomenik? Kakve su bile prilike u Dalmaciji u doba Kačićevo? Kačić prema hrvatstvu i srpstvu; Kako su narodu omiljele Kačićeve knjige: *Razgovor ugodni i Korabljica*; Izdanja Kačićeve *Pjesmarice*; Prevodi Kačićevih pjesama; Kako je O. Emerik Pavić u prošlom stoljeću u latinski jezik prevodio pjesme Kačićeve? O jeziku Kačićevu.

71. ПЕЋАНАЦ, МИЛАН Ј. *Босанац — Филип С. Вишњић, срп. нар. гуслар, пјевач и пјесник*. Босанска вила, 1888, III, 215—218.

Biografski podaci. O zaslugama Filipa Višnjića za očuvanje srpske prošlosti, o ljepoti njegovih pjesama, s opširnijim osvrtom na pjesme *Početak bune protiv dahija i Boj na Mišaru*.

72. РАДУЛОВИЋ, ЈОВАН. *Зборник у славу Филипа Вишњића и народне песме*. Београд, 1935. Издање одбора за прославу Филипа Вишњића. Гласник Југословенског професорског друштва, 1935—1936, XVI, 170—173.

Sumaran pregled članaka u *Zborniku*, bez navođenja naslova. R. opširnije govori o prilozima Božidara Tomića, Gerharda Gezemana i Vladimira Čorovića. U uvodu osvrt na veličinu umjetnika Filipa Višnjića.

73. САКУЛАЦ, МИЛИСАВ. *Зборник у славу Филипа Вишњића и народне песме*. Београд, 1935. Издање одбора за прославу Филипа Вишњића. Летопис Матице српске, 1936, CIX, 345, str. 210—213.

Pregled sadržine *Zbornika* i interpretacije pojedinih radova u njemu: Božidara Tomića — *Filip Višnjić. Život, pojava i duhovne osobine i Istorisko-književna svedočanstva o Višnjiću kao pesniku*; Mihaila Pu-

pina — *Filip Višnjić u simboličnoj slici*; Gerharda Gezemana — *Jednom mrtvom pevaču*; Vladimira Čorovića — *Historiska vrednost Višnjićeve pesme Početak bune protiv dahija*; Vase Glušca — *Višnjićeva pesma Početak bune protiv dahija*; Dragutina Kostića — *Značaj Filipa Višnjića za istoriju naše narodne književnosti*; Veselina Čajkanovića — *Hidroman-tija kod Filipa Višnjića*; Isidore Sekulić — *Narodni jezik naš — ponos naš*; Pavla Popovića — *Okolo malog Radojice*; Tihomira R. Đorđevića — *Suze šarca Kraljevića Marka*; Vase Čubrilo-vića — *Bosansko Podrinje i prvi srpski ustanak*; Jaše Prodanovića — *Narodna pesma Smrt Marka Kraljevića kao vaspitno štivo*. S. zamjera što nisu u nekom od radova navedeni i prevodi Višnjićevih pjesama na strane jezike.

74. SMICIKLAS, T[ADIJA]. *Kačić prema historiji*. Vienac, 1890, XXII, 532—535.

Narodne pjesme nisu osnovno vrelo Kačiću. On sumnja u njihovu istorijsku osnovanost. Njegovi izvor su »diplome, dukali i atestati«, istorijske knjige, »svidočbe mudrih i velikih ljudi«. On nije istoričar, ali je njegova svijest budna za istoriju, o čemu svjedoči i hronološki red u njegovom djelu. U njemu se jasno raspoznaju tri istorijska perioda: 1. doba samostalnih država do pada Carigrada 1453; 2. doba turske pre-vlasti do oslobođenja Beča 1683; 3. doba Kačićevo ili njegovih najbližih savremenika. Za prvo doba Kačić se služio knjigama Pavla Vitezovića, naročito njegovom *Kronikom svega svita vikov*, zatim Marnavićem, Bar-onijem, Bedekovićem i Orbinijevim djelom *Il regno degli Slavi*. Za po-datke o Skenderbegu Kačić se služio Sagredom, Barlezijem i Brešani-nom, a za Sibirjanina Janka uzima Sagreda. Za drugo doba Kačić je najviše upotrebljavao Sagredovo djelo *Memorie storiche di monarchi Ottomani, Venezia, 1679*. Osvojenje Carigrada ispjevao je prema Flori-janu Kampiju. Za kandijski rat služilo mu je djelo Dirolama Brusonija *Historia dell' ultima guerra (1664—1671), Venezia, 1671*. Kad pjeva o hr-vatskoj gospodi, Kačić se služi Vitezovićevim *Plorantis Croatiae saecula duo*, a za rodoslov Kačića služio se Ivanom Lučićem. Za početak kandijskog rata koristio se knjigom Antikana Sertonaka: *Frammenti storici della guerra in Dalmazia (1644—1649), Venezia, 1649*. Kao što se vidi, Kačić se služio najrazličitijim izvorima, počev od povelja do narodnog predanja.

75. ŠPEREL, MILIVOJ. *Utjecaj Kačićeve pjesmarice na Vuka i na Pre-radovića*. Vienac, 1890, XXII, 537—538.

U *Predsloviju Maloj prostonarodnoj slaveno-serbskoj pjesnarici* Vuk je govorio o utisku koji je na njega ostavio Kačićev *Razgovor ugodni*. Š. smatra »da je starac Milovan prvi Vukov učitelj u onom poslu, s ko-jega je Vuk najviše izišao na glas«. I Preradoviću je »vođa bio« starac Milovan, što se vidi iz *Poslanice Špiri Dimitroviću*, iz *Pjesme poslanice Andriji Kačiću Miošiću godine 1860. na dan 14. prosinca, stogodišnjici njegove smrti*. Kačić ga je pobudio i da ispjeva *Vladimira i Kosaru*.

76. Ш[УМОЊА], Н[ИКОЛА]. *И онет безовски пјевач у Загребу*. Бо-санска вила, 1887, II, 62.

Osvrt na javni nastup pjevača Mehmeda Kolakovića u Zagrebu.

77. Ш[УМОЊА], Н[ИКОЛА]. *Матица хрватска и „босански беговски пивач“*. Босанска вила, 1887, II, 14—15.

Šumonja se dotiče pitanja — da li su pjesme koje je Matica hrvatska zabilježila od »begovskog pivača« Mehmeda iz Orašja srpske ili hrvatske i oštro protestuje što MH »krade« narodno blago koje pripada Srbima.

78. ŠURMIN, ĐURO. *Narodne pjesme i Kačić*. Vienac, 1902, XXXIV, 77—78.

B. Hake u djelu *Abbildung und Beschreibung der südwest — und östlichen Wenden, Illyrer und Slaven*, 1801, na str. 182. kaže da Dalmatinci zazivlju svoga kralja Radoslava iz groba da ukroti Ličane kojih se boje. Š. navodi i stihove te pjesme:

Ustanize Kraglin Radoslave,
Zloga legga i zoriczu zaspā,
Od bixete Lyka i Korbava,
Ravni kotar do vote Cetine.

Š. utvrđuje da su to stihovi iz Kačićevog *Razgovora*, pa u tome nalazi potvrdu da je u Dalmaciji među narod došlo pjesama iz Kačićeve pjesmarice već u XVIII vijeku.

79. ЖИВАЉЕВИЋ, ДАН[ИЛО] А. *Андрија Качић Миошић словински песник*. Летопис Матице српске, 1892, LXV, 171, стр. 1—36; 172, стр. 1—43; 1893, LXVI, 173, стр. 87—107; 174, стр. 125—155.

Ž. govori o Kačićevom životu i radu i interpretira sadržaj glavnih njegovih djela. Kačić je napisao i štampao tri djela: *Elementa Peripatetica*... Mleci, 1752; *Razgovor ugodni*..., Budim, [?] i *Korabljica*..., Mleci, 1760. Ž. razmatra pojedine pjesme iz *Razgovora ugodnog* i zaključuje da je Sibinjanin Janko opjevan u šest pjesama, od kojih su dvije narodne, a četiri iz istorijskih izvora. Ž. smatra da »sadržina naših narodnih pesama ostaje gotovo jednaka u raznim krajevima i u raznim vremenima, samo glavni junaci istiskuju jedni druge, te mlađi zauzimaju mesto starijih«. On zatim ukazuje na varijante pojedinih pjesama iz *Razgovora ugodnog* u ostalim zbirkama narodnih pjesama, a onda nastoji da utvrdi istorijske izvore pojedinih Kačićevih pjesama.

Autora zanima Kačićev odnos prema etnografiji. Vidljive su sličnosti između Kačićevih i narodnih pjesama, ali i razlike koje se ogledaju u formi, duhu i sadržini. Sličnosti su u upotrebi epiteta i u pogledu stava prema pobratimstvu i posestrimstvu. Kao i u narodnim pjesmama, rijetko se opjevava cijela bitka, već samo dvoboj glavnih junaka. Narodna pjesma rijetko unosi epizode, jer želi da što više očuva osnovnu sadržinu. Ona je najmanje pouzdana kada su u pitanju imena junaka i hronološke pojedinosti, pa zato u njoj ne treba tražiti istoriju. Kačić, naprotiv, traži od pjesme da bude vjerna istoriji. On pazi na događaje, imena ljudi i mjesta, na godine kada su se događaji desili i na geografska odredišta. Kačić je »tražio istinu« — zaključuje Ž. i nastavlja — »ako je u narodnoj pesmi našao, zadržao je, a kada je nije našao, šta mu je drugo ostalo, nego da sam prečisti neistinu od istine — da doteruje i prerađuje na-

rodne pesme«. Mitsku stranu i hiperbole Kačić je svodio na realnu mjeru. Njegove pjesme imaju nimu. Osim dviju pjesama o vojvodi Janku, Ž. smatra da su »čisto narodne« i ove pjesme: *Kako Kotarci isikoše Turke za rata Bečkoga; Od Mačivune Vuka; Od Meje Durutovića i Kotarca Stipurinovića; Kako Janković razbi Ormuš-pašu na Grahovu; Od Dujasa Babića; Od Marke Ćurkovića; Od Plavše harambaše; Od Juriše Senjanina; Od silnoga junaka Luke Ožegovića*. Na kraju, Ž. daje popis izdanja *Razgovora ugodnog*, koji je do tada štampan dvadeset šest puta, a onda registruje prevode Kačićevih pjesama na strane jezike i navodi literaturu o njemu.

80. ЖИВАЉЕВИЋ, ДАН[ИЛО] А. *Качић и српски народни гуслари*. Босанска вила, 1893, VIII, 6—8; 23—25.

Prikaz rasprave Stojana Novakovića *Otkud su postale gde koje narodne pesme* (*Nastavnik*, 1892, sv. 3). Drugi odjeljak ove rasprave nosi naslov *Kačić u ustima guslara u Srbiji*, a izazvan je člankom u Jagićevom *Arhivu*: *Aus dem Leben der serbischen Volksepik*, sastavljenim po saopštenju Jovana Maksimovića, koji kaže da je od pjevača Marka Mihailovića iz Brusnice čuo pjesmu o kralju Vladimiru i uporedio je, zapisanu, sa Kačićevom, te došao do zaključka da su obje nikle iz treće, starije narodne pjesme. Novaković je pjesme takođe uporedio i došao do zaključka da je Mihailovićeva pjesma skraćena Kačićeva.

Ž. govori o tome kako su i mnogi pisci držali Kačićeve pjesme za narodne; guslari ih rado pjevaju, ali ne treba da ih skupljači zapisuju od guslara i štampaju pod imenom srpskih narodnih pjesama. Ž. daje pregled Kačićevih pjesama koje se pod »firmom narodnih« nalaze u zbirkama, a zatim dokazuje da je isključena svaka pretpostavka o starijoj narodnoj pjesmi, kao osnovi za Kaćićevu pjesmu o kralju Vladimiru.

4. ZAPISIVANJE I SKUPLJANJE

81. АНОНИМ. *Једна руковѣт из Вуковѣ преписке*. Босанска вила, 1903, XVIII, 18.

U dubrovačkom *Srđu* je Valtazar Bogišić objavio i objasnio niz pisma iz prepiske Vuka Karadžića. Tu su pisma S. Milutinovića, V. Gerharda, P. fon Geceza, Šafarika, J. Obrenovića, Kopitara, Mušickog, vladike Rada, Pl. Atanackovića i drugih. Tu su i Vukova pisma »raznim velikim ljudima«.

82. АНОНИМ. *Позив за сабирање хрватских народних pjesama*. Vienac, 1877, IX, 766—768.

Integralni tekst poziva Matice hrvatske za skupljanje narodnih pjesama, upućen svim »rodoljubom hrvatskim«.

83. АНОНИМ. *Вук и Копитар*. Босанска вила, 1897, XII, 286.

O susretu Vuka i Kopitara i o prvim Kopitarevim uputstvima i podsticajima za štampanje narodnih pjesama.

84. BOGIĆEVIĆ, JOVAN. *Vuk i Nemci*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1937—38, XVIII, 369—377.

Pregled Vukovih veza sa popularizatorima i prevodiocima srpske narodne poezije na njemački jezik: Jakovom Grimom, Geteom, Faterom, Terezom fon Jakob, Veselijem, Geceom, Gerhardom, Foglom, Капером i Franklom.

85. БОРЋЕВИЋ, БОРЋЕ С. *Обрадовић Милан, Женидба Сењанин Тадије, српска јуначка највећа народна пјесма. По пјевању и казивању црнога Пере из Травника написао — учитељ*. Босанска вила, 1892, VII, 355—357.

Povodom ove pjesme Ђ. govori o opasnosti od preinačavanja i preštampanja već objavljenih stihova. *Ženidbu Senjanin Tadije*, u ovom obliku, uzima za primjer takvog postupka.

86. БОРЋЕВИЋ, ТИХОМИР Р. *Упутство за прикупљање градива о ношњи у нашем народу*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1926, XXXVIII, 81—100.

U namjeri da se sačuva gradivo o narodnoj nošnji, kao jednom od plodova materijalne kulture našeg naroda, Ђorđević je izradio ovo uputstvo, pozivajući na sakupljanje materijala i proučavanje ovog predmeta. Tražeći da se opišu muško, žensko i dječije odijelo, nakit i pojedini dijelovi tijela, on citira stihove iz narodnih pjesama.

87. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Копитарева промеморија о Вуку. Из Бечке цензарне архиве*. Гласник Професорског друштва, 1922, II, 479—486.

Autor govori o stanju u kome se Vuk našao po izlasku iz Srbije 1832. g. i donosi tekst Kopitareve *Promemorije o Vuku Stefanoviću Karađiću*, upućene dvorskoj kancelariji u Beču.

88. ГЕОРГИЈЕВИЋ, КРЕШИМИР. *Истраживања професора Мурка о народној поезији*. Летопис Матице српске, 1935, CVIII, 342, стр. 116—123.

Pregled cjelokupne djelatnosti M. Murka u oblasti narodne poezije. Interpretacija sadržine pojedinih radova.

89. GEORGIJEVIĆ, KREŠIMIR. *Matija Murko*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1935—1936, XVI, 622—626.

Pregled Murkova života i naučnog rada povodom sedamdesetpetogodišnjice. Osvrt na terensko proučavanje narodne epike i rezultate toga proučavanja.

90. ГЕОРГИЈЕВИЋ, К[РЕШИМИР]. *Матија Мурко (10. II 1861 — 11. II 1952)*. Летопис Матице српске, 1952, CXII, 369, стр. 311—313.

U opširnom članku povodom Murkove smrti G. govori o životu i radu ovog značajnog ispitivača narodne poezije, o njegovim studijama i putovanjima i opštem doprinosu za izučavanje plodova narodnog duha.

91. GRGEC, PETAR. *Dr Nikola Andrić*. Nastavni vjesnik, 1941—42, L, 402—405.

Nekrolog Nikoli Andriću. G. govori o Andrićevom životu i radu, ističući posebno tri područja njegove djelatnosti: filologiju (*Branič hrvatskog jezika*, 1911), uređivanje narodnih umotvorina (*Hrvatske narodne pjesme*, u izdanju Matice hrvatske) i prevođenje književnih djela stranih pisaca.

92. КОВАЧЕК, Б[ОЖИДАР]. *Ковчежић, прилози и грађа о Доситеју и Вуку. Књига III, Београд, 1960. Летопис Матице српске, 1961, СХХХ, 388, стр. 190—193.*

Прилози у овом броју *Kovčežića* који се односе на народну književnost су: чланак Владана Недића о Теšanu Podrugovićу; одломци двију шaljивих народних pjesama из Vukovог концепта за предговор I knjizi lajpciškог izdanja, које objavljuje, s opisом rukopisa, Golub Dobrašinić; чланак Jelene Šaulić о два превода на njemački jezik Višnjićеве pjesme *Početak bune protiv dahija*.

93. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [*Изъ Цетина (Црне горе) пише намъ Г. С. Милутиновић . . .*]. Србска лѣтописъ, 1828, IV, 15, стр. 131—132.

Sima Milutinović javlja da skuplja narodne pjesme po Crnoj Gori i da ih već toliko ima da bi štampane iznosile dva velika toma, a zapravo da je tek počeo sa skupljanjem.

94. НИКОЛАЈЕВИЋ, БОЖИДАР, С. *Писма уреднику „Босанске виле“*. Босанска вила, 1893, VIII, 39—40.

N. piše о потреби не само sakupljanja nego i detaljnог proučavanja narodnog blaga. Као теме за izučavanje pisac sugeriše motive pobratimstva ili običaje u vezi sa stuhama (stuhacima) u narodnom životu. Uz сваку pjesму, причу, poslovicу sakupljač treba da zabilježi od koga je čuo i u kome kraju. Sve treba saopštiti bez ikakvih jezičkih izmjena.

95. НИКОЛАЈЕВИЋ, БОЖИДАР, С. *Писма уреднику „Босанске виле“*. Босанска вила, 1893, VIII, 255—256.

Osvrćući se на писма upućена *Bosanskoj vili*, N. upotpunjava pravila за sakupljanje narodnih umotvorina.

96. ПАВЛОВИЋ, СТЕВАН. *Вук Стефановић Караџић и књижевна радња његова*. Србски летопис, 1864, XXXVII, 109, стр. 115—134.

Biografski i bibliografski podaci о Vuku Karadžićу i interesovanju које су његови радови изазвали за наше народно stvaralaštvo, са посебним освртом на Vukovu борбу и заслуге за jezik i pravopis.

97. П[АВЛОВИЋ, СТЕВАН]. *Вук Стефановић Караџић. Стогодишња светковина му. Живот и књижевна радња*. Летопис Матице српске, 1888, LXI, 156, стр. 120—140.

Život i rad Karadžićев. Bibliografija radova; заслуге за književnost i jezik.

98. PETROVIĆ, NIKOLA T. *Vukov život, rad i značaj*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1937—38, XVIII, 303—314.

Prikaz Vukovog života i pregled njegove djelatnosti, kao i kratka karakteristika Vukovog rada na skupljanju narodnih umotvorina.

99. РАДОЈЧИЋ, НИКОЛА. *О стогодишњици рођења српског историчара Илариона Руварца. Иларион Руварац о прошлости Јужне Србије*. Гласник Скопског научног друштва, 1932, XII, 217—234.

Za izučavanje narodne književnosti značajna je glava »Istraživanja o poreklu srpskih narodnih pesama s ličnostima iz Južne Srbije«. Ruvarac je dokazivao da znamenitost i ljepota narodnih pjesama ne zavise od njihove istorijske tačnosti i da su u narodnoj tradiciji, naročito u epskim pjesmama, sačuvani tragovi osjećanja i mišljenja iz dalekog, mitskog doba. R. tumači jedan Ruvarčev navod kada je, govoreći o starosti narodnih pjesama, mislio da citira Jakova Lukarija, a zapravo se radilo o Apendinijevom rđavom tumačenju jednog Lukarijevog teksta. U *Ljetopisu popa Dukljanina* Ruvarac je gledao izvod iz naših starih epskih pjesama. U istraživanju narodnih pjesama najvažnije mu je bilo da u njima pronađe mitsku građu. Govoreći o junacima Južne Srbije, tvrdio je da je Miloš Vojnović bio ne nećak cara Dušana, već izrazita mitska ličnost; da je hrt Banovića Strahinje Karaman indijski Sarama, a Vlah-Alija indijski Valas. Samovoljnost narodne legende u mijenjanju mjesta i ličnosti dokazivao je na primjeru Momčila vojvode. Ruvarac je tvrdio da je glavni dio tradicije o Marku Kraljeviću mitske prirode, ispitivao je ličnost starca Janje (Kuzun-Janje), za Debelića Novaka i Starinu Novaka je mislio da su dvije ličnosti, za Deli-Tatomira da je vidinski Stracimir, za Grčića Manojla da je car Manojlo Komnin. Utvrdio je da »jezik« u narodnim pjesmama znači obavještača; zanimalo ga je pitanje »o Car-Nemanje blagu«.

100. РАДОНИЋ, ЈОВ[АН]. *Иларион Руварац (Рођен 1. септ. 1832. умро 8. авг. 1905)*. Летопис Матице српске, 1905, LXXVIII, 233, стр. 106—120.

Nekrolog Ruvarcu s pregledom njegovog života i rada. Među Ruvarčevim djelima R. bilježi i radove iz narodne književnosti: *Prilog k ispitivanju junačkih srpskih pesama* (*Sedmica*, 1856. i 1857; preštampano u *Dve studentske rasprave*, Novi Sad, 1884). Ruvarac se zalagao da se ostave »utrveni putevi«, i da »namesto pustog diletantizma treba da ozbiljno metodično ispitivanje stupi« u izučavanje narodne književnosti. Za razliku od Vuka i Šafarika, koji su tvrdili da srpske narodne pjesme nisu suviše stare, Ruvarac smatra da »većina pesama predstavlja junačku skasku koja je mnogo docnije prenesena na istorijske osobe«. On je to pokazao analizom pjesama o Marku Kraljeviću, pjesme *Ženidba Dušana* i pjesme o Strahinjiću banu, u kojima otkriva obilje mitskih elemenata. »Mnoge pesme o Marku imaju za osnov prastari mitos, u kome je Marko stupio na mesto sunčanog boga, koji se bori sa mračnim silama«. U drugom dijelu rasprave govori se o pjesmama koje po Ruvarčevom mišljenju imaju istorijsku osnovu. Kasnije je, u *Prilošcima k objašnjenju izvora srpske istorije* (*Glasnik*, 47, 49), osvijetlio neke istorijske

ličnosti naših narodnih pjesama (Musića Stevana, Kuzun-Janju, Debelića Novaka i Starinu Novaka), a u *Stražilovu* 1892. piše *Još jedanput o Leđengradu*, te *O Čupi Kapetanu* i *Golemoviću Đuri* (*Godišnjica XX*); *Car Nemanje blago* (*Kolo*, 1901); *O nekim narodnim predanjima* (*Letopis MS*, knj. 210).

101. РАЈКОВИЋ, БОРБЕ. Лукијан Мушицки и његов књижевни рад. (у спомен Мушицкове стогодишњице). *Летопис Матице српске*, 1879, LII, 120, стр. 101—158.

Studija o životu i književnom radu L. Mušickog. Za izučavanje narodne književnosti značajna je IV glava studije — Skupljač narodni pjesama i starina. Mušicki je bio prvi »koji je počeo kupiti reči i narodne pjesme. To sve dao je Vuku«. On je prvi Vuka nagovorio da skuplja narodne pjesme, »a i sam mu mnogo skupljeni dao«. Da je prije 1811. godine Mušicki imao skupljenih narodnih pjesama, vidi se i iz jednog Kopitarovog pisma Mušickom od 1. novembra 1812. godine. Mušicki je, kao vladika, okružnicom tražio od sveštenika da skupljaju narodne pjesme i slao ih je Vuku. Vuk je te zasluge Mušickog pomenuo u predgovoru *Pjesnarici* i u predgovoru IV knjizi, ali je poslije smrti Mušickog pisao da su »ono bili samo đачки komplimenti«, a da je »tome pravi i jedini uzrok g. Kopitar«. Mušicki je Vukovu II knjigu preveo u prozi na njemački, »budući da je najveći nemački pesnik Gete taj prevod želeo«, što se vidi iz Kopitarova pisma od 5. XII 1817. i Vukova od 2. III 1818. godine. Mušicki je imao obećanje od Kopitara i Vuka da će mu koja knjiga biti posvećena, ali to obećanje nije održano.

102. ТОМИЋ, Б[ОЖИДАР]. Вук и Вишњић. *Гласник Југословенског професорског друштва*, 1937—38, XVIII, 383—397.

Vuk je Višnjića smatrao pravim pjesnikom; za prvo izdanje *Rječnika* uzeo je najviše citata iz Višnjićevih pjesama, a one su mu poslužile i kao istorijska građa.

103. VEBER, ADOLFO. *Viekopis Franje Kurelca*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1874, XXIX, 160—205.

O životu Franje Kurelca i njegovim zaslugama za hrvatsku kulturu. Saradnja sa V. Karadžićem, učenje i tumačenje narodnih pjesama, putovanja i bilježenje riječi. Izdao je, sa predgovorom, pjesme »Jačke«, sakupljene od ugarskih Hrvata, koje pjevaju o novijim junacima, onim do kojih Vukove pjesme ne dopiru.

104. ŽIVANČEVIĆ, MILORAD. *Ivan Mažuranić*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1963, CCCXXXIII, 31—237.

Odnos prema narodnoj poeziji dat je u odjeljku Mažuranićev književni rad. Za poznavanje ovog odnosa značajne su bilješke Vladimira Mažuranića. One govore o pjesnikovoj ljubavi prema narodnim pjesmama, ali i o otporu prema imitiranju i slijepom ugledanju, od čega strada pjesnički talenat. Kasnije je i sam Mažuranić sakupljao narodne pjesme, bilježio ih i komentarisao, pa je rezultat ovog interesovanja *Nenadović Rade*, pjesma koja u svemu podsjeća na narodnu. Smičiklas je

tvrdio da je Mažuranić imao materijal na osnovu koga je mislio da obradi Marka Kraljevića. Pjesma *Vjekovi Ilirije* pokazuje takođe da je Mažuranić tražio predmet za narodni epos.

5. OPŠTI RADOVI I INTERPRETACIJE

105. АНОНИМ. *Елегија Сербски слѣпаца*. Сербскій лѣтописъ, 1843, XVII, 60, стр. 145—146.

O sljepačkim narodnim pjesmama, koje »pokraj bezmjerne prostote osobitu silu imaju«. Navedena je pjesma *Daruj rode/daruj brate* (20).

106. BOSANAC, STJEPAN. *Estetička analiza dviju narodnih pjesama*. Nastavni vjesnik, 1901, IX, 353—358.

Estetička analiza bugarštica *Marko Kraljević i brat mu Andrijaš*. B. ne prihvata analizu ove pjesme kako ju je dao Jovan Sundečić. Naime, radnja u pjesmi ne djeluje »završeno«, moglo bi se govoriti o Markovom povratku majci i o saopštavanju Andrijine poruke, ali toga nema u pjesmi. Međutim, u analizi ove pjesme Sundečić se poveo za sličnom škotskom baladom o *Kralju Edvardu*. B. smatra da bi se naša bugarštica mogla nastaviti jedino motivom iz pjesme *Majka Margarita*.

107. BUTUROVIĆ, ĐENANA. *Epska narodna tradicija*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1964, NS, XIX, Etnologija, 169—194.

Komentar materijala prikupljenog 1961. i 1962. godine u žepi. Iznosi se mišljenje o karakteristikama pjevanja u tome kraju i daju se poređenja sa krajiškom epikom. B. zatim analizira 23 pjesme, a donosi u cjelini: *Janjočki ban* (811), *Muksimagić Ahmo* (579), *Smrt Hrelje od Pazara* (65).

108. BUTUROVIĆ, ĐENANA. *Epske narodne pjesme*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1962, NS, XVII, etnologija, 175—198.

Opšte napomene o epskoj tradiciji u Imljanima. B. smatra da je postojanje epske pjesme na ovom području uslovljeno više čuvanjem epske tradicije, a manje prodiranjem popularnih pjesmarica u narod. B. govori o kazivačima, a zatim navodi dokaze u prilog svojoj tvrdnji da se u Imljanima radi o jednoj starijoj epskoj tradiciji i razmatra sakupljenu epsku građu, dijeleći je na sljedeće grupe: 1. Pjesme koje nisu ni junačke ni istorijske, 2. Pjesme o srednjovjekovnim vladarima i velikašima, 3. Pjesme o boju na Kosovu, 4. Pjesme o Marku Kraljeviću, 5. Pjesme o propadanju i posljednjim ostacima naših srednjovjekovnih država i porodica, 6. Pjesme o hajducima i uskocima i 7. Pjesme o borbama za oslobođenje.

109. BUTUROVIĆ, ĐENANA. *Porodični odnosi u epskim narodnim pjesama Muslimana u Bosni i Hercegovini*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1963, NS, XVIII, etnologija, 41—60.

B. napominje da narodne pjesme od sredine XIX do početka XX vijeka, zabilježene od kazivača Muslimana, najpotpunije govore o musli-

manskoj porodici. Ne govoreći, međutim, na osnovu kojih zbirki je radila, ona daje opis porodice onako kako je pruža narodna muslimanska pjesma, tj. govori o karakterističnoj muslimanskoj porodici, o odnosu brata i sestre, o vlasti oca, o ulozi majke, o ženidbi, koja je, po njenom mišljenju, u centru muslimanske pjesme, o toku svadbenih običaja, zatim o odnosu majke i djece, o poštovanju rodbine, o položaju žene u vezi s tim, o mnogoženstvu, o hrišćanki kao drugoj ženi, o pobratimstvu i posestrimstvu i o vjenčanom kumstvu.

Svoje zaključke B. ilustruje pojedinačnim stihovima iz narodnih pjesama.

110. ДИМИТРИЈЕВИЋ, ИВАН, Р. *Брачна драма у нашем народном пјесништву*. Летопис Матице српске, 1923, CV, 333, стр. 43—55.

O nevjerstvu supružnika kako je dato u epskim narodnim pjesmama. U Vukovim pjesmama nevjerstvo muža pominje se jedino u pjesmi o smrti Jove Despotovića, a pjesma *Kunina Zlatija* i njena varijanta *Kaduna Asan-age Kune* obrađuju ovaj motiv. Ženino nevjerstvo je često opisivano, a prevareni muževi su »najistaknutiji ljubimci narodnih pesnika: Vojvoda Momčilo, Kraljević Marko, Strahin ban, Novakov Grujica, Đuro Daničić i požeški vojvoda Milutin«. D. opisuje i kažnjavanje nevjernih žena, navodeći veliki broj stihova koji to ilustruju. Od svih prevarenih muževa jedino Strahinjić i Miloš čobanin opraštaju svojim ženama. Porodična tragedija izazvana ženinim nevjerstvom najbolje je iznesena u pjesmi *Smrt Đure Daničića* i u njenoj varijanti *Đura Daničić i Pokrajčić Pavle*.

111. ДРАГОСАВЉЕВИЋ, А[ДАМ]. *Гласъ и вредноћа народны Сербски пјсама*. Сербска лѣтопись, 1826, II, 7, стр. 98—112.

D. ističe vrijednosti narodne poezije i smatra da su one veće nego kod umjetničke poezije. Govori o utisku koji narodne pjesme ostavljaju kada se čuju iz usta slijepaca i navodi pjesme sa početnim stihovima: *Tamnovala dva Janjića mlada...* (83) i *Platno beli Skadarka devojka...* (147). Iz svake narodne pjesme može se izvesti »prirodna nauka«; neke od pjesama su pobožne, druge nježne, treće smiješne i vesele, četvrte tužne i žalosne itd. One bogate naš jezik i iznose stare običaje.

112. БУРИЋ, МИЛОШ. *Снага унутрашњег живота. Етички коментар народној песми „Пропаст царства српскога“* (Вук, II, 45). Гласник Професорског друштва, 1921, I, 345—353.

Д. посматра смрт косовских јунака у односу према животу и истиче да се већ тада питање југословенске историје поставља на космичку основу. Косовски хероји су се сви приволјели царству небеском, царству хероја правде. И та поносита жртва импресионирала је душу српскога селјака јаче него све предашње и потонје побједи.

113. Г[ЕОРГИЈЕВИЋ], С[ВЕТОЗАР]. Р. *Зоговић: Три чланка о српском епосу*. Београд, 1937. Летопис Матице српске, 1937, CX, 347, стр. 335—336.

Iako su sva tri članka napisana pod svježim utiskom Kravcovljeve knjige (*Srpski epos*, Moskva — Lenjingrad, 1935), sve su Zogovićeve postavke samostalno nađene. Prvim člankom Zogović je pokazao stanje seljačkog i radnog naroda u staroj srpskoj državi, ističući misao da su stariji ciklusi pretrpjeli promjene u seljačkoj sredini »u pravcu zabašurivanja otvoreno feudalnih tendencija». Zogović misli da je stariji epos u početku živio u ustima pjevača, koji su bili na dvorovima kao rapsodi, kao dvorska klasa.

114. ГРБИЋ-БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Страхињић Бан*. Босанска вила, 1910, XXV, 21—23.

G-B. poredi dvije varijante pjesme o Strahinjiću banu koje je čuo od Gaja Glogovca iz Dražnjeva u Gacku. U stvari, jednu varijantu je čuo 25 godina ranije od pomenutog kazivača, a drugu mu je poslao Gajov sin i ona nema početka. Ukazuje na razliku u motivaciji sukoba između Strahinjića i kaluđera.

U nastavku rada G-B. osvrće se na radove u kojima je raspravljano o ovoj pjesmi i pominje I. Ruvarca, Č. Mijatovića, Đ. Maletića i Lj. Kovačevića.

115. GRGEC, PETAR. *Ciklusi narodnih pjesama*. Nastavni vjesnik, 1939—1940, XLVIII, 324—329.

Vukova, Vodnikova, Strašekova, kao i sve ostale podjele narodnih pjesama na cikluse podložne su reviziji. Grgec se zalaže za novu antologiju narodne epike, u kojoj će posebno, kao ciklusi, biti obrađene i ove cjeline: 1. ciklus Sibirjanina Janka i kralja Matijaša; 2. ciklus hrvatskih banova; 3. ciklus senjskih uskoka; 4. ciklus dalmatinskih serdara; 5. ciklus hrvatskih krajišnika iz Like, Banovine, Slavonije, Srijema i Bačke; 6. ciklus Mijata Tomića; 7. više ciklusa muslimanskih pjesama.

116. GUDEL, VLADIMIR. *Ima i prije Mažuranićeve pjesme štampana narodna pjesma o Smail-agi Čengićiću*. Vienac, 1895, XXVII, 342—344.

Gudel je u *Ljubitelju prosvetštenija, srpsko-dalmatinskom Magazinu za leto 1845*. pronašao deseteračku pjesmu o smrti Svail-age Čengića, ali ona nema mnogo zajedničkog sa Mažuranićevim djelom.

117. ХАЦИЋ, АНТОНИЈЕ. *Српкиња мати (с погледом на српске народне умотворине)*. Летопис Матице српске, 1883, LVI, 136, стр. 23—27.

O položaju majke u porodici, posebno o njenoj ljubavi prema djeci. Ilustrovano stihovima iz narodnih pjesama, pretežno epskih.

118. ХАЦИЋ, АНТОНИЈЕ. *Српкиња жена (погледом на српске народне умотворине)*. Летопис Матице српске, 1883, LVI, 135, стр. 53—60.

Ilustrujući svoje navode stihovima iz narodnih, uglavnom, epskih pjesama, H. piše o srpskoj ženi i njenom položaju u porodici.

119. ИЛИЈЕ, ДРАГУТИН Ј. *О узроку опадања народне поезије*. Летопис Матице српске, 1883, LVI, 135, стр. 1—22.

Prikazujući, na primjerima iz narodnih pjesama, odnose u porodici i mjesto i ulogu majke, I. vidi osnovne uzroke opadanja narodne poezije u »svršetku« borbe protiv Turaka. Pobjeda nad Turcima uslovlila je propadanje zadruga, u kojima je bio dobro razvijen domaći život »i do krajnosti izveden moral narodni«. U propadanju morala koji je vladao u zadrugi »beše smrt tvoračkom deniju našeg naroda«.

120. IVANIŠIN, NIKOLA. *Časopis »Slovinac« i slovinstvo u Dubrovniku*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1962, CCCXXIV, 171—245.

U okviru šireg prikaza časopisa *Slovinac*, pod naslovom Narodna poezija, slovinstvo, prošli i suvremeni Dubrovnik, autor govori o uticaju narodnog duha i narodne pjesme na kompletan sadržaj *Slovinca*, u prvom redu na poeziju i prozu.

U svim godištim *Slovinca* objavljeno je oko 80 narodnih pjesama. I. daje spisak važnijih sakupljača. On naglašava da je forma narodnog deseterca bila najuobičajeniji stil pjesnika *Slovinca* i da se umjetnički stihovi vrlo često nisu razlikovali od narodnih. Uticaj narodnog duha uočljiv je i u prozi ovog časopisa. Narodna vjerovanja, predrasude i praznovjerja česte su teme *Slovinčevih* pripovjedača.

121. JONKE, LJUDEVIT. *Mažuranićev ep i narodne pjesme koje pjevaju o smrti Smail-age*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1938, CCLXIV, 97—122.

Predmet razmatranja je odnos narodnih pjesama o smrti Smail-age Čengića prema Mažuranićevom epu. J. navodi da je samo pjesma *Smrt Čengić Smail-age* u *Ljubitelju prosvještenija srbsko-dalmatinskom Magazinu za leto 1845* (str. 141—147) štampana prije Mažuranićevog djela. Autora zanima da li je Mažuranić uopšte poznao koju od štampanih pjesama, makar i poslije epa, i da li se može, po unutrašnjim osobinama pjesama, utvrditi kakva sličnost epa s tim verzijama narodnih pjesama. J. navodi mišljenja K. Zeebergera, J. Pasarića i D. Prohaske.

J. zatim daje pregled pjesama o smrti Smail-age, vrši poređenja između pjesama i epa i zaključuje da »Mažuranić odista nije poznao prije nego što je ispevao ep nikakve narodne pjesme o smrti Čengić-age, ali je prema pričanju crnogorskog putnika, koji je prolazio kroz Karlovac i koji je svoje pričanje bazirao na svježini samoga događaja i pjesama o tom događaju, doznao za neka značajna mjesta koja se nalaze u kasnije štampanim narodnim pjesmama i koja su zavodila sve istraživače ovoga pitanja...«

122. ЈОВАНОВИЋ, МИЛАН М. *Проблем смисла живота и наша народна поезија*. Летопис Матице српске, 1938, CXI, 350, стр. 213—218.

J. interpretira stavove izvjesnog broja naučnika, pisaca i filozofa o problemu smisla života na zemlji. »Možda su pojedini filozofski pravci u našoj domovini samo delovi jednog sistema filozofije, koji možemo

nazreti u našoj narodnoj poeziji, jer svoje metafizike davali smo kroz Lazara, i etike kroz Marka, i estetike kroz Miloša i Kaicu, i sociologije kroz Vujadina i njegove drugove» (Miloš Đurić: *Iz jugoslovenske filozofije*). Za razliku od niza filozofskih pravaca i mišljenja, u našoj narodnoj poeziji su »sve vrednosti genijalno sintetizirane u pojmu 'carstva nebeskoga', koje treba da zavlada u 'carstvu zemaljskome'«.

123. ЈОВАНОВИЋ, МИЛАН М. *Смисао живота по народној поезији*. Летопис Матице српске, 1935, CVIII, 344, стр. 225—228.

Suština duha našega naroda, jasno izražena u našoj narodnoj poeziji, daleko je od materijalističkog shvatanja života. J. smatra da su duhovne vrijednosti određivale pravac života pokoljenjima našeg naroda, a da bi to dokazao, uzima za primjer pjesmu *Car Lazar i carica Milica*, čiji motiv već »prevazilazi biološki život odričući mu najvišu vrijednost«. Pojmom »carstvo nebesko« sintetizirane su vječne vrijednosti.

124. JURKOVIĆ, J[ANKO]. *O narodnom komusu*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1869, IX, 156—186.

J. raspravlja o tome šta je komično a šta smiješno i ukazuje na izvore narodne šale. Autor daje primjere za niz jezičkih figura čija je moć u zvuku: konsonancije, asonancije, aliteracije, anominacije, polipdona, smiješne onomatopeje, a zatim onih gdje se smiješno nalazi u unutrašnjem sadržaju: perifraza, personifikacija, antiteza, kontrast, metonimija, ironija, sarkazam, persiflaža.

U drugom dijelu rasprave J. apeluje da se i dalje skupljaju tvorevine narodnog duha, da se ide za primjerom V. Karadžića i V. Vrčevića, čija je knjiga naročito značajna za izučavanje šale i humora u narodu. J. smatra da narodne umotvorine ove vrste treba da se upotrijebe »na više književne svrhe... na komediju i satiru«.

125. JURKOVIĆ, JANKO. *O ženskih karakterih u naših narodnih pjesmah*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1875, XXX, 1—19.

O likovima majki, onako kako ih je dala narodna pjesma. J. svoja razmatranja ilustruje stihovima iz poznatih narodnih pjesama i naročito se zadržava na pjesmama o majci Jugovića. On se zauzima za umjetničku, dramsku obradu ovoga lika.

126. КОСТИЋ, ДРАГ[УТИН]. *Ерлангенски рукопис старих српско-хрватских народних песама*. Издао др. Герхард Геземан, проф. Универзитета у Прагу 1925. Јужнословенски филолог, 1926—1927, VI, 278—295.

Gezeman je o *Erlangenskom rukopisu* utvrdio sljedeće: 1. Rukopis pronađen 1913. u Univerzitetskoj biblioteci u Erlangenu povezan je na njemačko-austrijskoj teritoriji u makulaturne listove njemačko-austrijskog crkvenog kalendara za godinu 1733. 2. Sastavljen je, ranije, na našoj nacionalnoj teritoriji, a pisan je brzopisnom ćirilicom, jednom rukom, na jednakoj hartiji, rukom čovjeka vičnog habsburškom kancelarijskom stilu pisanja, oko 1720. godine. 3. Pisac, crtač inicijala i sakup-

ljač i zapisivač pjesama ista je ličnost. To je Nijemac, vjerovatno Austrijanac, vojni ili administrativni činovnik u Upravi Vojne granice. 4. Pjesme, u osnovi na štokavskom govoru sva tri dijalekta, skupljane su i bilježene u onom dijelu Vojne granice gdje se dodiruju i miješaju govori kajkavski i štokavski, a ovaj provijava ikavizmom, dakle u Slavoniji, otprilike u četverouglu Sisak — Sava — Gradiška — Virovitica — Križevci — Sisak.

Kostić se kritički osvrće na Gezemanove zaključke i konstatuje: 1. Odredbom porijekla hartije od koje je kalendarski fragment u koji je uvezan rukopis mogao bi se približnije odrediti i krug pokrajina u kojima je taj kalendar cirkulisao, kao i mjesto gdje je rukopis povezan. 2. Zaključak o vremenu nastanka rukopisa je ispravan: on ukazuje na prve desetine XVIII vijeka. 3. Graničarski činovnik, sastavljač *Erl. rukopisa*, mogao bi se dovesti u vezu sa knezom Aleksandrom Virtemberskim, namjesnikom austrijskim u Srbiji, i njegovom kancelarijom u Beogradu. 4. Podaci jezičke prirode mogu da vrijede samo za lokalizaciju sredine u kojoj se sastavljač *Erl. rukopisa*, tuđinac — Nijemac, naučio našem jeziku i pismu, a ne i kao podaci za postojbinu same zbirke. Teritorija na kojoj su pobilježene pjesme može se suziti na ograničeniju oblast, na jedan od centralnih garnizona koji su bili nacionalno i plemenski šareni. Uz to, neki podaci upućuju na sam Beograd.

I sadržina *Erlang. rukopisa* otvara, po Kostiću, neka pitanja. Prije svega pitanje o starosti naše nar. poezije, zatim o tome zašto nema u njemu kosovskih pjesama, kao i pitanje metrike pjesama. Nameće se i pitanje zašto se u ranijim zbirkama nar. pjesama (u Vukovoj, na primjer) ne ističe antagonizam između pojedinih grupa hrišćanskih junaka u onoj mjeri kako o njemu govore pjesme *Erlangenskog rukopisa* i neki dokumenti.

127. КОСТИЋ, Д[РАГУТИН]. *Vaistina sluga. Прилог проучавању народног песништва нашег*. Летопис Матице српске, 1937, CX, 348, стр. 291—295.

U domišljanju odakle ime Vaistina, za koje inače van narodne pjesme nema potvrde, K. polemiše sa S. M. Orhanovićem i smatra da njegovo objašnjenje nije ubjedljivo. Kostić smatra da je »va-istinu«, jednako kao i »u — istinu«, bio najprije izraz za »zaista« ili »pravi« (Vaistinu moje čedo drago; Bogom brate vaistinu, slugo, itd.) i da se tek docnije onom prvobitnom neimenovanom a *zaista pravom* služi skrojilo ime iz toga potvrdnog priloga.

128. КОСТИЋ, ДРАГУТИН. *Верна љуба — у народном песништву*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1936—1937, XVII, 621—628.

Razmišljanje o jednom od stalnih epiteta u narodnoj poeziji — vjeran, vjerna (*fidelis*), koji se dodaje pobratimu, drugu, služi, ili, najčešće, ljubi. Na primjerima narodnih pjesama K. pokazuje da ovaj epitet upotrijebljen za ljubav ima i drugo, manje etički naglašeno značenje: vjenčana, vjereni.

129. КОСТИЋ, ЛАЗА. *Основа лепоте у свету с особитим обзиром на српске народне песме*. Летопис Матице српске, 1880, LIII, 121, стр. 1—40; 122, стр. 1—40; 123, стр. 1—24; 124, стр. 1—44.

K. ističe, u uvodu, da je osnovni zadatak njegove rasprave »da razloži osnovu lepote srpskih narodnih pesama«. Analizirajući prirodne pojave u prvom dijelu rasprave (Carstvo pojava) i čovjeka u drugom dijelu (Čovek), K. dolazi do zaključka da je osnovno načelo cjelokupnog života »načelo ukrštaja, premosti, protivnosti, simetrije«, a ono se najljepše razvija u najvišim umnim visinama čovjeka, u carstvu ljepote. Na završetku studije Kostić se upušta u filološko razmatranje riječi »lijep« kod slovenskih i romanskih naroda. Dolazi do zaključka da »lijep« kod slovenskih naroda ima daleki korijen u riječi koja označava svjetlost, svijetljenje (u tome K. vidi emanaciju slovenskog duha, kome je ljepota prirodjena). Kod romanskih naroda »lijep« ima korijen u riječi koja označava dobro, korisno (emanacija koristoljubivog duha). Tako se desilo da je kod Slovena prevlast ljepote nad svim ostalim granama duševnog života »otvorila u narodu neiscrpno vrelo pesme, što je sva dela, sve događaje, sve osećaje, sve pojave u narodu prečišćene i ulepšane kazivalo svetu, ostavljalo natrašku s kolena na koleno«.

130. KRALJEVIĆ, IVO. *Dva pabirka iz tradicionalne književnosti*. Nastavni vjesnik, 1916, XXIV, 430—440.

K. donosi varijantu pjesme o smrti Marka Kraljevića (178) koju je čuo od jednog pjevača iz Križpolja (Lika) i poredi je sa Vukovom pjesmom. Od istog pjevača autor je čuo i pripovijetku *Siroma ribar i njegov sin*. U ime uredništva časopisa Krsto Pavlečić daje svoj komentar o poređenju dviju varijanata pjesme o smrti Marka Kraljevića, a zatim govori o planini Rovini (Urvini).

131. KRALJEVIĆ, IVO. *O narodnoj pjesmi Smrt majke Jugovića*. Nastavni vjesnik, 1923, XXXI, 369—373.

Ranije štampani radovi o ovoj pjesmi su: J. Jurković, *O ženskih karakterih u narodnih naših pjesmah* (Rad JAZU, XXX, 10); S. Novaković, *Srpske narodne pesme o boju na Kosovu* (Godišnjica Nikole Čupića, II, 163); A. Hadžić, *Srpkinja u narodu i sa svetom* (Javor, 1883, 35); J. Milaković, *Majka u našoj narodnoj pjesmi* (Nada, 1895, 389); K. Lucerna, *Die letzte Keiserin von Trapezunt in der südslavischen Dichtung* (Sarajevo, 1912); P. Popović, *Pregled srpske književnosti* (Beograd, 1909); M. Đurić, *Smrt majke Jugovića* (Zagreb, 1918).

K. u ovoj pjesmi nalazi motiv iz *Svetog pisma*, gdje liku iz naše narodne pjesme odgovara majka sedmoro braće Makabeja (II. knj. Makab., VII, 28). K. zasniva svoju analizu na ubjeđenju da je ova i druge pjesme (Vuk, III, 12, 13. i II, 37) prožeta vjerskim osjećanjem.

132. ЛУКИЋ, ВЕЉКО М. *Одговор господину Андрију Фекоњи*. Босанска вила, 1887, II, 109—111; 126—127.

Osvrt na članak *Crtice o srpskih i hrvatskih narodnih pjesnih* Andrije Fekonje (Kres, 1886), u kome se tvrdi da naše narodne pjesme nisu

ni samo srpske, ni samo hrvatske, nego »srpsko-hrvatske ili hrvatsko-srpske«, jer ih istim jezikom pjevaju i Srbi i Hrvati. Lukić se ne slaže s Fekonjom i kaže da su narodne pjesme »samo srpske«.

133. МАКСИМОВИЋ, МИЛАН Ј. *Српска дјевојка, српска љуба и српска мајка у срп. нар. пјесмама*. Босанска вила, 1907, XXII, 8—9; 24—25; 42—44.

О љепоти и моралним особинама дјевојке, жене, мајке, onako како су приказане у народним пјесмама. Илустровано великим бројем појединачних стихова и одломака из народних пјесамa, као и цијелом пјесмом *У Милце дуге трепавице* (25).

134. МАЛЕТИЋ, БОРБЕ. *О народној песми: „Страхинић бан“*. Гласник Србског ученог друштва, 1865, I (XVIII), 253—295.

У првом дијелу рада М. говори о потреби естетичког оцјенјивања наше епске поезије. Износећи карактеристике пјесме о Страхинићу бану, аутор поминје и пјесме: *Marko Kraljević i Vuča Đeneral, Marko Kraljević i Đemo Brđanin, Marko Kraljević u Azačkoj tamnici*.

У другом дијелу рада Малећић се бави питањем старости јуначких пјесамa. Овим поводом износи мишљења Вука, Штура, Праица, Игњатовића, Бођанскога, Вајунова (Иларiona Руварца) и Миклошића, полемичући са некима од њих. М. наводи и језик народних јуначких пјесамa као доказ да оне, »иако неке носе на себи знаке много веће старости, нису старије од XIV века«. Што се тиче пјесме о Страхинићу, он доказује да је ова пјесма настала у XV вијеку.

135. MARKOVIĆ, FRANJO. *О slavenskih baladah*. Vienac, 1869, I, 787—796.

Лиричност је, по Markovićевом мишљењу, била главна ознака словенске митологије. Тек с најездом туђих народа код Slovena се почиње развијати епски елеменат који, уз првобитни лирски, даје балaде.

М. сматра да је бој против Турака историјски темељ српскохрватским народним пјесмама, затим да највише епског имају пјесме о Марку Кралјевићу и о сенјским ускочима, а да оне које се баве пропашћу Србије на Косову и каснијим историјским покрајинским догађајима већ имају лирских елемената, као и да су неке од њих праве балaде. Од епских пјесамa и епско-лирских балaда М. одваја »слјепачке пјесме«, за које каже да су већином вјерско-дидактичне и да су у наш народ пренесене из Grчке. За најљепшу српскохрватску балaду држи *Kosovku djevojku* (136). На крају М. говори о балaдама из умјетничке поезије словенских народа.

136. MARKOVIĆ, FRANJO. *Prilog estetičkoj nauci o baladi i roman-ci*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1899, CXXXVIII, 118—205.

Позивајући се на Roberta Cimermana, М. даје композицију балaде и романсе. Балaда је лирско-епска пјесма која описује трагичан или готово трагичан догађај, док је ромansa ведра. Говори и о особеностима енглеских, шкотских, њемачких и скандинавских балaда и ромansa. Од наших балaда анализира *Hasanaginicu, Kosovku djevojku* и *Bog nikom dužan ne*

ostaje, te bugarštice — balade *Radosav*, *Majka Margarita* i romanse *Svi-lojević* i *Ivan Hrvacánin i Turčin*. U balade ubraja i pjesme: *Mladen i Prezdana sultanija*, *Kraljević Marko i Andrijaš*, a u lirske balade *Djevojka je neven cvietje brala* i nekoliko pjesama iz Kurelčeve zbirke (*Jač-ke*, Zagreb, 1871). M. zatim govori o maloruskim »dumkama«, za koje misli da su sve balade ili romanse. Tragove balada vidi u zbirci umjet-ničkih pjesama Čelakovskog — *Ohlasy pisni ruskýeh* i u izboru pjesama *Kytice* (Prag, 1894), K. J. Erbena, a od poljskih balada i romana navodi primjere iz zbirke Žegote Paulija (Lwów, 1838).

137. МАРКОВИЋ, ВИДА Е. *Речи наше народне песме над Ан Арбором*. Летопис Матице српске, 1963, CXXXII, 391, стр. 487—494.

Bilješka o predavanju na Univerzitetu u An Arboru koje je, na molbu Ostina Vorena, održala V. M. O pripremama, toku i utisku koji je predavanje ostavilo.

138. МАТИЋ, С[ВЕТОЗАР]. *Европски дани „Бановића Страхинје“*. Ле-топис Матице српске, 1965, CXXXIV, 396, стр. 536—539.

Povodom knjige Radosava Medenice *Banović Strahinja u krugu va-rijanata i tema o nevernoj ženi u epici*, Beograd, 1965, M. govori o razli-čitim tumačenjima završetka pjesme o Banoviću Strahinji, o činu njego-vog praštanja nevjernoj ženi. On smatra da se sa najviše razloga može braniti tumačenje Đorđa Maletića.

139. МИЛИЋЕВИЋ, АЛЕКСАНДАР Н. *Наше народне песме у гимна-зију*. Гласник Професорског друштва, 1923, III, 321—327.

Raspravlja se o tome koliko je važno u gimnazijskoj nastavi posve-titi pažnju estetsko-psihološkoj analizi narodne poezije. Samo se tako može doći do svih ljepota u njoj. Za primjer M. uzima pjesmu *ženidba Oblačića Rada* i analizira je ističući najljepša mjesta u njoj.

140. МИЛИЋЕВИЋ, ЖИВКО. *Књижевна критика у Годишњици*. Го-дишњица Николе Чупића, 1941, L, 118—127.

Pregled kritičkih radova o književnosti. Na narodnu književnost se odnose sljedeći prilozi: Svetislav Vulović, *Rujno, prilog ispitivanju epi-teta u narodnoj srpskoj poeziji* i *Prilog poznavanju današnjeg stanja us-mene srpske poezije*; Dragutin Subotić, *Srpske narodne pesme u engle-skoj književnosti*; Uroš Džonić, *Srpske narodne pesme u Kranjskoj pče-lici*, *Slovenački prevodi srpskih narodnih pesama* i *Srpske narodne umo-tvorine u slovenačkoj književnosti*; Jaša Prodanović, *Životni uspeh u na-šim narodnim pripovetkama*.

141. МИЛОШЕВИЋ, МИЛАН. *Наша народна поезија*. Гласник Профе-сорског друштва, 1930, X, 22—35; 113—119; 259—265; 341—349; 613—628.

U uvodu M. govori o ulozi narodne poezije u buđenju nacionalne svi-jesti. Ostali dio rada podijeljen je na sljedeće glave: Postanak i razvoj naše narodne poezije; Skupljači naših narodnih pjesama; Andrija Ka-

čić-Miošić, Lukijan Mušicki i Vuk Stefanović Karadžić; Podjela naših narodnih pjesama (lirske narodne pjesme i epske narodne pjesme); Ciklusi epskih narodnih pjesama; Narodna poezija kao vaspitač.

Sav ovaj materijal o narodnoj poeziji, u stvari, predstavlja sistematizaciju naučnih mišljenja V. Jagića, A. Gavrilovića, V. M. Jovanovića, J. Skerlića i drugih, a naročito P. Popovića, za čije se mišljenje i podatke M., uglavnom, opredjeljuje.

142. MODESTIN, JOS[IP]. »Smrt Marka Kraljevića« i Preradovićev »Djed i unuk«. Nastavni vjesnik, 1924, XXXII, 318—319.

Ukazujući na neke zaključke M. Halanskog o Marku i njegovom poređenju sa Rolandom, M. pjesmu o smrti Marka Kraljevića poredi sa Preradovićevom pjesmom *Djed i unuk*.

143. PAVLETIĆ, K[RSTO]. *Pokušaj komentara o pjesmi »Uroš i Mrnjavčevići«*. Nastavni vjesnik, 1901, IX, 6—25; 177—187.

Analiza pjesme *Uroš i Mrnjavčevići*, kao methodske jedinice u školskoj nastavi. Prvo je izložena ideja pjesme, a zatim se govori o kompoziciji, analiziraju se pojedini dijelovi i na kraju je riječ o »pjesničkim ukrasima«.

144. ПАВЛОВИЧ, ТЕОДОР. *Домаћи или народни источници древне славенске историје*. Новый серпскій летопись, 1837, XI, 41, стр. 25—38.

U sedmom poglavlju ovog rada, pod naslovom Skazivanja, pesme, poslovice i jezik, govori se o narodnim umotvorinama i narodnom jeziku, kao čuvarima slovenske starine.

145. РАДУЛОВИЧ, ЈОВАН. *Народно предање Херцеговине у неким Вуковим песмама и његов утицај на мостарски књижевни покрет*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1937—38, XVIII, 331—343.

O Vukovim pjesmama zabilježenim u Hercegovini: *Uroš i Mrnjavčevići*, *Sestra Leke Kapetana*, *Ženidba Marka Kraljevića*, *Marko Kraljević i Đemo Brđanin*, *Marko Kraljević i Ljutica Bogdan*, *Marko Kraljević i Musa Kesedžija*, *Marko Kraljević poznaje učinu sablju*, *Marko Kraljević i Arapin*, *Ženidba bega Ljubovića*. O narodnom predanju koje se ogleda u njima; pjesme kao »karakteristične ilustracije narodnog duha«.

146. САВИЧ, МИЛАН. *Хумор и хумористе у књижевности српској. I Хумор народа нашег*. Летопис Матице српске, 1895, LXVIII, 182, стр. 1—12; 183, стр. 49—58; 1896, LXIX, 188, стр. 109—119.

O humoru u našim narodnim umotvorinama, kao jednom od njihovih obilježja. Naš narodni humor ne drži se uvijek granica estetike, često je sirov i surov, iako ima svoga smisla i svoju filozofiju. U narodnim junčkim pjesmama nema mnogo vedrog humora, on je tu uglavnom lukavstvo, a njegova je suština u efektu. Marko Kraljević je okićen sa najviše humora. Markovu čud narod je dodijelio i Milošu Vojinoviću u pje-

smi *Ženidba Dušanova*. Još jednom S. ukazuje na Markov humor u pjesmi *Ženidba Đurđa Smederevca*. I Grujica Novaković je jedna od ličnosti koje se ističu bistrinom uma. S. otkriva humor i u pjesmama: *Ognjena Marija u paklu*, *Hajka Atlagića i Jovan bećar*, *Zlatija starca Čeivana*, *Ljuba hajduk-Vidosava*, *Mali Radojica* i *Udaja sestre Ljubovića*.

U ženskim pjesmama imamo i vedar efekat prevare i nadmudrivanja. S. navodi pjesme 480, 588 (Vuk, I), a osobenog humora pune su pojedine bačvanske i banatske pjesme. Humor, sličan ovom iz ženskih pjesama, nalazimo i u narodnim pripovijetkama. Lukavstvo se u pripovijetkama prikazuje kao laž; one imaju jak moral i onaj ko hoće da prevari, redovno strada. S. navodi pripovijetke *Nemušti jezik* i *Zla žena* kao primjere humorističkog kazivanja. U drugom dijelu rada govori se o humoru u umjetničkoj književnosti.

147. SCHMAUS, ALOIS. *Studije o krajinskoj epici*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjentosti, 1953, CCXCVII, 89—247.

Osobenosti i značaj krajinske epike, dosadašnja istraživanja i veze krajinske epike sa srpskohrvatskom narodnom poezijom.

Šmaus je studiju podijelio na sljedeća poglavlja: Životni uslovi muslimanske epike; Zbirke i radovi; Podela pesama; Principi stilizacije u hrišćanskoj epici; Neke oznake krajinske epike; Struktura pesme I; Struktura pesme II; Udvajanje radnje; Tehnika proširivanja i proces reintegracije; Kompozicija i psihologija pesme i Problemi istorijskog razvoja. Š. smatra da treba geografski i po obliku razlikovati dva tipa muslimanske epike: hercegovački i krajinski tip. Šmausa zanima krajinski tip »pre svega zato što je on razvio svoj specifični oblik koji sami muslimani u najnovije vreme osećaju kao svoju junačku pesmu«. Š. opširno izlaže istorijske, geografske i ekonomske uslove za postanak i razvoj krajinske epike, ističući trenutak kada se u Krajini pojavilo mecenatstvo plemstva prema pjevačima, čime je omogućen visok stepen profesionalizma pjevačke umjetnosti i stvaranja fenomena feudalnog »begovskog« pjevača.

U ovom istraživanju Šmaus se oslonio na zbirke MH i K. Hermana. Š. daje ocjenu važnijih radova o muslimanskoj epici, ističući radove M. Brauna, V. Jovanovića, L. Marjanovića, V. Corovića i M. Murka. Pominjući načine na koje su muslimanske pjesme svrstavane u cikluse, Š. daje svoju podjelu koja je, u stvari, shematski pregled tema i njihovih glavnih kombinacija: Sultanske i vezirske pesme; Opsada i osvajanje odnosno oslobađanje grada; Borbe, četovanje, megdani, osvete; Zarobljavanje, ropstvo i oslobađanje zarobljenika; Prosidba, otmice, svatovi; Varia.

Po Šmausovom mišljenju, za krajinsku pjesmu nisu karakteristični izvjesni principi i sredstva stilizacije hrišćanske epike i on ističe neke osobenosti muslimanske epike. Detaljno govori o udvajanju radnje, kao jednoj od crta kojom se krajinska epika udaljava od stare epske pjesme i ističe značaj izučavanja varijanata.

Zaključak koji nameću izučavanja krajinske epike potvrđuju dvije pretpostavke. Krajinska epika se razvojno-istorijski zasniva na istoj bazi koja nosi i hrišćansku epiku. Nove tekovine krajinske epike iskupljene su jednim dijelom gubitkom stroge forme i unutrašnjih vrijednosti, ali i

porijeklom i razvojem ona ostaje grana jugoslovenske epske cjeline. U prikazu krajinske epike, njenog oblika i tehnike, pitanje samog razvoja ostalo je otvoreno. Za njen razvoj nije se našla tačna paralela u balkanskim okvirima. Nametalo se poređenje sa onim procesom koji je u germanistici poznat pod imenom epizacije i koji označava put od pjesme ka epu. Pri tom treba istaći da epizacija krajinske epike ne vodi od pjevane pjesme do epa za čitanje, nego od kraće do opširnije pjesme.

Govoreći o starini krajinske epike, Š. navodi tri svjedočanstva: *Erlagenski zbornik*, u kome ima i nekoliko epskih pjesama muslimanskog porijekla; jedan sloj uskočkih epskih pjesama i kazivanja pjevača o njihovim učiteljima — starijim kazivačima.

Š. naglašava da su problemi istorijskog razvoja krajinske epike vrlo zamršeni i da se za njihovo razjašnjavanje, osim *Erlangenskim zbornikom* i bugaršticama, treba služiti i Kačićem i koristiti se uporednim proučavanjem jugoslovenske i evropske epike.

148. SERTIĆ, MIRA. *Forma i funkcija narodne balade*. Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti, 1965, knj. 338, Odjel za filologiju, knj. 13, 307—373.

U uvodu S. razmatra narodnu poeziju na relaciji autor — publika — djelo, a zatim interpretira teorije o postanku englesko-škotskih balada. Pitanja kojima su se ove teorije bavile svode se na ove glavne tačke: 1. kojim su se hronološkim redom neke vrste pjesništva razvijale u ljudskom društvu i 2. kako su pojedine književne vrste došle do svojih motiva i kako su ti motivi prelazili iz jedne književne vrste u drugu. Bilo da se smatra da je balada starija vrsta i da je ep nastao proširivanjem balade, bilo da se daje prioritet epu a postanak balade da se tumači skraćivanjem epa, osnovni problem je: kako je neki motiv došao u neku književnu vrstu. I povodom pitanja uloge plesa u englesko-škotskim baladama javilo se mnogo mišljenja. S. ih navodi i tvrdi da su to sve samo hipotetični sudovi. Ona ističe jugoslovensku situaciju narodne poezije kao bazu odakle se, sa dosta sigurnosti, analogijom mogu riješiti neka sporna pitanja o baladi uopšte.

Govoreći o uslovima pod kojima se formirao ep a pod kojima balada, S. analizira narodne pjesme: epsku *Bolani Dojčin* i novljansku »pjesmu od kola« *Arapin* i poredi ih da bi pokazala »kako je funkcija koju su vršile pjesme utjecala na njihovu formu te kako ih je mijenjala i davala im nove oblike«. (U cjelini je donesena pjesma *Arapin* — 63 stiha, osmerca.) Naša plesna pjesma je po svojim osobinama vrlo bliska englesko-škotskim baladama. S. analizira i baladne plesne pjesme iz okoline Slavenskog Broda: *Ivo Senjanin pogubi Arapa* (66), *Bula i Turčin se pravdaju* (30) i *U livadi pod javorom* (15), pa zaključuje da je lirski elemenat u pjesmi jači što je njezina melodija bogatija i sličnija melodiji lirskih pjesama.

149. SIMIĆ, LJUBA. *Narodne pesme*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu 1960—1961, NS, XV—XVI, etnologija, 289—322.

Uvodne napomene o narodnoj poeziji Livanjskog polja i tekstovi sakupljenih pjesama. Za epske pjesme tvrdi se da i danas intenzivno žive

na ovom području i da pjevaju o poznatim junacima. Donesena su i njihova imena, ali ne i pjesme o njima.

Za epsko-lirske pjesme S. ističe da govore o odnosima u porodici. Kao jedini zajednički motiv kod svih etničkih grupa Livanjskog polja ona iznosi rodoskrvnje između brata i sestre. Srbi i Hrvati imaju još zajedničkih motiva — ljubomoru snahe prema zaovi i razne motive udaje. Kao primjer za ovu vrstu pjesama donesena je balada *Šimširova i karanfilova* (38).

150. СТЕВАНОВИЋ, П[АВЛЕ]. *Историја књижевности у Годишњици. Годишњица Николе Чупића*, 1941, L, 97—117.

S. daje pregled i komentar radova iz istorije književnosti koji su štampani u *Godišnjici* (L, knj. I). Govoreći o radovima koji interpretiraju narodnu književnost, on ističe i opširnije komentariše ove priloge: Stojan Novaković, *Srpske narodne pesme o boju na Kosovu*; Sreta Stojković, *Kraljević Marko*; Andra Gavrilović, *Srpska narodna lirika* i Svetislav Vulović, *Prilog poznavanju sadašnjeg stanja usmene srpske poezije*.

151. ШЕВИЋ, МИЛАН. *Четири српске народне песме, естетско-психолошки објаснио Др. фил. Светолар Ристић, Београд, 1913. Летопис Матице српске*, 1914, LXXXVII, 297, стр. 106—108.

Komentar Ristićeve analize pjesama *Dioba Jakšića*, *Omer i Merima*, *Ženidba Oblačića Rada* i *Car Lazar i carica Milica*. Ne prihvata se njegova formulacija da su podvojeno življenje i slaba komunikacija srpskog naroda onemogućili nastanak epa. S. pravini razlogom smatra mladost naše epike, — ona nije živjela dugo u narodu da bi se mogla sastaviti u veliku cjelinu.

152. ŠIMČIK, ANTUN. *Dva navoda iz narodnih pjesama. Nastavni vjesnik*, 1933—34, XLII, 305—306.

Bilješka o netačnom navođenju stihova iz narodnih pjesama kod Čedomira Popovića i Josipa Milakovića.

153. БАТРИЦА, БУРО. *Књижевна крађа или фабрицирање припева. Босанска вила*, 1894, IX, 168—169; 184—186.

Govori se o »krađi srpskih narodnih pjesama« od strane Hrvata. Navodi su ilustrovani primjerom »prerade« Vukove pjesme *Lepa Pava u kovilju spava*. V. naročito oštro govori o »nekakvom Đuri Šurminu«, koji je tvrdio da »Marko Kraljević nije samo predstavnik junaštva u Srba, nego je predstavnik junaštva i u Hrvata«.

154. ВУЛОВИЋ, СВЕТИСЛАВ. *Белешке и белешчице језичне, литерарне, историчне, фолклористичне и друге. Годишњица Николе Чупића*, 1894, XIV, 239—297.

Značajna je bilješka pod naslovom: *Prilog poznavanju sadašnjeg stanja epske poezije narodne*. U njoj se V. poziva na svoju raniju raspravu (*Godišnjica Nikole Čupića*, 1885, VII, 335—365), u kojoj je konstatovao da o našoj narodnoj poeziji imamo samo dvije slike: prvu — iz kraja

XVII vijeka (primorski zapisi narodnih pjesama); drugu — s kraja XVIII vijeka (Vukovi zbornici). Potrebno je sastaviti sliku narodne poezije s kraja XIX vijeka, i to onako kako se sastavljaju dijalektološke karte pojedinih krajeva.

U ovoj bilješci V. govori o stanju epske poezije u vranjskom okrugu. Konstatuje da je stara narodna epska poezija na umoru. Ali, mjesto nje se sada podiže nova, podmlađena epska poezija. Tu poeziju donose mladići koji dolaze iz vojske, i ona je obično naučena iz štampanih pjesmarica, uglavnom Vukovih. Saopštena je po jedna pjesma iz stare i nove epske poezije u vranjskom okrugu. Prva pjesma je *Hajduk Jeremija* (96), a druga *Ženidba Budimlije Jove* (189). V. navodi imena pjevača od kojih je pjesme pribilježio.

6. BUGARŠTICE

155. КОСТИЋ, Д[РАГУТИН]. *Још једна бугарштина из 18. века у Ерлангенском зборнику*. Јужнословенски филолог, 1933—1934, XIII, 165—169.

Pored bugarštice br. 51 u *Erlangenskom zborniku*, na koju je ranije ukazao (*Južnoslovenski filolog*, XII, 6), K. smatra da je i pjesma br. 116, objavljena u osmeračkim stihovima, u stvari bugarštica. Pjesma počinje stihom: Još ne biše bela zora /s vedra neba zabelila... (18). Ove dvije pjesme pokazuju da se bugarštice nisu izgubile ni u početku XVIII vijeka, nego da su se preformirale u deseteračke pjesme ili u tužbalice.

156. ОРХАНОВИЋ, С[ТЈЕПАН] М. *Два прилога познавању старе епске поезије*. Јужнословенски филолог, 1933, XII 199—204.

1. Sluga Stjepana Bušića u kosovskoj bugarštici zove se Oliver, a sluga Stevana Musića u deseteračkoj pjesmi zove se neobičnim imenom Vaistina. Pisac pretpostavlja da je ime Musićevog sluge izvedeno iz francuskog imena Oliver. Iz toga što se isto ime javlja u desetercu u jednom obliku, a u bugarštici u drugom, O. zaključuje da je vrijeme postanka obiju pjesama vrlo blizu.

2. Orhanović smatra da je umjetničkog porijekla i pjesma br. 25 iz Bogišićeve zbirke, pored onih za koje su to ranije utvrdili Baltazar Bogišić i Tomislav Maretić.

157. SCHERZER, IVAN. *Bugarštice*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1910, CVXXXII, 181—224.

Povodom Bogišićeve knjige *Narodne pjesme iz starijih najviše primorskih zapisa* (1878) Š. u radu podijeljenom na pet glava (Stih bugarštica, Pripjev, Srok, Tehnika bugarštice, Stih bugarštice i umjetni osmerac) konstatuje iz kojih izvora je Bogišić uzeo svoje bugaršice, zatim da pored osnovnog stiha — petnaesterca ima i dužih i kraćih stihova (to dokazuje tabelom izrađenom na osnovu pjesama iz Bogišićeve zbirke). Govoreći o pripjevu, Š. se ne slaže s Bogišićevim mišljenjem i smatra da pripjev može imati 4—7 slogova. Š. bugarštice dijeli na bugarštice sa pri-

pjevom i bez njega i smatra da su one bez pripjeva starije. Govoreći o razlikama između bugarštica i deseteračkih pjesama, Š. kaže da je uvod u bugaršticama samo jedan stih, da se u njima ponavljanje ispušta, da su opisi kraći, da se često ponavljaju pojedini polustihovi, izrazi ili riječi. Ne slaže se sa Bogišićevom tvrdnjom o porijeklu umjetničkog osmerca.

158. ŠIMČIK, ANTE. *Jedna bugarštica*. Nastavni vjesnik, 1931—1932, XL, 184—188.

Bugarštica iz Bogišićeve zbirke (br. 83) zabilježena je u rukopisnoj zbirci M. Ostojića (br. 73) deseteračkim stihovima na Braču, a ima 32 stiha. Druga deseteračka pjesma objavljena je u V knjizi Matice hrvatske, 62 (37 stihova), a pominje se i osam neštampanih i dvije štampane varijante. Pjesma sa motivom djevojke zaklete u javor nalazi se i u zbirci J. Erbena *Prostonarodni česke pisaně a řikodla* (Prag, 1842—43, 1862, 1864). I bugarštice br. 67, 18, 59, 60 iz Bogišićeve zbirke imaju verzije u desetercu.

7. DOGAĐAJI I LIČNOSTI

159. ANONIM. *Jugoslovenska akademija. Filologičko-historički razred imao je u subotu 27. siečnja svoju razrednu sjednicu, u kojoj je čitao pravi član g. Armin Pavić raspravu »Hrvatske narodne pjesme o kosovskom boju 1389. sabrane u jedan spjev«*. Vienac, 1877, IX, 96.

A. interpretira stavove koje je A. Pavić iznio u svojoj raspravi, zastavljajući se posebno na onom koji govori da se u narodu, odmah poslije kosovskog boja, stvorila i pjesma o njemu. Za Vukove pjesme II, 45, 46, 47, 49, Pavić drži da su epizode iskinute iz te prvobitne pjesme; on dokazuje kako su se te pjesme pri otkidanju manje ili više među se pomjerile i ispremještale sa tuđim elementom. One čine cjelinu još samo u staroj narodnoj pjesmi (kod Giljferdinga: *Bosnija* etc., str. 248), ali ta pjesma nije ona spjevana odmah iza boja.

160. АНОНИМ. *Комненовке или народне песме о србскимъ Комненима, сравнёне са преданіяма, летописима и споменицима*. Гласник Друштва србске словесности, 1859, XI, 262—316.

Govori se o predanjima vezanim za ime Komnen i Komnenići. Pjesme koje pjevaju o Komnenima dijele se na srbulje i ilirice. Doneseni su naslovi i početni stihovi četrnaest narodnih pjesama o srpskim Komnenima i jedna grčka epirska hronika: *Povest Komnena Monaha i Prokla monaha o različitim despotima Epira, i o tiranu Tomi despotu i Komnenu i Preljubu*.

161. АНОНИМ. *О Пивљанину Баји*. Босанска вила, 1898, XIII, 239.

Bilješka o radu Milana Vukićevića o hajduku Baji Pivljaninu (u br. 15. beogradske *Iskre*). *Bosanska vila* poziva na sakupljanje predanja o ovom junaku.

162. БОГОСАВЉЕВИЋ, СТАКА. *Савино дело и народно признање*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1934—1935, XV, 945—954.

Život i rad sv. Save. Pregled najvažnijih narodnih pjesama o njemu.

163. ЦЕРОВИЋ, ГАВРА М. *О војводи Пециреп — Лазару*. Босанска вила, 1903, XVIII, 374—375.

Podaci o Lazaru Pecirepu, junaku Vukove pjesme. Pecirep je rođen oko 1740. godine u kraju između Gacka i Duge. Po narodnom predanju, bio je vrlo snažan, vješt i hrabar harambaša. С. је забилијежио предање о његовом посљедњем јунаштву и смрти у Travniku.

164. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Бан Кулин*. Годишњица Николе Чупића, 1921, XXXIV, 13—41.

U trećem poglavlju ove rasprave, koje govori o tradiciji vezanoj za ovog vladara, С. ističe da se ime bana Kulina sačuvalo, dok su se zaboravila imena mnogo značajnijih istorijskih ličnosti. On zatim govori o tradicijama koje su zabilježili F. Lastrić, I. Jukić i I. Zovko. С. misli da је преиначено предање које је саопштио Ivan Trnski.

165. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Из народне књижевности*. Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини, 1913, XXV, 337—361.

1) Narodna tradicija o Nemanji. Pisac razmatra i komparira podatke o Nemanji iz pjesama (Vuk, II, 23, 24), njihovih varijanata (kod Krausa: *Slawische Volksforschungen*, Leipzig, 1908, 187—8. i iz knjige: *Naselja srpskih zemalja I*, Beograd, 1902, 429) sa crkvenom tradicijom.

2) Horoz Kardaš u našim narodnim pripovijetkama. С. poredi turske pripovijetke o Horozu Kardašu (Georg Jakob: *Horos Kardasch. Ein orientalisches Märchen — und Novellenbuch*, Berlin, 1906) sa nekim našim narodnim pripovijetkama i konstatuje da su priče o Horozu Kardašu došle do nas direktno od Turaka, preko naših Muslimana. Autor navodi 3 naših pripovijedaka za koje drži da su varijante turskih.

3) Jedna zanimljiva varijanta pjesme o padu Stalaća. С. donosi tekst pjesme iz rukopisne zbirke Marijana Šunjića — *Pjesma zauzeća Stoca i Hercegovine po caru Muratu* (385), koja predstavlja varijantu pjesme o smrti Vojvode Prijезде ili o padu Stalaća 1413. godine.

166. DUJMUŠIĆ, J[OZO]. *Narodne pjesme o Mijatu Tomiću*. Nastavni vjesnik, 1931—1932, XL, 100—103.

Prikaz ciklusa pjesama o Mijatu Tomiću koje su, u izdanju sарајевског *Napretka*, izišle iz štampe u redakciji Ivana Rendela. Pjesme nisu nove, ali sadrže dosta vaspitnih elemenata. Posebno se ističe pjesma *Tomić Mihovil i Tešanjin Alija*. Činjenica da su pjesme o Mijatu pjevane u Lici, Dalmaciji, Hrvatskom primorju i Crnoj Gori — govori da је он посљедњи народни јунак. Zbirka ima osamnaest pjesama.

167. ГАВРИЛОВИЋ, АНД[РА]. *Историјска сећања у неким народним песмама о Краљевићу Марку*. Глас Српске краљевске академије, 1900, LVIII, други разред 37, 115—141.

Istorijski Marko Kraljević je djelovao na zemljištu koje je jedva jedna četvrtina prostora »radnje« »poetskoga Marka«. G. pokušava da stavi M. Kraljevića u okvire njegove stvarne države, a zatim da iz grupe narodnih jesama o ovom junaku izdvoji one koje imaju svoj izvor u istorijskim prilikama života i rada Markova. S tim u vezi nekim poetskim licima koja se u tim pjesmama pominju pokušava da dâ »značenje faktičkih istorijskih radnika«.

Demo Brđanin. — Ovaj junak predstavljen je u srpskoj narodnoj poeziji pjesmom *Marko Kraljević i Demo Brđanin* (Vuk, II, 68). G. iznosi dokaze za svoje uvjerenje da je Demo iz narodne pjesme Dino — arbanski knez. I u pjesmama sakupljenim po Makedoniji od braće Miladinovaca nekoliko puta izlazi na suprot Marku protivnik koji se zove: Đino, Gino Arnauče, Dinče Arnauče i Gino Latinin. G. smatra da se Demo može naći i u pjesmi *Ženidba Popovića Stojana* (Vuk, II, 87) — u stihu u kome mu se Marko obraća: »Pobratime, džine od Latina«.

Mina od Kostura. — Pjevanje o ovom junaku stoji u vezi sa pjevanjem o Đemu Brđaninu, a susrećemo ga u pjesmi *Marko Kraljević i Mina od Kostura* (Vuk, II, 62). U Bogišićevoj zbirci postoje tri pjesme o Marku i Mini (7, 86, 87). U njima se Mina zove Minja i Mihna. U elementima ovih pjesama ima istorijskih sjećanja. Istorijska je istina da je Marko zbog Kostura imao sukoba s arbanaskim gospodarima. Interesantan je navod narodnog pjevača da je Mina mađarski vojvoda, a Kostur mađarski grad. Ovo »mađarski« u pjesmama starijeg razdoblja, tvrdi G., znači isto što i latinski, katolički. Odatle njegov zaključak da Mini — Minji — Mihni od Kostura treba tražiti para u latinskim gospodarima porodice Gropa.

Vuča Dženeral. — Pjesma *Marko Kraljević i Vuča Dženeral* (Vuk, II, 42) vezuje ovoga junaka za Varadin. G. smatra da je ova lokacija novijeg datuma i da u ovom poetskom junaku treba poznati rodonačelnika Dukadina — Tanusija, koji se zove još i Vuno ili Vuko i koji je u Zadrinlju bio zapadni susjed Vukašinova Prizrena.

Filip Madžarin. — Narodna pjesma *Marko Kraljević i Filip Madžarin* (Vuk, II, 59) iznosi Markova protivnika pod imenom Filipa Madžarina. I u ovom slučaju, tvrdi G., radi se o narodnom spomenu na Markova ratovanja s arbanaskim kneževima; određivanje zemljišta je novijeg datuma, a Marko je, sasvim neistorijski, prenijet u Srem. U stvari, misli G., u poetskom pomenu Filipa Madžarina sačuvano je sjećanje na Filipa Argirokastronskog.

Leka kapetan. — I u pjesmi *Sestra Leke kapetana* (Vuk, II, 40) sačuvano je nešto istorijskog spomena. Poetskom spomenu Leke kapetana odgovara istorijski Leka Dukadin.

Na kraju rada G. komentariše zaključke koje je o istim pjesmama donio M. Halanski.

168. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Песма о боју на Куновици*. Глас Српске краљевске академије, 1908, LXXVI, други разред 46, стр. 63—68.

U osmom pjevanju *Osmana* Gundulić je naveo sadržinu četiri narodne pjesme. Gavrilović je već (u *Godišnjici Nikole Čupića*, XVIII, pod naslovom *Beleške o varijantima srpskih narodnih pesama*) govorio o

prvoj i četvrtoj pjesmi i našao im slične pjesme u Bogišićevom zborniku, u Karadžić-Vrčevićim *Srpskim narodnim pjesmama iz Hercegovine* i kod B. Petranovića. U prvoj se pjeva o Herceg-Stjepanu i njegovom odnosu prema sinu i snahi, o turčenju njegovog sina i o Hercegovoj propasti. U četvrtoj pjesmi se pjeva o zakraljenju Matije Korvina i njegovom dolasku na ugarski prijesto.

G. misli da ova dva primjera pokazuju da Gundulić nije izmišljao predmete pjesama koje stavlja u usta »četir mlada seljanina«. Trag pjevanju trećeg pastira G. nalazi u jednom »poetskom rudimentu«, u pjesmi *Poduhni vetre*, koju je dobio u rukopisu od Tadije P. Kostića iz Dobriča.

169. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Приложак проучавању српске народне поезије*. Годишњица Николе Чупића, 1899, XIX, 116—132.

Gavrilović se zalaže za komparativno izučavanje pojedinih motiva, pri čemu treba obratiti pažnju na zamjenu ličnosti i promjenu istorijskih sadržaja.

Govoreći o vojvodi Gojku, po narodnoj pjesmi bratu Vukašinovom, G. misli da je to mogao biti jedan od braće Balšića, čija je sudbina bila slična sudbini Mrnjavčevića.

Analizirajući pjesmu *Propast carstva srpskoga*, G. daje svoje mišljenje o tome zašto se u njoj ne spominju drugi kosovski junaci osim Jugovića, nego se ističu Mrnjavčevići i Herceg Stjepan, koji nisu mogli učestvovati na Kosovu.

Za ime vojvode Prijезде G. misli da je došlo otuda što je bilo i inače vrlo rasprostranjeno, što dokazuje i lokalitet koji se zove Prijezdino Selo.

170. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Ситнији прилози испитивању српских народних песама*. Годишњица Николе Чупића, 1910, XXIX, 150—162.

O Stojanu Stepojeviću. — G. drži da je to jedan od najznatnijih velikaša Đurđa Brankovića i da ga pominje jedan stari istorijski izvor (51. knj. *Glasnika SUD*).

O Jovanu Novakoviću. — U sačuvanom odlomku pomenika blagoveštenskog manastira u Ždrelu na Mlavi pominje se i Jovan Novaković, vojvoda i gospodar Kučajne. G. misli da je to Kučainac Jovo iz narodne pjesme o zidanju Ravanice (Vuk, II, 36).

O smrti Rada Neimara G. navodi jednu pjesmicu koja počinje stihom »Crkvu zida deset neimara« (15). Ovu pjesmicu G. uzima kao primjer »poetskih rudimenata« epsko-lirskog karaktera.

Za motiv o zmaju koji ljubi caricu Milicu (*Carica Milica i zmaj od Jastrepca*, Vuk II, 43) G. misli da je došao iz skandinavske skaske.

O hajduku Milutinu G. navodi narodnu pjesmu koja počinje stihom: »Bože mili, čuda neviđena« (69), za koju smatra da govori o istom hajduku Milutinu kojega je Dositej spomenuo u svojoj pjesmi *Za dva petaka*.

O Petru Vojičiću. — U *Kneževini Srbiji* M. Đ. Milićević je stampao pjesmu (str. 532—4) koja pjeva o junaštvu Petra Vojičića. I u *Memoarima* Matije Nenadovića nalazi se pomen o tom događaju, samo što se ovdje junak zove Đoka Mićanović. G. smatra da se kod Milićevića radi o epskom prenosu junaštva sa Mićanovića na mlađeg Vojičića.

171. ИВИЋ, А[ЛЕКСА]. *Мило Вукчевић: Бурђева Јерина у традицију и науци. Вршац, 1934. Летопис Матице српске, 1934, CVII, 340, стр. 126.*

Prikaz Vukčevićeve knjige, u kojoj se dokazuje da narodni sud o Jerini nauka ne može prihvatiti. »Despotica je, prema pouzdanim izvorima, bila lepa žena, vrlo ponosna svojim rodom i poreklom, kao i svojim položajem srpske vladarke, ali inače je bila dobra žena i majka i pametna državница...«

172. KOMNENIĆ, PETAR. *Iz slovenačke narodne poezije. Pripovetke (ep-ske) pesme: Kraljević Marko i njegova ličnost u tim pesmama.* Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1938—1939, XIX, 598—604.

K. piše da Slovenci imaju sedam narodnih pjesama o Marku Kraljeviću i daje kraću interpretaciju šest pjesama: *Mladi Marko pobija turske goste, Mladi Marko Turkom prodan, Kraljević Marko reši svoju ženu, Marko kaznuje svoju ljubu, Marko odseca majci glavu, Marko gre na jelensko kolje.*

Zatim se govori o tome kako su te pjesme došle do Slovenaca.

173. КОСТИЋ, ДРАГУТИН. *Песма о верном слуги.* Глас Српске краљевске академије, 1935, CLXVIII, 2. разред 86, стр. 135—202.

О navodu Б. Курипешића (*Itinerarium gen Konstantinopel*) који се односи на стечке Рadosлава Павловића и његовог слуге, о чијем »јунаштву много још певају Бошњани и Хрвати«. Тумачења овог navода и закључка да такве pjesme не постоје више.

Упоредјујући штампане натписе, историјске navоде и познате чињенице, К. долази до закључка да је Курипешић заправо видио стечке Владевића и његовог војводе Миотоша Cурића. Pомен овог јунака К. проналази у Bогишићевој pjesми бр. 47: *Kako se je Nikola Radanović odvrго od svog gospodara.* Pjesma је у каснијим преносима везана за друга имена. К. разматра и бугарштите бр. 3, 4, 12, 51, 24, 48, 49; све оне су и савременске и сатеренске догађајима и лиčnostима XV вијека. Дaje преглед ових лиčnosti и њихове помене у Вука и у *Erlangenskom rukopisu* (из овога доноси у cjелини pjesму бр. 96: *Proklinjaše gora Romanija...* 33). Ове pjesme показују и јасне трагове друштвене средине у којој су постajале: то је средина средњовјековног феудалства, витештва. Све су оне tipsке представнице старијег, феудалног, господског типа усмене народне хронике. К. говори о бугаршticама и десетерачким pjesmама s обзиром на разлику у shвањањима више феудалним или више простонародним. Истиче затим улогу стецака, »билига«, као материјалних подсјетника на лиčnosti и догађаје фиксиране у усменој народној хронici. Pjesme о којима је говорио, мисли он, одржале су се вијековима усмено, иако говоре не само о најзначајнијим лиčnostима, већ и о безначајним, захваљујући високој, садржајној и обрадној, умјетничкој вриједности. Лиčnosti су ушле у pjesму због своје етичке вриједности; pjesма опјева чојство, не толико јунаштво. Ове pjesme су епске, а нису јуначке.

174. КОСТИЋ, МИТА. *Опис војске Јована Хуњадија при поласку у бој на Косово*. Гласник Скопског научног друштва, 1925, I, 79—91.

Poraz ugarske vojske pod vodstvom Jovana (Janka) Hunjadija u bici na Kosovu 1448. godine duboko se urezao u sjećanje srpskog naroda. K. navodi literaturu o tome. Izvora o bici ima dosta, ali se oni međusobno razlikuju, naročito u opisu same bitke. I mišljenja istoričara su različita. K. opisuje događaje oko bitke, posebno se zadržavajući na opisu misije Dubrovčanina Paskoja Sorkočevića u pregovorima između Hunjadija i despota Đurđa, i donosi pismo Sorkočevića (prepis pisma nalazi se u biblioteci dubrovačke Male Braće) u latinskom originalu. Sorkočevića pismo sadrži dosta podataka o Hunjadijevoj vojsci, a ti su podaci došli i do sultana Murata, zbog čega je Hunjadi okrivljivao Sorkočevića za poraz ugarske vojske na Kosovu i za svoje ropstvo kod despota Đurđa poslije bitke.

175. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. Летопис Матице српске, 1962, СХХХI, 389, стр. 477—480.

Prikaz časopisa s osvrtom na pojedine radove u njemu. *Prilozi* donose dva rada iz oblasti narodne književnosti: rad Haralampija Polenakovića o odnosu makedonske narodne pjesme prema carici, sultaniji Mari, kćeri despota Đurđa Brankovića, i tekst Radosava Medenice o pjesmi *Zlatna svirala* iz Milutinovićeve zbirke.

176. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Салко Назечић: Из наше народне епике, I дио. Хајдучке борбе око Дубровника и наша народна пјесма*. Сарајево, 1959. Летопис Матице српске, 1959, СХХVIII, 384, стр. 297—299.

Nazečićeva knjiga otkriva svu kompleksnost događaja vezanih za hajduke i raznorodnost koju je izazvala vremenska i prostorna raširenost hajdučkih borbi. Knjiga daje elemente da se odgovori na pitanje: da li su hajduci oni nesebični, viteški i herojski borci za opšte dobro (kako ih slikaju pjesme iz Vukove zbirke), ili su bliži hajdučiji koja je u XIX vijeku donijela nesreću i nazadak društvenim tokovima kod nas. K. piše da je Nazečić »osvetlio događaje oko Dubrovnika u doba morejskog i kandijskog rata i čitavog XVII veka, uporedio ih sa hajdučkim podvizima u srednjem i južnom primorju, ali je malo pažnje posvetio onim hajducima koje su ponekad nazivali 'slobodnim' ili 'gorskim'«. Hajdučija se, prema Nazečiću, po svom društvenom porijeklu i »najvećim svojim dijelom javlja kao protest protiv feudalnih odnosa počev još od vremena domaćih država, da pod Turcima poprimi često masovne razmjere, pretvarajući se u izvjesnim momentima čak u prave ustanke pojedinih dijelova naše zemlje pod Turcima«. Nazečićevi zaključci su »čvrsto potkrepljeni tumačenjem dokumenata«, mada nedostaje »širi prikaz dubrovačkih prilika XVII veka, što čitaocu otežava praćenje piščevih zaključaka«. Među brojnim izvorima građe odabrani su najvažniji (*Erlangenski zbornik*, Kačićeve pjesme, Mazarovićeve zbirka, Milutinovićeve *Pjevanija* i Vukova zbirka). Zanimljiva je identifikacija pojedinih ličnosti iz pjesama na osnovu dokumenata i praćenje procesa dehistorizacije, aktuelizacije i idealizacije narodnih pjesama.

177. КОВАЧЕВИЋ, ЉУБОМИР. *И опет: краљ Вукашин није убио цара Уроша*. Годишњица Николе Чупића, 1884, VI, 191—262.

Mišljenja I. Ruvarca, Lj. Kovačevića, P. Srećkovića i Vl. Kačanovskog o smrti cara Uroša.

K. ispituje svjedočanstvo patrijarha Pajsija i razdvaja ono što je Pajsije unio iz rodoslova i ljetopisa od onoga što je dodao iz narodnog predanja. Narodne pjesme *Smrt Dušanova* i *Uroš i Mrnjavčevići* najbolje su očuvale narodnu tradiciju i podudaraju se uglavnom s onim što je kazao Pajsije.

178. КОВАЧЕВИЋ, ЉУБОМИР. *Вук Бранковић (1372—1398)*. Годишњица Николе Чупића, 1888, X, 215—301.

Autor razmatra istorijsku osnovanost predanja o izdajstvu Vuka Brankovića na Kosovu. Poglavlja: Postojbina V. Brankovića; Pleme Vukovo; Odnosaj njegov prema knezu Lazaru; Politička radnja Vukova posle kosovskog boja pa do smrti; Je li Vuk izdao na Kosovu (Bitka kosovska po turskim izvorima; Ostali izvori o boju kosovskom i smrti Murata i Lazara — od XV — XIII v.).

Iz istorijskih izvora K. rekonstruiše bitku, naglašava da prvi izvještaji nisu znali za izdaju; tek se u koporinjskom rodoslovu iznosi mogućnost izdaje, a Vuku je prvi pripisao izdaju Orbini.

Zaključak: Vuk Branković nije izdao na Kosovu; po turskim izvorima, njegovo desno krilo je u prvi mah pobijedilo Turke. Narod je Vuka proglasio za izdajnika zato što nije mogao da prizna da su Turci pobijedili junačkom nadmoći, pa je htio da za to okrivili ili sudbinu ili izdajstvo. Protiv Vuka je govorilo i to što je preživio kosovsku bitku i što se kasnije zavadio sa Lazarevim nasljednicima. Ovoj zbirci je pomogla i okolnost što se bosanski vojvoda Vlatko Vuković povukao u toku boja u Bosnu; u narodnoj tradiciji bosanskog vojvodu zamijenio je Vuk Branković.

179. MARETIĆ, T[OMO]. *Kosovski junaci i događaji u narodnoj epici*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1889, XCVII, 69—181.

M. smatra da je jedno od najvažnijih pitanja kojim treba da se zabave naučnici pitanje sadržaja i motiva pjesama starijeg vremena, jer suštinu narodne epike »ne čine ni junaci ni istorički događaji, već motivi, koji iz jedne pjesme prelaze u drugu«. Govoreći o vremenu nastanka junačkih pjesama, M. kaže da je iz vremena prije kosovskog boja opjevan samo jedan istorijski događaj — boj između Srba i Bugara 1330. godine, što znači da bi se i pjesme o drugim događajima sačuvala da ih je bilo. Ono što je u kosovskim pjesmama istorijsko spjevao je narod odmah iza godine 1389, a sve drugo što je sačuvano, i što zovemo epikom starijeg vremena, narod je počeo spjevati tek u XV vijeku. M. misli da je stih junačkih pjesama — deseterac, kao i stih od 15—16 slogova, bio prvobitni stih ženskih pjesama, starijih od junačkih. On iznosi dokaze za tvrdnju da su najstarije narodne pjesme nastale iz priče. Pri tome se poziva na Vuka, koji u svom *Rječniku* kaže da o pojedinim narodnim junacima postoje i pjesme i pripovijetke. M. navodi čitav niz paralelnog

kazivanja o pojedinim junacima u pjesmama i pripovijetkama, poredeći Vukove navode iz *Rječnika*, pomene iz pjesama Vukove, Bogišićeve, Petranovićeve, Milutinovićeve i Jukićeve zbirke, te neke motive iz III i IV knjige Afanasjeva. Ta naporedna pominjanja u pjesmama i pripovijetkama odnose se na Stevana Visokog, Marka Kraljevića, Sibinjanina Janka ili na pojedine motive: prepoznavanje junaka u boju, zakasnjeli junak, mudra žena i slično.

Pisac opširno govori o pojedinim junacima i pjesmama dokosovskog vremena. Sve one pjevaju o događajima koji nisu istorijski, te se ne mogu uzimati za dokaz da je narod i prije kosovske nesreće imao junačkih pjesama. M. smatra da je za narodnu epiku od presudne važnosti bila kosovska pogibija; štaviše, misli on, bez nje »junačkih narodnih pjesama naš narod... ne bi imao«. On zatim iznosi »šta govore narodne pjesme o pojedinijem kosovskim ličnostima«.

U zaključku M. ukazuje na potrebu oštrijeg odvajanja imena od motiva. Imena su vrlo promjenljiva, motivi su mnogo stalniji. Zato ne treba u svakoj junačkoj pjesmi starijeg vremena u kojoj se nalaze istorijska imena tražiti istorijske događaje. U starijoj epici ne treba tražiti ni mitologiju, ni istoriju, već pripovijesni materijal koji nije u onolikoj mjeri originalan kao što se obično misli.

180. МАТИЋ, С[ВЕТОЗАР]. *Маркова легенда*. Летопис Матице српске, 1964, CXXXIII, 394, стр. 540—556.

U dosadašnjim raspravljanjima o uzrocima Markove popularnosti, rukovodenim nacionalnom mišlju, neopravdano najvažnije mjesto pripadalo je moralnim osobinama Markovim, karakternim crtama uzetim iz najljepših pjesama o njemu. M. pretpostavlja da je osnov Markovoj slavi bio određeni događaj i pjesma o tome događaju. On smatra da je taj događaj Markova pogibija na turskoj strani; njegova duševna borba, koju nagovještava i Konstantin govoreći o boju na Rovinama, dobila je simpatije savremenika. Već *Hilendarski letopis*, koji govori o Marku kao o vjernom sluzi carevom, o žalosti carevoj za njim, znači promjenu nacionalne orijentacije i pomirenje s turskom vlašću. Pjevanje o Marku bilo je dopušteno pod Turcima; pjesme iz *Erlangenskog zbornika* ne govore o Marku kao protivturskom junaku i sigurno predstavljaju prošlost srpskog pjevanja kakvo je bilo pod turskom vlašću. Tek u pjesmama zapisanim u Sremu vidi se srpska epska tradicija o Marku. I baš sloboda pjevanja o Marku kao turkofilskom junaku dovela je do toga »da je on više nego sve druge epske ličnosti zauzeo široku scenu epskog pevanja srpskog, a posle i opštejužnoslovenskog«. U širenju njegove epske slave glavnu ulogu je igrala velika duhovna potreba širokih narodnih masa, potreba epskog pjevanja. U novim pjesmama o njemu, stvorenim kod Srba u Austriji, u kojima je nezavisan od Turaka i sasvim protivturski, Marko se popeo do najvišeg stepena koji narodno predanje daje svojim junacima.

181. MILČETIĆ, IVAN. *Krčki knezovi i predaje o njima*. Vienac, 1884, XVI, 320—323; 348—350; 369—370.

Istorijska svjedočanstva, izvori i predanja o krčkim knezovima od kojih potiču Frankopani. M. navodi narodne pjesme u kojima se spo-

minju knezovi iz ove porodice — Juraj, Nikola i Ivan: *Cvili, plače lipa Ane...* (18); *Krajaj mi gospo lancun...* (odl.), *Turne mi moj lipi, ti pošten...* (odl.), *Kad mletačke plavi...* (33).

182. НОВАКОВИЋ, СТОЈАН. *Српске народне песме о боју на Косову*. Годишњица Николе Чупића, 1878, II, 97—177.

Povodom knjige Armina Pavića *Narodne pjesme o boju na Kosovu godine 1389*. N. konstatuje da je narodna poezija o kosovskom boju poznata kao izvjestan broj pjesama koje opjevavaju ili kosovske junake ili pojedine momente toga događaja. Sve njih, iako su zasebne, veže jedinstvo momenata.

Pavićeva knjiga predstavlja pokušaj da se iz kritičkog pregleda cjelokupne književne i istorijske građe iznađe osnova na kojoj se može sklopiti najpotpunija cjelina kosovskih pjesama.

N. podvrgava analizi sve značajnije Pavićeve postavke. Povodom tumačenja pjesme *Propast carstva srpskog* N. kaže da Pavić nije razumio vjerovanje u sudbinu koje je tu došlo do izražaja i koje je opšta crta našeg narodnog vjerovanja. On zatim daje komentar Pavićevog mišljenja i o pjesmama *Zidanje Ravanice* i *Musić Stefan*.

Nasuprot Pavićevom generalnom zaključku da je o kosovskom boju, uza sami događaj, bila sastavljena i pjesma koja je prikazivala općenitu sliku čitavog boja, N. izlaže napomene: narodna pjesma ne prelazi »žanr lakosti«, uvijek obrađuje jedan predmet, vrlo se rijetko maša epizoda, a i kad se maša, nikad ne prelazi izvjesne granice; narodna pjesma najbolje čuva osnovnu sadržinu, a najgore imena i hronološke pojedinosti. Zatim zaključuje: o kosovskom boju i događajima vezanim za njega postojalo je više različitih pjesama, tim prije što je postojala feudalna i provincijalna pocijepanost narodna, te je svaki kraj interesovalo drugo, dakle svaki kraj je spjevao drugo. Samostalne pjesme o sporednim događajima postale su i živjele zasebno, a središnja pjesma o samom boju bila je isprva u raznim oblicima i načinima, no kraća i bliža istoriji, a kasnije se, početkom XVI vijeka, raširila u sadašnju kosovsku poeziju.

183. НОВАКОВИЋ, СТОЈАН. *Велики челник Радич или Облацић Раде*. 1413—1435. Гласник Српског ученог друштва, 1881, L, 122—164.

O vremenu despota Stefana Lazarevića i Đurđa Brankovića — prema narodnom kazivanju i pisanim izvorima. N. daje sliku jednog od najpoznatijih ljudi toga doba — Radića. Vukova pjesma *Oblak Radosav* (II, 83) pokazuje narodnu mržnju prema Jerini i toplo narodno osjećanje za one u koje se narod uzdao. To je slika unutrašnjih razmirica, odnosa prema Đurđu kao vladaru, odnosa prema Ugarskoj i Turskoj. N. govori i o Milutinovićevoj pjesmi br. 158, o *Ženidbi Ivana Rišnjanina* (Vuk, III, 34), o pjesmi iz Petranovićeve zbirke br. 43: *Zmaj od ognja Rade i Dedo Džinović*, o pjesmi iz zbornika braće Miladinovaca br. 171: *Radić junak i Arapin Amza-beg*, o Vukovoj *Smrt vojvode Kaice* (II, 81) i o njenoj varijanti kod Milutinovića *Despot Đuro* (br. 74).

Na osnovu spomenika iz vremena despota Stefana i Đurđa, N. potvrđuje mišljenje I. Ruvarca da je Oblačić Rade iz narodne poezije Čelnik Radić, o kojem u događajima toga doba ima mnogo pomena.

184. ОЛЕСНИЦКИ, АЛЕКСЕЈ. *Турски извори о косовском боју. Покушај критичке анализе њихова садржаја и узајамне консекутивне везе*. Гласник Скопског научног друштва, 1934, XIV, 59—98.

Turske izvore o kosovskom boju O. dijeli na dvije skupine. U prvoj su Urudž bin Adil iz polovine XV stoljeća i njegov gotovo doslovan ponavljač, bezimeni jedrenski derviš iz prve četvrtine XVI stoljeća. Oni su interpretatori narodne jedrenske verzije o smrti sultana Murata. Drugoj skupini pripadaju ostali historičari koji su prihvatili za podlogu svoga izlaganja bogoslovsko-dvorsku verziju o smrti Muratovoj. Mehmed Nešrija (iz prve četvrtine XVI stoljeća) unio je u svoje pripovijedanje i podatke koje je crpio iz hrišćanske narodne tradicije na Balkanu.

Razlika između ove dvije verzije pokazuje se u određivanju vremena pogibije Muratove i u tome kako je došlo do ubistva, osobito u pojedinim detaljima toga događaja.

185. О[СТОЈИБ], ТИХ[ОМИР]. *Ср. Ј. Стојковић, Краљевић Марко, литерарно истраживање узрока његове славе и популарности у српском народу, Београд, 1907. Летопис Матице српске, 1908, LXXXI, 249, стр. 81—84.*

Stojkovićev rad je preštampan iz *Godišnjice Nikole Čupića, XXVII*, a pojavio se gotovo istovremeno kada i rasprava Jovana N. Tomića *O srpskim narodnim epskim pesmama*, koju je napisao povodom rasprava Andre Gavrilovića u *Radu Jugoslavenske akademije 153. i Glasu Srpske kraljevske akademije, 72.* »Da je pisac istraživanja (Stojković) mogao doći za vremena do rasprave akademika Jov. Tomića, može biti da svoje istraživanje ne bi napisao, ili, ako bi ga napisao, zacelo bi mu dao drugi smisao«. O. posebno razmatra Stojkovićevo mišljenje o uzrocima Markove popularnosti i poredi ga sa Tomićevim postavkama. Stojkovićevo »umovanje« o tom pitanju je »od početka do kraja pogrešno«. Stojković je marljivo proučavao narodne pjesme, ali ono što je dobio — »nije naučni rad«.

186. РАДОЈЧИЋ, НИКОЛА. *Грчки извори за косовску битку*. Гласник Скопског научног друштва, 1929—1930, VII—VIII, 163—175.

R. daje pregled izvora za kosovsku bitku i konstatuje da su se stranci mogli više približiti istini o ovom događaju, pošto ih on nije uzbuđivao onoliko koliko srpske historičare. Komentarišući grčke pisce i njihove izvore o kosovskoj bici, on konstatuje da je Georgije Franca u *Hronici* opisao Muratovu smrt prema turskoj verziji, dok se Duka u svojoj istoriji služi uglavnom srpskim izvorima. Na drugoj strani, Laonik Halkokondil se koristi i srpskim i turskim izvorima, ali se saživiljava sa srpskim osjećanjem koje je ovdje identično sa grčkim.

Glavni izvor za grčke historičare bila je narodna tradicija o kosovskoj bici koja se čuvala u Svetoj Gori, pa je odatle mogao doznati i Halkokondil.

187. Р[АДОНИБ], Ј[ОВАН]. *Ко је Бемо Брђанин*. Летопис Матице српске, 1901, LXXIV, 208, стр. 135—137.

Prikaz rasprave Jovana Tomića: *Prilog ispitivanju istorijskih tragova u narodnim pesmama*, Beograd, 1901. R. prihvata Tomićev metod ispitivanja istorijskih tragova u narodnim pjesmama. Tomićeva rasprava je polemična karaktera, »izazvana radnjom A. Gavrilovića *Istorijsko osećanje u nekim narodnim pesmama o Kraljeviću Marku*, u kojoj se iznosi misao da Demo Brđanin iz narodne pesme odgovara istorijskom Đinu Musakiju«. Tomić tvrdi da Gavrilovićeve rasprava ima pogrešan metod, rđavu polaznu tačku i »celo raspravljanje počiva na rđavoj osnovi«. Marko iz narodnih pjesama »nije istorijska ličnost, nego samo nosilac pesničkih motiva«. Tomić drži »da je Demo poreklom iz Brda, a pesmi je izvor ratovanje Arnauta sa Srbima«. R. smatra da je »suviše smelo« Tomićevo tvrđenje da pjesme o kralju Marku nisu postale u Makedoniji, nego dalje, na sjeveru. Staviše, za neke se zna da su nastale upravo u Makedoniji (*Marko Kraljević i Mina od Kostura*), kako je to utvrdio Serenzen (*Archiv für slavische Philologie* XV, 218—232). Još nije odgovoreno na »zamašno pitanje zašto je Marko u narodnoj epici glavni nosilac pesničkih motiva, onaj Marko, čijeg je oca ista narodna epika opteretila užasnom osudom«, iako je »nekoliko zgodnih napomena« o ovom pitanju izrekao M. Jakšić (*Brankovo kolo*, br. 22).

188. РУВАРАЦ, ИЛАРИОН. *Прилози. Годишњица Николе Чупића*, 1900, XX, 245—252.

Dva od četiri »priloška« odnose se na narodnu poeziju. Za Čupu Kapetana R. smatra da je istorijski Todor Čupić. Donosi u dijelovima narodnu pjesmu o Čupi Kapetanu, koju je Ljubomir Stojanović našao u Vukovim hartijama (»Pije vino Čupa Kapetane...«). Pjesma podsjeća na *Boj Arađana s Komadincima*, Vuk III, 87.

Za Golemovića Đuru R. iznosi uvjerenje da je bio čelnik despota Đurđa i da je kao izaslanik bio upućivan na Portu.

189. СAKYAAЦ, МИЛИСАВ. *Урош Цонић: Свети Сава у народним и уметничким песмама*. Летопис Матице српске, 1936, СХ, 345, стр. 215—216.

Prikaz Džonićevog zbornika, štampanog povodom sedamstogodišnjice smrti sv. Save. Pored niza umjetničkih, u ovom zborniku je objavljeno i 30 narodnih pjesama o sv. Savi.

190. СТАНОЈЕВИЋ, СТАНОЈЕ. *Кад је убијен цар Мурат?* Гласник Скопског научног друштва, 1935, XV, 45—51.

Iznosi se pregled literature o kosovskoj bici. Ljubomir Kovačević je u raspravi o Vuku Brankoviću (*Godišnjica Nikole Čupića*, 1888, X, 215—301) prikazao do tada poznate izvore o kosovskoj bici. Nikola Radojčić je iznio podatke o bici kod vizantijskih istoričara (*Glasnik Skopskog naučnog društva*, 1930, VII—VIII, 163—174), a Olesnicki je pregledao turske izvore (*Glasnik Skopskog naučnog društva*, 1934, XIV, 59—98). Srpski, turski i vizantijski izvori se ne slažu u tome u kojoj je fazi bitke Murat poginuo. S. misli da je Murat ubijen u početku bitke i poziva se na Tvrtkovo pismo trogirskoj i florentinskoj opštini, ali navodi da je teško usaglasiti datume tih izvještaja.

191. СТОЈКОВИЋ, СРЕТА. *Краљевић Марко. Литерарно истраживање узрока његове славе и популарности у српском народу*. Годишњица Николе Чупића, 1908, XXVII, 60—122.

Мишљенја Јагића, Марећића, Новаковића, Ђорђевића, Халанског и Серензена о узrocима Маркове популарности систематизована су у седм таčака. S. сматра да њихови одговори нису потпуни, а у шест таčака износи своје мишљење на основи народне поезије и предања: Марко је имао добро васпитање, још за очева живота истичао се витешким врлинама, наслиједио је пријесто у тежким приликама, оџински се оphодио према народу, вазалску службу вршио је самоволјно и оригинално, био је тјелесно снажан и јуначан и као човјек карактерних особина и врлина радио је за добро свoga народа.

192. СУБОТИЋ, Ј[ОВАН]. *Радъ Јоанна Хуњадскогъ другіе Сибинянина Јанка*, Сербскій лѣтописъ, 1847, XXI, 77, стр. 42—61; 78, стр. 1—35.

У настојању да утврди идентитет јунака епских пјесамa Сибинјанина Јанка, S. наводи у преводу двадесет пет извора који омогућају идентификацију овог јунака и, на основу њих, изводи закључке: Јован Хунјади је син угарског племића Војка, потомак је бугарских кralјева, а у Угарску је дошао из Заплатинске. S. сматра да је Хунјади у дјетинству био грчке вјере, па је касније прешао у католичку.

193. ШРЕПЕЛ, МИЛИВОЈ. *Сигетски јунак у повјести хрватскога пјесништва*. Рад Југославенске академије знаности и умјетности, 1902, CXLVIII, 81—173.

Од XVI—XIX вијека у хрватској народној и умјетничкој поезији много се пјевао о Николу Шубићу Зринјском.

Прву бугарштину о Зринјском забилежио је I. Кukulјевић под насловом *Ван Миклош Зринјски у Сигету граду (Низ бисера југословенскога)*, а касније ју је штампао Богјић — *Народне пјесме*, 1878, под бр. 36. и 37. Пјесма почиње стиховима:

»Poletio siv sokole iz slavnoga Biograda,
Soko siva ptica«.

У наставку рада Шрепел се бави сигетским јунаком у хрватском умјетничком пјесништву.

194. ТОМИЋ, ЈОВ[АН] Н. *Потурица Цафер-ага Тујковић*. Годишњица Николе Чупића, 1928, XXXVII, 156—209.

Трагајући по мletaчким изворима, Томић је утврдио да је Дџафер ага Тујковић, који се поминје у 77. бугарштини Богјићевог збирке, историјска личност Војин Иванов из Grblja, који је 1657. године довео Турке у Kotor.

195. ТУНГУЗ-ПЕРОВИЋ, РАДОВАН. *Деспот Момчило*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1935, XLVII, 35—47.

Т. даје слику војводе Момчила онако како га је приказала народна традиција, а затим покушава да реконструише његов историјски лик. Он износи једно предање које је чуо у Nikšićу, а затим споминје Вукову

pjesmu o pogibiji vojvode Momčila i narodno predanje iz meglenskog kraja u Makedoniji. U makedonskom predanju priča o Momčilu i njegovoj pogibiji je skoro ista kao i ona iz Drobnjaka, samo što se, umjesto Vukašina, ovdje pojavljuje nekakav vojskovođa Arapin. I tu je Momčilovica izdala muža, ali zbog ljubomore.

U nastavku ovog rada razmatraju se pisani historijski izvori o Momčilu, kao što su *Sečenski letopis*, *Savinski letopis*, zatim djela Orbinija i Đorđa Brankovića. Od stranih historičara najopširnije podatke su ostavili Nićifor Grgur i Jovan Kantakuzen.

U razmatranju ove historijske ličnosti T. utvrđuje tezu: Rajko Radoković Ugričić bi mogao biti sinovac despota Momčila, koji je njegovu pogibiju mirno posmatrao sa bedema periteorskoga; Momčilo je bio prije Humljanin nego Bugarin; kraljica Jelena, žena kralja Vukašina, mogla bi biti sestra despota Momčila; hercegovački Pirlitor je vezan za Momčilovo ime najviše zbog sličnosti naziva s grčkim gradom Periteorijem. O izdajstvu, zbog koga je Momčilo izgubio glavu i o kome pjeva narodna pjesma, nalazi se potvrda i u pričanju Gregora i Kantakuzena. Prema njima, Momčilov izdajica je bio njegov sinovac Rajko, ali ima znakova da su u to bili umiješani i ženski prsti. Interesantno je da naša tradicija, umjesto grčkog cara-samozvanca Kantakuzena, kao pravog ubice, prikazuje srpskog kralja-samozvanca Vukašina kao krivca za Momčilovu pogibiju.

196. ВУКИЋЕВИЋ, МИЛ[АН] М. *Старина Новак*. Босанска вила, 1898, XIII, 106—107; 120—123.

Odazivajući se pozivu V. V. Vukasovića, V. iznosi svoje mišljenje o ličnosti Starine Novaka. Poziva se na podatke koje su o ovom junaku dali I. Ruvarac, V. St. Tojčlander (*Michael der Tapfere*, Wien, 1879) i Mihail Kogalniceanu (*Histoire de la Valachie, de la Moldavie, et des Valaques Transdanubiens*, Berlin, 1873). Zatim navodi lokalitete vezane za Novakovo ime i spominje Novakovo učešće u nekim bojama.

197. ВУЛЕТИЋ-ВУКАСОВИЋ, ВИД. *Старина Новак или почетак борбе „за крст часни и слободу златну“*. Босанска вила, 1898, XIII, 9—10.

Poziv čitaocima da pomognu u ispitivanju ko su bili »prvi zatočnici za krst časni i slobodu zlatnu«. Vuletića zanimaju Starina Novak i Grujica Novaković u narodnom predanju. On daje nekoliko podataka o Starini Novaku i postavlja niz pitanja u vezi s ovim junakom.

8. MOTIVI

198. MARETIĆ, T[OMISLAV]. *Tri priloga našoj narodnoj epici*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1914, CCV, 221—229.

M. traži izvore motivima »opaki sin« i »obrijana brada« i nastavlja raspravu o tome ko je Ivan Senjanin. U pjesmi *Prokleti Duka Setković* (MH, I, 39), zabilježenoj u selu Luka na Šipanu, govori se o nezahvalnom sinu i majčinom prokletstvu. Tragove ovoj pjesmi M. nalazi u knjizi Mavra Orbinija *Il regno degli Slavi*, u knjizi Ivana Držića *Nauk duhovni*

(161—162) i kod A. Kalića *Korizmene pripovjedi* (360). Na osnovu ovih izvora autor dolazi do zaključka da je motiv o opakom sinu Orbinijeve ili dubrovačka priča, koja je preko crkvenih propovijedi ušla u narod.

O pitanju ko je Ivan Senjanin, M. polemše s A. Serenzenom i P. Popovićem i smatra da su Ivan Senjanin i Ivan Vlatković dvije ličnosti i da ih ni Kačić nije poistovjećivao.

Motiv »obrijana brada« (Vuk, IV, 56) ima — misli M. — izvor u ruskoj priči o obrijanom papi, a ta je priča zabilježena kod Kanižića u djelu *Kamen pravi smutnje velike*.

199. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША. *Један прилог проучавању мотива народне поезије у Јужној Србији*. Гласник Професорског друштва, 1925, V, 220—223.

P. ističe osobine narodne поезије u južnoj Srbiji. Epska pjesma nema raznovrsnosti, obilja ličnosti, epske širine ni poetskih figura, kao što imaju slične pjesme u drugim našim krajevima. Na drugoj strani, lirska pjesma je lijepa, bogata i sa mnogo osjećanja. U lirskim pjesmama je jako naglašena težnja za osnivanjem porodice, kao i osjećanje ljubavi među članovima porodice. Često su prisutne sjeta i melanholiја, a rijetko humoristički elementi.

200. ПУРКОВИЋ, МИОДРАГ АЛ. „Марко Краљевић познаје очину сабљу“. Гласник Југословенског професорског друштва, 1940, XXI, 224—225.

»U izlaganju pjevača, da se po natpisu može poznati sablja, podloga je stvarna i s te strane je misao tačna«, a Markovo poznavanje očine sablje sasvim moguće. Pisac navodi primjer jednog srednjovjekovnog srpskog mača na kome se nalazi poduži natpis.

201. СМИЉАНИЋ, М[ИЛОЈЕ] В. *Отмице, добеглице и трагови куповине девојака у српском народу*. Глас Српске краљевске академије, 1901, LXIV, други разред, 40, 171—244.

S. proučava nekoliko gotovo sasvim iščezlih običaja ili njihove rudimente u srpskom narodu, poredeći ih sa sličnim običajima drugih naroda. Polazi sa širih etnografskih osnova o pojavama otmice, dobjeglica i kupovine djevojaka i žena, daje njihove uzroke i traži ih u etnografskom materijalu srpskog naroda.

Najstariji pomeni otmice u srpskoj literaturi nalaze se u dokumentima sa početka XIII vijeka. Narodno predanje održano u pjesmama o ženidbama svjedoči takođe o postojanju otmica. Takve su pjesme: *Ropstvo i ženidba Jakšića Šćepana, Ženidba Jakšića Mitra, Ženidba Jova Budimlije, Ženidba Todora od Stalaća* (Vuk, II, 95, 96, 101, 82), *Ženidba od Zadra Todora, Ženidba Iva Golotrba, Ženidba Stojana Jankovića, Bojičić Alija i Glumac Osman-aga, Dva Kurtića i Bojičić Alil, Ženidba Grujice Novakovića i Ivo usarin i Avram spahija* (Vuk, III, 24, 18, 21, 36, 35, 6, 75).

Da bi pokazao položaj u kom se nađu dobjeglice, S. citira stihove iz narodnih pjesama.

Postoji i jedan broj narodnih pjesama koje svjedoče da je kupovina djevojaka u srpskom narodu postojala u rudimentima. Kao najstarija od njih čini se *Ženidba kneza Lazara* (Vuk, II, 32), a nalazimo je i u pjesmama *Ženidba Marka Kraljevića* (Vuk, II, 56) i *Lepa Pava u kovilju spava* (Milićevićeva varijanta Vukove pjesme *Pava i Rade*, I, 355). I u nekim pjesmama iz XV vijeka ovaj običaj se u simbolima pojavljuje: *Ženidba Đurđa Smederevca*, *Ženidba Popovića Stojana*, *Ženidba Maksima Crnojevića*, *Ženidba Zmaj-Despota Vuka* i *Ženidba Todora Jakšića* (Vuk, II, 79, 87, 89, 92, 94).

Simboli kupovine sadržani su i u pjesmama XVII i XVIII stoljeća; od deset pjesama o ženidbi iz ovog vremena, svega dvije — *Ženidba bega Ljubovića* i *Udaja sestre Ljubovića* (Vuk, III, 82, 83) — običaj kupovine održavaju u dosta jasnoj slici.

202. СТАНОЈЕВИЋ, СТ[АНОЈЕ]. О неким мотивима у нашим народним песмама. Јужнословенски филолог, 1928—1929, књ. VII, 205—213.

S. razmatra izvore motivima u pjesmama *Zidanje Ravanice*, *Marko Kraljević i soko*; zatim motive: »Ja sam svako po ovcu poznavo«, »troglav Arapin«, »Prikova ga za leđanska vrata«, motiv zabrane lova u nedjelju i motiv »Od dvojice četvoricu gradi«.

203. ŠAMŠALOVIĆ, GUSTAV. *Prilozi o motivima naše narodne epike*. Nastavni vjesnik, 1926, XXXIV, 34—42, str. 82—93.

Motivima iz pjesama: Vuk, I, 648, 572, 436, 622, 730, 342; Vuk, II, 65, 74, 90, 22, 95, 4, 27, 14, 30, 93, 40, 67, 68, 66; Vuk, III, 49, 20 i MH, I, 74, 66 i 50 Šamšalović je našao slične motive u zapadnoevropskoj narodnoj, antičkoj i srednjovjekovnoj književnosti i izvršio poređenje njihove obrade.

Iznenaduje broj zajedničkih motiva: ljekovita biljka ili trava koju junak otima od zmije; saznanje časa smrti ogledanjem u bunaru ili izvoru; pretvaranje čovjeka u zmaja; pretvaranje zmije u kraljevića; ptice kao glasnici; krv kao mastilo; napitak zaborava; tragična smrt dvoje mladih koji su se od djetinjstva voljeli; rodoskrvnuće; djevojka u muškom odijelu; presijecanje nakovnja; idilične scene kraj studenca, rijeke ili mora; viteške igre; bojni konji; drago kamenje; brat ubija sestru iz osvete i drugi.

204. ŠIMČIK, ANTE. *Oblamanje koplja o gradska vrata*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1936, XLVIII, 81—83.

Motiv oblamanja koplja o gradska vrata Š. vezuje za predanja koja govore o napadima Stojana Jankovića na Mostar i Livno. Ovaj motiv ušao je i u narodnu pjesmu (Vuk, VI, 49). Pisac daje čitav niz primjera ovakvog junaštva kod drugih naroda.

205. ŠIMČIK, ANTE. *Pozivanje na mejdan preslicom*. Nastavni vjesnik, 1931—1932, XL, 313—318.

Nekoliko istorijskih svjedočanstava o megdanima u XV, XVI i XVII vijeku. Pozivanje na megdan susrećemo u pjesmama: Vuk, III, 56, 20, 72; Luka Marjanović, *Hrvatske narodne pjesme što se pjevaju u Gornjoj Hrvatskoj, Krajini i u Turskoj Hrvatskoj*, 14; MH, II, 44, kao i u 98. pjesmi *Erlangenskog rukopisa*. U ovim pjesmama se pominju uvredljive »knjige« kojima se poziva na megdan, kao i slanje preslice onom junaku koji taj izazov nije prihvatio.

206. Š[URMIN], Đ[URO]. *Prilog za istraživanje motiva naših narodnih pjesama*. Vienac, 1901, XXXIII, 34, 677.

Osvrt na djelo Kerubina Šegvića *Prilog za istraživanje motiva naših narodnih pjesama*, Zagreb, 1901.

Šegvić je u ovom djelu donio niz paralela iz italijanske i grčke poezije i prihvatio Maretićevu teoriju o starosti naše narodne pjesme. Š. smatra da su Maretićeva teorija i Šegvićevo mišljenje neodrživi, a pravo tumačenje o postojanju i starini pjesama je ono koje je iznio Buslajev (*Istoričeskiye očerki*).

207. ТОХОЉ, САВА Р. *Интернационални мотиви у нашој епизи*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1939—1940, XX, 227—285.

T. misli da se na osnovu postojanja internacionalnih motiva u našoj narodnoj epici može utvrditi njena veća starost.

U narodnoj poeziji najvažniji su istorijski događaj i motiv, pri čemu je motiv stalan, a imena se mijenjaju. T. zatim govori o internacionalnim motivima i teorijama koje objašnjavaju porijeklo tih motiva i misli da se one mogu primijeniti i na našu narodnu književnost.

208. ТОМИЋ, ЈОВАН Н. *Мегдан у Срба XVI. и XVII. столећа. Историјска студија*. Летопис Матице српске, 1902, LXXV, 216, стр. 1—26.

Megdani i tragovi o njima u vremenu do XVI stoljeća, kao i megdani u XVI i XVII stoljeću: hajdučki megdani iz busije, uskočki megdan, otvoreni — s pouzdanjem u vještinu i fizičku snagu. Najčešći megdani su bili na Krajini — između mletačkih i česarskih »krajišnika«, s jedne, i turskih, s druge strane. Megdani su »dijeljeni« kako u vrijeme rata, tako i u vrijeme mira. T. opisuje megdane, navodeći stihove iz narodnih pjesama. Na megdan se protivnik najčešće izaziva »knjigom«, koja je često bila uvredljiva. Uslovi megdana su obično utvrđivani na licu mjesta ili su postavljani »knjigom« koja poziva na megdan. On govori o svjedočima (djeverima) koji »utanačuju« pogodbu za megdan, kao i o lukavstvima na megdanu.

Na kraju studije daje se detaljan opis jednog megdana koji se sačuvao u prepisu u Ambrozijani u Milanu. To je megdan Vida Jelišića sa Turčinom Demir-hanom 1599. u okolini Zadra.

9. MIT I RELIGIJA

209. АНОНИМ. *Народна вјера и етика у народним пјесмама*. Босанска вила, 1899, XIV, 246.

Bilješka o izlasku iz štampe knjige Dobros. M. Kovačevića o vjeri i etici u narodnoj poeziji. U prvom dijelu se govori uopšte o narodu i njegovoj vjeri, u drugom o vjeri i njenim tragovima u narodnim pjesmama, a u trećem o odnosima između članova porodice.

210. ЧАЈКАНОВИЋ, ВЕСЕЛИН. *Српска религија и фолклор у Годишњици*. Годишњица Николе Чупића, 1941, L, 94—96.

Pregled radova iz oblasti srpske religije i folklora koji su izišli u *Godišnjici Nikole Čupića*.

211. ДОБРОСАВЉЕВИЋ, Б[ОГДАН] М. *Српске народне пјесме с гледишта религиозног, моралног и патриотског*. Босанска вила, 1900, XV, 103—106; 124—126; 192—194; 211—214; 253—255.

Poslije pristupa u kome govori o ljepoti i značaju naše narodne poezije, D. u poglavlju O bogu i vjeri ističe da je »pobožnost glavna karakterna crta naših narodnih pjesama«.

U drugom poglavlju, pod naslovom Moral, D. naglašava da »moralnoj vrijednosti čovjeka daju narodne pjesme eminentno prvenstvo i pred samom hrišćanskom religioznošću«. Citirajući stihove iz Vukovih pjesama, pisac daje niz primjera moralnosti, milosrđa, pravdoljublja, postojanosti i poštenja kako ih daje narodna pjesma.

212. БУРОВИЋ, ДИМ[ИТРИЈЕ]. *Митолошки елеменат у светлости хришћанства у српској народној песми „Цар Лазар се приволева царству небеском“*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1934—1935, XV, 681—688.

U pjesmi *Car Lazar se privoleva carstvu nebeskom* slovenski mitski elemenat se organski spojio sa hrišćanskim vjerovanjima. Pticama, koje su u mnogobožачких Slovena igrале ulogu гласника bogova i одговарајућих знаменја, задржано је то значење и у хришћанском вјеровању.

213. ГРБИЋ-БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Народно сујевјерје*. Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини, 1896, VIII, 530—534.

Uz одјелјак о вили наводе се стихови из народне pjesme *Marko Kraljević i Musa Arbanasa*, а уз одјелјке *Aždaha* и *Zmaj narodna pjesma Zmaj preleće s mora na Dunavo ...* (8).

214. МАТИЋ, СВЕТОЗАР. *Фрушкогорске легенде*. Летопис Матице српске, 1960, CXXXVI, 386, св. 2—3, стр. 89—96.

О Vukovom критичком односу према језику и пјевању уз гусле у Sremu, Вачкој и Banatu. На основу неких Vukovih узгредно казаних ријечи М. закључује да је Vuk сматрао да у Sremu, иако се тамо

ne pjeva tako lijepo uz gusle kao u Hercegovini, ipak ima pjesama koje se na drugom mjestu ne mogu naći, kao pjesme o Lazaru i silnom Stefanu. Iznosi i druge dokaze za postojanje posebnog epskog predanja i stvaranja u Sremu. Podvlači ulogu žena koje pjevaju epske pjesme u Sremu, Bačkoj i Slavoniji i ističe ih ne samo kao prenosiocice, nego i kao tvorce narodnih epskih pjesama, posebno onih o srednjovjekovnoj prošlosti, »starih« pjesama. Osim njih, bilo je kod austrijskih Srba i ratničkih pjesama. Vuk je bio uvjeren da su junačke pjesme postale u Hercegovini, pa je i sremske pjesme objavljivao kao hercegovačke i »dobro se čuvao da oda kakvo priznanje sremskim pevačima«. Veličina njegove književne reforme zaklonila je za dugo vrijeme pravo stanje stvari, tako da se »u nauci o našoj usmenoj književnosti još ne uviđa da su mnoge jekavske pesme Vukove u stvari pesme zapisane u Sremu ili ispisane iz rukopisnih pesmarica«. M. smatra da je Vuk prije dolaska u Srem slušao, uglavnom, samo pjesme o hajducima i uskocima, »pjesme srednjih vremena«, a »stare pjesme«, naročito o Kosovu i Nemanjićima, mogao je čuti tek u Sremu.

215. NODILO, NADKO. *Religija Srba i Hrvata, na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnog*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1885, LXXVII, 43—126; 1886, LXXIX, 185—246; 1886, LXXXI, 147—217; 1887, LXXXIV, 100—179; 1887, LXXXV, 121—201; 1888, LXXXIX, 129—209; 1888, XCI, 181—221; 1889, XCIV, 115—198; 1890, XCIX, 129—184; 1890, CI, 68—126.

N. tvrdi da je u Slovena bilo »božjeg uzleta« i »tvorbe mitične« i pokušava da to dokaže sagledavajući srpsku i hrvatsku mitologiju kao cjelinu.

U uvodu izlaže neka opšta zapažanja. Mnoštvo pjesama u svim zbirkama, a osobito u Vukovoj, zalazi u davninu naroda. Stari Srbi i Hrvati su najljepše pjesme pjevali u slavu bogovima. Hrišćanstvo je rušilo stare običaje, pjesme i pričanja, te su pjesme naših zakarpatskih djedova zaboravljene. Naše narodne pjesme mogu donekle pomoći u rekonstruisanju srpske i hrvatske mitologije. I pored jakog uticaja hrišćanstva, sačuvane su uspomene na neznaboštvo i poslije XVIII vijeka. Stara vjera se očuvala u običajima, poslovicama i pripovijetkama, a naročito u narodnim pjesmama. Iza neistorijskih junaka narodnih pjesama kriju se likovi nekadašnjih bogova. Pri istraživanju »jezgre božije« u našim epskim pjesmama treba razlikovati dva perioda — do XV vijeka i poslije tog perioda.

U prvom poglavlju N. nastoji »da pokupi i složi čitav naš mit«, pa traži ostatke starog »bogoštovlja« u Sutvida i Vida i tragove njihove metamorfoze u junake narodne epike: Jakšu, Voina i Strahina. N. iznosi mišljenje da sve pjesme o Strahinjiću nose znake velike starine. Boga Vida, po narodnoj tradiciji, prati žena pod imenom Vida ili Živa i N. pominje razne oblike njenog kulta.

U drugom poglavlju N. raspravlja o dvojici pratilaca uz boga Vida i nalazi ih u Jakšićima ili Vojinovićima iz narodnih pjesama, a javljaju se pod raznim imenima: Dmitar i Stjepan, Bogdan i Todor, Vukašin i Petrašin, Milan-beg i Dragutin-beg, Mujo i Alija. Žena koja se javlja uz

dvojicu braće jest Zora i ona se vjenčava sa jednim od njih — jutarnja Zora sa Pojezdom (suncem), a večernja Zora sa Prijezdom (mlađim, noćnim bratom). I u Toplici Milanu i Kosančiću Ivanu naziru se dvojica Jakšića.

U trećoj glavi govori se o suncu u našoj religiji. Sunce se pominje kao božanstvo. Krilatom suncu u narodu je »prionilo« ime Momčilovo, a zimnome Vragu ime cara Dioklecijana. Jutarnje sunce ogleda se u krilatom Hrelji našeg epa.

Četvrto poglavlje posvećeno je tragovima vjerovanja o dvanaestoricici braće, sinova Vidovih, a sunca mjesečnih što sastavljaju godinu. U našem narodu priča se o dvanaestorici braće, dvanaest džinova, dvanaest hajduka, dvanaest konja vilovnih, dvanaest sestara, a dvanaestorica se javljaju i u pjesmi *Smrt Vojvode Kaice*. N. pokušava da ih »pronađe« u srpskim pjesmama. *Zidanje Skadra* simbolizira zidanje božanstvene zgrade nove, tople godine.

Da i naš narod ima svoj mit o Edipu, kaže N. u petoj glavi studije, potvrđuju Vukove pjesme o Nahodu Simeunu (Vuk, II, 14 i 15) i pjesma o Nahodu Momiru (Vuk, II, 30).

U šestoj glavi N. raspravlja o pitanju prvenstva među bogovima — da li ono pripada Perunu ili Svantevidu — i Peruna stavlja na drugo mjesto. Najživlji spomen boga ostao je u pjevanju i kazivanju o Gromovniku Iliji (*Sveci blago dijele*). Uz Gromovnika Iliju djeluje njegova sestra Ognjena Marija, čiji je simbol — munja. Božanstvo oblačnog Ognja poznato je odranije. Još je Rig-Veda upravljao svoje himne bogu Agnisu (Ognju), drugu Gromovnika Indre. Oličenje nebeskog ognja N. vezuje za Sibirjanina Janka i Ivana Sekulu.

Sedmo poglavlje posvećeno je vilama u našoj narodnoj poeziji, a u osmom se govori o religiji groba i zagrobnog života.

Deveto poglavlje posvećeno je mjesecu, Danici i Miloševoj legendi, s tim što je Miloševa legenda proširena i na Miloša Vojinovića iz pjesme *Ženidba Dušanova*. Izložena je i narodna tradicija o Novaku Grujici, Novaku Debeljaku i Novaku Starini, koji su, po Nodilu, tri lica mjeseca. I mit o devet Jugovića vezan je sa mitom o Suncu godišnjem.

216. ПРОДАНОВИЋ, ЈАНКА М. *Бакон Стеван и два анђела*. Летопис Матице српске, 1938, CXI, 350, стр. 40—45.

U narodnoj pjesmi *Đakon Stevan i dva anđela* (Vuk, II, 3) prikazuje se sukob tri osjećanja: vjerskog, materinskog i humanog. P. vrši poređenje ove pjesme sa pojedinim motivima u pjesmama *Uroš i Mrnjavčevići* (Vuk, II, 34), *Smrt majke Jugovića* (Vuk, II, 48), *Smrt vojvode Kaice* (Vuk, II, 81), *Marko Kraljević ukida svadbarinu* (Vuk, II, 69), *Smrt vojvode Prijezde* (Vuk, II, 84), *Marko Kraljević i Musa Kesedžija* (Vuk, II, 67) i *Materino srce* (Javor, 1882, str. 1294), a upućuje i na pjesmu *Đakon Stevan* (MH, I, 6), u kojoj žrtvovano dijete ne oživljuje. Žrtvovanje djece dvojici staraca (anđela) i nenaglašen bol đakonove ljube za žrtvovanim jedinčetom može se protumačiti samo »slabijom pesničkom snagom onoga koji je spevao ovu pesmu«.

217. STROHAL, R[UDOLF]. *Juraj Lahner: Hrvatske narodne pobožne pjesme*. Nastavni vjesnik, 1929, XXXVII, 121—124.

Prikaz Lahnerove zbirke pobožnih pjesama. Sastavljači ovih pjesama su mahom »svećenici, popovi glagoljaši«, a popularnost ove poezije je vezana za Kačićevo ime.

218. ŠAMSALović, G[USTAV] D. »Sv. Nedjelja« u narodnoj pjesmi. Nastavni vjesnik, 1921, XXIX, 374—375.

O sv. Nedjelji i sv. Petki — kako ih pominju naše narodne pjesme. Š. navodi narodno vjerovanje po kome je sv. Petka majka sv. Nedjelje. U stvari, Š. ukazuje na pomene u Vukovom i Akademijinom Rječniku, a onda upućuje i na pobožne pjesme o sv. Nedjelji kod drugih naroda.

219. ŠURMIN, Đ[URO]. *Mitološke narodne pjesme*. Vienac, 1900, XXXII, 122—123; 138—139; 156—158; 171—172; 186—189; 204—205; 219—221; 252—254; 281—284.

Polazeći od činjenice da u Hermanovim i Matičinim zbirkama muslimanskih narodnih pjesama nema mitoloških, Š. analizira ovu pojavu i vezuje je za fenomen gospodске poezije, koji je očit ne samo u pomenutim zbirkama, nego i kod Bogišića. Š. raspravlja o legendarnim pjesmama kod Hrvata i u Vukovim zbirkama, i zaključuje da katolici, koji su bili više pod uticajem vjere, imaju najviše mitoloških motiva u pjesmama, ali taj krug ne »preseže« krug legendarnog pripovijedanja koji je poznat iz Vukovih zbirki.

Pravoslavno sveštenstvo širilo je motive zabavne književnosti srednjeg vijeka, kojima je obilovala vizantijska literatura, dok su muslimanski pjevači pod uticajem svoje vjere primali ono što je dolazilo sa Istoka. Poslije razmatranja o nekim osobenostima istorijskih pjesama, Š. iznosi teoriju Veselovskog o razvitku narodne poezije. Spominjanje sunca, mjeseca i gromovnika Ilije nije ostatak stare religije. Kod Srba ima manje eshatološkog nego kod Hrvata. Š. govori o podjeli narodnih pjesama i stavlja primjedbe i Vukovoj i drugim podjelama. Kolede su, misli on, veoma stara vrsta narodnih pjesama, — upućuju na legendarne pjesme i one su osnova za razvijanje epske poezije. U pjesmi *Car Dukljan i Krstitelj Jovan* Š. analizom otkriva bogumilske elemente. Pjesme o krštenju Isusovu usko su vezane sa pjesmama o Mariji i Židovima, a sa istog su izvora i pjesme o sv. Petki i sv. Nedjelji i uopšte pjesme koje se bave hrišćanskom legendom. Za pjesme o divskim starješinama, o zlatnim jabukama, o pretvaranju zmije u mladića, o Nahodu Momiru i o nevjeri deset vezira Š. misli da nisu izvorno naše, nego su njihovi motivi iz knjiga ušli u narod. Različiti stih legendarnih pjesama svjedoči o njihovoj starini; one su bile najbliža osnova epsko-lirskim pjesmama.

10. LOKALITETI

220. АНОНИМ. *Лебан град*. Босанска вила, 1892, VII, 224.

Mišljenja Šafarika, Novakovića, Halanskoga, Rugarca i Nenadovića o tome gdje se nalazi Leban grad iz narodnih pjesama. Pisac bilješke

misli da bi bilo interesantno saznati nema li gdje u Bosni ili Dalmaciji kakvo mjesto pod tim imenom.

221. ANONIM. *Opet o imenu »Ledan«*. Vienac, 1878, X, 29, 472.

Pisac bilješke saopštava da je Uredništvo primilo pismo od Ivana Crnčića u kojem se tvrdi, na osnovu isprave (Crnčić je citira) krčkoga biskupa Mikule iz 1466. godine, da Lengja ili Lenđa znači Poljska.

222. BANOVIĆ, STJEPAN. *Planine Kunara i Papuča u našim narodnim pjesmama*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1923, CCXXVII, 332—343.

Planina koja se kao Kunara ili Kunovica pominje u narodnim pjesmama (Vuković, III, 20, 65, 24; Martić — Jukićevim *Ženidba Ive Senjanina, Megdan i ženidba Nikolice Jankovića, Mejdan i ženidba malog Matijana, Cejvanaga stari robi Kotare*; Šunjićevoj *Bojčić Delalija i ban od Janoka*; Matičinoj *Ajka Bajagića izbavlja braću* i u Milutinovićevoj, II, 96), u stvari je Kunovac gora iznad Kotara.

Trag pjevanjima i pričanjima o planini Papuči nalazimo u narodnoj pjesmi *Vojevanje u Papu-planini*, koja se pominje u *Glasi Matice hrvatske* (br. 14—15, g. 1909, str. 113—114).

223. ВУКОВИЋ, ВАСИЛИЈЕ. *Старина Новак или „почетак борбе за крст часни и слободу златну“*. Босанска вила, 1898, XIII, 281.

Kod srpskog manastira sv. Trojice Tavne (zvornička oblast), u selu Gornjoj Trnavi, nalazi se brdo Samokres (ili Crveno brdo) i u njemu pećina koju narod zove Novakova pećina. C. iznosi nekoliko legenda koje žive u narodu ovog kraja, a u vezi su sa Starinom Novakom.

224. ФИЛИПОВИЋ, МИЛЕНКО С. *Нови подаци о Какњу*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1927, XXXIX, 225—229.

Prošlost grada Kaknja i njegov opis. Uz članak su dodate i dvije varijante narodne pjesme o ubistvu Mehe Džindića, poslije čega je kakanjski pazar ukinut. Prva pjesma, zabilježena po kazivanju Bećira Buke, ima 36 stihova, a druga, koju je kazivao Osman Požar, ima 41 stih.

225. ФИЛИПОВИЋ, МИЛЕНКО С. *Старине у Бакићима код Олова*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1928, XL, 69—78.

Pored opisa sela Bakića kod Olova, F. se zadržava i na jednoj narodnoj pjesmi o propasti Bakića i njenom prouzroковачу, hajduku sinu Stojana Mitrovića. Ovu pjesmu niko mu nije znao reći u stihovima, nego su mu kazivali njenu sadržinu jednim odlomkom u stihovima. F. saopštava i sadržaj varijante ove pjesme koju je objavio Vuk Karadžić (*Srpske narodne pjesme*, VII, Beograd, 1900) pod naslovom *Stojko Mitrović*.

226. HÖRMANN, KOSTA. *Olovo*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1889, I, knj. III, 63—74.

Varoš Olovo kroz istoriju. O postanku crkve olovačke sačuvala se kod katoličkih stanovnika nar. pjesma: *Čador vezla Anica djevojka* ... (142).

227. КОВАЧЕВИЋ, КОСТА. *Рушевине дворца Јајице војводе*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1889, I, књ. II, 26—29.

O ruševinama dvorca Јајице војводе. O Јајици војводи postoji narodno predanje da je živio prije 500 godina i da je bio zet Vuka Brankovića. Sa Vukom je pošao i u kosovski boj, ali se zajedno s njim povukao. Kad se vratio kući, najviše mu je prigovarala majka što je izdao Lazara na Kosovu. U narodu se sačuvala i pjesmica kako majka žali i proklinje sina što je bio nevjeran i pristao za Vukom. K. bilježi ovdje tu pjesmicu: *Ljuto kune Јајičина majka* ... (13). Ne mogavši trpjeti prigovore, a i zbog straha od blizine Turaka, Јајица пређе u Hrvatsku, a majka ostade na dvoru.

228. МАЗАЛИЋ, БОКО. *Звоник (Зворник) стари град на Дрини*. Гласник Земаљског музеја у Сарајеву, 1955, HC, X, историја и етнографија, 73—116; 1956, HC, XI, историја и етнографија, 243—278.

O mjestu, položaju, istorijskim podacima, gospodarima i imenu Zvornika. Uz narodna predanja pomenute su i narodne pjesme *Filip general osvaja Zvornik*, *Petar đeneral osvaja Zvornik* i *Mitar đeneral i travnički vezir kod Zvornika*, sve iz Hermanove zbirke *Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini*, I, Сарајево 1933.

229. М[ILIČEVIĆ], I[VAN]. *O Leđan — gradu u hrvatskih narodnih pjesmah*. Vienac, 1878, X, 405—407.

Interpretacija hipoteza o tome gdje se nalazi grad koji odgovara Leđan-gradu iz narodnih pjesama, koje su iznijeli Jagić, Novaković i Ruvarac.

230. MODESTIN, JOSIP. *Gdje je Urvina planina?* Nastavni vjesnik, 1924, XXXII, 253—258.

Različita mišljenja o Urvini planini, mjestu smrti Marka Kraljevića. K. Pavlečić je Urvinom smatrao Rovinu i vezivao je za istorijski događaj iz 1394 — bitku na toj planini, a to je mišljenje zastupao i M. Halanski. Modestin smatra da je Urvina, u stvari, Kušnica na makedonskoj obali Jegejskog mora. Kušnica se na turskom zove Bunar-dag, a u pjesmi se »bunar« pominje pet puta. Uz to, pomen kaluđera Svetogorca i Vilindara crkve kao mjesta sahrane upućuju na zaključak da je Urvina Bunar-dag. M. upućuje na navod Halanskog (koji je citirao Maretić) iz koga se vidi da je istorijski Marko sa svojim roditeljima sahranjen u manastiru Vlasjanu kraj Skoplja.

231. НОВАКОВИЋ, СТОЈАН. *Леђан град и Пољаци у српској народној поезији*. Летопис Матице српске, 1879, LII, 120, стр. 158—174.

Prvi dio ovog članka štampan je u *Archiv-u für slavische Philologie*, III, 124—130. Ovdje se, s nekim promjenama i drugim dijelom, prvi put

štampa na srpskom jeziku. Jagić je u *Arhivu*, II, 623, postavio pitanje »ne bi li se Leđan grad mogao dovesti u savez s mađarskim legény«. Narodna pjesma o ženidbi Dušanovoj (Vuk, II, 29) upućuje na Mletke, ali narodna pjesma »o Petruši djevojci, ćeri kralja od Leđana« (*Vila*, 1866, 425) upućuje na drugu stranu, jer među prosiocima pominje i nekakvog »od Mletaka Marka«.

Ruvarac je, razmatrajući pjesmu o ženidbi Dušanovoj (Vuk, II, 29), tvrdio da je Leđan, u stvari, Litva. Brankovićev ljetopisac (*Arhiv za jugoslovensku povjesnicu*, III, 11) spominje nekog kralja leđanskoga, a Pejačević odatle izvodi mišljenje da je Leđan — Litva, što nisu prihvatili Šafarik i Kopitar. Kopitar je mislio da Leđan treba tražiti negdje južno ili jugozapadno od Prizrena, a Jurišić, u knjizi *Dečanski prvenac*, spominje grad Lešak u Pologu i napominje da za taj grad drži da je Leđan. Novaković u svojoj raspravi o *Zemljištu radnje Nemanjine* pobija mišljenje da je Lešak — Leđan. Ime Leđana, smatra N., odgovara mađarskom nazivu za Poljaka »lenguel«, što je, sa simpatijama srpskim za sve one koji su se borili protiv Turaka, moglo ući u srpski narod. Đurađ Branković je ratovao u savezu s Poljacima, s kraljem Vladislavom, protiv Turaka. Brankovićev ljetopisac naziva ovog Vladislava kraljem leđanskim. Kad su događaji potamnili, narodno ime je postalo geografsko, pa prenos starijih priča na grad Leđan ne može premašiti početak XVI vijeka. N. navodi pomene Leđana u ugarskoj poeziji, kao i dvije pjesme u kojima se govori o »Poljačkoj« i o smrti kralja Vladislava: jedna je štampana u *Srpsko-dalmatinskom magazinu* za 1851, str. 119 (*Obnavljanje Ravanice*), a druga je iz dubrovačkog rukopisnog zbornika *Kad se kralju Vladislave na Kosovo opravljаше* (181).

232. ОСТОЈИЋ, ТИХОМИР. *Синиша — Леђан град*. Летопис Матице српске, 1900, LXXIII, 204, стр. 416—418.

Ocjena novog tumačenja o Leđanu, gradu iz narodnih pjesama. Interpretacija Sinišinih (Simeon Bogdanović) postavki.

233. РАДОСАВЉЕВИЋ, ЖИВ. М. *О постојбини Обилића*. Босанска вила, 1901, XVI, 9—11; 31—32; 47—48; 69—70.

Pokušaj da se nađe istorijsko objašnjenje za junake narodne poezije, posebno za Miloša Obilića, s uvjerenjem »da se u predanjima [...] može iščeprkati ako ne dokaz a ono klica ka istini«.

Posebno se osvrće na predanje iz Pocerine, koje je vezano za manastir Čokešinu.

234. [СИМЕОН БОГДАНОВИЋ] СЕНИША. *Леђан град*. Годншњица Николе Чупића, 1899, XIX, 100—115.

Mišljenja naučnika o geografskom položaju grada Leđana. P. Šafarik je tvrdio da je Leđan današnji Krakov, St. Novaković da je Leđan u Poljskoj, M. Halanski da je na Islandu, a Lj. Nenadović i A. Vasiljević da je to današnja Đenova.

B. smatra da se u traganju treba držati stihova narodne pjesme: »...Nadaleko zaprosi djevojku — u Leđanu gradu latinskome, u latin-

skog kralja Mijaila...», koji upućuju na Italiju, sa kojom su srpske države dolazile u dodir. B. smatra da se narodna pjesma *Ženidba Dušana* i ne odnosi na Dušana, već na ženidbu srpskog cara Bodina sa Latinkom Jakintom i da je tek poslije kosovskog boja Bodin zamijenjen Dušanom; Leđan je grad Aleksanum u Apuliji.

235. СВИТАНЬ, БОРБЕ. *Народно предање о „Накића кули“*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1889, I, књ. III, 24—26.

O junaku Huseinu Nakiću, koji je, kako kaže tradicija, uselio u kuću svoje sestre, proklete Jerine. Kuća se kasnije prozvala Nakića kula. Nakićevu ličnost autor upotpunjava navodima iz nar. pjesme muslimanske koja opisuje ratovanje Ličkog Mustajbega i Žunić-kapetana od Požuna grada.

236. ВУЛЕТИЋ-ВУКАСОВИЋ, ВИД. *Старина Новак или почетак борбе „за крст часни и слободу златну“*. Босанска вила, 1898, XIII, 187—188.

Autora zanima Starina Novak »svuda po srpskoj zemlji«. Govori o Novakovoj pećini ili Novakuši u okolini Nevesinja, daje njen opis i legende vezane za nju i Starinu Novaka.

11. JEZIK, STIL I METRIKA

237. BANOVIĆ, STIPE. *Tri priloga za proučavanje hrvatske narodne i umjetne poezije*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1952, CCXC, 197—230.

Prvi prilog odnosi se na prirodu, starinu i omiljenost »slaganja« (sroka) u hrvatskoj narodnoj poeziji. Srok je organski dio narodne poezije. Određuju se osobine sroka u lirskim, epskim i bugarštičkim pjesmama. Srok može da bude i ključ za otkrivanje postanka pjesme i utvrđivanje narječja ili kraja iz koga je pjesma. Ovu tvrdnju B. ilustruje primjerima iz Jukić-Martićeve zbirke. Sklonost ka »slaganju« pokazuje se i u običnom govoru, u poslovicama i zagonetkama.

Drugi prilog tiče se odnosa Mažuranićevih sroкова prema »slaganju« u hrvatskoj narodnoj poeziji. B. tvrdi da je Mažuranić počeo da piše svoj ep poslije posebnih priprema i proučavanja narodne poezije.

U trećem prilogu B. pokušava da odgovori na pitanje: šta su A. Kačić-Miošiću »pisme«, »popivke« i »poskočice«. Na osnovu niza primjera B. dolazi do zaključka da Kačić deseteračke pjesme zove »pismama«, bugarštice »popivkama«, a osmeračke »poskočicama«.

238. БЕРИЋ, ПАВЛЕ. *Неколико речи о вѣѣнѣм кроју Народни Србски песама*. Србска лѣтопись, 1829, V, 17, стр. 98—102.

O metrici narodnih pjesama: autor se ne slaže sa Vukom i smatra da stihove ne treba mjeriti po vremenu trajanja slogova, već samo po broju slogova i tačnim određivanjem odmora.

239. FRANIČEVIĆ, MARIN. *O nekim problemima našega ritma (Nacrt za tipologiju hrvatskoga stiha XIX stoljeća)*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1957, knj. CCCXIII, Odjel za suvremenu književnost, knj. 4, 5—187.

U prvom dijelu, pod naslovom — Kratki historijski pregled teorija o našem stihu, F. svrstava sve teoretičare, rasprave i članke o našem stihu i o problemima njegove metrike u četiri skupine. U drugu od tih skupina ubraja one »koji su polazili od pretpostavke da je u našoj poeziji, u prvom redu narodnoj, jedina konstanta broj slogova i diereza odnosno odmor na stalnom mjestu«. Analizira stavove P. Berića, J. Kolara, J. Došenovića, L. Zime, F. Milera, P. Budmanija, J. N. Otočanina, M. Mahanovića, T. Maretića, B. Kovačevića, V. Čorovića, V. Vitezice, D. Nedeljkovića, A. Vajana i S. Matića. Treću grupu teoretičara sačinjavaju oni »koji polaze sa stanovišta, da je akcenat osnovica naše versifikacije, i da je ona kvalitativna, tonska«. Govori o stavovima V. Karadžića, O. U. Ostrožinskog, J. Subotića, V. Pacela, V. Jagića, Đ. Maletića, A. Vebera, F. Pažura, I. Trnskog, A. Senoe, M. Šrepela, V. Mažuranića i niza drugih autora. U bibliografiji F. navodi podatke o autorima koje pominje i o njihovim radovima iz oblasti versifikacije. Prva i četvrta skupina naučnika bavi se proučavanjem metrike umjetničke poezije.

240. КОСТИЋ, ДРАГ[УТИН]. *И накрат ситно арнаутски*. Јужнословенски филолог, 1926—1927, VI, 220.

Za izraz »nakrat sitno arnautski« iz pjesme *Banović Strahinja K.* misli da je došao iz prištevskog grnčarskog tajnog jezika, gdje »krpatin« znači Arnautin.

241. МАМУЗИЋ, И[ЛИЈА]. *Једна расправа г. Богдана Поповића*. Летопис Матице српске, 1937, CX, 348, стр. 295—297.

Prikaz rasprave u kojoj je Bogdan Popović zastupao princip logičke interpunkcije i isticao njen značaj za logičku artikulaciju pisanog teksta i za izvjesne umjetničke forme. Popović je konstatovao da je interpunkcija u dosadašnjim izdanjima narodnih pjesama pogrešna i primitivna.

242. MARETIĆ, TOMISLAV. *Metrika muslimanske narodne epike*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1935, CCLIII, 181—242; 1936, CCLV, 1—76.

O metrici muslimanskih junačkih pjesama iz zbirke Koste Hermana i Luke Marjanovića. Osvjetljavaju se sličnosti i razlike u građi stihova između muslimanske i srpske epike. Studija je podijeljena na šest glava: Članci i njihovo raspadanje na pojedine riječi; Odmori metrički i prirodni; Broj slogova; Pokraćivanje i produljivanje stihova; Red riječi; Anafora i hijizam; Slik i asonancija.

243. MARETIĆ, TOMISLAV. *Metrika narodnih naših pjesama*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1907, CLXVIII, 1—112; CLXX, 76—200.

Literaturu o metrici M. dijeli u dvije grupe: na radove koji su zasniivali proučavanje na melodiji narodnih pjesama (Zima, Miler, Volner) i na one koji melodiji nisu pridavali značaj. Vuk Karadžić i Pero Budmani su, prilikom izučavanja metrike naših narodnih pjesama, bili pod uticajem grčke i rimske metrike. Vuk je uzeo termine iz grčkog jezika, pa njegovo shvatanje »stope« nema vrijednosti za recitovanje već samo za pjevanje. M. smatra da prava metrika mora da vrijedi za oboje. On ne priznaje postojanje stopa i uvodi novi termin — članak, za stihove veće od sedam slogova; daje pregled naših narodnih stihova prema tome da li su jednočlani, dvočlani ili tročlani, a posebno govori o mješovitim stihovima, o refrenu i strofama.

Studija je podijeljena na glave: Članci i njihovo raspadanje na pojedine riječi; Odmori metrički i prirodni; Broj slogova; Pokraćivanje i produljivanje stihova; Red riječi; Srok; Asonacija.

Sve primjere, kojima je ilustovao razmatranje o metrici narodnih pjesama Maretić je uzeo iz Vukovih knjiga. U dodatku studiji on govori o metrici bugarštica. Primjere je uzeo iz zbornikâ B. Bogišića (Beograd, 1878) i F. Miklošića (*Die Volksepik der Kroaten*, Beč, 1870) i iz Pavićevog teksta *Dvije stare hrvatske narodne pjesme* (Rad JAZU, knj. 47). Za bugarštice je karakteristično da su dvočlane, sa dodatkom u vidu polustiha, da nemaju strofa i da članci često počinju naglašenim jednosložnicama. Metrične sheme su različite, cezure prirodne i metrički se poklapaju. Srok je mnogo rjeđi nego u ostalim narodnim pjesmama.

244. MARETIĆ, T[OMISLAV]. *O građi našega narodnoga deseterca*. Nastavni vjesnik, 1902, X, 145—175.

M. piše o građi lirskog i epskog deseterca kod koga je odmor iza četvrtog sloga. Služeći se građom iz Vukovih zbirki, M. govori o poretku riječi u deseteračkim pjesmama i zaključuje da pravila za poredak nisu gramatičke već sasvim ritmičke prirode i da je kvantitet faktor koji je u narodnim pjesmama važniji od akcenta. M. u polemičkom tonu govori o stavovima L. Zime (Rad JAZU, 48), i M. Šrepela (*Akcenat i metar junačkih narodnih pjesama*, 1886).

245. МАТИЋ, СВЕТОЗАР. *Принципи уметничке версификације српске*. Годишњица Николе Чупића, 1930, XXXIX, 119—162; 1931, XL, 51—62.

Razmatranje o versifikaciji u novoj srpskoj književnosti i njenoj vezi sa narodnim pjesništvom Vukovih zbirki. M. polazi od konstatacije da »isti principi vladaju u stihu i narodnom i umetničkom«. U prvom poglavlju — Principi versifikacije narodnog pesništva — govori o značaju akcenta, o stihu i polustihu, broju slogova, odmoru na kraju stiha, odmoru u sredini stiha, o akcentu u slogovima pred cezuru i posljednjem u stihu, sporednoj cezuri, a zatim o vrstama stihova u narodnom pjesništvu: epskom i lirskom desetercu, devetercu, osmercu, sedmercu, šesterцу, jedanaesterцу, dvanaesterцу i kombinovanom razmjeru.

246. МАТИЋ, С[ВЕТОЗАР]. *Шаблон у епским пјесмама*. Гласник Професорског друштва, 1921, I, 539—546.

Epske pjesme se među sobom razlikuju književnom vrijednošću i vrstom stiha, elementima zavisnim od ličnosti guslara. Istovremeno, one imaju i mnogo zajedničkog: zajednički pogled na svijet, tehnički postupak, veliki broj šablona i opštih mjesta, gotov plan za cijelu pjesmu, uvod, epsko ponavljanje, susrete prijatelja, zajedničke završetke, tako-zvana »stajajuća mjesta«, i tako dalje.

247. PALMOVIC, A[NDRIJA]. *Asonance u našoj narodnoj poeziji*. Viena, 1875, VII, 377—378.

P. smatra da je asonanca bitno vanjsko obilježje balade uopšte. I u našoj poeziji, osobito u narodnoj, često je u upotrebi ova pjesnička figura. Autor navodi niz pojedinačnih stihova iz narodnih pjesama, a na kraju predlaže nekoliko pravila za gradnju romanse s asonancama.

248. SCHERZER, I[VAN]. *Atribut u junačkim narodnim pjesmama Vukova zbornika*. Nastavni vjesnik, 1905, XIII, 137—152; 269—285; 442—458; 595—606.

Na početku rasprave Š. ukazuje na Jagićev rad *Pabirci po cvieću našega narodnoga pjesništva* (u programu zagrebačke gimnazije za 1861. g.), u kome se govori o epitetu u narodnim pjesmama. Jagić je epitete naveo abecednim redom, ne ukazujući na njihovo značenje, ne navodeći u mnogo slučajeva imenice sa kojima su epiteti združeni, a mnoge priloge i pridjeve svrstao je među epitete i u prilikama kada stoje s pomoćnim glagolom kao predikati. Pored toga, kako Š. ističe, Jagić se služio samo Vukovom knjigom ženskih i prvom knjigom junačkih pjesama i Njegoševim *Ogledalom*, pa je pronašao samo tri stotine epiteta. Š. nabraja epitete u pojedinim Vukovim knjigama i navodi njihov broj (II knj. — 441, III — 475; IV — 314). On zaključuje da je epitet češći u starijim pjesmama, a zatim daje popis atributa uz muška i ženska imena u pojedinim knjigama, razlikujući attribute za boju, prostor, oružje, opremu, blago, ljude, prilike, građevine i tako dalje. On određuje uz koje imenice dolazi najveći broj epiteta u pojedinim knjigama, a zatim govori o »dvostrukim« i »trostrukim« epitetima.

249. СТРАТИМИРОВИЋ, БОРБЕ. *О српском стиху*. Летопис Матице српске, 1934, CVII, 340, стр. 179—185.

U odjeljku VI (O stihu narodnih pjesama) autor govori o dvije vrste stiha narodnih pjesama: junačkom (desetercu od tri mjere, trimetru) i svatovskom (desetercu od četiri mjere, tetrametru).

250. СУБОТИЋ, Ј[ОВАН]. *О метрики народны Сербски пјесама*. Сербскій лѣтописъ, 1844, XVIII, 64, стр. 81—102; 65, стр. 48—67; 66, стр. 71—109.

Razmatranja o metrici Subotić je zasnovao na prvoj knjizi *Srpskih narodnih pjesama* Vuka Karadžića (Lajpcig, 1824). Polazeći od pretpostavke da je osnov našoj metrici u stihovima narodnih pjesama, S. u njima nalazi pet vrsta stopa: trohej, jamb, pirihijski, spondej i daktil. Sva ka od ovih vrsta je analizirana na primjerima stihova Vukove prve knji

ge. Razmjere je S. podijelio na proste (jambski i trohejski) i složene, u kojima se susreću različite kombinacije (trohejsko-trohejski, jambsko-jambski, trohejsko-jambski i trohejsko-daktilotrohejski). Subotić je strofe dijelio na one koje se osnivaju na smislu, na broju stihova, dok su posebnu vrstu sačinjavale takozvane kraljičke strofe. Slik u narodnoj poeziji je podijelio na sljedeće vrste: slik pismena (slik na čelu riječi, slik u glasu i slik na kraju), slik drugog reda, smiješani (slik na čelu sa slikom na glasu, slik na glasu sa slikom na kraju) i slik u slogovima ili pravi slik (slik u sredini i na kraju stiha, u dva susjedna stiha na krajevima, dva slika u jednom stihu, slik prvog stiha odgovara sliku trećeg stiha, a slik drugog sliku četvrtog i pravi slik na kraju stiha).

251. СУБОТИЋ, Ј[ОВАН]. *О нашем народном стиху*. Сербскій лѣтописъ, 1843, XVII, 63, стр. 72—88.

Na primjerima pjesama iz Milutinovićeve *Pjevanije* S. analizira strukturu stiha naših narodnih pjesama i utvrđuje da su jamb i horej njene najčešće stope.

252. TROPSCH, STJEPAN. *Nešto o narodnome našem desetercu*. Nastavni vjesnik, 1905, XIII, 364—366.

Za razliku od Miklošića, koji u svome radu (*Über Goethes Klaggesang von der edlen Frau des Asan Aga*, Beč, 1833, str. 413—489) daje poznatu Vukovu definiciju strukture našeg narodnog deseterca i smatra da je to metričko pravilo prvi izložio Vuk 1824, T. dokazuje da je o građi našeg deseterca prvi govorio Jakov Grim (u recenziji Vukove *Pjesmarice*, 1814) u *Wiener allgemeine Literatur—Zeitung*, 1815, 74, 1168—1180. Još opširnije Grim govori o građi našeg deseterca u ocjeni III Vukove knjige lajpciškog izdanja u *Göttingische gelehrte Anzeigen*, 1823, 177—178; 1761—1773. Iz ovoga T. izvlači zaključak da je Grim dva puta govorio o našem desetercu prije nego što je Vuk pisao o ovom pitanju.

253. ВУЛОВИЋ, СВЕТИСЛАВ. *Ружно. Прилог испитивању епитета у народној (усменој) српској поезији*. Годишњица Николе Чупића, 1884, VI, 263—270.

Za razliku od R. Branta, koji misli da »rujno« znači crveno, V. smatra da ovaj čest epitet naših narodnih pjesama znači ovogodišnje, novo, mlado.

12. MELOGRAFIJA

254. КАРАКАШЕВИЋ, ВЛАДИМИР. *Гусле и гуслари. Прилог уз културно-историјску расправу „Музичка уметност у Срба“*. Летопис Матице српске, 1898, LXXI, 195, стр. 1—38; 196, стр. 91—104; 198, стр. 123—130; 1900, LXXIII, 204, стр. 235—240.

Gusle i guslari u prošlosti i sadašnjosti. Opis gusala i načina guslanja. Od poznatijih guslara K. pominje Filipa Višnjića, Tešana Podrugovića, vladiku Rada i desetine drugih, a navodi i kazivanje o guslama ili pomene gusala u djelima P. P. Njegoša, Lj. Nenadovića, V. Karadžića

i F. Kuhača. Autor navodi guslarske melodije sljepačkih pjesama iz Vukove zbirke, I, 218—222. Za primjere darežljivosti prema slijepcima navodi pjesme Vuk, II, 74, 23. Da su slijepci neke pjesme i priče »izmislili«, svjedoče Vukove pripovijetke *Lenjivi slijepac* i *Zašto su guslari siromasi*. K. dalje navodi primjere iz gegavačkog jezika, te pomene gusala u starijim crkvenim tekstovima (*Život sv. Save* od Domentijana).

255. KUHAC, FRANJO KSAVER. *Prilog za povjest glasbe južnoslavjenske*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1877, XXXVIII, 1—79; XXXIX, 65—114; XLI, 1—48; 1878, XLV, 1—49; 1879, L, 44—96.

U uvodu autor saopštava da želi dati dokaz o »glasbenoj obrazovanosti starih Slovjena«. Studija je podijeljena na pet poglavlja: Opis i poviest strunila; Opis i poviest sviraljaka; Opis i poviest jezičkih i inih glasbala; Opis i poviest udaraljaka; Opis i poviest zvona.

Dajući opis gusala, K. govori o načinu njihove izrade, o tome ko se bavi guslanjem. Tvrdi da se guslama prate junačke i prosjačke pjesme, a kao dobre guslare navodi neke istaknute istorijske ličnosti. Postojale su i posebne guslarske škole. Daju se note za pjesme *Marko Kraljević* i *Anđelija* i *O riščani, mila braćo*. K. smatra da su gusle »samonikao izum praslavjenskog naroda«. Poslije gusala opisuje vijalo, zvona, tambure, gajde i cio niz danas malo poznatih ili zaboravljenih instrumenata. Tambure se upotrebljavaju za pratnju plesa, ženskih i veselih pjesama. K. navodi stihove iz pjesama u kojima se pominju tambure i tamburanje.

13. REALIJE

256. CURČIĆ, VEJSIL. *Starinsko oružje*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1926, XXXVIII, 109—138.

Uz opis pojedinih vrsta oružja (puška, nož, sablja, nadžak, balta, enamluci i toke) navedeni su stihovi iz narodnih pjesama u kojima se to oružje pominje.

257. CURČIĆ, VEJSIL. *Starinsko oružje u Bosni i Hercegovini*. Glasnik Hrvatskog državnog muzeja u Sarajevu, 1943, LV, 21—226.

U predgovoru ove studije Čurčić je naveo glavnu literaturu koja se bavila proučavanjem i opisom oružja (njeni su autori Stojan Novaković, Ćiro Truhelka, Pavle Rovinski, Pavle Strmšek, Ivan Zovko, Vid Vuletić-Vukasović). Uzimajući, pored likovnih ilustracija, i stihove iz epskih narodnih pjesama, Č. opisuje koplje, topuz, mlat, salmu, nadžak, mač, šiš, nož, sablju, štit, pancir, toke, šljem, kacigu, enamluke, top, pušku i junačke igre (alku i džilitanje).

258. ДИМИЋ, И. *Српска народна ношња у Босанској Крајини*. Босанска вила, 1889, IV, 87—89; 119—121; 152—154.

Opisujući narodnu nošnju u Bosanskoj krajini (fes, košulja, zubun, kanica, čarape i drugo), za koju kaže da joj se ne može naći »parice pa

ma prebirali ruho svijeh naroda u Evropi«, autor donosi niz stihova iz narodnih pjesama kojima ilustruje svoje opise.

259. J. *Junačko odijelo i narodna nošnja (po narodnoj pjesmi)*. Vienac, 1892, XXIV, 396—399; 446—447; 460—463.

Opis pojedinih dijelova odijela, nošnje i nakita (ječerma, jelek, toke, čakšire, mukadem pojas, svilena marama, kolasta azdija, ćurak, kalpak, čelenka, kaftan, minduše, belenzuci, đerdani), dijelova konjske opreme (sedlo, đem, bakračlije) i oružja (sablja, štit, koplje, buzdovan i puška).

260. НОВАКОВИЋ, СТОЈАН. *Хералдички обичаји у Срба у примени и књижевности*. Годишњица Николе Чупића, 1884, VI, 1—140.

У четвртлом одјелјку (Dušanovo carstvo i uvođenje heraldičkih običaja među srpskom vlastelom) pisac govori o čelenci, skuviji, kacidi, žarkuli, klobuku kamilovcu — kao dijelovima junačke opreme, i to ilustruje primjerima iz narodnih epskih pjesama. On konstatuje, na primjerima, da i kauk i klobuk, i kalpak, i skuvija u narodnim pjesmama ili znače pravi metalni šljem koji se za vrijeme oklopničkog oružanja na glavi nosio, ili su prosta pozniја anahronična zamјena, koju su pјevači u stariјe srednjovјekovne pjesme razumijevanja radi umetali na mјesto stariјe riječi, koja se činila manje razumlјivom. Vатreno oružје istisnulo је iz upotrebe staro oružје i dijelove nošnje, ali је narodno pjesništvo, mijenjajući samo gdjeкоје riječi, čuvalo sav stari voјnički aparat s istim istorijskim i poetskim osјеćajem kao i druge spomene starog života.

14. POMENI, PREVODI I IZUČAVANJA U STRANIM KNJIŽEVNOSTIMA

261. АНОНИМ. *Французи о српским народним пјесмама*. Босанска вила, 1894, IX, 271—272.

Bilješka о članku који је о Србима i srpskoј književnosti napisao E. S. Lanca, urednik јednog francuskog časopisa. (Naslov časopisa nije naveden.)

262. АНОНИМ. *Систематика народних пјесамa о Краљевићу Марку*. Босанска вила, 1892, VII, 383.

О позиву Stanislava Ciševskog iz Varšave да mu се šalju neštampane priče i pjesme о Marku Kraljeviću, које постоје u naših naroda i kod Bugara.

263. АНОНИМ. *Српска народна пјесма на словачком*. Босанска вила, 1902, XVII, 220.

Bilješka о преводу pjesme *Smrt majke Jugovića* који је изашао u šestoj свесци *Slovenske Pohľady*. Prevodilac је Josif Holubek.

264. АНОНИМ. *Српске народне пјесме на талијанском*. Босанска вила, 1894, IX, 127.

Bilješka o izlasku iz štampe zbirke Jovana Nikolića iz Zadra *Canti popolari Serbi*. Zbirka u prvom dijelu sadrži kosovske pjesme, a u drugom je najviše pjesama o Marku Kraljeviću.

265. АНОНИМ. *Сувремене фолклористе*. Босанска вила, 1898, XIII, 285.

U Parizu je, pod uredništvom Anrija Kornoa, počeo izlaziti *Međunarodni rječnik suvremenih folklorista*, u kojem će biti zastupljeni svi čuveni folkloristi »starog i novog svijeta« biografijama i spiskom djela. U petoj svesci *Rječnika* (str. 49—57) nalazi se prilog o Valtazaru Bogišiću. Iznesen je u potpunosti njegov rad i štampan je popis svih radova koji su napisani povodom Bogišićevog istraživanja.

266. АНОНИМ. [*У септембарској свесци о. г. пољског листа Атенеума...*] Босанска вила, 1888, III, 352.

Bilješka o prevodu pjesme *Banović Strahinja* u poljskom časopisu *Ateneum*. Uz prevod je napisan i predgovor, u kojem se pominju raniji prevodi naših narodnih pjesama na poljski jezik i prevodioci Bohdan Zalljeski i Roman Zmorski.

267. АНОНИМ. [*У смјесцима прве овогодишњѣ частице...*] Сербска летописъ, 1827, III, 13, стр. 136—139.

Osvrt na anonimnu recenziju knjige »prevoda« naših narodnih pjesama *La Guzla* (Pariz, 1827). Recenzentu se zamjera što ne zna »da ilirski to isto znači što srbski« (osim ako pojam ilirski uzima u geografskom smislu). Govori se i o nazivu »gusle«.

268. BABIĆ, J[OVAN] J. *Strani pisci i njihovo interesovanje za našu narodnu poeziju*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva 1931—1932, XII, 8—20.

U studiji se govori o prevedenim zbirkama naše narodne poezije i radovima koji su, u najnovije vrijeme, objavljeni na francuskom i engleskom jeziku, kao i o doprinosu putopisaca za njeno izučavanje. Pisac ističe značaj *Erlangenskog zbornika* i prevoda *Hasanaginice*, a posebno njemačke prevode naših narodnih pjesama, da bi zatim ponovo govorio o francuskim i engleskim interesovanjima za našu narodnu poeziju.

B. navodi više imena pisaca i naslove djela u kojima su objavljene naše umotvorine. Luj Leže izdaje 1906. u Parizu *Le cycle épique de Marko Kralewitch*. Džordž Rapel i Leonard Bejkn objavljuju 1913. u Bostonu zbirku *Heroic ballads of Servia*, u slobodnom metru, gdje su — pored drugih — i pjesme *Hasanaginica* i *Zidanje Skadra*. God. 1916. štampana je u Parizu, u sto hiljada primjeraka, knjiga *La Serbie héroïque*. Iste godine u Parizu izlazi i zbirka *Poèmes nationaux du peuple Serbe*, kao zajednički prevod Anđelije Jakšić i Marsela Robera. Nešto kasnije (1910) u Parizu je objavljen prevod pjesama iz kosovskog ciklusa *Les Serbes et leur épopée nationale*. Sa predgovorom Miodraga Ibrovca i muzičkim dodatkom Miloja Milojevića u Parizu su 1920. godine objavljene naše ženske narodne pjesme — *Les chants féminins serbes*. Čak na Madagaskaru

(1922) objavljena je iscrpna studija o Marku Kraljeviću — *La geste de Marko*. Najzad, 1925. u Parizu se pojavljuje zbirka *Les cent chefs — d'oeuvre étrangers. Chants populaires des Serbes*.

269. БОБАНСКИ, ЈОСИФ. *О народној поезији Србаља*. Новый сербский летопись, 1839, XIII, 47, str. 19—44.

Prevod iz knjige J. B. *О народној поезији Србаља*. Istorija Srba čini se Bođanskom kao neprestani niz junačkih bojeva. U dvije njene znamenite epohe igrala se uvijek ista drama — očuvanje otadžbine od došljaka i nasilnika. Veći dio pjesama, isključujući neke ženske i obredne, odnosi se na vrijeme pojave Turaka i kasnije događaje. Karakter srpskih pjesama je, po Bođanskom, opski. To je u punom smislu narodna epopeja, i po tonu, i po načinu kako počinju, i po jeziku — prostom, živopisnom, plastičnom. Narodne epske pjesme pjevaju pjevači — slijepci. Od svih skupljenih pjesama mogla bi se napraviti srpska *Ilijada*, a od porodičnih *Odiseja*. Epske pjesme, tvrdi B., najviše duguju za svoj nastanak i usavršavanje Srbima u Bosni, Hercegovini, Crnoj Gori i južnoj Srbiji.

270. BOGDANOVIC, DAVID. *Murko dr Matthias: Bericht über phonographische Aufnahmen epischer meist mohammedanischer Volkslieder im nordwestlichen Bosnien im Sommer 1912*. Wien, 1912. Nastavni vjesnik, 1914, XXII, 290—292.

B. piše da je u ljeto 1912. godine Murko proputovao sjeverozapadnu Bosnu i pogranične krajeve Hrvatske i Dalmacije, proučavajući i ispitujući narodnu epiku Muslimana. Murko je na tom putovanju snimao i gramofonske ploče sa pojedinim narodnim pjesmama, te se na osnovu tih snimaka, zabilješki i recitovanja mogu utvrditi neke od zakonitosti narodne poezije.

271. BOGDANOVIC, DAVID. *Prof. dr Mathias Murko: Bericht über eine Bereisung von Nordwestbosnien und der angrenzenden Gebiete von Kroatien und Dalmatien behufs Erforschung der Volksepik der bosnischen Mohammedaner*. Wien, 1913. Nastavni vjesnik, 1914, XXII, 292—296.

Prikaz Murkovog izvještaja o boravku u mjestima Like, koja se spominju u muslimanskim narodnim pjesmama, i u sjeverozapadnoj Bosni. Murko je našao dva tipa epike: krajišku (u Krajini u užem smislu) i hercegovačku, koja se pjeva u jugoistočnoj Bosni i Hercegovini. Krajiška se pjeva uz tamburu, a hercegovačka uz gusle. Štampane zbirke, i pismenost uopšte, doprinose bržem izumiranju epske poezije.

272. BOGDANOVIC, DAVID. *Prof. dr Matthias Murko, Bericht über eine Reise zum Studium der Volksepik in Bosnien und der Herzegowina im Jahre 1913*. Wien, 1915. Nastavni vjesnik, 1916, XXIV, 52—64.

Komentar Murkovog izvještaja o proučavanju narodne poezije i njegovog boravka u nekim dijelovima Bosne (Pounje, Posavina, dolina rijeke Bosne i njenih lijevih pritoka) i Hercegovine. Izvještaj je, piše B., pun dragocjenih bilježaka o današnjoj raspostranjenosti narodne epike u Bosni i Hercegovini, o pjevačima i broju pjesama, njihovom sadržaju i

jeziku. Murko je na ovom putovanju ustanovio da narodne pjesme propadaju i nestaju pod uticajem pismenosti i štampanih zbirki, iz kojih se uglavnom uče pjesme. Kod pravoslavnog stanovništva, uglavnom, živi pjesma iz novih srpskih zbirki, a kod katoličkog iz Kačićeve i Jukićeve zbirke.

273. BOSANAC, STJEPAN, *Dopisivanje Talfije s Kopitarom o našim narodnim pjesmama*. Vienac, 1892, XXIV, 574—575; 587—590; 604—606; 619—622.

Pošto je govorio o životu i djelu Tereze fon Jakob (Talvj), autor opširno komentariše njena pisma Kopitaru povodom rada na prevođenju srpskih narodnih pjesama na njemački jezik (*Volkslieder der Serben, Halle, 1825. i 1826*). Iz pisama se vidi kritički odnos Tereze fon Jakob prema prevodilačkom radu. Ova pisma, upućena Kopitaru, izdao je Miklošić (*Sitzungsberichte bečke akademije*, 103, p. 462—489).

274. BOSANAC, STJEPAN. *Naša narodna pjesma u evropskoj literaturi*. Vienac, 1893, XXV, 63—64; 73—75; 90—91; 122—124; 173—175; 218—220; 258—259.

Njemački istoričar, J. Miler obratio se potkraj XVIII vijeka Dubrovčaninu Đorđu Feriću da mu na latinski prevede nešto iz naše narodne poezije. Ferić je i ranije prevodio na latinski narodne pjesme (*Fabulae ab illyricis adagiis desumptae*, Dubrovnik 1794). Njegova poslanica Mileru (1798) sadrži trideset i osam pjesama — narodnih i umjetničkih. Uz Fortisov prevod *Hasanaginice* (1774), Ferićevi prevodi su i prvi prevodi naših narodnih pjesama.

B. govori o ljepoti *Hasanaginice* i o prevodima ove pjesme na italijanski, njemački i francuski jezik, posebno se zadržavajući na Geteovom prevodu.

Autor se osvrće i na odjeke koje je izazvala naša narodna poezija poslije pojave Vukovih zbornika i *Pismenice*, a posebno naglašava interesovanje braće Grim i Tereze fon Jakob.

275. БОШКОВИЋ, СТОЈАН. *Огист Дозон (Louis-Auguste-Henri Dozon)*. Гласник Српскога ученог друштва, 1892, књ., LXXV, 344—355.

Biografija i pregled rada Ogista Dozona, s posebnim osvrtom na period boravka u Beogradu i na interesovanje za srpsku narodnu poeziju. Dozon je objavio dvije knjige srpskih narodnih pjesama: *Poésies populaires serbes*, 1859. godine, i *L'Epopée serbe* 1888. godine.

B. interpretira predgovor druge zbirke, koji pokazuje Dozonovo shvatanje srpske narodne epske poezije, kao i pitanja koja se javljaju u vezi s njenim skupljanjem i proučavanjem. Dozon je smatrao da postoje četiri epohe u kojima se može pratiti razvoj srpske junačke pjesme.

276. БРАНЧИЋ, Б[ЛАГОЈЕ]. *Српске народне песме на мађарском језику*. Летопис Матице српске, 1897, LXX, 192, str. 157—166.

Pod nazivom *Mark Királyfi (Kralyevics Márkó) délszláv népballadák XIV. és XV. századból*, Budapest, 1896, mađarsko društvo »Svetog

Stevana« izdalo je knjigu prevedenih srpskih pjesama o Marku Kraljeviću, koje se nalaze u zbirkama Vuka Karadžića, Božidara Petranovića i drugih. Prevodilac je Ede Margalić, »profesor katedre za hrvatski jezik i književnost na budimpeštanskom univerzitetu«. Od 107 pjesama o Marku, prevodilac je izabrao trideset i jednu i složio ih »koliko je moguće hronološkim redom«. Prva pjesma u zbirci je *Ženidba kralja Vukašina* (Vuk, II, 25), a posljednja *Smrt Marka Kraljevića* (Vuk, II, 74).

Franc Šedl, profesor vinkovačke gimnazije, izdao je 1826. djelo pod naslovom — *Serbische Hochzeitslieder, metrisch ins Deutsche übersetzt*, u čijem je uvodu »oduševljeno slavio divnu srpsku narodnu poeziju«. Časopis *Minerva*, 1827, štampao je taj Šedlov uvod, a 1830. mađarski pjesnik Jovan Sekač prevodi srpske pjesme u časopisu *Tudományos gyűjtemény*. Knjiga Sekačevih prevoda štampana je 1836. godine, i to je prva knjiga srpskih narodnih pjesama na mađarskom jeziku. Drugo izdanje Sekačeve zbirke priredio je 1887. mađarski pjesnik Pal Đulai.

Godine 1812. Franja Kazinci je pisao Mušickom o našim narodnim pjesmama, dok se Đorđe Urhazi o njima »divno izražava«, kao i Karlo Sas u djelu *A világirodalom époszai (Epeje svetske književnosti)*. Poslije kraćih ogleda J. Bajze i M. Vitkovića, godine 1882. Đorđe Radić izdao je »zbirku kosovskih pesama« — *Rigomezei Dalok*. Na kraju, B. analizira Margalićev prevod i ukazuje na neke nepotpunosti, te daje pregled kritika o ovoj knjizi.

277. B[ROZ, IVAN]. *Književna obznana*. Vienac, 1885, XVII, 331—335.

Članak predstavlja najavu knjige K. Grebera: *Die Schlacht am Amselfelde (Kosovo 1389). Epische Dichtung mit Benützung von Bruchstücken serbischer Volks poesie ... Wien 1885*. Autor interpretira građu i daje kritičke primjedbe. Navedeni su i drugi pokušaji da se od pjesama o kosovskom boju sačini epska cjelina: A. d' Arvila, Stojana Novakovića, Armina Pavića, Elodije Lavton Mijatović, Grge Martića.

278. BURIAN, VACLAV. *Proizvedovanje mladega Kopitarja za srbo-hrvatsko narodno poezijo*. Južnoslovenski filolog, 1933—1934, XIII, 129—141.

U tri odjeljka rasprave: Prvi sledovi ossianizma pri Slovencih; Kopitar v Ljubljani; Kopitar na Dunaju — govori se o prvim vijestima o postojanju srpskohrvatske narodne poezije i o prvim interesovanjima za nju kod Slovenaca. Zatim se prate, hronološki od 1800. do 1813. godine, impulsi koje je u tom smislu dobio J. Kopitar i najzad se daje pregled njegovog rada na narodnoj književnosti. Pošto se u Beču, u godinama 1809—1813, u pogledu shvatanja narodne poezije usavršio u čistokrvnog romantičara, Kopitar je činio sve da bi našu poeziju upleo u vijenac svjetskih poetskih tradicija kao jednako vrijednu. U ovome možemo gledati važnu tačku njegovog slovenskog buditeljskog programa.

279. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Camilla Lucerna, Zur Asanaginica, Zagreb, 1905*. Летопис Матице српске, 1909, LXXXII, 259, стр. 77—81.

Prikaz studije o *Hasanaginici*. Ć. misli da je drama Milana Ogrizovića dala povoda Lucerni da se ponovo vrati *Hasanaginici*. U prvoj glavi

je dat nov metrički prevod pjesme, »jer je Geteov lijep ali netačan, a Abihtov tačan ali nepodnošljiv«. U drugoj, trećoj i četvrtoj glavi dat je pregled varijanata ove pjesme, a u posljednjoj se govori o drami M. Ogrizovića. Lucerna ne spominje Čurčinov prevod *Hasanaginice*, za koji Č. misli da je »najtačniji i najbolji«.

Iznoseći primjedbe na prevod K. Lucerne, Č. vrši poređenje sa Čurčinovim prevodom. Lucernine primjedbe na Ogrizovićevu dramu su opravdane, ali Č. smatra da se trebalo pozabaviti i dramskim pokušajem D. Todorovića (*Brankovo kolo*, 1908). Među varijantama nije spomenuta pjesma objavljena u *Slovincu* 1882, koju je saopštio Srećko Dujam Karaman.

280. CURČIN, M[ILAN]. *Intimna pozadina Geteove prerade »Hasanaginice«*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1955, CCCIV, 81—104.

Po mišljenju M. Čurčina, Gete je do *Hasanaginice* došao preko Verthesovog prevoda poglavlja o Morlacima (*Die Sitten der Morlacken*), a najvjerovatnije vrijeme njegovog rada na njoj jeste period od kraja jula do kraja oktobra 1775. godine. *Hasanaginica* je, smatra Č., u tom trenutku najintimnije odgovarala pjesnikovom raspoloženju i upravo zato joj je bila posvećena velika pažnja. Gete je našu pjesmu preveo u petostopnom trohejskom desetercu, oslanjajući se na original i shvativši prirodu našeg jezika. Zahvaljujući Geteu, u njemačkoj metrici se udomaćio petostopni trohej, takozvani »srpski trohej«.

281. ЦОНИЋ, УРОШ. *Словеначки преводи српских народних песама (1848—1868)*. Годишњица Николе Чупића, 1934, XLIII, 128—163.

Rad je posvećen prevodima srpskih narodnih pjesama na slovenački jezik u *Kranjskoj Čbelici*, *Sloveniji* i *Novicama*, kao i prevodiocima M. Cigalu, L. Svetecu, F. Cegnaru, M. Valjavecu, J. Kobeu, J. Srneću, J. Kersniku i još nekim što su potpisani šiframa.

282. ЦОНИЋ, УРОШ. *Српске народне умотворине у словеначкој књижевности*. Годишњица Николе Чупића, 1936, XLV, 19—44.

Hronološki pregled radova o srpskim narodnim umotvorinama i običajima, o prevođenju i izdavanju srpskih narodnih pjesama, pripovijedaka, zdravica i poslovice.

U odjeljku koji se odnosi na srpske narodne pjesme govori se o zbirkama I. Macuna, J. Pajka, I. Mohorića, I. Železnikara, o radovima A. Janežića, R. Razlaga i M. Majara.

Srpske naodne pripovijetke prevedene su u *Sloveniji*, u *Vedežu* i *Novicama*, a prevodili su ih L. Svetec, I. Navratil, A. Namre i drugi.

Po Vukovom članku *Srpske zdravice* pisali su M. Majer (*Serbske zdravice*) i J. Kobe (*Serbske zdravice*).

Poslovice su prevedene u *Vedežu*. U *Slovenskim pregovorima* J. Zupana nalaze se i poslovice identične srpskohrvatskim, a u Blajvajsovim čitankama neke od poslovice uzete su iz Vuka. Sličnosti između srpskih i slovenačkih poslovice vidne su i u zbirkama J. Bilca i J. Volčića. Godine

1861. A. Janežič u antologiji *Cvet slovenske poezije* štampao je pedeset srpskih poslovića.

O srpskim običajima pisali su J. Navratil, L. Svetec, J. Kobe, R. Ledinski i K. Mulec.

283. БОРБЕВИЋ, ЈОВАН. *Мађарски преводи наши народни песама. Србски летопис*, 1858, XXXI, 97, стр. 232—235.

Poslije uvida, u kome se govori o vrijednosti naših narodnih pjesana, i citata iz pisma mađarskog pjesnika Kazincija, upućenog Lukijanu Mušickom (1812), autor piše o radu Lauša Kondora na popularisanju i prevođenju naših narodnih pjesama. God. 1857. u peštanskim novinama *Pesti Naplo* Kondor je preveo *Smrt Čengi-Áge*, a u listu *Szepirodalmi Könyv* objavio »zanimljivi članak o našim lirskim pjesmama«. Kondor je preveo i pjesme *Jurišić Janko*, *Beg Ljubović* i *Pivljanin Bajo* i *Predrag* i *Nenad*, koje su štampane u novinama *Pesti Naplo*, uz članak o našim junačkim pjesmama. On je preveo i pjesmu *Smrt Omera* i *Merime*, koju je objavio u literarnom listu *Növilág*.

284. G[AVAZZI, MILOVAN]. *Murko Matthias: Das Original von Goethes »Klaggesang von der edlen Frauen des Asan-Aga« (Hasanaginica) in der Literatur und im Volksmunde durch 150 Jahre. Brünn, Prag, 1937. Nastavni vjesnik*, 1936—37, XLV, 200—202.

Prikazujući Murkov rad, G. ističe da su neki njegovi dijelovi — o *Hasanaginici*, narodnoj epici, pjevačima i pjevačicama — već ranije objavljeni. G. hvali Murkovo nastojanje da se značaju pjevačica narodne epsko-lirske poezije (balade i romanse) da dostojno mjesto pri proučavanju. On smatra da je Murko dobro izložio svoj rad i učinio ga pristupačnim najširem krugu čitalaca, dok je stručnjacima pružio tri naporedo štampana teksta *Hasanaginice*; tekst starog splitskog rukopisa, iz kojeg je opat Fortis uzeo svoju *Žalosnu pjesmicu plemenite Asan-aginice*, verziju Ivana Meštrovića, zapamćenu po kazivanju njegove majke, i verziju pjevačice Pavle Kuvelić sa Šipana.

285. ГЕЗЕМАН, ГЕРХАРД. *Нова истраживања о народном епу у Вардарској бановини*, Гласник Скопског научног друштва, 1931, XI, 191—198.

Pitanje o postanku srpskohrvatske epske umjetnosti i njenom istorijskom razvoju osvjetljavano je na različite načine i uz upotrebu različitih metoda, ali nije dat odgovor na to: kad je, kako i zašto, autohtono ili po uzorima (i po kakvim), počeo srpski i hrvatski narod (ili jedan viši stalež) da stvara ili da uzajmljuje epsku umjetnost.

G. predlaže nove puteve u istraživanju ovog pitanja: 1. osloboditi srpskohrvatsko epsko pitanje iz okova nacionalne izolacije, — cio južno-slovenski ep (srpskohrvatski, bugarski, dinarski i centralnobalkanski) nedjeljiva je cjelina a treba upoznati druge epove na Balkanu — arbanaski i turski; 2. zanemarena je recitativna strana epike, a njeno istraživanje obećava dublje prodiranje u istoriju epike.

U nastavku članka G. opisuje Murkove i vlastite snimke junačkih pjesama.

G. određuje južnoslovensku epiku po pripadnosti dinarskoj i centralnobalkanskoj krajini. On se nada da će u Staroj Srbiji i Makedoniji, gdje su živjeli junaci epskih pjesama, naći stariji ili bar drugi način epske recitacije od one koju znamo iz dinarskih krajeva. G. zatim daje izvještaj o ekspediciji koja je preduzeta s tim ciljem i prve rezultate poređenja seljačkog, »makedonskog načina« kazivanja epike sa dinarskim, guslarskim načinom.

286. GOETZ, KARL. *Volkslied und Volksleben der Kroaten und Serben*. Nastavni vjesnik, 1926, XXXIV, 301—327; 1927, XXXV, 21—44.

Odlomak iz knjige Karla Geca (na njemačkom jeziku). Zadatak ovog rada je da »predstavi narodnu pjesmu Hrvata i Srba u njenom potpunom sadržaju, u odnosu na bogatstvo pjesničkih misli, s jedne strane, i u odnosu na njen značaj za upoznavanje narodnog života, s druge strane«. U uvodu G. govori o prevodima narodnih pjesama na njemački jezik i podvlači da su prevedene samo one pjesme koje je Vuk Karadžić skupio u prvoj polovini 19. vijeka. On daje najopštije oznake epske, lirske i epsko-lirske poezije, a potom govori o njenom nastanku i starosti. Goetz se zadržava na ženskim pjesmama i baladama, a posebno razmatra vrijeme njihovog nastanka, razlikujući mlade i starije među njima.

Zanemarujući njihovu formu, G. daje prednost njihovim motivima i sadržajima i tvrdi da »narodnu pjesmu treba shvatiti kao izvor poimanja narodnog života i običaja«. U tom smislu on nastoji da da »jedan vid južnoslovenske etnografije u okviru narodne pjesme i to prema nekoliko područja: ljubav (ljubavni osjećaj i ljubavni odnosi), ljubavnici, likovi i mjesto radnje narodne pjesme...« G. podvlači razlike u razvitku (kulturnom, religioznom i državnom) Srba i Hrvata i naglašava uticaj strane, neslovenske kulture, kao i momenat seobe i preformacije narodne pjesme.

287. ГРЧИЋ, ЈОВАН. *Један прилог повесници гусала и гусларења*. Летопис Матице српске, 1934, CVII, 340, стр. 224—226.

Interpretacija sadržine studije dra Valtera Vinša *Die Geigentechnik der südslawischen Guslaren, Brno, 1934*. Studija ima tri dijela. U prvom je riječ o postanku i starosti gusala, o tome kako se grade i o tipičnim oblicima (srpskom, bosanskom i crnogorskom). U drugom dijelu se govori o tehnici gusala, o tome kako se gusle drže, o tehnici prstiju. Treći dio tretira osobenu tehniku pojedinih guslara.

288. ГРЧИЋ, ЈОВАН. *Опет српске народне песме на мађарском језику*. Летопис Матице српске, 1899, LXXII, 198, стр. 154—155.

Dr Ede Margalić je izdao prevod nekoliko kosovskih pjesama — *A rigómezei, útközet, szerb népdal a XIV századból. A szerb cárság bukása*. Knjiga ima i prevodiočev predgovor. G. ističe korektnost prevoda i upozorava na neke sitnije greške.

289. ГРЧИЋ, ЈОВАН. *Туђин о словенским певачима јуначких народних песама*. Летопис Матице српске, 1937, CX, 348, стр. 335—336.

О djelu Valtera Vinša *Heldensänger in Südeuropa*, u kom je iznesen pregled narodne epike u jugoistočnoj Evropi. G. iznosi sadržinu knjige: о народним мелодијама и инструментима на Балкану, уопште о јунаčkoј pjesmi, како настаје епска умјетност, о продуктивним умјетницима — пјеваћима јунаčkih pjesama, о думи и билни, епским pjesmama Украјинаца и Великоруса. Уз текст је додато седам нотних примјера, једна динарско-црногорска pjesma (*Da pjevamo, da se veselimo*), пет бугарских и почетак једне билне.

290. ХАЦИЋ, АНТОНИЈЕ. *Anthologie universelle, choix des meilleures poésies lyriques des diverses nations dans les langues originelles par Joachim Gomes de Souza, Leipzig, 1859*. Србски лѣтописъ, 1860, XXXIII, 101, стр. 200—201.

У ову збирку pjesama коју чине стихови »gotovo из свих европских језика« ушле су и српске народне pjesme *Zidanje Ravanice*, *Marko Kraljević* и *Ljutica Bogdan*, *Propast carstva srpskoga*, *Četiri uskoka* и *Vuk Jerinić* и *Zukan barjaktar*.

291. ХАЦИЋ, АНТОНИЈЕ. *Једна песма, коју је Сава Текелија превео с енглеског*. Србски летопис, 1864, XXXVII, 109, стр. 307—310.

У Tekelijinoj biblioteci нађена је knjiga prevoda naših narodnih pjesama на енглески — *Servian popular poetry, translated by John Bowring, London, 1827*, која — умјесто предговора — има преводиочеву pjesmu, написану у славу Вука Караџића. Pjesму је с енглеског превео Сава Tekeliја, а уз превод се објављује и original.

292. ХАЦИЋ, АНТОНИЈЕ. *Паво Јосиф Шафарикъ. Србски лѣтописъ, 1863, XXXVI, 107, стр. 168—173.*

Nekrolog P. J. Šafariku, уз opis njegovog života и рада. Navedena су значајнија Šafarikova djela, међу којима и она што су резултат njegovog interesovanja за народну поезију.

293. ИЛЕШИЋ, ФР[АН]. *Наше књижевне везе са Пољацима (Поводом студије др Крешимира Георгијевића: „Српскохрватска народна песма у пољској књижевности“)*. Летопис Матице српске, 1937, CX, 347, стр. 50—79.

У првом дијелу чланка I. опширно излаже садржину Georgijeвићеве студије и истиче да се у нjoj не говори само о пољским преводима наше народне pjesme, већ се региструју и чланци који су излазили на пољском језику о нашој народној поезији. Затим се задржава на методу Georgijeвићевог научног истраживања у овој knjizi. У другом дијелу чланка I. додаје грађу коју је Gavrilović обрадио неке од података до којих је сам дошао.

294. И[ВИБ, АЛЕКСА]. *К. Н. Мисирков, Южно-славянския эпическая сказания о женитбе короля Волкашина ... Одеса, 1909*. Летопис Матице српске, 1910, LXXXIII, 265, стр. 86—87.

Prikaz rasprave u kojoj se govori o istorijskoj podlozi pjesme o ženidbi kralja Vukašina, o ličnostima i mjestima što su pomenuta u pjesmi i »momentima koji su doprineli da Marko Kraljević postane najpopularnija ličnost za pesničku maštu južnoslovenskih naroda«. Kako pjesma o ženidbi Vukašinovoj dodiruje i ličnosti iz bugarske istorije, opširnu recenziju ovog djela napisao je Vel. Jordanov u organu bugarskog književnog društva u Sofiji *Periodičeskoje Spisanije*.

295. JAMBREČAK, DR[AGUTIN]. *Talvj. Životopis*. Vienac, 1870, II, 449—451; 458—461.

Biografija Tereze Albertine Lujze fon Jakob. O životu u Rusiji do devetnaeste godine života i o značaju toga boravka za upoznavanje narodnog života i osjećajnosti. Poznanstvo sa Vukom i oduševljenje za srpske narodne pjesme, učenje srpskog jezika. Prevodi i priznanja. Pregled radova uopšte.

296. JANKOVIĆ, MIRA. *Tri engleska prijevoda »Hasanaginice« u Škotskoj*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1955, CCCIV, 135—158.

Engleski prevodi *Hasanaginice* javljaju se poslije njemačkih i francuskih. Nijemci i Francuzi su do nje došli prevođenjem djela *Viaggio in Dalmazia*, dok je u engleskom prevodu ovoga djela naša pjesma bila izostavljena. Nju je na engleski prvi preveo V. Skot oko 1798. Taj prevod je objavljen tek 1924. godine. Prvi štampani prevod u Škotskoj potiče iz 1800. godine i njegov autor je Džon Bojd Grinšilds. Treći prevod potiče iz 1844. godine, a autor mu je Viliam Edmondston Ejtaun.

M. Janković opširno govori o Skotovom prevodu i o njegovoj sudbini, a u prilogu donosi tekstove sva tri prevoda i snimak Skotovog rukopisa.

297. КОСТИЋ, С[ТРАХИЊА] К. Т. А. Л. фон Јакоб (1797—1870). Летопис Матице српске, 1957, СХХVI, 379, стр. 406—408.

O životu i radu Tereze Albertine fon Jakob, s posebnim osvrtom na prevođenje naših narodnih pjesama.

298. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Сербский эпос*. Летопис Матице српске, 1961, СХХХ, 388, стр. 68—70.

Prikaz zbirke naših epskih pjesama koja je izašla u Moskvi 1960. godine, na ruskom jeziku, sa predgovorom i komentarima N. I. Kravcova. Zbirka se sastoji od 125 pjesama, u prevodu trinaest sovjetskih prevodilaca. Izvršena je podjela na cikluse. Najviše je pjesama o Marku (29) i pokosovskim feudalcima (26), dok o dokosovskim događajima ima svega pet pjesama, a o borbi za oslobođenje deset. U predgovoru je dat i istorijat ruskog prevođenja naših narodnih pjesama. Kravcov je govorio i o starosti naše epike, zatim o tome da u epici istorija istiskuje poeziju, kao i o uzrocima popularnosti Marka Kraljevića i o likovima naše epike.

299. KUEHN, IVAN. *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XX-e siècle* par M. Murko. Paris, 1929. Nastavni vjesnik, 1930, XXXVIII, 245—249.

O prvim vijestima i spomenima naših narodnih pjesama. O štampanim zbirkama: Vukovoj, Bogišićevoj, Miklošićevoj, Herderovoj, Hermanovoj, *Erlangenskom zborniku*, izdanju Matice hrvatske i pomenima kod Hektorovića i u Kačićevom *Razgovoru ugodnom*... Poređenje naših ep-skih pjesama sa epikom drugih naroda. Muslimanske narodne pjesme i njihove specifičnosti. O savremenom stanju narodne poezije.

300. ЛЕВИНГЕР, ДРАГУТИН. *Преводи из српског епоса (Један пре-вод српских нар. песама на новохеврејски. Јерусалим, 1946)*. Летопис Матице српске, 1956, CXXV, 377, стр. 300—302.

O novijem prevodilaštvu naših narodnih pjesama na novohebrejski, kao i o prevodiocu — Šaulu Černihovskom. Černihovski je naše pjesme počeo prevoditi pred kraj života, pa su one — nesređene i nedotjerane pjesnički — štampane kao prilog njegovoj ostavštini. Od važnijih pjesama prevedene su: *Ženidba cara Lazara, Car Lazar i carica Milica, Smrt majke Jugovića, Uroš i Mrnjavčevići i Hasanaginica*.

301. LUCERNA, C[AMILLA]. *A ljubovca od stida ne mogla*. Nastavni vjesnik, 1915, XXIII, 63.

U djelu *Montenegro und die Montenegriner* Vuk je dao tumačenje ove poznate i neshvaćene motivacije iz balade o Hasanaginici, o kojoj je često i veoma različito pisano u njemačkoj književnosti. L. navodi nekoliko različitih mišljenja o ovom stihu.

302. M. *Slavische Volksforschungen über Glauben, Gewohnheitsrecht, Sitten, Bräuche und die Guslarenlieder der Südslaven*. Босанска вила, 1908, XXIII, 175—176.

Autor smatra da je rad Fridriha Krausa napisan »na osnovu nesumnjivih pisanih izvora, a velikom većinom samim ličnim piščevim proučavanjem našega naroda«.

U prvom dijelu knjige govori se o vješticama, moriji, vampirima, ljubavnim čarolijama i dr. U drugom dijelu, gdje se nalazi i uvod o guslarskim pjesmama i guslarima, štampane su »one dosad nepoznate pjesme« u originalu i njemačkom prevodu: *Buljubaša Džemo primi pò muhura carskog, Cuprilić vezir i Rakocija ban u bici kod Temišvara, Cuprilić travnički valija, Rusi pred Bečom, Majka Jugovića, Starina Novak, Majkoviću, Ljubovića pobro, Rodio se Zmaj Ognjeni Vuče, Rodio se sveti Panteliја, Vile znađu za junački pokolj, Pogibija vile kod jezera, O begu Kitonjiću i još neke*.

303. M. *Srbska narodna epika*. Босанска вила, 1909, XXIV, 221.

J. Holeček, koji je i ranije pisao o Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, objavio je zbirku od dvadeset i pet naših narodnih pjesama na češkom jeziku (Prag, 1909).

U uvodu Holeček govori o našim narodnim pjesmama uopšte, o značaju gusala, kosovskoj pogibiji i dr. Prva štampana pjesma je *Ženidba Dušanova*, a posljednja *Ženidba Ivana Senjanina*. Ima nekoliko pjesama o M. Kraljeviću. Knjiga je izašla kao 98. sveska zbornika svjetske poezije, koji izdaje Češka akademija.

304. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [Г. Челаковскій...] Сербска лѣтопись, 1829, V, 18, стр. 174—175.

Bilješka o prevođenju jedanaest naših narodnih pjesama na češki jezik. Prevodilac je Čelakovski, a prevode je štampao *Časopis společnosti vlastenskeho Museum w Čechach*, 1829. godine.

305. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. Народне Сербске пѣсме. Сербска лѣтопись, 1827, III, 8, стр. 86—89.

U francuskim novinama *Quotidien* 29. juna 1826. g. objavljen je članak o srpskim narodnim pjesmama, prenesen iz žurnala *Catholique*, № 6. To je, u stvari, analiza pjesme *Ženidba Maksima Crnojevića*, za koju se kaže da je »prepuna najljepših omerovskih situacija, isprepletena prijatnim i uzbudljivim epizodama, koje najumilnije zadovoljavaju pažnju čitaoca«. I u Engleskoj je zabilježeno interesovanje za srpske narodne pjesme. Džon Bauring je preveo i objavio nekoliko pjesama i nagovijestio da će prevesti cijelo izdanje Vukovih pjesama. M. ističe značaj i ljepotu njemačkih prevoda srpskih narodnih pjesama i poziva na sakupljanje i čuvanje ovog blaga.

306. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. О сербским народным пѣсмама. Сербска лѣтопись, 1826, II, 4, стр. 145—148.

Bilješka o prikazu prve tri knjige srpskih narodnih pjesama koji je izišao u *Wiener Jahrbücher der Literatur* za 1825. godinu. Bilješka pominje i knjigu prevoda Tereze fon Jakob iz 1825. Doneseni su i odlomci iz dvije naše narodne pjesme: *Ženidba Maksima Crnojevića* i *Smrt Kraljevića Marka* — u njemačkom prevodu.

307. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [Под титулом »Serbische poesie...] Сербска лѣтопись, 1828, IV, 13, стр. 136.

Bilješka o povećanom interesovanju Engleza za srpske narodne pjesme. M. navodi da ima pred sobom knjigu srpskih narodnih pjesama koje su prevedene na engleski — *Servian popular poetry, translated by John Bowring, London, 1827*.

308. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [Поуздано извѣстie имамо...] Сербска лѣтопись, 1827, III, 11, стр. 156.

Vilhelm Gerhard je, uz pomoć Sime Milutinovića, preveo na njemački »sve narodne serbske pesme koje gospodična Talfi u svojim dvema časticama nema...«

309. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. *Слава сербски народни пјесма*. Сербска лѣтопись, 1829, V, 16, стр. 140—142.

Da bi pokazalo čitaocima s koliko ljubavi i oduševljenja drugi narodi prihvataju naše narodne pjesme, uredništvo donosi odlomke iz časopisa *Allgemeine Literatur Zeitung*, 1828, br. 150, povodom Gerhardove *Vile* i *The Nord-American Review* 1827, u kojima se ističe vrijednost srpskih narodnih pjesama. Naglašava se da su Nijemci najzaslužniji za popularnost naših narodnih pjesama u svijetu.

310. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [U *Allg. Literatur Zeitung* Nro. 117, god. 1826...]. Сербска лѣтопись, 1827, III, 8, стр. 173—174.

Osvrt na recenziju Talvjinog prevoda srpskih narodnih pjesama.

311. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [У лондонском журналу...]. Сербска лѣтопись, 1830, VI, 20, стр. 132—134.

O članku *Iliričeska poezija*, koji je, povodom francuskog »prevoda« naših narodnih pjesama *La Guzla*, štampan u londonskim novinama *The Foreign Quaterly Review* br. IV. Recenzent je dobro primijetio da je prevod u prozi umanjio ljepotu naših pjesama, ali je istovremeno netačno govorio o guslarima.

312. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [У Паризу је изишла 1827. књига наши народни пјесма...]. Сербска лѣтопись, 1828, IV, 12, стр. 154.

Bilješka o izlasku iz štampe zbirke »prevoda« naših narodnih pjesama *La Guzla*. Prevod je u prozi, a anonimni izdavač tvrdi da je sve pjesme »prepisao u Dalmaciji od hajduka Maglanovića«.

313. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [У Виенским литер. новинама...]. Сербска лѣтопись, 1830, VI, 20, стр. 126.

Bilješka o saopštenju u *Wiener Jahrbücher der Literatur*, XLV, o prevodima srpskih narodnih pjesama od strane Veselija i Gerharda na njemački i Džona Bauringa na engleski jezik.

314. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [Вила, serbische Volkslieder und Heldenmärchen...]. Сербска лѣтопись, 1828, IV, 14, стр. 146—147.

Bilješka o izlasku iz štampe treće i četvrte knjige Gerhardovih prevoda naših narodnih pjesama.

315. М[АЛИ]Н, [ФРАЊО.] *Dr Maximilian Braun, »Kosovo«. Die Schlacht auf dem Amselfelde in geschichtlicher und epischer Uebersetzung. Leipzig, 1937.* Летопис Матице српске, 1937, CX, 348, стр. 308—309.

Prikaz knjige o bici na Kosovu u istorijskom i epskom predanju. Za Brauna kosovska bitka nije samo istorijski već i pjesnički problem, i to od naročitog značaja za ispitivanje odnosa poezije i istorije. Najja-

žnije je pitanje gdje je i kako je istorijski izvještaj dobio epsko tumačenje. Braun je ispitivao istorijske izvore XIV i XV vijeka, turske i hrišćanske, i prikazao ih u raspravi, zatim je dao tok bitke, iznoseći šta o kome detalju govore i jedni i drugi izvori.

316. MARJANOVIĆ, L[UKA]. *Orlović der Burggraf von Raab. Ein mohamedanisch — slavisches Goslarenlied aus der Herzegovina von Dr. Friedrich S. Krauss. Freiburg in Preisgau, 1889. Vienac, 1890, XXII, 168—170; 186—189.*

Pod ovim naslovom štampana je jedna narodna pjesma muslimanskog pjevača iz Hercegovine s njemačkim prevodom i komentarom. M. smatra da ovakav način izdavanja zasebnih pjesama ne može koristiti upoznavanju narodnog duha i narodne poezije onako kao što može izdanje većeg sveska ili zbornika pjesama, po mogućnosti — jedne skupine. On dalje analizira pojedine elemente prevodiočeva rada i ukazuje na neka prevodiočeva nerazumijevanja.

317. М[ИЛИТАР, ТРИВА]. *Проучавање наше народне поезије. Летопис Матице српске, 1930, CIII, 326, стр. 264—265.*

Osvrt na predavanje *Muzikalno uz jugoslovenski ep*, koje je u Pragu, na Njemačkom univerzitetu, održao Gustav Beking. On je naročito istakao tri elementa i uticaja pod kojima se razvijala naša narodna poezija: arapsku kulturu, tehničku stranu guslanja i autohtonu osnovu.

318. M[RAZOVIC], L[ADISLAV]. *Crtice o prievodih naših narodnih pjesama. Vienac, 1877, IX, 820—822.*

O prevodima naših narodnih pjesama J. Grima, T. A. fon Jakob, Z. Kapera, V. Gerharda, V. Karadžića, P. Merimea.

319. НЕДИЋ, В[ЛАДАН]. *Српске народне песме на украјинском језику. Летопис Матице српске, 1947, CXVI, 360, стр. 188—189.*

O zbirci srpskih narodnih pjesama koju je izdao Državni izdavački zavod u Kijevu na ukrajinskom jeziku. Predgovor je napisao Leonid Bulahovski. On naglašava slobodarski duh naše narodne poezije, govori, ukratko, o pojedinim ciklusima, razgleda njihovu raniju feudalnu i pozniju demokratsku podlogu i zadržava se na osobinama stila, govori o pjevačima i današnjem stanju pjesama. Prevodilac pjesama je Maksim Rilski. On je izabrao »najjače« pjesme iz druge i treće Vukove knjige.

320. НОВАКОВИЋ, Б[ОШКО]. *Крешимир Георгијевић: Српскохрватска народна песма у пољској књижевности. Београд, 1936. Гласник Југословенског професорског друштва, 1938—1939, XIX, 231—232.*

Kratak prikaz Georgijevićeve studije o prevodima i interesovanju za našu narodnu poeziju u poljskoj književnosti.

321. О[СТОЈИЋ], ТИХ[ОМИР]. Милан Бурчин, *Das serbische Volkslied in der deutschen Literatur*. Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 235, стр. 112—118.

Prikaz Čurčinove disertacije, štampane 1905. godine u Lajpcigu. U pristupu je označen smjer rada i date su napomene o važnosti srpske tradicionalne književnosti, te ukazano na mogućnost da se ona uzima kao primjer za naučne hipoteze o razvoju narodne književnosti uopšte, kao što su to radili Volf i Lahman. Studija je podijeljena u dva dijela: »Prvi deo (str. 17—90) prikazuje prvo doba naše narodne pesme u nemačkoj književnosti, doba Herderovo, drugi deo (str. 91—200) kazuje sudbinu naše pesme u doba Romantike i njenih epigona«. Čurčin je naglasio da interesovanje za našu narodnu poeziju u Evropi počinje pojavom Fortisovog djela *Viaggio in Dalmazia*, odnosno prvim prevodima *Hasanaginice*. Č. posebno govori o Geteovom prevodu *Hasanaginice* štampanom u prvoj Herderovoj zbirci narodnih pjesama (*Volkslieder*, 1778), a zatim o Herderovom prevodu Kačićevih pjesama, o Vukovom radu i o Kopitaru kao posredniku između naših narodnih pjesama i njemačkih pjesnika i književnika, o Grimovom interesovanju za našu narodnu poeziju i o njegovom poznanstvu sa Vukom Karadžićem, o prevodima Tereze fon Jakob i Vilhelma Gerharda. Od docnijih prevodilaca, Čurčin govori o Veselom, Geceu, Franklu i Kaperu, koji je pokušao da od naših narodnih pjesama sastavi epos (*Lazar der Serbenzar*, 1851).

Ostojić ukazuje na »neke manje omaške« Čurčinove, »koje se tiču srpske literature« i donosi literaturu kojom se Čurčin služio.

322. О[СТОЈИЋ], ТИХ[ОМИР]. Т. Матућ, *Prosper Mérimée's Mystifikation kroatisher Volkslieder*. Летопис Матице српске, 1907, LXXX, 244, стр. 124—126.

Rasprava je, u stvari, poseban otisak iz *Archiv-a für slavische Philologie*, Bd. XXVIII, 321—350. i Bd. XXIX, 49—79. O interpretira sadržinu Matičeve studije, uz primjedbu da Matić u njoj dopunjuje članke Jovana Skerlića (*Srpski književni glasnik*, IV, 5; XII, 2—3, 5). Međutim, ne navodi se kakve su i na šta se odnose Matičeve dopune.

323. ПАРКОТ, ВАЦЛАВ. Крешимир Георгијевић, *Српскохрватска народна песма у пољској књижевности*. Јужнословенски филолог, 1937, XVI, 238—242.

Prikazujući Georgijeviću knjigu, P. poredi prevode sa Vukovim originalima, a i sa prevodima na druge jezike i ocjenjuje ih sa estetskog stanovišta. U knjizi je i prikaz Micikijevičevih predavanja u Collège de France. Georgijević govori o značaju tih predavanja. P. smatra da je Mickijević došao u dodir sa srpskohrvatskim folklorom još na Univerzitetu u Vilnu.

Na kraju, P. navodi imena književnika i prevodilaca koji nisu pomenuti u Georgijevićevoj knjizi i iznosi svoje uvjerenje da je krajem XIV i početkom XV vijeka na dvoru Vladislava Jagelovića bilo guslara ili svirača sa slovenskog juga.

324. PECINOVSKY-RASTOVČAN, SLAVA, *Kapperova »Lazarica« i naša narodna pjesma*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1917, CCXVI, 170—217.

Prikaz knjige Zigfrida Kaperera *Fürst Lazar. Epische Dichtung nach serbischen Sagen und Heldengesängen, Leipzig 1853*. Ovaj prvi pokušaj stvaranja umjetničkog epa od naših narodnih pjesama i pjesnikovih dodataka imao je za osnovu jedanaest naših pjesama, a i svoje dodatke Kaper je spjevao u duhu naših ženskih pjesama. Opširno se govori o svakoj od šest »knjiga« koje sačinjavaju ep, o sklopu i spoljašnjim osobinama epa. Po uvjerenju autora, najvažnija karakteristika ovog djela je u tome što je sačinjeno sasvim u duhu i tonu narodne poezije.

325. ПОПОВИЋ, ДАКА. *Нов превод наших народних песама на мађарски*. Летопис Матице српске, 1957, 380, стр. 604—606.

Mađarski pjesnik i prevodilac Karolj Kiš i slavista Stojan Vujičić priredili su tri knjige prevoda naših narodnih pjesama: u prvoj su pjesme u kojima se pominje Sibinjanin Janko; u drugoj su pjesme o Nikoli Zrinjskom; treća knjiga — *Kosovka djevojka* sadrži najkarakterističnije pjesme iz svih ciklusa. P. iznosi istorijat prevođenja naših narodnih pjesama, navodeći prevode i prevodioce, a zatim opširnije govori o junacima prve dvije knjige.

326. [ПРАИЗ.] *О епійској народној поэзиі Срба*. Гласник Дружства србске словесности, 1856, VIII, 100—115.

Kad je riječ o starosti narodne poezije, P. misli da je jedino izvjesno da su prije pjesama postojale mitološke pripovijetke, jer i predmet najstarijih pjesama nije čovjek već su to natprirodna bića.

Dokazi za mjesto nastanka epske poezije ne mogu se naći ni u životu naroda ni u samim pjesmama i sve pretpostavke u tom smislu nisu bez primjedaba.

U razvitku narodne poezije nije bilo, misli P., velikih izmjena i prekrajanja; upoređujući kazivanja o događajima najstarijih vremena sa najnovijima, ne nalazimo razlike ni u tonu, ni u slogu, ni u epskom izražavanju. Sve razlike dokazuju jedino da je u najstarijim pjesmama istinitije opisana prošlost.

Predmeti narodnih pjesama nisu velike vojne i djela kraljeva; one pjevaju o onim bitkama u kojima je svaki u družini bio vođa i vojnik.

Narodna pjesma je djelo darovitih pojedinaca. Njihova imena su nepoznata jer su oni sami željeli da ostanu anonimni. Kasnije, u dugom vijeku njenog trajanja, na pjesmi radi sav narod; pjesma se širi, raste, narodni ukus upravlja njenim tokom. Iz svoga prvobitnog kruga pjesma se prenosi u širi, stupa u nov period svoga razvoja. Raznose je, prije svih, slijepci, guslari, putnici i hajduci.

Glavni uzrok čuvanja cjeline kazivanja u narodnim pjesmama je u tome što one nisu bile sopstvenost tek jednog reda ljudi, ili jednoga kraja, već su se rasprostranjivale u narodu. Drugi uzrok je u njihovoj formi: u stihu koji je nepromjenljiv, u mnoštvu gotovih stihova i epiteta.

P. na kraju dijeli vrijeme o kojem su pjevale narodne pjesme na tri perioda: period srpske samostalnosti — XII, XIII i kraj XIV stoljeća; period tuđeg gospodarenja — XV, XVI, XVII i XVIII stoljeće; događaji s početka XIX stoljeća.

327. PROHASKA, DRAGUTIN. *Dr. M. Čurčin: Das serbische Volkslied in der deutschen Literatur, Leipzig, 1905.* Nastavni vjesnik, 1906, XIV, 535—539.

Isti autor je već ranije pisao o Čurčinovoj studiji (*Agramer Tagblatt*, 1905, 244, 10), gdje je istakao da Geteov nepovoljan sud o srpskim epskim narodnim pjesmama ima svoj korijen u velikoj kulturnoj protivnosti klasičnog Nijemca i balkanske raje, uz to slovenske. Sada P. svoj sud iznosi šire.

Čurčinov stav prema Geteu, piše P., oslanja se na Grimovo shvaćanje narodne poezije. Romantičar Grim imao je za nju daleko više razumijevanja od klasičara Getea. Ono što Gete naziva »barbarskim«, Grimu je »tüchtig«, »natürlich«. Pošto je opširno govorio o razlikama Geteovog i Grimovog suda o našim narodnim pjesmama, P. prikazuje Čurčinovu studiju po poglavljima na koje je ona podijeljena.

328. РАДИВОЈЕВИЋ, Т[ОДОР]. *Louis Leger, Le cycle épique de Marko Kraljević.* Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 238, стр. 124—125.

Osvrt na Leževu raspravu objavljen u *Journal des savants publié sous les auspices de l'Institut de France* (nov.-dec., 1905. godine). Ležev rad »nema nikakve naučne vrednosti«. To je »više priča o Marku na osnovu narodnih pesama, nego književna analiza samih pesama«. Leže je pogrešno protumačio neka mjesta iz »članka o Marku K. Jirečeka u Otuvovoj *Češkoj Enciklopediji*«. R. ukazuje na pojedine Leževove navode i pobija njihovu osnovanost.

329. РАДОЈЧИЋ, Н[ИКОЛА]. *Епска народна поезија у Југославији на почетку XX в.* Летопис Матице српске, 1930, CIII, 323, стр. 166—167.

Prikaz knjige M. Murka *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XX-e siècle* (Travaux publiés par l'Institut d'études slaves, X, 1929). Murko je najprije govorio o glavnim skupljačima naših epskih pjesama, o odjeku koji je imala naša epska poezija u svijetu, te o najvažnijim prevodima na svjetske jezike. Glavno pitanje koje ga je zanimalo bilo je: da li još živi epsko narodno pjesništvo u narodu? On zaključuje da narodna poezija naglo nestaje jer nestaju i ona sredina i one prilike u kojima je ona cvala. Murko iznosi čitavu tehniku savremenog pjevanja, utvrdivši da isti pjevač istu pjesmu ni dvaput ne pjeva jednako. On opširno govori o uzrocima nestajanja epske narodne pjesme i o potrebi da se njen život produži, kao važan elemenat literature i nacionalne kulture.

330. САКУЛАЦ, МИЛИСАВ. *Алберто Фортис и „Хасанагиница“.* Летопис Матице српске, 1929, CII, 319, стр. 356—362.

Fortis je o svojim putovanjima po našim ostrvima i Dalmaciji napisao dva djela: *Saggio di osservazioni sopra le isole di Cherso ed Osero* (Venecija, 1771) i *Viaggio in Dalmazia dell' abate Alberto Fortis* (Venecija, 1774). U prvom djelu preveo je jednu pjesmu iz Kačićeva *Razgovora ugodnog* ... (*Canto di Miloš Cobilich e di Vuco Brancovich*), a u drugom je u originalnom tekstu i italijanskom prevodu štampao *Hasanaginicu* (*Canzone dolente della nobile sposa d'Asan Aga*). U svojim pismima Džonu Streindžu, engleskom poslaniku u Veneciji, preveo je Fortis dvije Kačićeve pjesme: *Canto del Vojvoda Janko* i *Canto di Mustai Pascia e della Donzella Dragomana*. Objašnjavajući Fortisovo interesovanje za našu narodnu poeziju, S. ukazuje na njegove veze sa engleskim, italijanskim i našim piscima, a zatim izlaže mišljenja Miklošića, Čurčina, Zore, Lucerne i Bogišića o tome kako je Fortis došao do *Hasanaginice*. On odbacuje pretpostavku da je Fortis mogao ovu pjesmu ispisati slušajući je od naroda i vjeruje da se on poslužio »spljetskim rukopisom« ili nekim koji nam ni do danas nije poznat, a da mu je u jezičkim pitanjima pomagao neko od njegovih dalmatinskih prijatelja.

331. САКУЛАЦ, МИЛИСАВ. *Годишњица Николе Чупића. Књига 45, Београд, 1936. Летопис Матице српске, 1936, СХ, 345, стр. 216—217.*

U ovoj knjizi izišao je članak Uroša Džonića *Srpske narodne umotvorine u slovenačkoj književnosti*, koji je, u stvari, nastavak njegovih ranijih radova *Srpske narodne pesme u Kranjskoj pčelici* (*Godišnjica*, knj. 36) i *Slovenački prevodi srpskih narodnih pesama* (*Godišnjica*, knj. 43).

332. САВИЋ, МИЛАН. *Француски часопис Journal des savants доноси ... Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 237, стр. 131—132.*

Prikaz Ležeove rasprave *Le cycle épique de Marko Kraljević*, objavljene u časopisu *Journal des savants* (nov.-dec. 1905). Dok se, pod uticajem kulture Zapada, epska žica »katoličkih Slovena« izgubila, narodna epika je bogata kod Srba, Rusa, Malorusa i Bugara. Među epskim pjesmama kod Srba, Leže navodi kao »glavne grupe« pjesme o boju na Kosovu i pjesme o Marku Kraljeviću. »Marko se može smatrati kao balkanski junak, pošto o njemu pevaju i Bugari i Malorusi i Hrvati, ali glavno je vrelo ipak srpska pesma«. Markov karakter, međutim, nije besprijekoran: Leže mu zamjera savezništvo sa sultanom, naklonost prema piću, nedosljednost, varvarski postupak prema ženama. Leže, kao i Jagić, smatra da je izvor Markove popularnosti u njegovoj fizičkoj snazi i specifičnom položaju prema sultanu, što mu je, oboje podjednako, omogućavalo da zaista pomaže narodu. On govori i o Markovom buzdovanu, šarcu, sokolu i o njegovim vezama sa vilama, a zatim poredi našeg junaka sa španskim Sidom i sa Don Kihotom. Pjesmama *Marko poznaje očinu sablju* i *Marko Kraljević i soko* on je uveden u ciklus kosovskih pjesama, a »smrt njegova je veličanstveno spevana«. Leže ističe da bi bilo vrlo zanimljivo sakupiti sve tekstove iz različitih jezika koji se bave Markom, »rasporediti ih i uopšte znanstveno udesiti«.

333. SCHEIDELA, H[INKO]. K. *Lucerna, Die südslavische Ballade von Asan Agas Cattin und ihre Nachbildung durch Goethe.* (Berlin, 1905). Nastavni vjesnik, 1905, XIII, 653—658.

Prikaz rasprave K. Lucerne. U prvom dijelu rasprave *Lucerna* govori o novini tragičkog motiva u *Hasanaginici* i misli da je upravo on privukao pažnju Getea i Herdera na našu pjesmu. Drugi dio je posvećen pitanju godine nastanka Geteovog prevoda *Hasanaginice*; *Lucerna* smatra, kao i većina onih koji su se bavili tim pitanjem, da je prevod iz 1773. godine. Treći dio rasprave govori o metru, desetercu, koji je u njemačku poeziju uveo Herder prevodom pjesme o Milošu Kobiliću i Vuku Brankoviću 1773. godine. U četvrtom dijelu *Lucerna* upoređuje njemački i italijanski prevod *Hasanaginice*, a u petom tumači tragiku njene ličnosti, osvrćući se na narodne običaje i osjećanja. U šestom dijelu pravi novu podjelu sadržaja *Hasanaginice*, a u sedmom navodi varijante naših pjesama na ovu temu: Vuk V, 672, 764, III, 28, VI, 69 (beogradsko izdanje 1887—1902), pjesma 19. u zbirci braće Miladinovaca (Zagreb, 1861) i pjesma 29. u IV knjizi MH. U osmom dijelu *Lucerna* daje kratku istoriju interesovanja za našu narodnu poeziju, a u posljednjem iznosi kritičke primjedbe kojima se rasvjetljavaju neka mjesta u originalnom tekstu pjesme.

Š. smatra neopravdanom Miklošićevu primjedbu da je Vuk posrblijavao narodne pjesme.

334. СЛИЈЕПЧЕВИЋ, ПЕРО. *Шта је Гете видео у нашој народној поезији.* Летопис Матице српске, 1932, CV, 332, стр. 72—80.

Neka opšta zapažanja o Geteovom odnosu prema našoj narodnoj poeziji, naročito prema lirskoj narodnoj pjesmi, i poređenje Geteovog odnosa sa Grimovim. U našoj narodnoj poeziji Gete je kudio tragove divljine i zvjerstva, plahovitost i svađu, primitivnost i praznovjerje, robovanje. Hvalio je raznovrsnost motiva, konciznost forme, srdačnost i spontanost njenih osjećanja, gipkost i čestitost. S. smatra da Gete nije mogao ući u dubine naše narodne duše. Između njega i naše narodne poezije ispriječili su se njegov mentalitet, oprečan mentalitetu naše pjesme, i njegova klasičarska orijentacija, suprotna romantici, dakle narodnjaštvu. S. misli da je Grim sa više saosjećajnosti ulazio u finese naše narodne poezije, uživljavao se dublje u nju i davao sudove koji i danas stoje.

335. ST. Ž. *Kako je Grimm sudio o našoj narodnoj poeziji.* Vienac, 1870, II, 301—303.

Povodom Vukovih zbirki autor ističe nekoliko Grimovih misli o našoj narodnoj poeziji: starije pjesme imaju više mitskog sadržaja, opjevani su svi znameniti događaji — sve do najnovijih vremena, a u najnovijim pjesmama mogu se naći — pored uzvišenih pjesničkih motiva — i praznovjerni nazori. Ističu se zatim karakteristični počeci naših pjesama, uvođenje u pjesmu pitanjima, i pominje se početak *Hasanaginice*.

336. СТЕФАНОВИЋ, СВЕТОСЛАВ. *О најновијим проучавањима народне српске поезије. (Поводом студије Н. Банашевића: Циклус Марка Краљевића и одјеци француско-италијанске витешке књижевности. Скопје, 1935).* Летопис Матице српске, 1936, СХ, 345, стр. 199—210.

Banašević je pjesmama kosovskog ciklusa tražio paralele u francuskoj književnosti i u bugarštici br. 1, »koju on proizvoljno smatra najstarijom i kao vrelom cele legende o Kosovu«, i našao srodnosti sa francuskom *Aliscans* iz ciklusa o Gijomu od Oranža. Za ciklus pjesama o Marku Kraljeviću, »na osnovu izvesnih sličnosti pojedinih pesama i tema francuskih šanson d'žest o Gijomu d'Oranž«, takođe je našao paralele.

U poređenjima i traženjima izvora Banašević je otišao »malo isuviše daleko, tumačeći svaku srodnost i paralelnost u isto vreme i kao zavisnost«. Da je naša narodna epika izvorna, da su naši pjevači opjevali naše junake i naše teme, dokazuju najstariji spomenici o egzistenciji naših narodnih pjesama. Banašević je precijenio romanske i potcijenio germanske uticaje na našu narodnu književnost. Naša književnost se ne može objasniti jednom teorijom, — sve se teorije moraju uzeti u obzir i kritički upotrijebiti, uzimajući i sociološki momenat i kulturni ambijent. Da bi pomjerio geografsku i istorijsku lokaciju, Banašević je Marku odrekao svaki značaj istorijske ličnosti. A da bi »podupro« svoju tezu, on je osporio ranije datiranje naše epike, značaj profesionalnih narodnih pjevača i pjesnika na dvorovima naših feudalaca i potcijenio značaj ispitivanja i proučavanja narodne poezije na terenu. Nasuprot Banaševiću, S. navodi čitav niz dokaza o značaju svakog od navedenih elemenata.

337. STRAŠEK, MILAN. *Slavenski institut (Slovanský ústav) u Pragu i njegova najnovija knjiga: Poglosy historji polskiej w epice jugosłowiańskiej. Napisao Konstantin Viskovatij. Prag 1933. Nastavni vjesnik, 1933—34, XLII, 142—146.*

O Slavenskom institutu u Pragu, o njegovom radu i publikacijama i o posljednjoj knjizi koju je napisao Rus Konstantin Viskovatij. Uvod o jugoslovenskoj narodnoj epici napisao je Mitija Murko.

Viskovatij je posmatrao naše narodne pjesme o poljskom kralju Vladislavu i o bici kod Varne 1444. Poznati su mu rezultati do kojih je u proučavanju pjesme o kralju Vladislavu došao Armin Pavić; Viskovatij je detaljno analizira i upoređuje sa istorijom. U drugom dijelu knjige Viskovatij razmatra ciklus narodnih pjesama o poljskom kralju Ivanu Sobjeskome i o njegovoj pobjedi kod Beča 1683. god. On analizira deset srpskohrvatskih pjesama i tri slovenačke. Za Vukovu pjesmu *Komad od druge bečke pjesme* pisac utvrđuje da je to najstarija narodna pjesma o pohodu Turaka na Beč i da je spjevana još prije boja. Viskovatij govori i o Kačićevoj *Pismi od Beča* i o pjesmi Rada Rapajića *Oslobođenje Beča od Turaka*. Pisac donosi u knjizi i odlomke naših narodnih pjesama u originalu i u poljskom prevodu.

338. ТОМИЋ, СИМАН. *Књижевни и научни рад Павла Јос. Шафарика.* Летопис Матице српске, 1899, LXXII, 197, стр. 55—85; 198, стр. 1—30; 199, стр. 88—118; 200, стр. 111—134; 1900, LXXIII, 201, стр. 102—120; 202, ?

U prvoj glavi studije je odjeljak: Šafarikov folkloristički rad. Interes za sakupljanje narodnih pjesama probuđen je kod njega pozivom koji je objavljen u *Prvotinama*, prilogu *Bečkih novina*, 14. avgusta 1814. Šafarik je počeo skupljati pjesme sa Benediktijem. U članku *Promluveni k Slovakum* iz 1817. poziva se na srpske pjesme i pohvalu koju su dobile u Beču 1816. Čitave 1817. Šafarik je objavljivao narodne pjesme iz svoje domovine. Svoje zbirke narodnih pjesama on je ustupio Kolaru i Čelakovskom. Godine 1823. izašla je zbirka *Svetske pesme naroda slovačkoga u Ugarskoj*. Predgovor je napisao J. Kolar. Drugu svesku ove zbirke izdao je Kolar 1827, treću je trebalo da izda Slavkovski iz Kežmarka, ali je zbog bolesti prepustio Kolaru. Šafarik, koji je odobrio predgovor prvoj scesci, sada je već kritičkije posmatrao taj posao, već je bio stao na stanovište Jakova Grima, a Kolar je »bio zaostao na Herderovu«. Šafarik se mnogo interesovao i pomagao Kolaru i oko ponovnog izdanja slovačkih pjesama, koje je izašlo u Budimu 1834. i 1835. godine. Vuk je u Šafariku našao dobrog ocjenjivača i sakupljača narodnih umotvorina.

339. Т[РИВУНАЦ], М[ИЛОШ]. *Гетеов пренев Асанагинице*. Летопис Матице српске, 1932. CV, 332, стр. 16—20.

T. pokušava da objasni Geteovu »revnost i strasnost« pri prevođenju *Hasanaginice* i vidno mjesto koje je kroz trideset godina davao svom prepjevu. On smatra da je u ovoj pjesmi Gete našao »odjek svog vlastitog života«, to jest da su ga bol i безусловna potčinjenost napuštene Hasanaginice i njena tragična sudbina podsjećali na Frederiku Brion. T. poredi Geteov prevod sa Fortisovim i Vertesovim, naglašavajući ljepotu Geteovog prepjeva, a zatim govori o prevodima koji su nastali iza Geteovog. Na kraju govori o najvažnijim radovima koji su pisani na ovu temu.

340. ТРИВУНАЦ, МИЛОШ. *Гете у српскохрватској књижевности*. Летопис Матице српске, 1932, CV, 332, стр. 38—71.

U trećem dijelu studije, koji se zove Članci i rasprave, T. daje pregled tekstova koji se tiču Geteovog odnosa prema našoj narodnoj poeziji i zadržava se na članku Stjepana Tropša *Gete, Jakov Grim i naša narodna pesma* i člancima Pere Slijepčevića *Geteova lirika* i *Gete o Kraļjeviću Marku*.

341. ŠAMŠALOVIĆ, G[USTAV]. *Najvažnija obilježja narodne pjesme*. Nastavni vjesnik, 1920, XXVIII, 126.

Š. iznosi kriterije po kojima se određuju narodne pjesme, a koje su sačinili I. Mejer, H. Dinger i Vakernel. Redoslijed kojim su izneseni kriteriji je sljedeći: narodna je pjesma ona koja je postala u srednjem staležu ili u nižim narodnim slojevima; ona mora biti rasprostranjena po narodu, i to usmenom predajom; mora se zaista pjevati ukoliko je lir-ska; sadržajem i oblikom treba da odgovara narodnom načinu mišljenja i izražavanja; metar mora da bude narodni i, uopšte, njena vanjska i unutrašnja forma treba da pokazuju obilježja usmenog stila.

Š. napominje da bi trebalo od umjetničke i narodne razlikovati i prirodnu poeziju, onu koja bi predstavljala pjesništvo iz najstarijeg, djetinjinskog doba naroda. On dalje govori o tome kako umjetničke pjesme postaju narodne u slučajevima kad već podsjećaju na narodne.

342. ШАУЛИЋ, АНИЦА. *Српске народне песме на украјинском. (Сербська народна поезія, Державне видавництво Художном літератури, Київ, 1955)*. Летопис Матице српске, 1956, СХХVI, 378, стр. 133—134.

Interesovanje za naše narodne pjesme javlja se u Ukrajini 1876. godine, kada je Mihail Stavricki izdao zbirku *Сербські народні думи и пісні*. Prevodioci nove zbirke su Maksim Rilski i Leonid Pervomajski. Oni su u svoju zbirku unijeli dvadeset i sedam pjesama u prevodu Stavrickog i tri pjesme koje je preveo Ivan Franko. Pjesme su podijeljene na dokosovske, kosovske, o Marku Kraljeviću, o Jakšićima, hajdučke i uskočke. Š. analizira pojedine prevode i konstatuje da nekim ciklusima nedostaju pojedine značajne pjesme: među pjesmama kosovskog ciklusa nema one o zadocnjelom junaku — Musiću Stevanu; među pjesmama o Marku »nema pesme Marko i soko ili Marko i oro«; pjesme o Jakšićima osiromašene su time što među njima nisu one o vojvodi Prijezdi i Vlašiću Radulu; hajdučkim pjesmama nedostaje pjesma *Novak i Radivoj prodaju Grujicu*.

343. ШАУЛИЋ, ЈЕЛЕНА. *Југословенске народне pjesме на руском*. Летопис Матице српске, 1956, СХХVI, 378, стр. 357—358.

Prvu zbirku naših narodnih pjesama preveo je na ruski i izdao Stavrnicki 1876. godine. Pod naslovom *Сербский эпос* pojavile su se dvije zbirke: 1916. u prevodu Galjkovskog, a 1933. u redakciji i s predgovorom Kravcova. Kasnije, 1955, u Kijevu je štampana zbirka *Сербска народна поезія*, a 1956. u Moskvi zbirka *Југославские песни*. Prevodi pjesama u posljednjoj zbirci su P. Erastova, redakcija je M. Zenkeviča, a predgovor je napisala O. Kutasova »sažeto ali zanimljivo i vrlo informativno«. Uz pojedine pjesme data su iscrpna istorijska objašnjenja. Zbirka sadrži osamdeset lirskih i petnaest epskih pjesama.

344. Š[URMIN, ĐURO]. *Mehmed's Brautfahrt (Smailagić Meho). Ein Volksepos der südslavischen Mohammedaner. Aufgezeichnet von Dr. Fr. S. Krauss. Deutsch von Carl Gröber. Wien 1890. Vienac, 1890, XXII, 400.*

O Greberovom prevodu narodne pjesme Smailagić Meho na njemački; osvrt na predgovor. Greber je mogao naći bolju ženidbenu pjesmu iz zbirke Koste Hermana ili je mogao prevesti pjesmu o ženidbi Maksima Crnojevića.

345. TROPSCH, STJEPAN. *Goethe i prvi njemački prijevodi narodnih naših pjesama*. Nastavni vjesnik, 1931—1932, XL, 125—140.

Još u Švajcarskoj 1775. godine Gete se mogao upoznati sa našom narodnom poezijom. Te godine je u Bernu objavljeno drugo izdanje

knjige *Die Sitten der Morlacken* (u prevodu Klemensa Vertesa), koja je u stvari odlomak iz Fortisovog djela *Viaggio in Dalmazia*. U tom prevodu štampana je i naša balada *Hasanaginica*, a Geteov prevod ove pjesme pojavio se 1778. u Herderovoj zbirci.

Među obimnom literaturom o ovoj pjesmi posebno mjesto je dato radu Kamile Lucerne. Zatim se govori o Kopitaru, Vrhovcu, Mušickom, Vuku i počeoima sakupljanja narodnih pjesama. Kopitar je preveo na njemački (u prozi) Vukovu *Pjesmaricu* i poslao je Geteu i Grimu. Grim je 1815. napisao recenziju ove knjige u *Wiener allgemeine Literatur-Zeitung* i štampao pet ženskih pjesama u prevodu. T. zatim govori o Grimovom interesovanju za našu poeziju, o prevodu Vukove gramatike (1824) i saradnji s Vukom, kao i o prevodima Tereze fon Jakob Talvj, Vilhelma Gerharda, Eugena Veseloga i Petera fon Gecea.

346. TROPSCH, STJEPAN. *Njemački prijevodi naših pjesama*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1906, CLXVII, 1—74; 1911, CLXXXVII, 209—264.

Interesovanje za našu narodnu poeziju javlja se počev od zbirke Herderove u kojoj je štampana *Hasanaginica* i tri Kačićeve pjesme, a ono raste pojavom Vukovih zbirki 1814—1815. godine, a posebno poslije lajpciškog izdanja.

T. navodi literaturu o prevodima, a zatim prelazi na hronološki pregled njemačkih prevoda naših narodnih pjesama. Prvi prevodilac je bio K. Vertes. On je iz Fortisovog *Viaggio in Dalmazia* anonimno preveo *Hasanaginicu*. Njegov prevod se dosta razlikuje od originala, ima sedam stihova više, stih od pet jambova s jednim slogom više, nema cezuru na kraju stiha itd. Prema ovom prevodu, napravio je Gete svoj prepjev *Hasanaginice*, služeći se pri tome i srpskohrvatskim originalom. Od kasnijih prevodilaca T. ističe Kopitara, koji je na njemački jezik preveo 46 naših narodnih pjesama, braću Grim, koji su preveli 28 naših pjesama, Terezu fon Jakob — Talvj sa 248 prevedenih pjesama, Eugena Veselija, koji je, kao i Talvj, izdao zbirku prevoda, Petera fon Gecea takođe sa knjigom prevoda i Vilhelma Gerharda sa zbirkom prevoda od 165 ženskih i 34 junačke pjesme.

Govoreći o svakom prevodiocu posebno, T. navodi veće razlike između prevoda i originala, netačnosti, pogreške, prevelike pjesničke slobode itd.

347. ВРХОВАЦ, РАДИВОЈЕ. *Јован Кршић — Добровски и српска народна поезија*. Летопис Матице српске, 1930, CIII, 323, стр. 168.

Prikaz rasprave u kojoj Kršić nastoji da donekle pobije mišljenje o nepovoljnom sudu Dobrovskoga o srpskoj narodnoj poeziji. Kopitar je pod uticajem Dobrovskoga počeo da se interesuje za narodnu poeziju: prema tome, njegova bi indirektna zasluga bila ono što je Kopitar s Vukom učinio da se naša narodna pjesma oglasi u svijetu.

348. ZIMA, LUKA. *I opet o metrici narodnijeh pjesama*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1888, XCIII, 197—235.

Z. polemiše sa V. Volnerom povodom njegove rasprave *Untersuchungen über den Versbau des südslavischen Volksliedes*. U osam opširno razvijenih tačaka, služeći se primjerima iz Kuhačeve zbirke narodnih napjeva, Z. raspravlja o pravilima za metriku narodnih pjesama. U zaključku kaže da je i njegov rad, kao i radovi drugih teoretičara, samo pokušaj bez konačnih rezultata.

349. ЖИВАЉЕВИЋ, ДАН[ИЛО] А. *Неколике биографско-библиографске биљешке*. Босанска вила, 1901, XVI, 11—13, 32—33, 48—51, 70—72, 93—94, 114—115, 133—135.

U posljednjem poglavlju: Talijanski prevodioci srpskih narodnih pjesama spominju se Alberto Fortis (*Viaggio in Dalmazia*, 1774), Marko Brier (Bruerević), čiji prevodi nisu štampani, Nikola Jakšić (zbirka *Carmi slavi tradotti in versi italiani*, 1829), Nikola Tomazeo (*Canti popolari toscani, corsi, illirici, greci*, 1841—1842), Ferdinando Pelegrini (*Saggio di una versione di Canti popolari slavi*, 1846), Francesco Karafa (*Canti del popolo Dalmata*, 1849), Ivan de Rubertis (*Poesie serbe di Medo Pucić*... 1869), Jakov Kjudina (*Canti del popolo slavo, tradotti, in versi italiani con illustrazioni sulla letteratura e sui costumi slavi*, 1878), Petar Kasandrić (*Canti popolari epici serbi. Versione metrica*, 1884), Marko Antonio Kanini (*Il libro dell' amore*, 1885), Dj. Zarbarini (*Saggio di traduzioni dal serbo con introduzione*, 1887), Jovan Nikolić (*Canti popolari serbi*, 1894).

15. KOMPARATIVISTIČKI RADOVI

350. БАЈРАКТАРЕВИЋ, ФЕХИМ. *Max Freiherr von Oppenheim: Der Djerid und das Djerid-Spiel*. Гласник Скопског научног друштва, 1928, V, 350—352.

Prikaz Openhajmove studije *O džilitu i džilitanju* kao igri koja se često spominje u našoj narodnoj pjesmi. Studija je objavljena u zborniku posvećenom profesoru A. Fišeru (*Islamica, II, 4, Leipzig, 1927*). Openhajm smatra da su Arapi preuzeli staru tursku igru, raširili je i dali joj svoje ime.

351. BORANIĆ, DRAGUTIN. *O vjeri starih Slovena*. Nastavni vjesnik, 1901, IX, 475—483.

Prikaz knjige Nikole Gržetića Gašpića koja je izišla u Mostaru 1900. godine. Po Boraniću, u izučavanju slovenske mitologije postoje dva smjera: fantastični, kome nedostaje prava kritika izvora, i kritički, koji kritički istražuje izvore. Prvom smjeru pripada i Gržetić, oslanjajući se — prije svega — na folklorističke izvore. On se mnogo oslanja na Verko-
vićevu *Veda Slovena* i *Kraljodvorski rukopis*, iako je poznato da su to falsifikati. B. zamjera Gržetiću i nastojanje da se svako lice, događaj ili situacija iz narodnih pjesama »mitološki« protumače.

352. BROZ, IVAN. *Sitni prilozi za povijest hrvatske književnosti. (Prilog za Aleksandridu)*. Nastavni vjesnik, 1893, I, 328—329.

Skrećući pažnju na to kako je Aleksandar Makedonski odgonetnuo Darijevu zagonetku, B. piše da je paralelu ovom motivu objavio bečki propovjednik Abraham a Santa Clara u svom traktatu *Auf, auf, ihr Christen!* — Beč 1683, vezujući ga za kneza Lazara. Ovom motivu ima traga i u našoj narodnoj pjesmi iz zbirke Filipa Banića *Careva vojna do Iruda grada*, koja upućuje na Vukove pjesme, III, 11—13.

353. DOMITROVIĆ, M. *Nova paralela iz naše narodne poezije*. Vienac, 1900, XXXII, 60—62.

O ženidbi sa zaprekama u našoj narodnoj poeziji. D. navodi pjesme sa motivom ženidbe uslovljene junaštvom (Vuk, II, 12, 29, 72, 79, MH, I, 32, 33, 70, 71) i kao prilog paralelizmu ovog motiva navodi kirgisku priču *Kozu Kurpeč i Bajan Slu*.

354. БУРИЋ, МИЛОШ Н. *Пријатељство у старој Хелади и главно пријатељство у Хелена и Срба*. Летопис Матице српске, 1963, СХХХII, 392, стр. 563—569.

O prijateljstvu kod Helena, sa posebnim osvrtom na prijateljstvo Diomeda i Glauka u *Ilijadi*. Glavno prijateljstvo susrećemo i u našim narodnim pjesmama *Sestra Leke kapetana* (Vuk, II, 40), *Radulbeg i bugarski kralj Šišman* (Vuk, II, 75), *Rade od Sokola i Ašin-beg* (Vuk, III, 52), *Ženidba Kruševačkog bana* (Vuk, VI, 40), *Ženidba Musića Stevana* (Vuk, VI, 43) i *Novljanin Alija i devet brata Vitkovića* (Vuk, VI, 80).

355. БУРИЋ, ВОЈИСЛАВ. *Један мотив у српској и бугарској народној поезији*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1939—1940, XX, 511—516.

Poređenje naše pjesme *Braća i sestra* (Vuk, II, 9) i bugarske narodne pjesme *Lazar i Petkana*, od koje postoje dvije varijante, obje iz zbirke *Bugarska narodna poezija* Angelova i Arnaudova. Zaključak: ovaj je motiv došao do jačeg i ljepšeg izraza u srpskoj narodnoj pjesmi.

356. GAVAZZI, MILOVAN. *Dr Svetomir Ristić, Duševni pokreti u našem narodnom pesništvu s obzirom na Homera, Danta i Šekspira*. Beograd, 1920. Nastavni vjesnik, 1921, XXIX, 463—464.

Prikazujući Ristićeve studiju, G. ističe njen značaj kao psihološke studije naše narodne poezije, a i kao komparativno-literarne. U uvodu Ristić govori o »pojmu narodnog pesništva« i daje njegovu psihološku definiciju, osvrćući se na misli Otta Böckela, a zatim se osvrće na duševne pokrete u narodnoj poeziji, da bi u pet »partija« izložio rezultate svoga rada. Građa je podijeljena prema vrstama afekata: Strah, Gnjev, Žalost, Naklonost i Stid.

Ovakav rad je naveo Ristića da se založi za teoriju poligeneze u tradicionalnoj literaturi, protiveći se odlučno Maretićevom tumačenju niza pojava u narodnoj poeziji teorijom migracije.

357. GAVAZZI, MILOVAN. *Oko balade o Hasanaginici*. Nastavni vjesnik, 1920, XXVIII, 127—129.

G. donosi narodnu pjesmu iz Breslave (u 12 strofa), pod naslovom *Žarlivec*, koja se nalazi u zbirci F. Sušila *Moravské národní písně*, Brno 1859, za koju tvrdi da je odlična paralela početku naše *Hasanaginice*. Kao *Hasanaginica* i pjesma *Žarlivec*, isti početak ima i pjesma *Tanja Kukavica* iz zbirke braće Miladinovaca *Balgarski narodni pesni*, Zagreb 1861, br. 19.

358. GRGEC, PETAR. *Homerova Ilijada i naše narodno pjesništvo*. Nastavni vjesnik, 1930—1931, XXXIX, 44—60; 109—123.

U prvom poglavlju Poëta vates G. piše o Homeru i njegovom poetском izrazu, a u drugom — Priča i povijest o tome da se Homerovo djelo »doima kao historijska istina« i da su mlađi helenski naraštaji smatrali Homera »pjesnikom, geografom i povjesnikom«. I naši narodni pjevači su vjerovali u istinitost svojih kazivanja, jer »na istim psihološkim temeljima na kojima se uzdiže Homerovo shvaćanje povijesti, sagrađena je i hrvatska te srpska narodna junačka pjesma«. To pjesničko uvjerenje u istinitost G. ilustruje stihovima iz narodnih pjesama i kazivanjima Hermana i Marjanovića.

U trećem poglavlju — Neke situacije G. poredi pojedine situacije iz naših narodnih pjesama i Homerove *Ilijade*. Od naših pjesama G. pominje motive iz pjesama: Vuk, II, 45, 62, 67, 93, 38 i 74, MH, IV, str. 178, 26, 3; III, 1; II, 40; Bogišić 46; Herman I, 1, 17; II, 75; II, 50; Perkan Karavan Pavić, 5, 9, 12, 14.

U četvrtom poglavlju — Shvaćanje društva G. piše o pojedinostima društvenih i porodičnih prilika u narodnoj poeziji i navodi pjesme: Herman, II, 62; Martić-Jukić, 21.

U petoj glavi — Heroizam i prikazivanje božanstva G. govori da se i u našim pjesmama (Vuk, II, 17, 18, 34 i MH, I, 7, 36; MH, II, 2, 70 i Herman I, 3) božanstva opisuju kao i kod Homera).

U posljednjem poglavlju — Koncentracija narodne tradicije G. piše o tome kako se oko pojedinih ličnosti i geografskih središta koncentriše narodna tradicija.

359. КИСЕЛИНОВИЋ, БОРБЕ Ј. *Један француски народни обичај и наше народно песništvo*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1931—1932, XII, 361—363.

Motiv prepoznavanja djevojke, koji pominje Žorž Sandova u romanu *La Mare au diable*, ušao je u našu narodnu pjesmu *Ženidba Dušana* preko latinskih pjesama. Za grad Leđan iz pomenute narodne pjesme K. smatra da je u našem primorju, ili u Italiji ili u Francuskoj.

360. КОВАЧЕК, БОЖИДАР. *Franku Wollmanovi k sedamdesetinam*. Praha 1958. Летопис Матице српске, 1959, CXXVIII, 384, стр. 519—521.

Pregled članaka u čehoslovačkom slavističkom zborniku koji je posvećen sedamdesetogodišnjici života slaviste Franka Volmana. U zborniku su i četiri članka o našoj narodnoj poeziji: Alojza Šmausa o Karlu Herleszonu i srpskoj narodnoj poeziji, Riharda Pražaka o mađarskom

preporodu i srpskoj narodnoj poeziji, sjećanja Vladimira Murka na putovanja Matije Murka tragom naše junačke epike, te hipoteza Artura Kronija da su naše pjesme *Ibrahim i Marko* (iz Milutinovićeve zbirke) i *Ljuba Marka Kraljevića prevari junaka* (MH, II, 23) postale od jednog motiva iz Bokačovog *Dekameron*a (dan drugi, deveta priča). Na to je ranije ukazao P. Popović »govoreći o Šekspirovom *Cimbelinu* inspirisanom istom novelom, i našim narodnim pripovetkama« (*Iz književnosti*, sveska druga, Beograd, 1919).

361. KRALJEVIĆ, IVO. *Sveto pismo i narodne pjesme*. Nastavni vjesnik, 1916, XXV, 265—272, 321—337.

Poslije kratkog uvoda u kome se poziva na Maretijevo mišljenje o našim narodnim pjesmama, K. ukazuje na to da mnoge naše pjesme sadrže motive iz *Svetog pisma*. Objavljuje pjesme s tim motivima, držeći se hronološkog reda po *Svetom pismu*:

Pjesma *Bog kuša Marka* (iz zbirke I. Kraljevića, koja 1916. nije bila štampana) ima isti motiv kao i priča u I knjizi Mojsijevoj, XXII poglavlje, a taj motiv obrađuje i pjesma Vuk, II, 3.

Pjesme Vuk, II, 7 i MH, I, 45 odgovaraju motivu iz *Svetog pisma* — knjige sudačke, XVI, a pjesme Vuk, II, 1 i MH, I, 5 obrađuju motiv koji se pominje u više navrata u *Svetom pismu*. Motiv narodnih pjesama Vuk, II, 28, 43, MH, I, 54, Kačićeve *Pisme od Bosne i svetoga Jurja* pominje se u *Svetom pismu* (Gen. III; Iv. 8.44; Tob. III, 7, 8). Vukova pjesma III, 56 ima motiv koji se pominje u I knjizi kraljeva — XVII poglavlje. Vukove pjesme III, 12 i 13 obrađuju jedan motiv iz života sv. Ilije (III knjiga kraljeva). Pjesma Vuk, II, 73 ima motiv koji je obrađen u I knjizi Mojsijevoj XLVII, 9, a pjesma MH, II, 50 slaže se po motivu sa *Svetim pismom* (Mojsijeva peta knjiga 20, 2—9). Motiv pobratimstva u našim narodnim pjesmama Vuk, II, 5, 56, 26, 42, 47, 57 i 61 i MH, II, 4, 6, 9 obrađen je i u *Svetom pismu* (Knjiga mudrosti XI, 17 i u prvoj knjizi Solomunovoj IV, 9). U narodnim pjesmama Vuk, I, 289, MH, I, 66 i Milutinovićevoj 153. obrađen je motiv kao u *Svetom pismu* (Mat. XIX. 5).

Vukova pjesma II, 50 slaže se s psalmom 50, 7 iz *Svetog pisma*, a pjesma Vuk, II, 29 obrađuje motiv koji je čest u *Svetom pismu* (Danijel XIII, 36, Mojsijeva IV knjiga, XVI, 31). U pjesmi Vuk, II, 33 obrađen je motiv kao i u *Svetom pismu* — Mat. X. 28, XXII, 16 i Marko VIII, 36, a u pjesmi Vuk, II, 59 obrađuje se motiv sličan onom iz II knjige Mojsijeve, XX, 12 i Mat. XV 4—6. I motiv Vukove pjesme II, 9 obrađen je u *Svetom pismu*, kao i motiv pjesme MH, I, 72 (II Mojsije).

I Vukova pjesma II, 20 ima motiv sličan motivu iz *Svetog pisma* — *Djela ap.* V 19. XII. 7, a pjesma MH, I, 63 ima motiv poput onog u *Svetom pismu* — Marko XI, 13. Pjesma Vuk, II, 6 »krije« motiv iz *Svetog pisma* (III Reg. XI. 16—27), a pjesme Vuk, II, 83, 94 i MH. I, 50 imaju motiv koji je obrađen u *Djelima ap.* XII, 7. U pjesmi Vuk II 64 ima motiv koji susrećemo u I knjizi Mojs. XXXVII. 34. I pjesme MH, I, 1, 2, 14, 19, 31, Vuk, II, 46 i niz pjesama iz Kraljevićeve neštampane zbirke obrađuju motiv poznat iz *Svetog pisma*. Isti je slučaj i sa pjesmama Vuk, III, 37, MH, III, 18, kao i sa pjesmom Vuk, II, 68, čiji se motiv pominje u Mojsijevoj I knjizi 27, 29, 49 i Mat. 12, 34.

362. LUCERNA, C[AMILLA]. *Ad vocem Maksima Crnojevića*. Nastavni vjesnik, 1915, XXIII, 63.

Njemački dramatičar A. Fitger napisao je romantičnu tragediju *San Marcos Tochter*, spojivši u njoj glavni motiv iz naše pjesme o Maksimu Crnojeviću sa motivom srednjovjekovne legende *Der arme Heinrich*.

363. ЉУМОВИЋ, КР[СТО]. *Најновије проучавање циклуса Краљевића Марка*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1936—1937, XVII, 124—133.

Interpretacija osnovnih teza knjige Nikole Banaševića *Ciklus Marka Kraljevića i odjeci francusko-talijanske viteške književnosti* (Skoplje, 1935). Lj. govori vrlo pohvalno o Banaševićевой научној концепцији, dokumentaciji i objektivnosti.

364. MARETIĆ, T[ОМО]. *М. Халанскій: Южно-славянскія сказанія о Кралевичѣ Маркѣ въ связи съ произведеніями русскаго былевого эпоса. Сравнительныя наблюденія въ области героическаго эпоса южныхъ славянъ и русскаго народа*. Rad Jugoslavske akademije znanosti i umjetnosti, 1897, CXXXII, str. 1—47.

Maretić se najprije poziva na svoj rad *Kosovski junaci i događaji u narodnoj epici*, gdje je iznio tezu o vremenu postanka naših narodnih pjesama. Jagić je negirao ovo Maretićevo mišljenje, a i sam M. se sad donekle koriguje i kaže: »Niti je dokazano niti se može dokazati da je narod hrvatski ili srpski imao junačkih pjesama, prije svršetka XIV vijeka«.

Idući od poglavlja do poglavlja, M. daje prikaz knjige M. Halanskog, naročito ističući mjesta koja govore o Markovom rođenju, junaštvu, pobratimstvu i odnosu s vilama, odnosu prema majci, rodu i plemenu. Ističe da se Halanski služio velikim brojem pjesama sa cijelog južnoslovenskog jezičkog terena, a kao najveću vrijednost rada podvlači mnogobrojne i dobre paralele što ih je Halanski našao našim narodnim pjesmama u različitim evropskim pričama i »pjesmotvorima«.

Zamjera Halanskom što je Marka predstavio kao »središte cjelokupne jugoslavske narodne epike«, a on je »gotovo svuda samo nosilac pjesničkije motiva, koji se često isto tako lijepo pripijaju uz imena drugih junaka, dakle nije u pjesmama glavno Marko, već su glavno motivi«. Kao slabost studije M. navodi i mitologiziranje, te prenatrpnost materijom i ponavljanje.

365. МАРИЋ, РАСТИСЛАВ. *Дивинација у Илијади и Одисеји*. Летопис Матице српске, 1938, CXI, 350, стр. 463—475.

Stari narodi vjerovali su da je svakom čovjeku sudbina unaprijed određena i da je poznata bogovima, koji ili spontano, ili na molitvu naročitim znacima predskazuju smrtniku budućnost. Divinacija u *Ilijadi* i *Odiseji*, uglavnom, počiva na tumačenju znakova kojima bogovi otkrivaju budućnost. Ponekad i junaci naših pjesama znaju svoju budućnost: Marko zna kad će umrijeti (Vuk, II, 74). Rašireni motiv da životinje i stvari govore i otkrivaju sudbinu susrećemo i u pripovijeci *Celo i Sugo* (*Bosanska vila*, 1, 1886, 286).

366. О[СТОЈИБ], ТИХ[ОМИР]. *Зенон Кузеля, Угарський король Матвій Корвін в словянській устній словесности*. Летопис Матице српске, LXXIX, 238, стр. 115—117.

Prikaz literarno-istorijske rasprave koja je — kao poseban otisak iz *Записака наукового Товариства імені Шевченка* — štampana u Lavovu 1906. godine. Rasprava ima jedanaest poglavlja. U prvom se govori o istorijskoj slici kralja Matije, u drugom su pokazani uzorci njegove popularnosti, a u trećem je riječ o kralju Matiji kod Mađara. Četvrto poglavlje je posvećeno srpskim narodnim pjesmama u kojima se pominju Sibirjanin Janko i kralj Matijaš, a peto — izboru i krunisanju Matijaša za kralja. U šestom poglavlju se govori o Matijašu u slovenačkim pjesmama, u kojima nema ničeg istorijskog, »nego su na njegovo ime preneseni pesnički motivi koji su zalutali za Zapada«. U sedmom poglavlju analizira se balada koja govori o tome kako Matijaš oslobađa svoju ženu od Turaka, što podsjeća na srpsku pjesmu *Marko Kraljević i Mina od Kostura*, a u osmom — balada u kojoj Matijaš oslobađa ropstva kćer turskog cara (slično motivu pjesme *Marko Kraljević i kći kralja arapskoga*). U devetom poglavlju Kuzelja se dotiče srpske tradicionalne književnosti, a u desetom interpretira slovačku baladu »kako se Matijaš preoblači u žensko odelo i zavodi devojkju«. Jedanaesto poglavlje posvećeno je pomenima kralja Matijaša u umjetničkoj književnosti. O. hvali »zanimljivu i bogatu sadržinu ove rasprave«, a naročito njenu »metodičnu stranu«.

367. PAVLETIĆ, KRSTO. *Hrvatska Oresteja*. Vienac, 1893, XXV, 611—614; 628—631; 640—642; 658—660; 673—675; 691—694.

U narodnim pjesmama čuvaju se crte iz indoevropske zajednice. P. to pokazuje na primjerima narodne pjesme iz Jukić-Martićeve zbirke — *Mejdan i ženidba Nikoliće Jankovića*, koja je po motivu slična grčkoj priči o Orestu. Upoređuje zatim obradu motiva o Orestu kod Homera, Eshila, Sofokla, Euripida i naše narodne pjesme i na osnovi pojedinih momenata zaključuje da je pjesma vrlo stara.

368. PETRAČIĆ, FRANJO. *O narodnom pjesništvu Slavenskom (Prievod iz Bodenstedta)*. Vienac, 1870, II, 477—479; 493—495; 509—511.

Prevod Bodenštetovih navoda o opštim obilježjima poezije slovenskih naroda i o njenom uticaju na tokove evropske literature, zatim o osobenostima srpske, kranjske, ukrajinske, maloruske, češke i poljske narodne poezije. Prema Bodenštetu, iz srpske narodne poezije ječe homerski zvuci, melanholične ukrajinske dume slikaju običaje, borbe i patnje naroda, dok se poljske narodne pjesme odlikuju žarkim rodoljubljem. Uz razlike koje karakterišu epsku poeziju slovenskih naroda, Bodenštet je ukazao na sličnost lirskih pjesama, u kojima se najbolje ogleda slovenski narodni karakter. Po njemu, Srbi su jedini narod čija je istorija vijekovima tekla rijekom epske pjesme. Pjesme kosovskog ciklusa on dovodi u neposrednu vezu sa pjesmama o Marku Kraljeviću.

Poslije osvrta na ukrajinske dume, Bodenštet je opširno izlagao problem izučavanja pjesme o vojni Igorovoj. U ukrajinskoj i maloru-

skoj narodnoj poeziji uvijek se tuguje nad izgubljenom bitkom ili nad mrtvim junakom. Bodenštet je izložio i sadržaje nekih pjesama iz *Kraljodvorskog rukopisa*.

369. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША М. *Душевни покрети у нашем народном песништву, с обзиром на Хомера, Данта и Шекспира, од др. phil. Светомира Ристића, Београд, 1920. Гласник Професорског друштва, 1921, I, 353—357.*

Prikazujući Ristićevu studiju, P. misli da ovaj autor nije u pravu kada osporava Skerlićevo mišljenje o stanju narodne poezije u doba Vukovo, i zaključuje da je narodna poezija dobila svoj puni izraz u vrijeme hajduka i uskoka.

P. zatim govori o pesimističkom tonu naše narodne pjesme, interpretira Ristićevo mišljenje o Marku Kraljeviću, i misli da je najbolji dio studije onaj u kome se govori o ispitivanju osjećanja i njihovim manifestacijama.

370. РАЧКИ, ФРАНЈО. *Crta o izdanjih i o izučavanju ruskih narodnih pjesama, obzirom donekle na naše. Vienac, 1876, VIII, 298—300; 314—318.*

Najstarija ruska zbirka narodnih pjesama (sačuvana u rukopisu) potiče iz 1619. godine, ali prva značajnija zbirka je iz XVIII vijeka, koju je skupio Kirša Danilov. Od tada je interes za narodnu poeziju rastao. R. navodi imena značajnijih izdavača i sakupljača narodnih pjesama: Saharov, Maksimovič, Bođanski, Metlinski, Kuliš, Balinoj, Lavrenko, Sreznjevski, Varencov, Bezsonov — za ruske, a Antonovič, Dragomanov i Rubčenko — za maloruske narodne pjesme. R. posebno ističe Ribnikova, Kirjejevskog i Giljferdinga. Od naučnika koji su se bavili izučavanjem narodnih pjesama pominje Buslajeva, Milera, Pipina, Tihonravova i Veselovskog.

Od značajnijih zbirki koje su izašle od 1860. do 1876. godine R. navodi četiri zbirke P. N. Ribnikova (1861—1867) i zbirku Kirjejevskog u deset knjiga (1860—1874). Moskovsko izdanje bilina Kirjejevskog ima četiri knjige koje pripadaju ciklusu vremena Vladimirova, a opjevaju junake Ilju Muromeca, Dobrinju Nikitiča, Alešu Popoviča i Soloveja Budimiroviča.

Drugi dio izdanja čine pjesme novgorodskog kneževskog perioda i istorijske pjesme sa posebnim ciklusima o ruskim carevima i vojevanjima.

R. ukazuje i na pojedine značajnije radove o starini i izvornosti ruske narodne poezije, posebno ističući rasprave Vladimira Stasova (*O postanku ruskih bilina, Věstnik Evropy*, 1868), O. Milera (*Sravniteljno krmničnaja nadyodenija...*, Petersburg, 1870) i A. Ramboa (*La Russie épique: étude sur les chansons héroïques de la Russie*, Paris, 1876).

Na kraju R. ističe da naše narodne pjesme ne dopiru u narodnu starinu kao ruske, — srpske dopiru do vremena Nemanjića, a hrvatske i ne pominju kralja Tomislava, Krešimira i druge. On smatra da je savez sa Ugarskom pokidao veze sa prošlošću.

371. РАДОЈЧИЋ, СВЕТОЗАР. *Зиданье Раванице*. Летопис Матице српске, 1966, CXXXV, 397, стр. 399—403.

R. iznosi tvrdnju da je osnovna misao pjesme *Zidanje Ravanice* preuzeta iz *Skazanja o svetoj Sofiji carigradskoj*, srednjovjekovne priče koja je sa grčkog prevedena na ruski najvjerovatnije u XII v. Ruski prevod dospio je u srpsku sredinu u XIV v. i bio je vrlo poznat i prepričavan. R. navodi sve sličnosti između *Skazanja* i naše pjesme i smatra da je srpska pjesma, inspirisana grčkom pričom, nastala početkom XVI vijeka.

372. РАДОНИЋ, ЈОВАН. [Четврта свеска IX. тома *Извѣстій отдѣл. русск. яз. и слов. илп. акад. наукъ*...]. Летопис Матице српске, 1905, LXXVIII, 230, стр. 119—120.

O članku A. I. Jacimirskog — *Nepoznate pjesme o Marku Kraljeviću*. Jacimirski je ovdje saopštio u ruskom prevodu devet rumunskih pjesama o Marku Kraljeviću, »koje je 1893. priopćio prof. O. Densușianu u rumunskom časopisu *Revista critica — literara*«. Junak ovih rumunskih pjesama je Marko Vitez, ali Rumuni u njemu nisu vidjeli ličnost Marka Kraljevića, na što skreće pažnju Jacimirski. Na kraju, Jacimirski dodaje »da će fakat ovako snažnog uticaja srpske epike na rumunsku možda moći potkrepiti dve smeđe teorije B. P. Haždea, koji crne Arape u srpskoj i bugarskoj pesmi dovodi u vezu sa dinastijom Basaraba, a grad Leđan naših narodnih pesama traži u gradu Nedeu u Maloj Vlaškoj, sedištu vlaškog vojvode Litona«.

373. РИСТАНОВИЋ, С[АВА]. *Вуков поглед на бугарски језик и народну поезију*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1937—38, XVIII, 405—410.

Pozivajući se na ono što je Vuk u *Dodatku k sanktpeterburgskim sravniteljnim rječnicima sviju jezika i narječja s osobitim ogledima bugarskog jezika* rekao o bugarskim narodnim pjesmama, R. tvrdi da se pregledom bugarskih narodnih pjesama iz zbirke Bogorova, Verkovića, braće Miladinovaca, Kačanovskog, Šapkareva, Draganova, Matova, Mihajlova i drugih može dokazati da su neke srpske narodne pjesme »pobugarene«.

374. СКОК, ПЕТАР. *Из балканске компаративне литературе*. Румунске паралеле „Зидану Скадра“. Гласник Скопског научног друштва, 1928, V, 221—242.

Bibliografski pregled literature koja se bavila motivom uziđivanja živog stvora u tradicionalnoj književnosti balkanskih naroda. Zatim se navodi devet dakorumunskih i dvije aromunske varijante ovog motiva i ukazuje se na razlike i sličnosti u obradi.

Pošto je ukazao i na bugarske varijante ovog motiva, S. poredi rumunske paralele sa našom narodnom pjesmom *Zidanje Skadra* (Vuk, II, 26). On misli da su ovu legendu na Balkanu širili zidari, zvani goge, mahom Cincari, a zatim naglašava da lokalizacija legende u Skadar i iden-

tifikacija sa kraljem Vukašinom nije specijalno srpska pojava, nego je to znak putovanja ove legende po Balkanu. U zaključku S. konstatuje da je »mlada Gojkovica« iz *Zidanja Skadra* ženski tip vrlo blizak Homerovoj Andromahi.

375. С[ТАЈИЋ. ВАСА]. *Француски утицаји на нашу народну поезију*. Летопис Матице српске, 1927, С, 314, стр. 153—154.

Prikaz studije Nikole Banaševića *Le cycle de Kosovo et les chansons de Geste* (*Revue des Etudes Slaves*, tome VI, 1926, p. 3—4). Studija je zasnovana na poređenju kosovskog ciklusa narodnih pjesama sa francuskim pjesmama iz ciklusa Gijoma od Oranža. Bugarštice su se razvijale pod direktnim stranim uticajima, o čemu svjedoči njihov unekoliko građanski karakter. Sličnosti između naših guslarskih pjesama i francuskih narodnih pjesama moći će se bliže odrediti tek onda kada se pouzdanije odredi odnos bugarštica i junačkih pjesama.

376. СТЕФАНОВИЋ, СВЕТО[ИСЛАВ]. *Милош Н. Бурић: Мит о сунчевој сестри. Жива филозофија, свеска I. Београд, 1925*. Летопис Матице српске, 1925, ХCVIII, 305, стр. 108—111.

Ђurićeva studija predstavlja filozofska razmatranja inspirisana ciklusom naših narodnih pjesama o Sunčevoj sestri. S. smatra da problem u vezi s određivanjem značenja i karaktera ovih pjesama ostaje neriješen sve dok se ne izvrše prethodna kritička i uporedna proučavanja i tih i ostalih naših mitoloških narodnih pjesama. On podsjeća na rezultate do kojih je sam došao, ukazujući na veze naših narodnih pjesama o Sunčevoj sestri sa motivima anglosaksonske, starogermanske i staroindijske literature i mitologije.

377. STOJKOVIĆ, MARIJAN. *Problemi hrvatske narodne poezije*. Nastavni vjesnik, 1935—36, XLIV, 99—111; 145—152.

U vezi sa narodnom književnošću danas se postavljaju problemi literarne prirode sa stajališta komparativnog izučavanja narodne pjesme: problemi o literarnom postanku, o vremenu postajanja, o starini, izvornosti, o oblikovanju i raširenosti tradicionalnih motiva u usmenim narodnim proizvodima, o prvobitnosti tradicije ili literature, o današnjem životu narodne epike itd. Narodne pjesme mogu se istraživati samo komparativnim književnim metodama, tražeći im paralele, varijante, pa i uzore i izvore u blagu drugih naroda. Za svaku narodnu pjesmu trebalo bi istražiti i utvrditi: izvornost (domaća ili internacionalna), zavičajnost (naš kraj u kojem se najprije pojavila), starinu motiva, raširenost i eventualni odnos prema umjetničkoj pjesmi; trebalo bi iznaći istorijsku bazu i dokaz, istaći prije svega geografska i vlastita imena u pjesmama, koja mogu tragom unazad voditi do postanka i širenja narodne pjesme. Za sve ove momente S. daje primjere i orijentaciju kojom bi trebalo ići u ispitivanju.

U nastavku donosi naslove paralela i varijanata hrvatskih, njemačkih i talijanskih narodnih pjesama i zaključuje: Hrvati imaju mnogo međunarodnih pripovjednih motiva zajedničkih sa svojim susjedima.

Širili su ih i prenosili, književnim ili usmenim putem, pismeni ljudi. Naziv za pjesme gradišćanskih i ugarskih Hrvata »jačke«, to jest pjesme »đačke«, mogao bi se proširiti, što se tiče postanka, gotovo na sve narodne pjesme, tako da bi se moglo reći da su ih prvobitno sastavili đaci, studenti, redovnici ili pisari građanskog staleža.

378. ŠAMŠALović, GUSTAV. *Kralj Vukašin i vila Mandalina*. Nastavni vjesnik, 1920, XXVIII, 434—436.

Povodom pjesme *Kralj Vukašin i vila Mandalina* iz Matičine zbirke, knj. I, str. 200, u kojoj se govori kako je Vukašin oteo vili krunu i košulju, Š. podsjeća da ovaj motiv nalazimo u raznim varijantama kod indoevropskih i drugih naroda. On zatim govori o obradi ovoga motiva u jednoj od najstarijih pjesama *Edde, Völundar — kvidha (Priča o Vilandu)*, koja je norveškog porijekla.

379. ŠAMŠALović, G[USTAV]. *Marko Kraljević i Filip Madžarin*. Nastavni vjesnik, 1922, XXX, 274.

U narodnoj pjesmi *Marko Kraljević i Filip Madžarin* pjeva se kako je Marko rasjekao Filipa na dvije polovine. Autor ukazuje na više obrada ovog motiva u svjetskoj, posebno srednjovjekovnoj viteškoj literaturi, i na osnovu toga zaključuje da je motiv mogao nastati i samoniklo u našoj narodnoj poeziji, ali bi mogao da bude i literarnog porijekla.

380. ŠAMŠALović, GUSTAV. *O nekim važnijim motivima u našoj narodnoj epici*. Nastavni vjesnik, 1925, XXXIII, 282—298.

Poređenje motiva naših narodnih pjesama sa motivima zapadnoevropske narodne književnosti. Narodnim pjesmama: MH, I, 74, 65, 72, 52, 45, 31, 60, 26, Vuk, II, 16, Vuk, III, 25, 48, 56, te pjesmama o Jovi Budimliji, o Predragu i Nenadu, Drehslerovoj pjesmi *Marko Kraljević i Ljutica Bogdan*, bugarštici *Marko Kraljević i brat mu Andrijaš* i pjesmi *Marko Kraljević poznaje očinu sablju* (iz zbirke *Srpske narodne pjesme*, Stankovićeve zadužbina) Š. nalazi slične motive u stranim književnostima.

381. ŠAMŠALović, G[USTAV]. *Simbolička upotreba bilina u narodnoj poeziji*. Nastavni vjesnik, 1922, XXX, 373—374.

Polazeći od Vukove pjesme II, 30, u kojoj se pjeva da je »suva davina« — na koju je nedužni Momir obješen i Grozdana se sama objesila — prolistala (čime Bog dokazuje njihovu nevinost), Š. navodi više obrada ovog motiva u svjetskoj literaturi: u Grimovoj priči *Armut u. Demut führen zum Himmel*, u raznim verzijama *Tristana i Izolde* i u legendi o sv. Elizabeti.

382. ŠAMŠALović, GUSTAV. *Utjecaj »Hasanaginice« na jednu epizodu romana »Die Hosen des Herrn von Bredow«*. Nastavni vjesnik, 1912, XX, 560—562.

Georg Vilhelm Hajnrh Hering napisao je, pod pseudonomom Willibald Alexis, istorijski roman pod navedenim naslovom. Prvi dio ovog romana podsjeća na našu narodnu pjesmu *Hasanaginica*.

383. ТОХОЉ, САВА. *Народна поезија и њен постанак код неких других народа*. Гласник Југословенског професорског друштва, 1940—1941, XXI, 173—182.

Odlomak iz studije *O postanku naše narodne epske поезије*. T. izlaže mišljenja naučnika o postanku narodne поезије kod Kineza, Indusa, Grka i Latina, a zatim se zadržava na teorijama Forijela, Žozefa Bedijea i braće Grim o njenom postanku.

Kad je riječ o postanku naše narodne epske поезије, Toholj se slaže sa A. Gavrilovićem da se epska поезија razvila iz epsko-lirske i dodaje tome mišljenje N. Banaševića o jakom uticaju učenih ljudi, prije svega sveštenika, na njeno stvaranje i razvoj. T., međutim, ne prihvata Vajajnovo mišljenje.

384. TROPSCH, STJEPAN. *O utjecaju naše narodne поезије na поезију Nijemaca u Kočevlju*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1913, CXCVI, 86—100.

Govoreći o uticaju naše narodne поезије na поезије drugih naroda, T. kaže da je Adolf Haufen otkrio oko dvadeset pjesama kod Nijemaca u Kočevlju koje vode porijeklo od Južnih Slovena. Tako je od nas prevedena, s malim izmjenama, pripovijetka *Zmija mladoženja*, a balada *Zekulo*, koja sadrži poznati motiv ženidbe sa zaprekama, najbliža je dvjema pjesmama kod A. Kačića — Miošića iz *Razgovora ugodnog*, br. 43, 44; balada *Hans und die Schlange* obrađuje isti motiv kao naša narodna pjesma *Marko Kraljević i sveta nedjelja*, čija je jedna varijanta objavljena u II knj. Matice hrvatske, br. 66, dok je osam njenih varijanata pomenuto u Dodatku (kao devetu varijantu T. dodaje 153. pjesmu iz Milutinovićeve *Pjevanije*...); *Djevojka i gospodičić* srodna je Vukovoj I, 300, a pjesma *Die schöne Miede (Lijepa Mara)* gotovo je ista kao jedna bugarska i kao Vukova I, 392.

385. В[УЈИЋ] В[АСА]. *Грчка и српска књижевност*. Летопис Матице српске, 1881, LIV, 125, стр. 1—27.

O uticaju grčkog duha na srpski narodni život, s posebnim osvrtom na identičnost istorijske situacije koja je uslovljavala pojavu grčkih i srpskih narodnih pjesama. Za Srbe su štampane Vukove pjesme isto što za Grke *Ilijada* i *Odiseja*. V. prihvata Volfovu teoriju, prema kojoj su *Ilijada* i *Odiseja* »pod Omirovim imenom« skupljene grčke narodne pjesme.

Srpska epika ispevana je u narodnom duhu; u njoj se, kao i u grčkoj, ogleda, po sadržaju i obliku, narodni život i nalaze se elementi za sve ostale vrste jedne nacionalne literature.

Kad se porede grčka i srpska lirika, dolazi se do zaključka da je srpska bogatija.

386. ВУЛИЋ Н[ИКОЛА]. *Противречности у Омира и у нашој народној поезији*. Глас Српске краљевске академије, 1925, CXIV, 1—68.

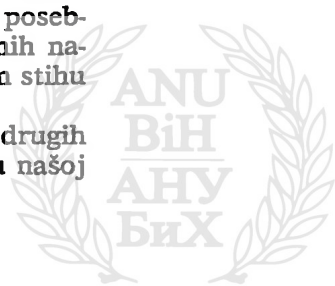
U prvom dijelu rada — Protivrečnosti u našim narodnim umotvorinama — Vulić je govorio o protivurječnostima u pjesmama Vuk, II, 8, 12, 16, 17, 29, 30, 62, 68, 84, 85, 95, i VI, 67, kao i u pjesmama iz zbirke *Srpske narodne junačke pjesme* (izdanje SKA) i zbirke Sr. Stojkovića. V. otkriva i protivurječnosti u narodnim pripovijetkama. U drugom dijelu rada — Protivrečnosti u Omiru — V. daje neke protivurječnosti u tekstu *Ilijade* i *Odiseje*.

387. ZIMA, LUKA. *Nacrt naše metrike narodne obzirom na stihove drugih naroda a osobito Slovena*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1879, XLVIII, str. 170—221; XLIX, str. 1—64.

Rasprava se sastoji iz tri dijela. U prvom Z. daje kritički pregled dosadašnjih rasprava o našoj narodnoj metrici, i navodi šta su o tome mislili: Katančić, Georgijević, Grim, Vuk, Safarik, Berić, Subotić, Kolar, Maletić, Miklošić, Pažur, Trnski, Senoa, naročito mnogo citirajući Budmanija i polemišući s Veberom.

Drugi dio rasprave, pod naslovom Kratak uporedni priegled načina kako razni indoevropski narodi stihove prave, govori o opštim i posebnim mjerilima i karakteristikama u starijoj i novijoj поезији raznih naroda. Kao važan momenat za određivanje ritma u našem narodnom stihu Z. navodi i melodiju.

Treći dio rasprave nosi naslov Razni obrasci stiha u naših i drugih slovenskih pjesmama narodnih. U njemu Z. govori uopšte o stihu u našoj narodnoj поезији i o svim vrstama stihova posebno.

II. NARODNE PRIPOVIJETKE, PREDANJA, POSLOVICE I ZAGONETKE

a) PRIPOVIJETKE I PREDANJA

1. IZDANJA I ZBIRKE

388. АНОНИМ. *Српске народне приповијетке*. Босанска вила, 1900, XV, 351—352.

O četvrtoj knjizi narodnih umotvorina iz Gornje Krajine, koju je priredio Manojlo Kordunaš, a u kojoj se nalazi petnaest pripovijedaka, uglavnom već objavljivanih.

389. DRAGUIKI. *Збирка хумористичких приповијеткица*. Босанска вила, 1894, VIII, 159.

O zbirci narodnih humorističkih pričica, pošalica i anegdota koje je sakupio N. F. Travničanin. Pisac upućuje Travničaninu zamjerke što nije zadržao način narodnog pričanja i protumačio provincijalizme i lokalne izraze.

390. Г. С. Вукове народне приповијетке и загонетке. Босанска вила, 1897, XII, 287—288.

Bilješka o izlasku iz štampe knjige *Srpske narodne pripovijetke i zagonetke*. Za osnov pripovijetkama urednik Đ. S. Đorđević uzeo je Vukovo izdanje od 1853. godine, u kojem je pedeset narodnih pripovijedaka; iz posmrtnog izdanja od 1870. g. preštampan je *Dodatak* sa dvadeset dužih i četrdeset i jednom kraćom pričom; ovom je dodato i devet priča iz *Danice* za god. 1828, 1829. i 1834. U pogovoru urednik daje podatke o svim promjenama i ispravkama u tekstu. Prema Vukovom rukopisu, nađenom u zaostavštini, za trinaestak pripovijedaka štampanih u *Dodatku* određeni su izvori: V. Vrčević, Grujo Mehandžić, Maksim Škrljić i Damjan Gruborović. U pogovoru je štampana pripovijetka *Čudotvorni nož* potpuno onako kako ju je Vuk dobio. Štampan je i Vukov poziv na pretplatu za drugo izdanje (1853) *Srpskih narodnih pripovijedaka*. Zagonetke su preštampane iz izdanja sa pripovijetkama (1821), gdje ih je bilo stotinu šezdeset i šest, i iz Vukovog rukopisa. U ovom izdanju ima ih sedam stotina osamdeset i dvije. Označeno je koje su odakle.

391. J. *Srpske narodne pripovijetke slijenca Pađe Panajuha*. Босанска вила, 1893, VIII, 89.

Bilješka o novoj knjizi narodnih pripovijedaka koje je pribilježio i priredio za štampu Manojlo Kordunaš. Autor kaže da u Kordunaševoj zbirci ima i tekstova koji ne zaslužuju da se nađu štampani u jednoj knjizi.

392. МЛАДЕНОВИЋ, ЖИВОМИР. *Циганске народне приповетке*. Скупно др Тихомир Борђевић, Београд 1933. Летопис Матице српске, 1934, CVII, 340, str. 211—220.

Interpretacija Đorđevićeve zbirke ciganskih pripovijedaka, uz ukazivanje na paralelne pripovijetke ili motive u našoj narodnoj književnosti. M. smatra da motivi ciganskih pripovijedaka u većini za nas nisu novi; neke nalazimo u našim narodnim pripovijetkama, drugi su nam poznati iz zbirke istočnjačkih pripovijedaka, a ostali i danas žive u krajevima u kojima su ove pripovijetke zabilježene (Aleksinac, Niš, Kosovska Mitrovica, Ulcinj, Prilep, Arandelovac, Đevđelija, Berane, Trstenik, Kragujevac, Velešte, Lukovo, Ripanj). Da u ciganskim pripovijetkama ima mnogo prvobitnog, možda čak donesenog iz pradomovine Indije, može se utvrditi analizom motiva.

393. МОЈАШЕВИЋ, МИЉАН. *Две прве штампане Вукове приповетке*. Летопис Матице српске, 1947, CXVI, 361, 165—168.

Godine 1818, tri godine prije prve zbirke Vukovih srpskih narodnih pripovijedaka, pojavile su se dvije Vukove pripovijetke, bez njegovog potpisa, u njemačkom prevodu. Jednu od njih pominje Lj. Stojanović u svojoj monografiji o Vuku; druga je i njemu ostala nepoznata. Te dvije pripovijetke su privukle na sebe pažnju braće Grim. To su: *Međedović i Coso i diete* (ili *Laž za opkladu*). Na njemački ih je preveo Julius Šotki i

štapao ih u *Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte, Kunst und Gelährtheit des Mittelalters*, časopisu koji je izlazio od 1816—1819. u Breslavi. M. poredi Šotkijevu interpretaciju sa pripovijetkama kako ih je kasnije štapao Vuk, pa zaključuje da su prevodi zadržali prstonarodni, vukovski stil pripovijedanja.

394. P. J. *Српске народне приповетке, одабрао и средіо Тихомир Остојућ*. Гласник Професорског друштва, 1923, III, 272—273.

Pisac bilješke konstatuje da su u ovu zbirku ušle pripovijetke iz Vukovog zbornika, iz *Bosanske vile*, iz zbirke Đorđa Kojanova Štefanovića i Atanasija Nikolića i po jedna pripovijetka iz Kamila Blagajića, Andre Gavrilovića i *Nevena*, te primjećuje da ima još zbirke iz kojih je mogao biti vršen izbor.

395. РАЈКОВИЋ, БОРБЕ. *Српске народне приповетке (из збирке Б. Рајковића)*. Српски летопис, 1872, XLV, 114, стр. 137—150.

Poslije uvoda u kome piše o svome sakupljačkom radu i zbirkama koje je izdao ili su gotove za štampu, R. objavljuje narodne pripovijetke *Srbini i turski aga*, *Težak i gospodin* (kazivač Jovan Grčić), *Laž* (od Svezozara Bajića), *Jovo i divski car* (od Milana Karanovića) i *Dvoje zlatne djece* (Marka Mihailovića).

396. ШАРЧЕВИЋ, ПЕТАР. *Балинт Вујков: Шаљиве народне приповијетке. Суботица, 1958*. Летопис Матице српске, 1958, CXXVII, 382, стр. 319—320.

Prikaz knjige šaljivih bunjevačkih pripovijedaka. Bitna osobina ovih šaljivih priča je »škrt i nekako setan smeh«, smijeh »gorak, trpak, skoro uvek kroz stisnute zube, u osnovi mu leži rugalica, zajedanje, satira«.

397. ШЕВИЋ, МИЛАН. *Један Вуков извор*. Летопис Матице српске, 1930, CIII, 325, стр. 235—244.

U kalendaru *Danica* Vuk je štapao, pored pravih narodnih pripovijedaka, i nekoliko priča koje on nije smatrao narodnim. U *Danici* za 1828. štampane su: *Svijetu se ne može ugoditi*, *Poturčiće se i delibaša*, *Tolkuju Sveto pismo i Veliki recept*; u *Danici* za 1829: *Car, kralj i trgovac*, *Pošteni komendant*, *Bačvanin i Grk*, *Zasluzio samo jednu licinu i Pravedna presuda*, a pripovijetku *O zakonima* u *Danici* za 1834. Neke od ovih pripovijedaka kasnije su ušle u izdanja Vukovih narodnih pripovijedaka. Tragajući za izvorima, Šević je utvrdio da su one slobodni prevodi iz Hebelova *Kovčežića* i da im nije mjesto među Vukovim narodnim pripovijetkama. Domaćeg su porijekla samo dvije: *Poturčiće se i delibaša* i *Bačvanin i Grk*.

398. ŠURMIN, Đ[URO]. *Dr. David Bogdanović: Izabrane narodne pripovijetke. Zagreb, 1914*. Nastavni vjesnik, 1915, XXIII, 297—300.

Prikaz Bogdanovićeve zbirke. U njenom prvom dijelu govori se o pripovijetkama uopšte, o njihovom proučavanju, izvorima i vjerovanjima koja se u njima iznose; autor zbirke upućuje i na književne izvore koji su služili za izradu ove zbirke. U drugom dijelu su tekstovi pripovijedaka.

2. POSTANAK, PORIJEKLO I STAROST

399. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *О неким врелима српских народних приповедака*. Летопис Матице српске, 1908, LXXXI, 250, стр. 15—41.

O uslovima za nastanak i razvoj pripovijetke. Rezultati uticaja novijeg doba, u kome se motivi udešavaju prema slušaocima, a osobine nepoznatih lica prenose se na poznate istorijske ličnosti i vrši se lokalizacija. Suština fantazije na kojoj je izgrađena narodna pripovijetka može se svesti na dva principa: princip apercepcije i princip iluzije. U narodnim pripovijetkama pada u oči sličnost motiva, isti razvoj događaja, isto izlaganje radnje i pojedinih situacija. Postoje tri teorije o ovom pitanju: Grimova, Benfejeva i Vundtova. Po Grimu, narodne pripovijetke su posljednja faza u razvitku narodnog mita, koji se razvio u junačku pjesmu, a zatim u priču.

Na ovu teoriju se oslanjaju ispitivanja Radetića (*Pregled hrvatske tradicionalne književnosti*), Magaraševićevo (*Stražilovo*, 1885), Nodilovo i Jelice Belović (*Srđ*, 1906). Ovoj teoriji Ć. zamjera na »pretjeranom« mitologiziranju. Teorija Teodora Benfeja »ima mnogo više poznavanja predmeta i stvari«. Ispitivanjem indijskih priča *Pančatantra* Benfej je »utvrdio nekoliko neoborivih istina i stvorio teoriju o selenju priča«. U ovoj teoriji previda se psihološka činjenica da »primitivni narodi na istom stupnju kulture imaju od prilike isto shvatanje, isto poimanje, jednakost misli i osjećaja, ista opažanja i iste predodžbe«. Ovu pojavu uočio je Vundt i popunio praznine u Benfejevoj teoriji. Jedno od vrela narodnih pripovijedaka su i tvorevine starije književnosti, na što je ukazao Pavle Popović (*Pripovetka o devojci bez ruku*, Beograd, 1905). Ć. zatim navodi priče o Alkesti, Polifemu, o Mariji s Lopuda i priču Hansa Saksa *Der fahrende Schüler im Paradies* i ukazuje na njihove moguće veze sa našim pripovijetkama.

400. RADETIĆ, IVAN. *Narodno pripovijedanje*. Vienac, 1875, VII, 355—358; 372—375; 404—408.

Radetić se bavi pitanjem: odakle narodima pričanje i zašto se ono među sobom podudara. On iznosi i komentariše dvije teorije koje su pokušale da odgovore na ovo pitanje — teoriju T. Benfeja i teoriju braće Grim. Benfejevu teoriju prihvatio je Jagić i našim narodnim pripovijetkama *Zmija mladoženja*, *Nemušti jezik*, *Usud*, *Đavo i šegrt*, *Zla žena*, *Dram jezika*, *Divljan*, *Pepeljuga*, *Zlatna jabuka* i *devet paunica* našao slične motive u indijskim pripovijetkama. R. prihvata Grimovu teoriju, po kojoj su narodne pripovijetke ostaci iz nekadašnjeg zajedničkog života »arskih« naroda. On zatim govori o razvoju mita i narodnih bajki koje »nose tragove postupnoga mitologičnoga razvitka«. R. donosi Vukovu i Grimovu podjelu pripovijedaka, kao i podjelu O. Milera i Gr.

Kreka. U razvoju nar. pripovijetke R. vidi dva perioda: prvi, prethrišćanski, kome odgovaraju preistorijske bajke; drugi počinje primanjem hrišćanstva i u njemu je došlo do miješanja hrišćanskih sa paganskim elementima, što je dalo hrišćanske legende.

R. zatim govori o razvoju pripovijedanja u srednjem vijeku, pominje najpoznatije primjere uticaja pisanih literatura na narodnu tradiciju, a zatim prati kako su motivi iz narodne tradicije našli mjesta u pisanoj literaturi.

3. OPSTI RADOVI I INTERPRETACIJE

401. БОРБЕВИЋ, ТИХОМИР Р. *Месне и друге народне поруке*. Гласник Скопског научног друштва, 1929—30, VII—VIII, 407—410.

Ruganja (šaljive narodne priče i podrugljive izreke) Ђ. dijeli na: ruganja među familijama, selima, varošima, krajevima, plemenima, dijalektima, narodima, religijama. Za svaku od ovih grupa navodi primjere.

402. FILIPOVIĆ-FABIJANIĆ, RADMILA. *Lokalne narodne poruge u svetlu materijala iz Bosne i Hercegovine*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1963, NS, XVIII, etnologija, 91—103.

Autor izlaže, u pregledu, krajeve i grupacije koji su predmet ruganja kod Grka, Italijana, Nijemaca, Poljaka, Bugara, Rusa, a zatim govori o grupama naših naroda u vezi s kojima žive poruge. Ona naglašava da je na ovu književnu vrstu prvi obratio pažnju V. Vrčević i da se njome bavio T. Đorđević.

F.-F. zatim prikazuje lokalne poruge zabilježene za grupe sa teritorije Bosne i Hercegovine, klasifikujući ih u tri vrste i donoseći kratke sadržaje: internacionalni tipovi poruga, koji mogu da se klasifikuju prema Arne-Tompsonovom indeksu narodnih pripovijedaka (18), poruge šire poznate, ali koje ne mogu sasvim da se uklope u internacionalnu klasifikaciju (5), i poruge čija se fabula zasniva na konkretnim činjenicama (26).

Dalje se daje i pregled grupa u Bosni i Hercegovini o kojima se pričaju poruge, sa podacima zbog čega je do ruganja došlo.

Na kraju su izvučene neke zakonitosti o životu lokalnih poruga, koje se mogu posmatrati i kao etnografska građa i kao jedna književna vrsta narodnog proznog stvaralaštva.

403. КОВАЧЕВИЋ, КОСТА. *Што народ прича о пропасти Бихаћа*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1897, IX, 694—696.

Narodno predanje kako je pastir Nikola Predojević pomogao Turcima da osvoje Bihać.

404. PALAVESTRA, VLAJKO — FABIJANIĆ, RADMILA. *Narodne pripovijetke iz Bosne*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1958, NS, XIII, etnologija, 155—181.

Autori naglašavaju da su materijal za ovaj rad sakupili uglavnom u Srebrenici i Bosanskoj krajini. Oni konstatuju da se naše pripovijetke u osnovnim crtama podudaraju sa pripovijetkama drugih naroda.

Pripovijetke su registrovane prema Arne-Tompsonovom indeksu; u slučajevima kada motiv pripovijetke ne postoji u ovom indeksu, dat je kratak sadržaj pripovijetke. Kratkim sadržajem registrovana su i lokalna predanja. Materijal je naveden po sljedećim odeljcima: Priče o životinjama; Bajke; Religiozne priče; Novele; Šaljive i anegdote; Lokalna predanja — predanja o mjestima (3), predanja o ličnostima (14), ubijanje staraca (6), natprirodna bića (15).

Na kraju je donesen Indeks motiva i imena kazivača i zapisivača.

405. PALAVESTRA, VLAJKO. *Narodne pripovijetke*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1959, NS, XIV, etnologija, 155—167.

Izveštaj o narodnim pripovijetkama na području Neuma i okoline, te Zažablja i Slivna. P. konstatuje: preovlađivanje šaljivih narodnih pripovijedaka na ovom terenu; mnogobrojna su i dobro očuvana i lokalna predanja, posebno o natprirodnim bićima; u cjelini gledana, pripovjedačka tradicija Neuma i okoline opada.

P. imenuje i opisuje svoje kazivače, a zatim donosi sadržaj četrdeset i jedne pripovijetke; od toga je dvanaest lokalnih predanja, i to: o mjestima — 7, o ličnostima — 1, o ubijanju staraca — 1, o natprirodnim bićima — 3.

Donesen je i komentarni aparat: navedeni su odgovarajući indeksni brojevi Arne-Tompsonovog pregleda tipova narodnih pripovijedaka, te brojevi Tompsonovog indeksa motiva narodne književnosti.

406. PALAVESTRA, VLAJKO. *Narodne pripovijetke*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1960—1961, NS, XV—XVI, etnologija, 265—288.

Interpretacija narodnih pripovijedaka i predanja sa Livanjskog polja, kompariranje toga materijala i komentar, otkrivanje međusobnih odnosa pripovjedačkih tipova i njihova rasprostranjenost kod raznih etničkih grupa nastanjenih na ovom području. Zabilježene priče su najprije upoređene međusobno, a zatim su svakom tipu tražene paralele sa susjednih područja, kao i iz drugih krajeva naše zemlje. Poređene su, zatim, sa ruskim, turskim i aromunskim pripovjedačkim materijalom, te sa međunarodnim indeksom Arne-Tompsona. U nastavku ovog rada autor iznosi detaljne rezultate toga poređenja.

Materijal u obliku kratkih sadržaja saopšten je u odeljcima: Primjeri narodnog pričanja (72 teksta); Lokalna pričanja — Pričanja o gradinama (10), Pričanja o »Crnoj kraljici« (5), Pričanja o raznim lokalitetima (5), Pričanja o »Decikljanu« (2), Pričanja o ubijanju staraca (4), Pričanja o vilama (3), Razna lokalna pričanja (8).

Na kraju su donesene napomene, posebno o lokalnim pričanjima, kao i pregled rasprostranjenosti pojedinih pripovjedačkih tipova.

407. PALAVESTRA, VLAJKO. *Narodne pripovijetke*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1962, NS, XVII, etnologija, 159—174.

O narodnim pripovijetkama srpskog stanovništva u Imljanima. Na osnovu magnetofonskih zapisa sa terena autor je sačinio kratke sadržaje narodnih pripovijedaka, a nekoliko ih je donio u cijelosti. Većina građe zabilježena je od starijih kazivača, o kojima P. daje podatke.

Pripovijetke (23) izložene su ovim redoslijedom: primjeri koji su se mogli klasifikovati prema Arne-Tompsonovom indeksu; primjeri koji se nisu mogli klasifikovati; lokalna pričanja: predanja o nekadašnjem stanovništvu u Imljanima — 11, predanja o raznim lokalitetima — 13, predanja o ličnostima — 4, predanja o rodovima — 5. Nakon građe date su napomene i komentari, a u odjeljku Opća razmatranja P. ističe da Srbi u Imljanima imaju pripovjedačku tradiciju koja u sebi nosi sve elemente južnoslovenskog, srpskog i hrvatskog, inventara narodnih pripovijedaka. U legendama iz ovog kraja o svecima ne spominje se sv. Savo.

408. PALAVESTRA, VLAJKO. *Narodne pripovijetke i predanja*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1964, NS, XIX, etnologija, 145—168.

O narodnoj pripovijednoj tradiciji stanovništva Žepe: o životu narodne priče i predanja danas, mogući putevi unošenja pojedinih pripovjedačkih tipova u ovaj kraj i poređenje proze muslimanskog stanovništva ovog kraja sa ostalim srpskohrvatskim, te orijentalnim narodnim pripovijetkama.

P. daje podatke o devet kazivača, a zatim ističe momente značajne za sadašnje stanje pripovijednog fonda u Žepi: razvoj Žepe, doseljavanje i zanimanje stanovništva. Autor govori o terminu priča — pripovijest, o jeziku pripovijedaka, o zajedničkim motivima sa turskim pripovijetkama prema indeksu turskih narodnih priča Eberharda i Borateva, o elementima južnoslovenske narodne tradicije, a u prilogu donosi devet primjera narodnog pripovijedanja iz ovog kraja.

409. PREMUDA, VINKO. *Priča o kraljevni i pustinjaku*. Nastavni vjesnik, 1932—33, XLI, 355—360.

Donosi se u cjelini pripovijetka *Kraljevna u bunaru*, koju je zabilježio u Dalmaciji K. Stošić i koja je štampana u 9. br. svetojeronimske *Obitelji* za 1932. god. P. nalazi proširen motiv ove priče u dubrovačkom ćirilskom zborniku *Libro od mnozijekh razloga* iz 1520. god. i u hrvatskom glagoljskom zborniku Žgombićevom; iz posljednjeg je priču štampao Stjepan Ivšić u *Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor*, 1931, knj. XI, sv. 1—2.

P. smatra da je priča o kraljevni u bunaru doprla u narod iz crkvenog propovijedanja.

410. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША М. *Наше народне приповетке и питалице*. Летопис Матице српске, 1940, CXIII, 353, стр. 171—183.

Najprije se porede narodne pripovijetke i narodne pjesme i konstatuje se da pripovijetke po vrijednosti zaostaju za narodnim pjesmama. Među pripovijetkama se svojom književnom vrijednošću ističu gatkе i bajke. One su pune najfantastičnijih bića i »volšebnih« stvari i taj natprirodni svijet je van božje vlasti. U gatkama se ogleda animizam, a pri-

sutne su i pojave o kojima govori stara mnogobožacka mitologija. Najčešće od tih pojava su metamorfoza, zatim metempsihoza, uskršavanje, vampirenje, spoljna duša, divinizacija, antropomorfizam. Ulazeći u razmatranje narodnih pripovijedaka, saznavaju se narodni pogledi na raznovrsne životne pojave i pokrete. Narodne pripovijetke ističu: pravdu, duševnost, simpatiju za slabe i nejake, hrabrost, fizičku snagu i izdržljivost, moralnost, mudrost, duhovitost i dosjetljivost, naklonost prema najmlađoj braći ili sestrama, ali ima priča u kojima se preporučuju kao dopuštena sredstva za uspjeh u životu: poniznost, laskanje, udvornost, pa i prevara i podvala. U narodnim pripovijetkama opaža se naklonost ka sjaju, bogatstvu, moći, položajima. U njima, kao i u pjesmama, miješa se realistički i fantastični elemenat. Skaske, legende i pripovijetke u kojima nema natprirodnih događaja nemaju ljepotu i zanimljivost gatki i bajki. Pripovijetke o životinjama dvojake su vrste: jedne su bez naročite moralne tendencije; druge su sa više praktičnim nego moralnim poukama. Vrlo su raznovrsne kratke šaljive pripovijetke.

Pitalice su neka vrsta sažetih narodnih pripovijedaka. U njima ima i književnog elementa. Ima ih koje se javljaju i kao pripovijetke i kao poslovice. U pitalicama su dva lica: jedno koje pita, drugo koje odgovara. Bave se stvarnošću.

411. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША М. *Животни успех у нашим народним приповеткама*. Годишњица Николе Чупића, 1928, XXXVII, 142—155.

Životni uspjeh u našim narodnim pripovijetkama postiže se na razne načine: sudbinom, fizičkom snagom, umnim sposobnostima, lukavstvom, hrabrošću, poniznošću i udvorištvom. P. svoje navode ilustruje velikim brojem pripovijedaka.

412. ŠIMČIK, ANTUN. *Najstarija obrada, pučka predaja i historijska podloga Lopudske sirotice*. Nastavni vjesnik, 1934—1935, XLIII, 119—127.

U cjelini je donesena prva obrada ljubavne priče o Margariti s Lopuda, koju je u zbirci *Tredici Piacevoli Notti* (Mleci, I dio, 1550, II — 1553) dao Đovani Frančesko Straparola, a zatim je data narodna verzija ove priče koju je zabilježio Čeh Jan Hasištejnski 1493. godine. Priča govori o događaju kada je izišla na vidjelo veza između priora manastira sv. Andrije de Pelago i jedne udate žene sa Lopuda.

Š. donosi i fragment narodne pjesme koji je nađen u rukopisnoj zbirci lirskih narodnih pjesama iz podravskog Novigrada i okolice od Stj. Horvatića (br. 15). U njoj se nalazi crta stare klasične priče: junak koji ide djevojci noću, preko jezera, prema svjetlosti lampaša.

413. ТРОЈАНОВИЋ, СИМО. *Нешто о народној причи, уопће и посебно: Захвалност покојникова*. Босанска вила, 1909, XXIV, 108—110.

Nakon izlaganja nekih opštih misli o postanku, razvoju i širenju, kao i o prirodi narodne pripovijetke, T. u cjelini navodi i analizira priču *Zahvalnost pokojnikova* (koju je čuo od Marka Ozdrimca iz sela Ozdrima

u pećkoj nahiji). Sadržaj ove naše narodne priče veoma je star i odgovara priči koju još Ciceron navodi (*De divinatione*, I, 27) kao san Simonida. Verzija ovog istog motiva — da pokojnik prati svog dobročinitelja — zastupljena je i kod drugih naroda (Köhler, *In Orient und Okcident III*, p. 93; Simrock, *Der gute Gerhard und die dankbaren Toten*, itd.). Pobile zmijske i hala u ovoj našoj priči simboli su zlog principa i rđava duha na zemlji. I u *Bibliji*, kada se govori o grijehu, priča se kako je Hrist od-rubio glavu zmijske. Ovaj motiv čest je i u našim narodnim epskim pje-smama. Na kraju priče dodat je motiv krvne osvete, što je lokalno obi-lježje.

4. MOTIVI

414. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Неки општи мотиви у српским народ-ним приповијеткама*. Босанска вила, 1907, XXII, 286—288.

C. smatra da su opšti motivi: motiv o vitezu izbaviocu, o dvoje ne-srećnih ljubavnika, povratak muža, muž na svadbi svoje žene, rijeka koja plavi i hoće da udavi onoga koji je otkrio njenu tajnu, motiv čudnog porijekla, motiv žene koja prevari osvajača (Juditin motiv) i motiv o vječitom židu.

5. MIT I RELIGIJA

415. MARETIĆ, TOMO. *Studije iz pučkog vjerovanja i pričanja u Hrvata i Srba*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1882, LX, 117—202; LXII, 1—44.

M. naziva svoju studiju pokusom da se utvrdi sistematičan razvoj narodne književnosti i narodnih vjerovanja. Mitološka ispitivanja mo-razu se dovoditi u vezu s etimološkim, jer je etimologija često jedini na-čin da se razjasni neki mit. Veliki broj pričanja i vjerovanja izazvan je etimologijom, bilo da se radi o nazivima mjesta ili imenima ličnosti. Priče o nastanku Golupca, Dečana, Tronoše, Vidojevice i Koviljače, kao i priče o Milošu Obiliću izazvane su etimologijom. Na narodna vjero-vanja i pričanja slično je djelovala i paronomazija. Metaforom su često predstavljane pojedine nebeske pojave i ljudske bolesti, a ona je i povod mnogim vraćanjima, gatanjima i tumačenju snova. Izvore narodnih vje-rovanja i pričanja M. nalazi i u personificiranju, jer narod često kao živa bića zamišlja apstrakcije: sreću, nesreću, praznike, nebeska tijela, pripisuje im ljudske osobine, bratimi se sa njima, ženi ih i slično. U na-rodnim pričanjima oživljeni su voda i zemlja, drveće i cvijeće. Na vezi između čovjeka i životinje osnivaju se i žrtve koje su zamjena: umjesto da grešnik žrtvuje sebe bogu (ili bogovima), on žrtvuje svoju životinju.

Narodna vjerovanja kod Srba i Hrvata imaju svoje motive koji su poetski ili psihološki. Najvažniji zadatak studije je da se pokažu pje-sničke i psihološke veze između narodnog shvatanja prirode i njegovih vjerovanja.

6. POMENI, PREVODI I IZUČAVANJA U STRANIM KNJIŽEVNOSTIMA

416. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Bosnische Volksmärchen von Milena Preindlsberger-Mrazović. Mit Illustrationen von Ewald Arndt, Innsbruck ... 1905.* Летопис Матице српске, 1905, LXXVIII, 230, стр. 108—114.

Prikaz zbirke naših narodnih pripovijedaka prevedenih na njemački. С. analizira ove pripovijetke i smatra da su to mahom varijante već poznatih pripovijedaka, i to dokazuje na primjerima. Zbirka sadrži pripovijetke: *Glupi i njegova braća, Tri dobre stvari, Darovi zmijskog cara, Dva groša, Cigani i divovi, Vileni konji, Pastorka, Kći cara medvedovskoga, Kuga u vreći, Lisičica i Mudra braća*. С. zaključuje da bi zbirka bila bolja da je Mrazovićeva poslušala Jagićev savjet i očuvala lokalnu boju.

417. МОЈАШЕВИЋ, МИЉАН. *Поводом стогодишњице немачког превода Вукових Српских народних приповиједака (1854—1954).* Летопис Матице српске, 1955, CXXV, 375, стр. 575—581.

М. истаје особине преводилачког рада Mine Karadžić које су дошле до изражаја у њеном преводу српских народних приповиједака на њемачки језик. Њен поступак треба тражити између Вукова преводилачког метода и схватања преводилачког задатка, на једној, и Grimova схватања о преводенју, на другој страни. Тај поступак се може окарактерисати као poetsko-filološki.

418. О[СТОЈИЋ], ТИХ[ОМИР]. *П. Ровинскій, Черногорія въ ея прошломъ и настоящемъ. Санктпетербургъ, 1905.* Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 238, стр. 109—114.

Prikaz knjige P. Rovinskog, u kojoj se, pod naslovom *Плоды свободной фантазій и остроумія*, govori o usmenoj narodnoj književnosti. Donesene su narodne umotvorine које је сам аутор сакупио у Crnoj Gori, i то овим редом: Приче о светителјима, о догађајима с историјским именима и о постанку географских назива; Skazki (gatke); Pritči (о nevolji i sreći); Basni; Zagadki (zagonetke); Anegdote, šutki i ostroti (anecdote, pošalice i dosetke). Rovinski opširno govori о narodnoj поезији. Osnovna podjela је као и код Vuka — на epske i lirske (muške i ženske); lirske је Rovinski podijelio u šest grupa, а epske u sljedeće četiri: 1. Dve pesme mistične sadržine, 2. Dve pesme о Đurđu Kastrioti Skenderbegu, 3. Opće srpske pesme, 4. Vasojevičke pesme. О napominje да Rovinski »више пута не shvata правилно« стихове lirskih pjesama. Већина pjesama које је објавио varijante су познатих pjesama, а pjesme о Skenderbergu су »скоро једнаке са dvema Kačićevim«.

419. ПЕТРОВИЋ, Н. С. М. *Colonna. Contes de Bosnie.* Босанска вила, 1901, XVI, 54—56.

Prikaz zbirke naših narodnih pripovijedaka *Contes de Bosnie* (Pariz, 1898) Francuskinje M. Kolona. Prilikom boravka u Bosni i Hercego-

vini, 1896. godine, M. Kolona je proučavala narodne običaje i umotvorine. U prvom dijelu knjige ona priča o raznim narodnim običajima i navikama u Bosni i Hercegovini, ističući pobratimstvo, i donosi nekoliko narodnih poslovice i zagonetki. Drugi dio se zove Bosanske balade, a sadrži dvanaest srpskih narodnih pripovijedaka. Treći dio — Turske pripovijetke — sadrži sedam pripovijedaka, u stvari, srpskih. Kolona ih je vjerovatno čula od Muslimana, ili ih je uzela iz njihovih zbirki. M. Kolona je 1898. posjetila i Crnu Goru, a iste godine pokrenula je u Parizu list *La Revue d'Europe*, u kome, »gotovo u svakoj svesci«, donosi srpske narodne umotvorine ili opise iz Bosne i Hercegovine.

420. ПРОТИЋ, ПРЕДРАГ. *Наше народне приповетке на енглеском*. Летопис Матице српске, 1958, СХХVII, 381, св. 1, стр. 99—100.

O knjizi Nade Čurčije-Prodanović: *Jugoslovenske narodne pripovetke*, Oxford, 1957, koja je izišla u ediciji *Legende i mitovi*. Pripovijetke su sažeto iznijete, prepričane. P. smatra da je Nada Čurčija-Prodanović u ovom osjetljivom poslu uspjela da sačuva duh i osnovnu misao pripovijedaka. Izbor je izvršen u prvom redu iz Vukovih zbirki, a koristila se i antologijama Jaše Prodanovića, Vojislava Jovanovića i Branke Magaraševića. Protić se osvrće na povoljan prijem ove knjige u engleskoj javnosti.

421. РАДУЛОВИЋ, Ј[ОВАН]. *Миљан Мојашевић: Српска народна приповетка у преводима од Грима и Вука до Лескина (1815—1915)*. Летопис Матице српске, 1952, СХХII, 369, стр. 65—67.

Prikazivač interpretira sadržinu Mojaševićeve knjige. U središtu interesovanja nalazi se Jakov Grim. Gete i Talvj crpili su podatke o srpskoj narodnoj poeziji iz Grimovih recenzija. Mojašević se slaže sa Slijepčevićem, koji je tvrdio da je Grim bolje od Getea shvatio ljepotu i suštinu naše narodne poezije. Kao organizator sakupljanja narodnih književnosti, Grim je imao shvatanja koja su i danas važeća: treba bilježiti bez ukrašavanja, ne treba tražiti »folklor u poeziji«, nego upravo »poeziju u folkloru«. Mojašević ističe i rad Vukove kćerke Mine na prevođenju srpskih narodnih pripovijedaka. Ona se u tom poslu držala Grimovih načela. Sakupljački rad austro-ugarskih folklorista bio je, i pored njihovog ličnog oduševljenja našim narodnim blagom, u službi političke i kulturne propagande. Na kraju, Mojašević govori o prevodima Fridriha Krausa i Milene Mrazović.

422. ПАУЛИЋ, АНИЦА. *Српске народне приповетке у руском преводу*. Летопис Матице српске, 1957, СХХVI, 379, стр. 383—385.

O dvjema zbirkama prevoda: *Сербские народные сказки*, Москва, 1956. i *Славянские народные сказки*, Ленинград, 1956. Prva od njih je i uopšte prva zbirka naših narodnih pripovijedaka u ruskom prevodu. Ima mali predgovor, a gotovo sve pripovijetke su Vukove; nekoliko je Vračevićevih i Bajićevih. Najviše je kratkih, šaljivih pripovijedaka (četrdeset i dvije), zatim bajki (trideset i pet), dok je »muških« samo šest.

Prevodi N. Dimitrijeva i M. Volkonskog su uspjeti. U drugoj zbirci, pored Bugara, Čeha i Poljaka, zastupljeni smo i mi sa pedeset pripovijedaka. Prevodilac je N. Cvetinović. Najviše je šaljivih.

7. KOMPARATIVISTIČKI RADOVI

423. ANDRIĆ, NIKOLA. *Bajka o Lenori*. Vienac, 1893, XXV, 513—518; 528—530.

Raspravljajući o tome kome narodu pripada bajka o Lenori, A. izlaže teoriju ovog pitanja i navodi autore koji su pisali o njemu: V. Vahernagel, H. Prele, V. Volner, Ž. Psikari, N. Politis, Ž. Žirar i V. Mejer. Ne slaže se sa Volnerom, koji je u Vukovoj pjesmi (II, 9) *Braća i sestre* nalazio najčistiji motiv bajke o Lenori i smatra da se on odatle širio po ostalim evropskim narodima. Suze koje mrtvacu ne daju mira glavni su motiv bajke, a njih nema u Vukovoj pjesmi. A. smatra da je za nastanak Birgerove balade prvi podsticaj bila priča koja je živjela među Slovenima. Motiv o Lenori našao je u pripovijeci *Cura jaše z mrtvacem* iz zbirke Matije Valjaveca (Varaždin, 1858), te u pripovijeci Damjana Preradovića *Djevojka i dva mrtvaca* (*Letopis Matice srpske*, knj. 137, str. 118).

Nakon niza navoda o ovom motivu, A. zaključuje da je izvor bajke o Lenori u Indiji, a grčka priča o *Protesilaju i Laodaniji* predstavlja najstariju poznatu verziju ove bajke.

424. BARIC, HENRIK. *Pavle Stevanovic, Pripovetka o čoveku koji se prodao đavolu*. Beograd, 1934. Nastavni vjesnik, 1936—37, XLV, 185—199.

Prikaz doktorske disertacije. Ne sporeći vrijednost ovoga rada, B. vrlo dokumentovano iznosi svoje zamjerke: korektura i redakcija teže prilično su nemarne; u knjizi postoje kolebanja i izvjesne kontradikcije; obavještenja o motivima i njihovim preradama u zapadnim književnostima, kao i u književnostima balkanskih naroda, nisu uvijek ni potpuna ni tačna; postoje netačnosti u pogledu latinske obrade; u odjeljku o motivima u zapadnoevropskim književnostima postoji izvjesna nesrazmjera u obradi pojedinih motiva; trebalo je veću pažnju posvetiti italijanskoj književnosti; što se tiče grčkih verzija koje je obradio Radermaher, vidi se da Stevanović nije uvijek tačno shvatio i reproducirao Radermaherova izvođenja; ima nejasnih mjesta i neobrazloženih tvrdjenja; nedovoljno je obrazložen Stevanovićev pokušaj da odredi doba u koje pada događaj s Teofilom; manjih omašaka ima i u odjeljcima o našim starim književnostima; materijal koji je Stevanović sakupio po katalozima rukopisa naših biblioteka i iz štampanih djela nije potpun, te je zato i broj verzija znatno manji; sama obrada materijala daje povoda mnogim zamjerkama, — to važi naročito za poređenja tekstova o Eladiju; ni pitanja o uzajamnom odnosu naših verzija i njihovih izvora u stranim književnostima nisu uvijek do kraja izvedena; nije dokrajčeno ni pitanje o Agapijevim izvorima.

425. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Из наших народних приповjедака*. Гласник Земаљског музеја, XXI, 555—558.

Polazeći od određivanja sličnosti dviju bosanskih narodnih pripovijedaka, koje su zabilježili F. Jukić i J. Pamučina, sa *Mletačkim trgovcem*, kako je to konstatovao P. Popović, C. kaže da pripovijetka J. Pamučine ima više motiva koji nisu naši i to pokazuje na varijantama koje je iznio Karlo Simrok (*Die Quellen des Shakespeare in Novellen, Märchen und Sagen. Bonn 1872*, str. 225).

Napominje zatim da su Vrčević u *Slovincu* za 1879. i Kašiković u *Stražilovu* za 1885. zabilježili ovu priču bez motiva sa zalogom mesa. Na kraju govori o razvoju ovog motiva.

426. ГАВРИЛОВИЋ, АНД[РА]. *Српске приче о Фаусту*. Гласник Професорског друштва, 1923, III, 258—265.

Najprije se govori o istorijatu priče s ovim motivom, a zatim se navode srpske pripovijetke o čovjeku koji je svoju dušu prodao đavolu da bi mogao postići svoje zemaljske želje, i konstatuje — nakon izlaganja njihove sadržine — da u njima ima više teofilskog nego faustovskog, tj. da srpske priče pripadaju francuskoj verziji ovog motiva, a ne njemačko-engleskoj.

Kao primjere G. navodi: pripovijetku o Eladiju, Vukovu pripovijetku *Pobratimski darovi*, priču Jaše Tomića iz knjige *Rat u Mačedoniji i Bugarskoj*, 1913. i jednu pripovijetku kojoj ne navodi izvor. Kao umjetničku obradu ovog motiva, spominje spjev Nikanora Grujića *Sveti Sava* i pjesmu Vojislava Ilića *Ribar*.

427. МАЈЗНЕР М. Ј. *Српске народне и Езопове басне*. Годишњица Николе Чупића, 1912, XXXI, 125—147.

Nakon uvoda u kome se govori o Ezopu i njegovim basnama, o basnama u rimskoj književnosti, o starozavjetnim i indijskim basnama, M. povlači paralelu između narodnih basana iz Vrčevićeve zbirke i Ezopovih basana. Basne koje proučava jesu: *Pas hoće da gradi kuću, pa neće; Opet zec i žaba kornjača; Pseća kuća; Kornjača i zec; Što Crnogorci ne trguju; Čobanin i more; Vuk i orao; Vuk i magarac; Medved i dva pobratima; Prase i mačka; Ovca i krmača; Junac i obad; Srna i srndać; Tigar i lisica; Kljucavci i mravinjaci; Loza, srna i lovac; Lisica i njezina štenad; Vuk, lisica i gavran; Žabe i njihov kočobaša; Lav i lisica; Lav, medvjed i lisica; Čavka i tuđe perje; Starac i smrt; Gorostasani jablan i vita trska; Vo i miš; Lav i zec; Lisica, kokoš i kupina; Pauk i muha; Vjera, pa nevjera orla i lisice; Mačka i slijepi miš; Vo i žaba; Pobratimstvo psa i vuka; Vuk i jagnje; Otac bez sina, a zmija bez repa; Zec i žaba kornjača; Zecovi na okupu; Lisica i kokoške; Pas hoće da gradi kuću, pa neće; Muha volu na rog; Ko ide u razvodu nema mozga; Miši vješali mački zvono*. Navodi zatim još neke paralele između narodnih i Dositejevih, a bez ugleda na Ezopa: *Stihotvorac i magarac; Ruža i divlja jabuka; Kobac i kukavica; Planinski miš i divlja mačka; Pčelac i medvjed; Bog zna što čini*.

428. МЛАДЕНОВИЋ, ЖИВОМИР, Павле Стефановић: *Приповетка о човеку који се продао ђаволу*. Летопис Матице српске, 1935, CVIII, 344, стр. 98—107.

U našoj književnosti postoje tri pripovijetke s motivom o čovjeku koji je dušu prodao đavolu: *Pripovijetka o Teofilu*, *Pripovijetka o Eladiju* i *Pripovijetka o Agapiju-Karulu* (koja je varijanta pripovijetke o Teofilu). Stefanović prati sudbinu ovog motiva u našoj književnosti. Motiv priče o čovjeku koji se prodao đavolu poznat je i u našoj srednjovjekovnoj književnosti i odatle se raširio u narodnu i umjetničku književnost. Što se tiče naše narodne književnosti, ovaj motiv Stevanović je našao samo u priči *Odreкао se* (Novakovićeva *Vila* 1867). U ostalim pripovijetkama ovaj motiv je ili sasvim izblijedio, ili je izmijenjen: *Otec štel vragu kćer prodati* (iz okoline Zagreba), *Đavo i devojka* (Bosanska vila, 1904) i *Pobratimski darovi* (Vuk).

429. НОВАКОВИЋ, БОШКО. Др П. Стевановић: „Приповетка о човеку који се продао ђаволу”. Гласник Југословенског професорског друштва, 1934—1935, XV, 827—829.

Prikaz Stevanovićeve knjige. Iz nje se navode neke pripovijetke sa motivom prodaje duše đavolu.

430. PALAVESTRA, VLAJKO. *Naša narodna tradicija i Herodotove zabilješke o Neurima*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1963, NS, XVIII, etnologija, 29—39.

Opisujući Neure, Herodot ističe da su oni svoju zemlju morali napustiti zbog zmija i da se svaki Neur jedanput godišnje pretvara nekoliko dana u vuka. P. spominje razna mišljenja koja tumače karakter ove Herodotove vijesti.

U ovom navodu susrećemo se sa dva motiva koje i danas nalazimo u našoj narodnoj tradiciji: pričanje da su zmije nekoga istjerale iz njegove zemlje i vjerovanje da se čovjek može pretvoriti u vuka. P. donosi nekoliko podataka koji govore da su zmije bile uzrok premještanju sela, odnosno migraciji roda.

Pretvaranje u vuka slovenski naučnici su uzimali kao jedan od dokaza za temu o slovenstvu antičkih Neura, povezujući to sa rasprostranjenim vjerovanjima u vukodlake, karakterističnim za Slovene. Autor iznosi primjere tih vjerovanja u našoj narodnoj tradiciji i zaključuje da naša narodna vjerovanja u vukodlake imaju svoj korijen prvenstveno u tradiciji starih Slovena, što znači da se ishodište naših savremenih pričanja o pretvaranju živog čovjeka u vuka sasvim opravdano smije tražiti u protoslovenskoj, odnosno neurskoj tradiciji.

431. PAVLETIĆ, KRSTO. *Grčka priča o Prokni i Filomeli kod Hrvatu*. Viena, 1894, XXVI, 320—323; 333—335; 349—351; 362—366.

O mitu nesrećnih sestara Prokne i Filomele. Konstatacija da ima mnogo varijanata ovog mita, počev od Homerove *Odiseje*. Našu varijantu je P. čuo u Bakru 1887. godine.

432. P[АДОНИЋ], Ј[ОВАН]. *Приповетка о девојци без руку*. Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 235, стр. 109—111.

Prikaz studije Pavla Popovića (Beograd, 1905). Popović je, polazeći od djela francuskog naučnika Sišijera (*Oeuvres poétiques de Philippe de Remi sire de Beaumanoir* Paris, 1884), »nabrojao nekoliko glavnih srednjovekovnih priča o nesretnoj devojci i usvojio Sišijerovu podelu o dva tipa priče devojke bez ruku«, a zatim ispitivao obradu ove priče u jugoslovenskoj književnosti, težeći »da ukaže na izvore iz kojih su su te verzije potekle«. Studija je podijeljena na četiri glave: u prve dvije se raspravlja o »tipu priče o devojci bez ruku u pisanoj književnosti«, a u trećoj i četvrtoj o obradi istog motiva u usmenoj književnosti. Prvi tip ove priče ima glavni motiv rodoskrvnu ljubav oca prema kćeri i raširen je u našoj književnosti, dok se drugi tip priče ne zasniva na rodoskrvnoj vezi. Od obrada ove priče u usmenoj književnosti, Popović pominje pripovijetke: *Edna carica i dve bliznariina*, *Carica sa zvezdom na čelu*, *Hadžijina kći*, *Zvezdana*, *Bakarna koza* (iz Srbije), *Bog čuva pravednoga* (iz Bosne), *Čestnata popska dšćerja* (iz Prilepa) *Zla maćeha* (kod Vuka), *Bog ne zaboravlja pravih* (iz Srbije), *Maćeha i pastorka*, dvije bugarske narodne pripovijetke, Petranovićevu pjesmu *ženidba vezira Lazara*, te priče iz Strohalove zbirke: *O grofovoj ženi i deci* i *Zločejista maćejha* — i ukazuje na moguće veze ovih pripovijedaka s obradom istog motiva kod drugih naroda.

433. ŠAMŠALović, G[USTAV]. *Paralele nekim hrvatskim narodnim pripovijetkama*. Nastavni vjesnik, 1915, XXIII, 199—203.

U desetoj knjizi *Zbornika za narodni život i običaje* Ivanišević je objavio kratku pripovijetku *Za jednu kravu petero*, kojoj Š. nalazi paralelu u zbirci Vilhelma Visera *Die Märchen der Weltliteratur* u šaljivoj priči pod naslovom *Petrus nach Jerusalem*.

Našim pripovijetkama *Lupež u grobu*, *Pop i Jovan*, *Ko će koga poplašiti*, kao i za priču o budalastoj ženi, koje su pribilježene u Poljicu a objavljene u desetoj knjizi *Zbornika za narodni život i običaje*, Š. nalazi paralele u njemačkoj zbirci pripovijedaka *Plattdeutsche Märchen*.

434. ŠAMŠALović, G[USTAV]. *Rajska ptica*. Nastavni vjesnik, 1915, XXIII, 273—286.

Johanes Herolt, dominikanac iz Bazela, izdao je 1435—1440. djelo *Sermones discipuli de tempore et de sanctis*, u kome je, pored ostalog, obrađen i motiv o rajskoj ptici. Jedna obrada priče s ovim motivom objavljena je u devetoj knjizi *Zbornika za narodni život i običaje*, a predstavlja neistraženu priču iz jednog glagoljskog rukopisa, čiji je uzor u Heroltovom *Sermones discipuli de tempore*. U Heroltovom djelu je izvor i Divkovićeve priče s motivom o rajskoj ptici. Š. navodi oio niz obrada ovoga motiva u svjetskoj, prije svega, u latinskoj književnosti.

В) POSLOVICE

1. IZDANJA I ZBIRKE

435. БЕЛОВИЋ, ЈЕЛИЦА, *Српске народне пословице и разне изреке*. Босанска вила, 1909, XXIV, 30.

Bilješka o knjizi *Srpske narodne poslovice i razne izreke*, koju su u Oklandu 1907. godine izdali Miloš Popović i Veljko Radojević. Knjiga sadrži uglavnom objavljivanu građu podijeljenu na: primjene, kletve i zakletve.

436. ГАВРИЛОВИЋ, АНД[РА]. *Неостварено издање Вукових пословица*. Гласник Професорског друштва, 1923, III, 119—123.

G. daje podatke o pripremama za štampu I knjige Vukovih poslovice, o intervencijama mitropolita Stratimirovića i o Kopitarevom učešću u tom poslu.

437. КУНАС, ФРАНЈО КСАВЕР]. *Narodno blago*. Vienac, 1887, XIX, 524—527; 540—543.

Prikaz zbirke narodnih poslovica Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka *Narodno blago*. Od 4.250 poslovica, tu ima samo 850 originalnih, do sada neštampanih. Sve ostale se nalaze među poslovicama Vuka Karadžića, Mijata Stojanovića ili Đure Daničića. Kapetanović je uzimao poslovice i iz narodnih pjesama, kao što je povadio i iz mnogih pisaca »sentenciozne izreke«. K. naglašava da su mnoge naše poslovice ušle u tradicionalnu literaturu preko crkve, škole ili književnosti, ili ih je narod prisvojio od drugih naroda sa kojima je zajedno živio (od Arapa, Turaka, Italijana, Nijemaca). Misli da je poslovice trebalo složiti po tematskim odjelima.

438. НИКОЛИЋ, БЕРИСЛАВ М. *Миливоје В. Кнежевић, Антологија народних умотворина. Матица српска и СКЗ, Н. Сад — Бгд. 1957.* Јужнословенски филолог, 1958, XXIII, 285—287.

N. konstatuje da je ovo antologija govornih tvorevina, a ne narodnih umotvorina, te da sadrži govorne izraze, poslovice, pitalice, kazivanja, govorništvo, govorne igre i prikazivanja. Knjiga je urađena s kritičkom mjerom i s dosta dara.

439. ШАУЛИЋ, АНИЦА. *О издањима Вукових пословица*. Јужнословенски филолог, 1951—1952, XIX, 229—236.

Pregled Vukovih izdanja poslovica. Vukovi pomagači u tom poslu. Govoreći o kasnijim izdanjima poslovica, Š. tvrdi da nisu vršena dovoljno kritički i napominje da i sam Vuk nije bio siguran u tumačenjima pojedinih poslovica.

440. ВУЛЕТИЋ-ВУКАСОВИЋ, ВИД. *Народно благо*. Босанска вила, 1888, III, 13—14.

Prikazujući knjigu Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka (Sarajevo, 1887), V. navodi najprije šta ona sve sadrži. Kao dobru stranu ističe podjelu poslovice, a zamjera Ljubušaku što nije naveo izvore i što je neke Njegoševe stihove donio onako kako ih je čuo u narodu.

2. ZAPISIVANJE I SKUPLJANJE

441. ШАУЛИЋ, АНИЦА. *Јован Мушкатировић — први скупљач српских народних пословица*. Јужнословенски филолог, 1955—1956, књ. XXI, 237—255.

Prvi dio ovoga rada Š. posvećuje spomenima A. Vezilića, D. Obradovića, J. Dobrovskoga, L. Bojića, J. Kopitara, V. Karadžića, J. Šafarika, D. Ruvarca, Đ. Rajkovića i drugih, koji se odnose na Muškatirovića, njegov život i rad. Od studija o Muškatiroviću ona navodi Skerlićev rad i disertaciju Vide Zelene Ljacke.

Govori o izdanjima poslovice iz 1787. i 1807. godine, o razlikama između ova dva izdanja, o vezi između priča i poslovice, kao i između stvarnih događaja i poslovice — kako ih je tumačio Muškatirović, te napominje da je on često navodio izvore svojih poslovice, kao i krajeve odakle su potekle. Š. naglašava da je Muškatirović prevodio, naročito sa latinskog, a od slovenskih jezika najviše pozajmica ima iz ruskog. Među poslovicama našle su se i njegove misli, a nekad su tu i pitalice i šaljive anegdote. Na kraju Š. govori o uticaju Muškatirovićevih poslovice na Njegoša, Mažuranića, Zmaja i Steriju.

442. ЧАЈКАНОВИЋ, ВЕСЕЛИН. *Једна исправка текста у Вуковим пословицама*. Јужнословенски филолог, 1921, II, 130—131.

O Vukovoj poslovisci *Dobro ti je Hajdaru u hladu...* Za razliku od Vuka, koji je smatrao da je Hajdar »tursko (arapsko) muško ime«, Č. dokazuje etimologijom riječi da ona ovdje ne znači ime čovjeka, nego da ima značenje »magarac«, i da je treba pisati malim slovom.

3. OPŠTI RADOVI I INTERPRETACIJE

443. MARKOVIĆ, FR[ANJO]. *Etički sadržaj naših narodnih poslovice*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1889, XCVI, 167—227.

Etički materijal iz narodnih poslovice Marković je podijelio u devet kategorija: udružnost i udruge; naslijeđena prirodna narav i čud čovjeka; običaj i zakon; dobra raznovrijedna; samoživstvo ili sebeznašstvo (egoizam) i inoznašstvo (altruizam); pravo prema sili; pravda; moralna sloboda; bog.

Marković se služio poslovicama iz Vukove, Stojanovićeve i Daničićeve zbirke i svoju podjelu ilustrovaо je velikim brojem primjera.

444. НЕДЕЉКОВИЋ, ДУШАН. *Основне етографско-етолошке карактеристике скопског народног живота*. Гласник Скопског научног друштва, 1925, I, 177—204.

Pomoću etografske analize skopskih poslovice N. dolazi do osnovnih elemenata savremene moralne stvarnosti Skoplja: realizam, individualizam, stvaralaštvo.

Nedeljković je poslovice kategorisao i zasebno analizirao u tri odjeljka: I. Društvena moralna stvarnost i njeno pravo značenje — Moralni realizam; II. Individualističko određivanje pravila praklike — Etički individualizam; III. Individualistička etika napora, stvaranja, nadmoći i radosti — Etički heroizam.

445. ПАВЛОВИЋ, МИЛИВОЈ. *Тумачење једне народне пословице*. Јужнословенски филолог, 1937, XVI, 165—180.

Tumačenje izreke »Da vas Bog živi dok vas ja (ne) uprdim«, koja se nalazi u Vukovoj zbirci *Srpske narodne poslovice*, pod brojem 910; značenje glagola dovodi se u vezu sa latinskom riječju perdo, perdere.

4. POMENI, PREVODI I IZUČAVANJA U STRANIM KNJIŽEVNOSTIMA

446. DANIČIĆ, Ђ[URO]. *Старинный сборникъ сербскихъ пословицъ А. Гильфердинга. С. Петербург, 1868*. Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti, 1870. XII, 201—209.

Povodom Giljferdingovog zbornika D. govori o rukopisu kojim se on poslužio. Taj se rukopis nalazi u Dubrovniku, u biblioteci Male braće, a pisan je 1697. godine. Stariji je, dakle, od zbornika poslovice Ignjata Đorđića, a nije mnogo siromašniji od Vukovog. Dosta opširno D. govori o jeziku poslovice u rukopisu, o akcentima, a završava konstatacijom da je rukopis loše preštampan na ruski jezik.

5. KOMPARATIVISTIČKI RADOVI

447. KASUMOVIĆ, IVAN. *Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovice i krilatica*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1911, CLXXXIX; 126—276; CXCI, 68—264.

O vezi između srpskohrvatskih, grčkih i latinskih narodnih poslovice: veliki broj naših poslovice ima paralelu među poslovice Grka i Rimljana, što ne znači da su otuda direktno preuzete. One su mogle nastati i kod nas, ili su prenesene preko obrazovanih ljudi.

K. zatim govori o sakupljačima narodnih poslovice — Vuku i J. Muškatiroviću, te o zbirkama Stojanovića, Pamučine, Jukića, Ilića, Mehmed-bega Kapetanovića, Daničićevoj zbirci poslovice iz dubrovačkih rukopisa i poslovice koje su objavljene u *Bosanskoj vili* i *Pobratimu*.

Za osnovu rada Kasumović je uzeo Vukovu zbirku, a u ostalim zbirkama je samo tražio paralele Vukovim poslovicama. Poslovice je svrstao po glavnijim riječima, poredao ih alfabetskim redom i uz kraća objašnjenja upoređivao ih sa grčkim i latinskim.

U posebnom dodatku autor ukazuje kako su mnoge poslovice nastale od basni, dok druge imaju izvor u *Svetom pismu*.

Poslije uvoda Kasumović je donio spisak literature kojom se služio — zbirke poslovice, literatura o njima, a na kraju studije dao je abecedni indeks poslovice koje se pominju u radu.

C) ZAGONETKE

448. НАТОШЕВИЋ, БОРБЕ. *О загонци*. Летопис Матице српске, 1876, XLIX, књ. 119, стр. 82—111.

Zagonetka je zadaća da se pogodi nešto što se taji i krije, a odgonetanje se vrši na osnovu smisla. Predmet zagonetke može da bude svaka poznata stvar i radnja, ili samo ime stvari i radnje. Pitalice su vrsta zagonetke kod koje se pri postavljanju, za razliku od prave zagonetke, ne opisuje i ne upoređuje. Prava zagonetka je srodna sa poslovicom, pričom, anegdotom, natpisom, epigramom, baladom, didaktičnom i simboličnom pjesmom. Najvažnija svojstva zagonetke su »zanimljivost i kontrast«. N. govori o postojanju zagonetke kod Grka, Misiraca, Jevreja, Arapa, a posebno se osvrće na zagonetke u *Bibliji*. Razmatra, zatim, naše zbirke — Vukovu i rukopisnu Vrčevićevu. Konstatuje da su zagonetke štampane u listovima i časopisima: *Svetovid*, *Šumadinka*, *Matica*, *Vila*, *Školski list*, kao i u nekim kalendarima i magazinima. Na kraju, N. govori o važnosti sakupljanja zagonetki i o svom dosadašnjem radu na tom polju.

LIRSKO NARODNO PJESNIŠTVO

1. IZDANJA I ZBIRKE

449. АНОНИМ. *Примили смо прву књигу Вукових народних пјесама* ... Босанска вила, 1891, VI, 206.

Bilješka o izlasku iz štampe prve knjige Vukovih pjesama, koja sadrži »različite ženske pjesme« i Vukov predgovor. Izdanje je pripremio i pogovor napisao Ljuba Stojanović.

450. АНОНИМ. *Српске народне севдалинке*. Босанска вила, 1892, VII, 240.

Bilješka o izlasku iz štampe prve knjige Marka Popovića iz Foče. Pjeme su označene brojevima, ima ih 219, a mnoge od njih su i ranije štampane po drugim zbirkama.

451. Д. *Севдалинке*. Босанска вила, 1896, XI, 279.

Bilješka o zbirci narodnih pjesama Janka Veselinovića. Sakupljen je mali broj sevdalinki, i one su uglavnom ranije štampane; ovdje su prevedene iz južnog narječja u istočno.

452. ДИМИТРИЈЕВИЋ, МИША, *Баčванске песме*. Летопис Матице српске, 1880, LIII, 121, стр. 103—115.

Prikaz zbirke narodnih pjesama *Bačvanske pesme* Stevana Boškovića, N. Sad, 1879. U poeziji naroda koji je živio u bogatoj ravnici između Tise i Dunava morao je doći do izražaja njegov osoben karakter koji karakterišu bezbrižnost, dobra volja, prostodušnost i iskrenost. I bačvanske pjesme svijetu je prvi predstavio Vuk. U prvoj zbirci Stevana Boškovića bilo ih je 207. Ovo novo, umnoženo izdanje, u kojem se nalazi i 56 Boškovićevih pjesama, ima pet dijelova: Pesme devojačke (prvo kolo); Pesme devojačke (drugo kolo); Pesme svatovske; Pesme iz srpsko-turskog rata; Poskočice. Prikazivač govori o nekim sadržajnim i formalnim osobinama bačvanske poezije i citira pjesme: *Ne boj mi se, dušo*, (24); *Šipak mami što me s roglja mami* (8); *Da mi dađu birovljevu vladu* (6); *Prođi, diko, i našim sokakom* (7); *Čuješ, mati, čuješ, goropadi!* (3);

Ja sam mome govorila diki (5); Teško dolu, gde se voda sliva (8); Mišliš, diko, da moram umreti (12); Kakva bi se ja devojkica zvala (12); Moja drugo da ti čudo kažem (5); Oči moje, veselo gledajte (3); Ja ne pevam, što tereta nemam (7); Što ću nano, dika me se man'o (6); Moje druge, ne budite lude (5); Za derdevom devojkica sedi (5); Bože, diko, kakve si pameti (4); Žen' se, diko, i ja se udajem (5); Svi mi kažu da ja ljubim lažu (3).

453. GAVAZZI, MILOVAN. *Uz šestu knjigu narodnih pjesama zbornika »Matice hrvatske«*. Nastavni vjesnik, 1921, XXIX, 337—345.

Prikaz šeste knjige Matičinog zbornika. Ona je uglavnom zadovoljila i literarno-estetsku i naučnu stranu obrade. Umjesto naziva »mitologične« G. preporučuje »legendarne« i smatra da je i podjela pjesama na »kola« učinjena formalistički. Zadržava se na sitnijim primjedbama koje se odnose na izbor pojedinih pjesama, a zatim na *Dodatku*, naučnoj aparaturi. G. dopunjuje *Dodatak*, i to na osnovu zbirki: Karaman: *Marjanska vila*, Split, 1888, Šešelj: *Bisernice iz belokranjskega narod. zaklada*, Ljubljana, I 1906, II 1909, Vrazovo *Kolo*, knj. IX.

454. Г[ЕОРГИЈЕВИЋ], С[ВЕТОЗАР]. *Др Винко Витезица: Антологија народне поезије*. Летопис Матице српске, 1937, CX, 347, стр. 325—327.

Prikaz antologije namijenjene školskoj upotrebi. Vitezica dijeli pjesme na: lirske, šaljive, legende, romanse, balade i junačke.

455. КАШИКОВИЋ, НИКОЛА, Т. *Српске народне pjesме, герзовске и ђевојачке из Босне*. Босанска вила, 1887, II, 174—176; 190—191.

Povodom izlaska iz štampe nove zbirke narodnih pjesama P. Mirkovića (Pančevo, 1886) K. govori o bogatstvu naših narodnih pjesama i o teškoćama pri njihovom sakupljanju, te spominje poznate skupljače: Petranovića, Kostu Hadži-Ristića, Davidovića, Krausa, Mehmed-bega Kapetanovića i Petra Mirkovića. Zamjera Mirkoviću što nije dao naslove pjesama i što ih nikako nije klasifikovao, te što je u svoju zbirku unio dvije pjesme koje nisu narodne (broj 61. i 86). U ovoj zbirci ima dosta pjesama i dijelova pjesama koje su već objavljivane u drugim zbirkama.

456. КОВАЧЕК, Б[ОЖИДАР]. *Антологија југословенске народне лирике*. Летопис Матице српске, 1963, CXXXII, 391, стр. 192—194.

O antologiji koju je priredio Vladan Nedić. K. smatra da je najveći doprinos ove knjige u tome što se u njoj pojavilo tridesetak pjesama antologijske vrijednosti koje su do tada bile nepoznate. Antologija obuhvata sve jugoslovenske narode, a kriterijum je bio: pjesme izuzetne vrijednosti, istinski lirski doživljaj, prava emocija, umjetnička slika, autentičan narodni duh. Najveći nedostatak knjige dolazi od tematske podjele pjesama, koja je narodnu liriku fiksirala kao dovršen produkt, statično. Autorova obaviještenost nadrasla je skroman zadatak koji je on postavio svojoj knjizi.

457. MALECKI, M. *Pere Ljubić, »Bodulske pisme«*. (Šibenik, 1927). Južnoslovenski filolog, 1926—1927, knji. VI, 295—296.

Prikazivač zamjera autoru što nije tačnije odredio položaj čakavskog dijalekta kojim su pjesme pjevane, zatim što nije označio naglaske na riječima. Ističe vrijednost Ljubićeve zbirke za čakavsku dijalektologiju.

458. МАРКО. *Српске народне женске пјесме из Сарајева. Сабрао Мило Милановић*. Босанска вила, 1893, VIII, 259.

Kritički osvrt na zbirke narodnih pjesama iz Sarajeva koje su se pojavile prije Milanovićeve, a to su: zbirka nekog »pokrštenog Jahudije« i zbirka Ivana Zovka. Zatim se prelazi na ocjenu Milanovićeve knjige: njegove pjesme su uglavnom već ranije štampane u Vuka ili Petranovića, a ovdje su rđavo preštampane, tako da su postale »slaba imitacija prvih«.

459. ОГЊАНОВИЋ, ДРАГУТИН. *О једној антологији*. Летопис Матице српске, 1958, CXXVII, 381, стр. 96—99.

O knjizi *Ciganska poezija* Rade Uhlika i Branka V. Radičevića, Sarajevo, 1957. Antologija je podijeljena na četiri ciklusa: Bog čuje i ne čuje Ciganina; Ciganin i vrata robije; Cigani, lepoticе i konji; Pisme različite. O. smatra da je u antologiju ušlo sve čime su priređivači raspolagali, to jest ušle su i loše pjesme. Da u njenu pripremu nije uloženo mnogo truda, govori i to što se nije ispitala i pokazala etnološka određenost ove poezije. Nije rečeno gdje su pjesme sakupljane, sa kog područja. Ognjanović se zadržava na osobinama ciganske poezije, kao što su: jednostavnost, milozvučnost, toplina, duhovitost, maštovitost i realističnost istovremeno.

460. П[ЕТРОВИЋ], Н[ИКОЛА] Т. *Српске народне пјесме, из збирке Новице Шаулића. Књига прва, свеска 2, Београд 1926*. Летопис Матице српске, 1927, С, 311, стр. 230—232.

P. smatra da je zbirka koju prikazuje po vrijednosti ispod Vukove, to jest da bi Vuk štampao jedva deseti dio ove zbirke. On ne bi štampao pjesme već ranije objavljene, a one za koje bi se odlučio grupisao bi po motivima i kazao bi odakle je koja pjesma i od koga je zapisana. »Po Vukovom primeru i iskustvu« trebalo bi izraditi uputstva za sakupljanje narodnih pjesama.

461. РАДОЈЕВИЋ, ВЕЉКО. *Народно васпитање из Горње Крајине*. Босанска вила, 1898, XIII, 190—191, 234—236.

Prikaz knjige M. Kordunaša, u kojoj je štampano 158 »različitih srpskih narodnih pjesama«. U predgovoru je izvršena podjela pjesama na: pripijevalice, različite poskočice, različite gerzovske i djevojačke i bugarenje. O svakoj vrsti rečeno je u kojim se prilikama pjeva i od koga su pjesme zapisane. R. smatra da u ovoj knjizi nema ništa od narodnog

vaspitanja i da je trebalo da se knjiga zove Srpske narodne pjesme ženske. Ni same pjesme nisu dobro razvrstane, »jer g. skupljač nema dovoljno pojma o pojedinim kategorijama narodnog pjesništva«. Što se originalnosti tiče, najbolje u zbirci su pripijevalice; među njima je samo jedna varijanta, pod br. 10. Ona odgovara Petranovićevoj pjesmi br. 360. Poskočiće, gerzovske i djevojačke su ili u pojedinim dijelovima ili cijele varijante pjesama u Vuka, Petranovića, Rajkovića, Marjanovića i drugih. Nizom primjera i upoređenja R. ilustruje svoje tvrđenje.

462. РАЈАКОВАЦ, БОГДАН. *Женске народне pjesme из Црне Горе*. Летопис Матице српске, 1939, CXII, 352, стр. 159—160.

Prikaz zbirke pjesama Mićuna Pavićevića. Zbirka pokazuje da Crnogorci imaju smisla i za lirski izraz, nasuprot ukorijenjenom mišljenju da je ova naša etnička skupina isključivo nosilac herojskih karakternih osobina. Zastupljene su pjesme pravoslavnog, katoličkog i muslimanskog življa. Podjela pjesama: ljubavne, proljetnje i vjerenja, svatovske, ljubavno-mitološke, elegije i tužbalice, pjesme iz života, šaljive i sevdalinke. U predgovoru je Pavićević objasnio porijeklo pjesama i način na koji ih je sabrao. Slijede dvije studije Dimitrija Đurovića i na kraju rezime Bogdana Rajkovca.

463. СТАЈИЋ, В[АСА]. *Школски писци 1—3, Женске народне песме, антологија, приредио Јаша М. Продановић, Београд, издавачка књижевница Геце Кона, 1925. Летопис Матице српске, 1925, XCVIII, 303, стр. 253—256.*

Prikazivač zamjera Prodanoviću što je izborom pjesama učinio da njegova antologija predstavlja srpske narodne pjesme, dok je pjesma-ma Slovenaca i Hrvata dato vrlo malo mjesta. On smatra da Prodanović nije izabrao najljepše ženske pjesme, te da je zbirka Nikole Andrića bolja u tom pogledu.

2. POSTANAK, PORIJEKLO I STAROST

464. ГАВРИЛОВИЋ, АНДРА. *Српска народна лирика*. Годишњица Николе Чупића, 1907, XXVI, 196—221.

U vezi sa pitanjem da li je starija lirska ili epska poezija, G. izražava uvjerenje da su najstariji obrasci naše narodne poezije bili mješavina lirike i epa i da su takvi tonovi vladali sve do kraja XV vijeka, poslije koga vremena ep se počeo naglo razvijati. On misli da čiste lirike, bez ikakve epske primjese, gotovo i nema u narodu i to objašnjava načinom života starijega doba, koji je bio zadruжан. Govori zatim o Vukovom načinu sakupljanja lirskih narodnih pjesama, iznosi Vukovo mišljenje o njima, kao i njegovu podjelu.

Sam G. dijeli lirske pjesme na: praznične; običajne ili obredne; po-božne; dječije; ljubavne sa bačvanskim; mitološke; sljepačke. Smatra da bi se lirika mogla izdijeliti i po drugim kriterijumima: po obliku, po refrenu, zatim prema sklopu, kompoziciji. Govori i o mijenjanju pjesama, o stvaranju varijanata, pri čemu se mijenja njihova estetička i

etička strana. Zadržava se najzad na spoljašnjim odlikama lirskih pjesama i, ukratko, na njihovom etičkom i didaktičkom značaju.

465. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША М. Д. П. *Буровић, Студија о српској народној лирици у вези са теоријама о постању поезије, Скопље, 1921.* Гласник Професорског друштва, 1922, II, 65—71.

Ђurović je, s jedne strane, bez potrebnog zadržavanja, brzo prešao preko Spenserove kao i preko lingvističke teorije, a o Biherovom gledištu je govorio nejasno; s druge strane, pisci koje je citirao nemaju dovoljan naučni autoritet u pojedinim pitanjima. P. zatim smatra da Ђurović nije ukazao na jednu bitnu osobinu narodne lirike — da je ova posredna, opisna i pripovjedna i da ima vrlo malo misaonog elementa.

Govoreći o ljubavnim pjesmama, Ђurović je, tvrdi P., učinio više grešaka: izostavio je iz svoje analize neke od najljepših ljubavnih pjesama, nije se pozabavio tonom ljubavnog osjećanja u ženskim pjesmama, nije obratio pažnju na motiv odnosa djevojke prema starom i mladom vojnu, te na motiv nevjerstva, zlih i teških kletava, kao i na pjesme u kojima se opisuje ženska ljepota. P. misli da Ђurović nije zadovoljavaјуće govorio ni o stilskim osobinama narodne lirike.

3. ZAPISIVANJE I SKUPLJANJE

466. ВУЛЕТИЋ-ВУКАСОВИЋ, ВИД. *Шехерли pjesme у Bosni и Hercegovini.* Босанска вила, 1886, I, 78—79.

U cjelini se donose dvije »šeherli-pjesme«: *Pomor serdareve porodice* (41) i *Budimski Bešlaga i Ilimović Bajo* (20). U uvodnoj napomeni V. — V. ističe da je 1879. godine počeo da sakuplja »ljubavne građanske pjesme, te ih pjevaju muhamedanci po Bosni i Hercegovini«.

4. OPŠTI RADOVI I INTERPRETACIJE

467. BULAT, P[ETAR]. *Čovjek i priroda u narodnoj poeziji.* Nastavni vjesnik, 1921, XXIX, 399—411.

Pokušaj da se objasni odnos čovjeka prema živoj i mrtvoj prirodi i način na koji se taj odnos prenosi na poeziju. Svoja proučavanja B. zasniva na poeziji naših naroda, ali ponekad poseže i za poezijom ostalih slovenskih i neslovenskih naroda. B., prije svega, interesuje »animiziranje sunca i familijarno osjećanje s njim u poeziji«. Svoja razmatranja o suncu u narodnim pjesmama raznih naroda on je ilustrovaо nizом navoda i pomena. Od naših pjesama najviše se služio pjesmama iz Vukovih zbirki.

468. БУЛАТ, П[ЕТАР] К. *Прилог за изучавање народне поезије у јужној Србији.* Гласник Скопског научног друштва, 1925, I, 93—112.

B. ukazuje na južnu Srbiju i Makedoniju kao na područje svih najvažnijih kulturnih i istorijskih pojava u našoj prošlosti i s tim u vezi na potrebu izučavanja južne Srbije, naročito njenog folklora. On iznosi svoje primjere i bilješke iz oblasti narodne poezije u južnoj Srbiji i upoređuje ih sa primjerima narodne poezije drugih naših krajeva.

Za epske pjesme kaže da su gotovo identične sadržinom i tehnikom s ostalim epskim pjesmama u Vukovim i drugim zbirkama, dok su lirske pjesme mnogo podložnije diferenciranju i pored evidentnih sličnosti u tekstu i muzičkim motivima sa nekim pjesmama iz drugih naših krajeva. Zajednički motivi, misli B., raširili su se po narodu migracijom ili su, kao paralele, nastali na osnovu srodne narodne psihologije.

B. navodi nekoliko takvih paralelnih pjesama s napjevima: 1. u Prilepu, Kratovu, Štipu i Velesu pjeva se: *Čije je ono devojče* ... (7), a u Hercegovini: *Čija je ono djevojka* ...; 2. u Štipu, Kratovu, Velesu pjeva se: *Devojčica ruže brala* ... (16), a u Krapini u Hrvatskoj: *Djevojčica rože brala* ... (14); 3. u Prilepu, Štipu, Kratovu i Velesu: *Kara Mustafa* (20); u Bačkoj: *Kara Mustafa* (18); 4. u Velesu se pjeva: *Zavila se bela loza vinova* (17), a u Slavoniji: *Iz malena se gledali* (18); 5. u Prilepu: *Devojčice, draga ljubičice* (8), a u Sisku, Hrvatska: *Ne gledaj me, što sam malena* (7).

B. donosi i šest paralela među ljubavnim pjesmama: 1. iz Prilepa: *Moma sadi vo livada, ajde* (13), a u Vuka: *Devojka je kraj gore stajala* (18); 2. iz Prilepa, Štipa i Kratova: *Dotekla je reka Bilbilova* (12), a od Dubrovnika: *Tekla voda tekeliya* (13); 3. iz Tetova: *Petlita pejat, den mi se denit* (10), a u Vuka: *Zora zori, petli poju* (10); 4. iz Debra: *Trojka posakat vino crveno* (8), a u Vuka: *Momčetu valja rakija* (9); 5. iz Pirota, Štipa i Kratova: *Oblagale su se momče i devojče* (11), a iz Dalmacije: *Kladilo se momče i djevojče* (14); 6. iz Pirota: *Slnce zajde među dve planine* (16), a u Vuka: *Sunce zađe među dve planine* ... (15).

Bulat se naročito zadržava na obradi ljubavnih pjesama, pa govori o apostrofiranju pojava iz prirode ili poistovjećivanju sa njima, o animizovanju vjetra, sunca, mjeseca i zvijezda. Navodi i primjere pjesničkih figura, komparirajući slučajeve iz južnosrbijanskih krajeva sa primjerima iz ostalih područja naše zemlje.

469. БОРОВИЋ, В[ЛАДИМИР]. *Једна народна пјесма забиљежена с краја XVIII стољећа*. Јужнословенски филолог, 1913, књ. I, 108—109.

Pjesma kojoj je početak »Šetnju šeće star Novače«, zabilježena u primjerku Divkovićevog *Nauka* iz Zemaljskog muzeja u Sarajevu (br. 2475), gotovo je identična s onom koju je Vuk Karadžić naveo u djelu *Život i običaji naroda srpskog* (str. 111—112, Beč, 1867), a zatim u V knjizi državnog izdanja iz 1898. pod brojem 265. i naslovom *Star Novak i tursko momče*, samo što se — umjesto tamošnjeg »bijelog Misira« — ovdje pominju Sarajevo i Mostar.

470. БОРБЕВИЋ, ТИХ[ОМИР] Р. *Што је небо да је лист хартије* ... *Летопис Матице српске*, 1938, CXI, 350, стр. 50—54.

Đ. smatra da hiperbola »što je nebo da je list hartije« nije ponikla u našem narodu. Za nju znaju mnogi narodi i u literaturi su vođene česte rasprave o njoj. U više navrata o ovoj hiperboli pisao je Rajnhold Keler, a njegovi napisi sakupljeni su i štampani u *Kleinere Schriften* (III, 293—318, Berlin, 1900). Kelerovi su primjeri uzeti iz spisa različitih pisaca, a Đ. im dodaje i Hajneovu pjesmu *Erklärung*, koju je preveo A. Šantić. Kasnije su Kelerove primjere pomena ove hiperbole proširili V. Jagić (*Archiv für slavische Philologie*, 2, 402), T. Maretić (*Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, VII, 235—236), J. Lahner (*Sveta Cecilija*, 3, 1930, 98—99), O. F. Babler (*Sveta Cecilija*, 4, 1930, 133, 165), F. Fancev (*Nastavni vjesnik*, 1930/31, 36—37) i Ragusin (Prilozi, X, 98. i XI, 36—37). Od naših pjesama u kojima se pominje ova hiperbola Đ. navodi: Vuk, I, 553, *Erlangenski zbornik*, str. 22, P. Mirković: *Srpske narodne pjesme*, str. 20, N. Tordinac: *Hrvatske narodne pjesme i pripovijetke iz Bosne*, Vukovar, 1883, str. 27, i MH, VII, 212.

471. ФИЛИПЕСКУ, ТЕОДОР. *Каравлашка насеља у Босни*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1907, XIX, 77—101; 215—241; 335—357.

U tekstu se navode i neke karavlaške narodne pjesme u originalu i prevodu: *Merse fata la padure...* (8), *Cate feate in Tarigrad...* (71), *Aici la vale, la fant ana* (34), *De cand draga m'a lasat...* (8), *A dat fata dupa mine...* (6), *Mai baiate baietele...* (6), *Cate feate in Beligrad...* (6), *Ja iesi Baie pana afara...* (3), *Trage Baio din arcus...* (2), *Doca oi fi si oi mai trai...* (7), *Franza verde rupe — te — as* (4), *Ce mai facut mama fecior...* (4);

— nar. pripovijetka: *Romanul si Ciosa*;

— nar. pjesma uz običaje i praznovjerja: *Culca te mitetel* (4), *Do-leica mica* (3), *Na cuscre, de bea odata* (2), *Odbi se biser grana...* (10), *Oj ti kume gospodare...* (6), *Sjelo sunce stigla večer...* (9).

U odeljku *Običaji i praznovjerja o smrti* navode se nar. naricanja: *Mai Ilie, ce ai facut...* (3), *Maica, pentru ce, ne-ai lasat...* (2), *Mai maica, mai taica.* (3), *Mai iaica mea* (2), *Mai maica mea...* (7), *Mai taico! se safac...* (8).

U odeljku *Običaji o Badnjem danu*: *Leroi Doamne, leroi Doamne* (5), *Cate scantei in vatra...* (4), *Buna zina la sraciunn* (6).

U odeljku *Običaj o Lazarevoj suboti*: *Igraj, igray Lazare...* (18), *Ova kuća bogata...* (10), *Okreni se Lazarice* (22), *O, Lazare, Lazare...* (9).

472. GUDEL, VLADIMIR. *Lessing u narodnoj našoj pjesmi*. Vienac, 1894, XXVI, 59—60.

U zborniku *Južno-slovenskih narodnih popievaka* Fr. Ks. Kuhača pod br. 283 ima pjesma *Neće da se poturči*. G. dokazuje da je ova pjesma, u stvari, Lesingova *Die Türken*, koju je na naš jezik preveo Zmaj Jovan Jovanović.

473. HÖRMANN, KOSTA. *Lov sa sokolovima*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1890, II, knj. II, 228—233.

O lovu sa sokolovima. Navedeni su stihovi tri pjesme koje govore o lovu: *Gospoda se u lov podignula...* (7), *Da ti umreš Ibrahim-čehaja...* (9) i *Dv'je su kule uporedo bile...* (7).

474. K. *Struk i haljine bosanske djevojke*. Vienac, 1870, II, 538—543.

Opisujući ljepotu stasa i haljine bosanske djevojke, autor navodi stihove iz narodnih pjesama: *Rasla jela jelika* (4), *Oj djevojko pitoma ružice* (6), *Djevovanje moje carevanje* (4), *Djevojka sam kumaš na prodaju* (6), *Sto li se je Travnik zamaglio* (7), *Majka svoga dovikuje sina* (4), *Okladi se paša i djevojka* (13), *Bože mili liepa li sam* (5), *Imam kose turu ibrišima* (6), *Žarko sunce ljepša sam od tebe* (3), *Sinoć dođoh u neznane dvore* (6), *Majka kćercu sitno pletijaše* (4), *Oj djevojko u košulji tankoj* (4), *Oj djevojko draga dušo moja* (7), *Vozila se po moru galija* (8), *Pala slana okolo Mostara* (8), *Poletila dva bila goluba* (15). Naveden je i niz pojedinačnih stihova.

475. KNEŽEVIĆ, MIL[IVOJE] V. *Narodno pesništvo kod subotičkih bunjevaca*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1939—1940, XX, 854—859.

U narodnom pjesništvu subotičkih Bunjevaca razlikuju se »grokta-lice«, koje se zovu i »svatovske« a po obliku i sadržini odgovaraju Vukovim epskim pjesmama, i »kraljičke« ili »ljeljinke«, neistonijske sadržine, pjevaju se u horu, a odgovaraju lirskim narodnim pjesmama. »Kraljičke« su »pohodnice« i »starovinske«, ispjevane su u šesteru.

Donesene su bunjevačke narodne pjesme: *Smrt boljanog Iva* (49), *Smrt boljanog Ivše* (71), *Izgorila majko* (15).

476. КОСТИЋ, Д[РАГУТИН]. *Траг једној Вуковој народној женској песми у књижености XVI века*. Јужнословенски филолог, 1926—1927, књ. VI, 216—217.

Elemente Vukove pjesme *Sta je ono slaviću* (V, 522) K. nalazi u *Pjesanci šturku* Mavra Vetranovića — Čavčića (*Stari pisci hrvatski*, knj. III, str. 412). On tvrdi da je Vukova pjesma krnji i sadržinom zbrkani ostatak ove pjesme, koja je iz vlasteoskih palata prenesena u narod, a od potpunog zaborava spasila je melodija po kojoj je pjevana.

477. KRALJEVIĆ, IVO. *Najveći grijeh po narodnoj pjesmi i pripovijeci*. Nastavni vjesnik, 1918, XXVI, 154—161.

K. govori o grijehu, kako je dat u narodnoj pjesmi, i pominje šest vrsta grijehova, ilustrujući ih stihovima iz narodnih pjesama. Grijehovi su sljedeći: zlostavljanje roditelja (Vuk, II, 18); grijehovi pomenuti u pjesmi Vuk II, 4; grijeh neblagorodnog sina (Vuk, I, 204, 205); grijeh prema sirotinji (Vuk, I, 207); obluba posestrime (Vuk, I, 206) i kuđenje djevojke (Vuk, I, 209). Da bi pokazao kako je teška kletva skuđene djevojke, K. navodi Vukovu pjesmu I, 64 i pripovijetku koju je zabilježio od nekog Hrvata iz Bosne *Venedikov krevet*, koju u cjelini objavljuje.

478. KRESEVLJAKOVIĆ, HAMDİJA. *Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1951, NS, VI, 191—240.

U ovoj studiji o kazandžijskom obrtu pisac je opise predmeta iz ovog zanatstva ilustrirao stihovima iz narodne pjesme u kojima se oni spominju.

479. ЛЕСКОВАЦ, МЛАДЕН. *Беларуц. Предговор антологіји. Летопис Матице српске*, 1958, СХХVII, 381, стр. 3—30.

Bećarac je naša najkraća pjesma: siromašan, kratkodah i škrt distih. Nije poskočica, iako se katkada graniči s njom. On predstavlja jedan uz drugi upletena dva naša deseterca, svaki od njih u shemi od pet trohejskih stopa. To je ljubavna pjevana pjesma, ali bez ičega od mračne, bolne težine sevdalinki; u njoj su sreća, mladost i bezbrižnost, vedrina i pouzdanoast u svoju snagu. Najčešće je pjevanje bećarca praćeno instrumentalnom muzikom: frulom, gajdama, tamburicama, harmonikom. Bećarac je izrazito regionalna pjesma. Njegova kolijevka su Srem, Banat, Bačka sa Baranjom. Mlad je po postanku. Moguće je da je bećarca bilo još u prvoj fazi Vukova rada. Vuk je ćutke prošao kraj ove pjesničke vrste. L. zatim bilježi tragove bećarca u našoj narodnoj književnosti od starijih vremena. U nekim narodnim lirskim pjesmama on vidi spojene bećarce. U nastavku na primjerima analizira umjetničko-stilističke osobine bećarca.

480. М. Суза у народној pjesми. Босанска вила, 1909, XXIV, 63.

Bilješka o studiji Josipa Milakovića, u kojoj se s »dubokim poznavanjem naših narodnih umotvorina prikazuje suza u narodnoj pjesmi«.

481. MILAKOVIĆ, JOSIP. *Suze u narodnoj pjesmi*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1908, XX, 533—544.

Primjeri iz narodnih pjesama u kojima tuguju i »suze rone« djevojke, momci, ljube, majke, kao i junaci.

482. MODESTIN, JOSIP. *Tužaljka lijepe Mare za izgubljenom krunom*. Nastavni vjesnik, 1918, XXVI, 490—500.

Tražeci odgovor na pitanje da li o propasti hrvatskog kraljevstva ima narodnih pjesama, Vitezović je našao jednu pjesmu i preveo je na latinski. To je *Tužaljka lijepe Mare za izgubljenom krunom* (39), koju je kasnije H. Badalić preveo sa latinskog, a objavio ju je T. Smičiklas u *Poviesti hrvatskoj*, Zagreb, 1882. godine. Pjesmu je na latinskom ranije objavio A. B. Krčelić u djelu *De regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminaries*, Zagreb, 1770. Radi lakšeg poređenja, M. donosi uporedo tekst ove pjesme na latinskom i našem jeziku. Motiv ove pjesme raširen je u narodu i M. navodi niz njegovih obrada iz raznih krajeva: Kuhač, I, 124, 125, 122; II, 128, 223, 686, 687, 688, kao i pjesme

iz zbirke čakavskih pjesama (Crikvenica, 1907, str. 169) Stjepana Mažuranića.

Uz opširan komentar pojedinih stihova iz navedenih pjesama, M. zaključuje da je ime Mara iz narodne pjesme o izgubljenoj kruni slobodna personifikacija same Hrvatske.

483. НЕДЕЉКОВИЋ, ДУШАН. *Горњореканска етнопсихолошка група*. Гласник Скопског научног друштва, 1933, XIII, 83—129.

U poglavlju *Duhovni život gornjorekanske grupe kao celine* N. govori o depresiji i osjećanju nagle rasne degeneracije Gornjorekanaca. Izraz ovoga su pjesme sa obavezno tužnim motivima i tužnim melodijama: *Rakida, toma Rakida* (14), *Bog d' ubije, Vaske* (14), *Potpituvam, džanum, zaminuвам* (15).

Pjesme koje se ovdje pjevaju na albanskom imaju istovjetne motive sa pjesmama koje se pjevaju na srpskom. Izuzetak čine dvije grupe: pljačkaške pjesme, kao *Hajd, hajd, Konstandine* (10), i pjesma sa građanskim motivima, skorijeg datuma *Meteliku vija, vija* (8).

Poseban slučaj predstavljaju starije pjesme čije pojedine strofe počinju na srpskom, produžuju na turskom, nastavljaju na albanskom i turskom, a završavaju na srpskom. One se obično pjevaju u kolu. Primjer za tu grupu je pjesma *Imaš oči kako fildžan* (21).

N. donosi i jednu pjesmu koja se odnosi na prvi srpski ustanak i govori o Hajduk-Veljku i Kara-Mustafi: *Dej gidi, bolen kara-Mustafa...* (12), kao i jednu koja pjeva o kralju Milanu iz doba srpsko-turskog rata: *Hajd, Milane, krale moj* (16).

484. НЕДЕЉКОВИЋ, ДУШАН. *Мавровска психичка група*. Гласник Скопског научног друштва, 1929—1930, VII—VIII, 237—265.

O narodnim pjesmama govori se u 4. 5. i 6. tački III poglavlja. U 4. riječ je o svadbenim običajima; navode se četiri kratke svadbene pjesme na srpskom i na albanskom jeziku: *Da sam kako tebe crna naša Maro* (4), *Igraj, lepa, pod kožuho, igray, oj, A od volje svog jarana, graj, oj, Crkni Maro, crkni devojko...* (3), *Blago tebe, kućo, blago tebe* (3).

U 5. tački navodi se niz lirskih pjesama — po sadržini hajdučkih: *Ozdola idet Šaban-aga...* (13), *Of, lele, lele, Jano...* (11), *Anđeliko, mome, što si nevesela...* (33), *Ori Sevde, Sevde, Sevdalino...* (71), *Blaze tebe, mori, Mitro...* (15), *Koj će ti nosa tvoja duga puška...* (12), i jedna ljubavna: *Tri godine sejmen šetav* (13).

U 6. tački N. daje opis epskog pjevanja na Mavrovu. Pjevanje je slično crnogorskom i hercegovačkom, ali više varirano i daleko od monotonosti. Za primjer uzima pjesme Lenteta Mazakovskog, koje se mogu podijeliti u tri vrste: o Marku Kraljeviću — kao *Knjigu piše crni Arapine* (82), hajdučke — *Konja kojat crni Arapine* (72), i pjesme pečalbarske potištenosti i robovanja pod Turcima — *Se sobrale, ajde, se nabrale* (34). Citira i jednu albansku uspavanku: *Ljulji, ljulji, nona djanin...* (10).

485. PETRAČIĆ, FRAN. *Žena i ljubav u narodnoj pjesmi*. Vienac, 1876, VIII, 147—150; 162—165; 178—179.

O ženi i ljubavi — kako ih opisuje narodna pjesma. Ilustrovano velikim brojem pojedinačnih stihova iz narodnih pjesama.

486. ПРОДАНОВИЋ, ЈАША М. *Љубав у нашој народној поезији*. Летопис Матиче српске, 1927, С, 313, стр. 238—245.

O ljubavi uopšte, s posebnim osvrtom na njen opis u narodnim, uglavnom lirskim pjesmama. Svoje navode P. ilustruje nizom stihova iz narodnih pjesama.

487. РАДОЈЕВИЋ, ВЕЉКО. *Још једна скитачица у подераном руху*. Босанска вила, 1898, XIII, 233—234.

U izvodima se donosi tekst jedne »igračke« pjesme koja počinje stihom »Ja usadih pelin moj«. R. tvrdi da je ova pjesma već ranije bila štampana u tri varijante (u *Bosanskoj vili* 1893, u *Stražilovu* 1894. i u *Pučkom listu* — bez godišta), ali svaki put pogrešno. Za ovu varijantu on misli da predstavlja prvobitni tekst.

488. РАДОЈЕВИЋ, ВЕЉКО. *Још једна скиталица у подераном руху*. Босанска вила, 1898, XIII, 170—171.

U *Narodnom koledaru Matice dalmatinske* za 1866. godinu, u rubrici »Ženske pjesme«, zabilježena je i jedna pjesma »igračka«. Pjesma počinje stihovima: »Ja posijah bilicu pšenicu« (26). R. misli da sakupljač, pop Mihovil Pavlinović, nije našao pravi primjerak i pokušava da rekonstruiše njen prvobitni tekst. Njegova varijanta ima osam strofa — 34 stiha i refren.

489. РАДОЈЕВИЋ, ВЕЉКО. *Књижевна крађа*. Босанска вила, 1891, VI, 317; 348—350.

Osvrt na narodne umotvorine objavljene u *Iskri* — »diklice«, poslovice i igre. R. iznosi da je polovina »diklica« već ranije štampana, bilo kod Vuka, Petranovića, Davidovića ili u nekoj drugoj zbirci. Poređenjem poslovice Radojević je ustanovio da su one, osim jedne, uzete iz zbirke Vuka Karadžića. Za narodne igre koje se opisuju u *Iskri* tvrdi da su ranije i opširnije opisane u Vuka Vrševića.

490. SIMIĆ, LJUBA. *Narodne pesme*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1959, NS, XIV, etnologija, 169—207.

Uvodne napomene o narodnim epskim i epsko-lirskim pjesmama sa područja Neuma (Hercegovačko primorje). S. napominje da su epske pjesme s ovoga područja uglavnom varijante iz Vukove zbirke i zbirke MH, ali se u tom smislu ne navodi dokumentacija. Doneseni su tekstovi sakupljenih pjesama, u većini broju slučajeva samo početni stihovi pjesama i njihovih varijanata: 6 epskih, 18 epsko-lirskih, 172 lirске, podijeljene na grupe: obredne (34), svadbene (46), dječje (29), lju-

bavne (28), »kolske«, »igračke« (2), vojničke (5), pjesme o radu i socijalne (9), porodične (12), tužbalice (3), šaljive (4). Navodi imena junaka, ne i pjesme.

Kao cjelina donose se sljedeće pjesme:

a) epske: *Jedan čifut postavi kafanu...* (85), *Knjigu piše paša Sejdiću...* (151);

b) obredne: *Božić batom bata* (4), *U Božića tri nožića* (5), *Oj, božiću, ala si baraba* (5), *Na dobro nam božo došo* (6), *Gospa sina porodila* (26), *U sve vrijeme godišta* (4), *Božić nam je, mило nam je* (4), *Nemoj padat, kiše* (18), *Sjedi gospa na dočiću* (4), *Kundeloza, loza* (6), *Veseli se, kućni domaćine* (6), *Pada kiša, ubi miša* (5), *Do božića tri nožića* (4), *Djetinci — slinavci* (3), *Mi smo došli kolendati* (13), *Jedan orah, jedan mjendo* (6), *Božić selom bata* (7), *Ide božić s one strane* (7), *Ide gospa kandelozu* (4);

c) svadbene: *Zbogom pašo komordžijo!* (3), *Ode skrinja seke naše* (5), *Dobro došo, komordžija!* (7), *Blago tebi moj nevene* (21), *Upuć se, prvijenče* (4), *Upućuj se, kita svaska* (4), *Vrani se konji igrali* (12), *O Jagodo, za'vo moja!* (5), *Stari svate, di je tvoja fala* (6), *Domaćine sofere ove* (4), *Mladoženja neve naše* (6), *Mlada nevo brata moga* (5), *Ajde zbogom, seko naša!* (5), *Dobro došla, kita svaska* (6), *Najstarije ime Isusovo* (5), *Juri, baro* (4), *Svat do svata* (4), *Svat do svata* (5), *Veseli se, pirova majko* (6), *Ostala, ostala* (5), *Veseli se kućni domaćine* (4), *Dobro došla, nevo naša,* (4), *Evo ruha nevjestina* (9), *Sivi soko poletio* (9), *Ovi dvori sretni bili* (7), *Uputite se, svi svatovi, suncu u istok!* (7), *Sunčane su zašle sjene, idu za gore* (13), *Sad recimo u ime boga* (13), *D'jeli se, neva, od roda* (24), *Hajde zbogom, drage ćeri moje!* (7), *Dobri ste došli svatovi!* (8), *Dobro došla, naša neve, bog te živio!* (7);

d) dječje: *Ninala majka nejaka Dejana* (3), *Nini, ni, moje d'jete malo* (5), *Baba kuljen vari* (13), *Ide sanak uz ulicu...* (4), *Kuvaj, djede, melji, baba!* (18), *Igra Boba na konju* (9), *Nini, nini, u planini* (5), *Hajd, Dobrimana* (8), *Cingalo, bingalo* (9), *Gungu, pustite mi ruku!* (14), *Prni, nini* (6), *Dite moje, san te prevario* (6), *Nini, nini, na moru* (6), *Nini, nini, moje čedo drago!* (5), *Janje moje u travi zaspalo* (13), *Nini, Dejo, drago dite moje!* (8), *Nina, nina, moje d'jete malo* (3), *Ninaj, ninaj, drago moje* (4), *Oninaj se, u san dobar* (5), *Spavaj mi, spavaj, mило djetesce* (6), *Sanko ide kroz ulicu* (4), *Oj, kokote balabane* (4), *Gingala se barka* (6), *Ko'no gore škripje?* (5), *Baba kuljen vari* (10);

e) ljubavne: *Oj djevojko, moje janje malo!* (8), *Procvatio bajam u Mostaru* (24), *Sčaj, mjeseče, obašjaj to veče* (25), *Sunce žarko na visoku ti si* (10), *Oj djevojko, moje janje malo* (4), *Oj djevojko, daj mi b'jelo lice* (6), *Bukovino, moj debeli ladu* (10), *Razbolje se mlad Jovane* (16), *Proteci, vodo studena* (11), *Koliko je ravno polje Trebinje* (11), *Onomadne, u nedjelju svetu* (8), 28 distiha, na primjer:

*Zapjevala na gorici sojka,
misli dragi da pjeva djevojka;*

Bože mili, čuda velikoga (12), *U šumici zeleni se trava* (6), *Pod onom gorom zelenom* (4), *Oj djevojko, moje janje malo* (3), *Oj Lazare, na moru brođare* (4), *Lov lovio Drinjanine bane* (14), *Oj, djevojko pod brdom* (8), *Moreš znati, moja curo mala* (16);

f) vojničke: *Ispod Beča sva zemlja proječa* (14), *Lišće žuti, odoše regruti* (8), *Nećeš više govoriti majko* (4), *Moj je dragi u dalekom sv'jetu* (4), *Moj dragane, kad u vojsku pođeš* (8);

g) Pesme o radu i socijalne: *Čuva ovce Maruša djevojka* (22), *Čobanice, što si kod ovaca* (8), *U jablanu visokoga* (14), *Tar-planina puna hrava* (14), *Ameriko, ti prokleta* (16), *Tridesetog prošlog ljeta* (24), *Pod Budimom ovce plandovala* (6), *Ameriko, treći dio sv'jeta* (4), *Ameriko, nestalo ti novca* (8);

h) porodične: *Ajmo, moja, da idemo doma* (22), *Ban se Marko ispred dvora šeće* (11), *Šećer — Šećo, ne šeći se često* (15), *Marija rane boluje* (12), *U Damjana više Sarajeva* (26), *Vezak vezla robinjica Rosa* (14), *Zakukala crna kukavica* (54), *Pošla Janja za goru na vodu* (36), *Sunce nam u more uhodi* (13), *O zelena zeleniko* (13);

i) tužbalice: *Pođi zbogom, cv'jeće moje* (7), *Ajme, Luka, sunce moje!* (7), *Tugo moja, mila i draga majko* (14);

j) šaljive: *Oj ti, Vlaše repati* (8), *Zaklinje se baba Budovića* (9), *Torbetina, dugmetina* (6), *Zarbu čini ljuba Aznadžina* (8).

Uz tekstove se daju Napomene o pojedinim pjesmama, Spisak pjesama po sastavu i abecednom redu i Popis kazivača od kojih su pjesme bilježene.

491. SIMIĆ, LJUBA. *Pripovedne i lirске pjesme*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1962, NS, XVII, etnologija, 199—225.

O narodnom pjesništvu Srba u Imljanima. Građa na osnovu koje je načinjen ovaj prikaz obuhvata 670 zapisa, od čega oko 300 otpada na pjesme u distisima.

O pripovjednim pjesmama S. govori najprije s obzirom na njihovu podjelu po starosti na »starinske pjesme« i novonastale, a zatim daje pregled građe s obzirom na tip pjesme. Tipovi su sljedeći: rodoskrvnja između brata i sestre, ženidba na silu, želja djevojke da je roditelji ne udaju za »jedinjka«, tuđa majka, Ciganin spasao i obljudio djevojku, ljuba zmaja žestokoga, djevojka i jabuka, car udaje djevojku koja mu je uhvatila odbjeglog konja za svoga brata, Damjanova ljuba, zla svekrva, djevojka pretvorena u brekinju, odnos brata prema sestri koja ima vanbračno dijete, čobanin, odnosno čobanica, na vilinom vrelu, dižete i sveti Petar, jug prosi sjeverku djevojku, sin ubija majku pretvorenu u zmiju, djevojka i sunce, Jovo među vilama, Sveti Arandeo i Anđuša, sestra izdaje brata da bi spasla svoje ruho... Svoje zaključke o ovim pjesmama i razlikama u odnosu na pjesme iz drugih krajeva Bosne i Hercegovine S. ilustruje velikim brojem stihova iz pjesama, kao i pjesmama u cjelini: *Kada majka Maru udavala* (32), *U matere dvije ćeri bile* (40), *Majka Janju u šali karala* (26), *Djevojka se suncom preletala* (14), *Sinoć majka čedo rodi* (46), *S vojske ide deli-Vide* (44).

S. govori i o lirskim pjesmama, dijeleći ih na vrste: ljubavne, »kol-ske«, svatovske, dječje, pjesme uz rad i o radu, obredne, tužbalice, vojničke, šaljive, pjesme NOB-a.

U zaključku rada konstatuje se da u Imljanima više nema »starinske« narodne poezije, sem u dječjim i obrednim pjesmama, te u svatovskim ako se običaj provodi na »starinski način«. Starinsku poeziju

zamijenile su kratke pjesme u distisima. Pjesme Srba u Imljanima su po broju tipova u pripovjednim pjesmama, po specifičnim elementima u njima, kao i u svatovskim, u tužbalicama, a naročito u obrednim pjesmama, mnogobrojnije i bogatije u poređenju s ispitanim područjima Bosne i Hercegovine. Imljanska narodna poezija pokazuje najviše podudarnosti sa poezijom jugoistočnih krajeva zemlje i sa poezijom stanovništva Livanjskog polja, Bukovice, Vrljike, Like i nekih dijelova Bos. Krajine.

492. III[УМОЊА], Н[ИКОЛА]. *Књижевност српска и хрватска*. Босанска вила, 1886, I, 30.

Bilješka o kalendaru *Bošnjak*, s posebnim osvrtom na narodno stvaralaštvo objavljivano u njemu. Neke od pjesama su i ranije objavljene u Petranovićevoj zbirci. Pominju se »bosanske narodne (ženske) pjesme« iz zbirke P. Mirkovića. Objavljeno je nekoliko narodnih pripovijedaka, među kojima se naročito ističe jedna o smrti Starine Novaka.

5. MOTIVI

493. STOJKOVIĆ, MARIJAN. *Vile mu srce izjele*. Nastavni vjesnik, 1934—35, XLIII, 235—237.

O sedam varijanata pjesme u kojoj vile, vještice, žene ili djevojke vade i jedu srce mladiću ili mužu.

6. MIT, RELIGIJA, OBICAJI

494. АНОНИМ. *Женидба и удадба у Босни и Херцеговини*. Босанска вила, 1898, XIII, 158.

Prikaz knjige Emilijana Lileka *Ženidba i udadba u Bosni i Hercegovini*. Knjiga sadrži opis svadbenih običaja Srba u Bosni i Hercegovini, ali, misli autor, Lilek nije uspio u svom pokušaju. »Običaji se ne dađu vjerno opisati po kazivanju, nego se treba uživiti u njima i skroz poznavati ih«. E. Lilek je stranac, rđavo poznaje naš jezik, pa bi čak bilo bolje da je pisao na njemačkom ili na kome drugom jeziku kojem je vičniji.

495. БРАТИЋ, ТОМА А. *Свадбени и погребни обичаји на селу у Горњој Херцеговини*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1903, XV, 385—401.

Uz opis svadbenih običaja pisac je zabilježio i nar. pjesme: *Jovan ide potokom...* (6); *Na Mari derdan kuca...* (7); *Gdjeno voda bukom bije...* (8); *Srma trepti, biser progovara...* (13); *Molila se djevojačka majka...* (5); *Poljem se vije, oj, zor-deli je...* (6); *Šta to vežeš, Savo...* (12); *Ko no, Jelo, s tobom kod ovaca...* (15); *Šta to konaš kone, Jane...* (12); *Stari svate, diko naša...* (4); *Kolika je gora Božurova* (14); *Podе momče na vjenčanje...* (4).

Uz opis pogrebnih običaja zabilježene su tužbalice: *Kud se ovo ruvo sprema...* (15); *Kuda si mi poletio...* (16); *Či su oni tužni dvo-ri...* (10); *Kuku brate uzdanico...* (12); *Na zbor su se okupile...* (32).

496. CARIC, ANTUN ILIJA. *Folklorističke bilješke iz Dalmacije*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 1899, XI, 178—186.

U odjeljku pod naslovom *Kolendranje (koledanje) u spljetskom Velom* — varošu pisac, pored opisa običaja, donosi i niz koledskih pjesama: *Zdravo časti od poštenja...* (15); *Božić nam je osvanuo...* (12); *Ovu kantu ostavimo...* (24); *Proletili golubići...* (3); *U dičici plodna bila...* (3); *Ovu kantu ostavimo...* (12); u više varijanata: *Dobri ste nam prijatelji...* (9); *Ti nevista ne bud lina...* (12).

497. CARIC, ANTUN ILIJA. *Koledanje uoči Mladoga ljeta na otoku Hvaru*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1896, VIII, 524—529.

Opis koledanja i narodne pjesme koje se pjevaju tom prilikom: *Mi smo došli kolendati...* (42), *Vam je lako za kaminom...* (8), *Već nimamo što pivati...* (7), *Lipo ste nas počastili...* (7), *Dobre su vam paršurate...* (5), *Došli smo vas riveriti...* (12), *Primorkinja konja jaše...* (16), *Dobar večer ovom stanu...* (22), *Mi vam lipo zafaljam...* (5).

498. ЦАРИЋ, АНТУН ИЛИЈА. *Народни обичаји с острва Хвара*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1898, X, 157—174.

U odeljku *Večernje i noćno pjevanje* navedene su narodne pjesme: *O divojko pritvarda...* (15); *Marice divojko...* (18); *Nemoj cvilit a poradi cvića* (7); *Lila lala la...* (6); *Lipa se je divojka odala...* (14); *Kukviža je jtila sokolića...* (8); *Mijar puta Maru su prosili...* (20); *Sve divojke na pir su pozvane...* (16); *Divojka se falila...* (16); *Rozice ru-tena...* (10); *Ne peče me sunce...* (16); *Vrati se je...* (8); *Daleko je Amerika...* (6); *Tužna je divojka...* (14).

499. ЦАРИЋ, АНТУН ИЛИЈА. *Народно вјеровање у Далмацији*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1897, IX, 703—717.

Uz neka od narodnih vjerovanja navode se kratke narodne pjesme. Sv. Antonu se pjeva: *Sveti Anton opat* (3); tek rođenom ženskom djetetu: *Rodila se višćica...* (3); muškom: *Rodio se višćun...* (2).

500. CARIC, ANTUN ILIJA. *Rudica, kćer Poganice. Narodno vjerovanje na otocima Hvaru i Braču*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1897, IX, 330—332.

Istorijat vjerovanja u zlokobnu Poganicu i Rudicu i pjesme koje se pjevaju kad se Rudica tjera od kuće: *Biži, biži, Rudica...* (13), odnosno kad se progoni Poganica: *Poganica, Poganica, velika grešnica...* (12).

501. CARIC, ANTUN ILIJA. *Zaručni i vjenčani običaji u općini bogomoljskoj na ostrvu Hvaru*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1897, IX, 685—694.

Uz odjeljak *Vjenčanje* navedene su narodne nazdravice: za muškarce: *Pade listak naranče...* (6); za ženske: *Pade listak bleske...* (6); za djecu: *Pade listak smrikinje...* (6); *Pij. N. N. rednicu...* (5).

502. БОРОВИЋ, ВЛАДИМИР. *Народне тужалке у Мостару*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1903, XV, 599—601.

Opis narodnih tužbalica, pojedinačni stihovi iz njih i notalno za-bilježena njihova melodija.

503. Д. М. Свадбени обичај у Ласгви. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1899, XI, 157—171.

Uz odjeljak *Razvijanje zastave* pisac donosi nar. svatovske pjesme koje se pjevaju tom prilikom: *Podmo reči u ime boga...* (17); *Što u dvoru žamor stoji...* (16). Uz odjeljak *Poziv na svadb* — pjesme: *Do-maćin pije u slavu božju...* (4); *Dobar čovječe...* (10); *A da bog nam bog da...* (5); *Buklijašu mili brate...* (8); *Cvijetak pade na trpezu...* (3); *Da si zdravo, naš debeli kume...* (4); *Buklijašu dobri brate...* (16), te niz pojedinačnih stihova.

504. ДЕЛИЋ, СТ[ЕВО] Р. *Прстеновање на селу*. Босанска вила, 1898, XIII, 123—124; 139—140.

Prikaz knjige Luke Grđića *Iz naroda i o narodu*, koja je, u stvari, zbornik narodnih običaja iz Hercegovine. Kako je i sam iz istog kraja odakle je Grđić uzimao građu, D. smatra da su mnoge stvari u knjizi netačne, te da »bacaju ljagu na naš čisti seoski narod«. Opis svadbe je potpuno iskrivljen i zato Delić daje opširan opis te svečanosti.

505. ДЕЛИЋ, СТЕВО Р. *Сеоска свадба у Гацку*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1906, XVIII, 509—540; 1907, XIX, 115—154, 253—302.

Opis ženidbe u Gacku. Uz opis darivanja navedene su pjesme: *Cmi-ljo biljko, beru'te djevojke?* (28 st.), *Ibrišime Ibrišimoviću!* (15), *Div-nim ću je darovati darom...* (15). Uz Djevovanje navedene su pjesme: *Djevovanje moje carevanje...* (7); *Poigrajte, lahke none...* (8); *Jovo Ružu na sviralu tami...* (7); *Žarko sunce, razuzbij mi ovce...* (12); *Danica boles boluje...* (9); *O, djevojko, milje moje...* (16); *O, djevojko, džidžo moja...* (7); *Oj, djevojko, gdje si ružu brala...* (9); *Koga hoću, ljubiću ga...* (11); nekolike čobanske, »ovčarske« pjesme: *Oj, djevojko, ljepotice* (15); *Spored rasle do tri jele...* (58); *Oj, porasle do tri jele* (25); *Na Javiću, moj bore...* (64); *Šta to vezeš, Maro...* (13); *Izvor voda izvirala...* (15); *O, Javore goro moja...* (18); *Ovce čuvah tri go-dine...* (15); *Kaluđere dindere...* (12); *Rasla jela da je više nema...* (8); *Uranila lijepa djevojka* (18), *Uranila lijepa djevojka...* (33); *O, dje-*

vojko, moje janje malo... (18); Ovce čuva Ružica djevojka... (9); Majka kune svog Jovana sina... (14); Cmilje brala Cmiljana djevojka (13); Pricmiljela b'jela ovca... (17); O, zelena zeleniko... (20); U Vučića Brankovića... (21); O, jablane klikovane... (13); Daj da jednom zapjevamo... (14); Ovce čuva lijepa djevojka (17); Gorom grede djevojčica... (25); Oj, moja, oj, moja, ružo rumena... (16); Cesta ti je gora pokraj mora... (15); Ovce čuva Jaša čobanica... (16); Kolo igra na zelenoj travi... (20); Rod rodila zelena jabuka... (35); Kolo igra tri bijela dana... (16); Čija je ono djevojka... (9); Daj da jednom zapjevamo... (26); Vezla Janja zlatne grane... (28); Ovce čuva Todora... (14); Ovce čuva Ružica djevojka... (14); Ja ukidoh jednu ružu... (15); Djevojčice ljepotice... (30); Te'no jasno podvikuje... (20); Cmilj'djevojka po planini brala... (9); Vezak vezla robinjica Rosa... (40); Pod onom gorom zelenom... (23); Šimšir gora šimširova... (10); O, jabuku zeleniko... (23); Razbolje se vjerna djevojka (18).

U odjeljku Zagledanje naveden je početak pjesme: *Ženidba Milića barjaktara* (Vuk, III, 78), kao i odlomak pjesme: *Sestra Leke kapetana* (Vuk, II, 40).

U odjeljku Svadba date su nar. pjesme: *Konja jaši stari svate /Od te gospode...* (44); *Sastaju se sivi sokolovi...* (11); *Oj nevene, moj nevenko...* (14); *Poljem se vija, oj, zor delija...* (8); *Ša'o moja, oko sokolovo...* (7); *Ej, ravno polje, žao mi je na te...* (12); *Prođe mi momče kroz selo...* (17); *Čija je ono djevojka — djevojka...* (12); *Kićeno, kićeno nebo zvjezdama...* (12); *Ostani s bogom, djevojko...* (6); *Nazvah Andi: dobar večer...* (5).

U odjeljku Svatovi u novoga prijatelja donesene su nar. pjesme: *Oj, nevene, moj nevene...* (10); *Porasla je djetelina trava...* (14); *Poletjelo jato sokolova...* (14); *Oj porasla djetelina trava...* (15); *Stari svate, diko naša...* (12).

U odjeljku Povratak svatova sa djevojkom date su nar. pjesme: *Dođoste li, dolećeste li...* (9); *Povila se tanka magla...* (23); *Žarko sunce na visoko ti si...* (6); *Jezdi konja, snaho naša...* (12); *Dobro došo, stari svate...* (39); *Što u dvoru, što pred dvorom...* (18); *Povila se Somina jablanom...* (46); *Zinaj preletije s mora na Dunavo...* (12); *Banja Luko i širine tvoje...* (13); *Koliku je gora Božurova...* (13); *Sećer Sečo, hajd'da večeramo...* (16); *Rasla jela na sred Sarajeva...* (13); *Mene majka preko moru dala...* (16); *Pjevala bih, no ne mogu sama...* (9); *Sjaj mjeseče, obasjaj doveče...* (2); *Pođe momče na vjenčanje...* (8); *Stari svate, diko naša...* (8); *Snuho naša, sirotina djevojko...* (17); *Domaćine diko naša...* (12).

Pjesme uz igre: *Rasla ruža i božur, i božur...* (16); *Soko leti visoko...* (18); *Ja pođoh, ja pošetah...* (24); *Što no ječe Jovanovi dvori...* (50); *Gorom idu kićeni svatovi...* (29); *Košutice, rosna ti si...* (17); *Djevojka se suncem našalila...* (22); *Oj, nevenko, moj nevenko...* (63); *Ja pođoh, ja pošetah...* (27).

Uz odeljak Viđenje, pohode i prvine navedene su narodne pjesme: *Rasle tanke konopljice...* (30); *Nije lasno u punice doći...* (7).

D. opisuje gatke i praznovjerice bosanske mlađarije, ilustrujući ih stihovima iz narodnih pjesama.

Uz »zaklinjalice« navodi pjesme: *Vodice po bogu sestrice...* (9) i *Ja izadoh pred bijela vrata...* (9); uz »čini«: *U onoga Badem Alajbega...* (37); pjesme o ašikovanju: *Ašikova tri godine dana...* (3); *Svi dilberi mog i tvoga nejma...* (7); *Ajde draga da ašikujemo...* (4); *Oj djevojko kad me voliš...* (4); *Oj djevojko dušo moja...* (4); *Oj djevojko što me mamiš...* (3); *Oj djevojko dušo moja...* (6); *Oj djevojko leken-dio...* (4); *Tri djevojke cvijet posijale...* (9); *Crna zemljo i zelena tra-vo...* (4); *Navio se lijepi Pero...* (8) i *Djevojka se veseli...* (8).

507. БОРБЕВИЋ, ТИХ[ОМИР] Р. *Шишање коња у жалости*. Гласник Скопског научног друштва, 1929—1930, VII—VIII, 410—411.

Dopunjujući svoj rad *Šišanje u žalosti (Glasnik Skopskog naučnog društva, 1927, III, 344—345)*, Đ. iznosi primjere iz narodnih pjesama koji govore o tome da se, u znak žalosti, šišaju, odnosno mrče i konji. Pri-mjeri su uzeti iz zbirke narodnih pjesama Novice Šaulića (*Lirske na-rodne pjesme, I, Beograd, 1929*).

508. БОРБЕВИЋ, ТИХ[ОМИР] Р. *Шишање у жалости*. Гласник Скоп-ског научног друштва, 1927, III, 344—345.

Kod starih naroda: Inda, Grka, Rimljana, Arabljana, Persijanaca, Skita i Jevreja kosa je prinošena umrlim na žrtvu.

Žrtvovanje kose postojalo je i u našoj starini, a dugo se i očuvalo, samo ne više kao žrtva, nego tek kao znak žalosti. Autor navodi pisanja stranaca — putnika o ovom običaju u našim krajevima i stihove narodne pjesme (Vuk, I, 325).

509. БОРБЕВИЋ, ТИХОМИР Р. *Неколики самртни обичаји у јужних Словена*. Годишњица Николе Чупића, 1937, XLVI, 75—103; 1938, XLVII, 153—191; XLVIII, 246—292; 1940, XLIX, 70—84; 1941, L, 144—176.

Članak je podijeljen na poglavlja: 1. Spremanje pogrebnih potreba još za života; 2. Samrtnik i post; 3. Narodno praštanje; 4. Zatvaranje očiju mrtvacu; 5. Pogreb momka i devojke; 6. Pogrebne ceremonije kad se do mrtvaca ne može doći; 7. Duhovi ubijenih; 8. Kolevka na grobu; 9. Belina kao znak žalosti; 10. Zadužbine; 11. Predznaci smrti; 12. Umira-nje; 13. Oglašavanje smrti; 14. Žalost; 15. Naricanje; 16. Spremanje mrtvaca; 17. Mrtvac je nečist; 18. Vreme za pogreb; 19. Kovčeg; 20. No-šenje mrtvaca; 21. Sprovod; 22. Parohijske matice; 23. Ukop; 24. Groblje. Neke od običaja autor ilustruje stihovima iz narodnih pjesama.

510. БОРБЕВИЋ, ТИХОМИР Р. *Шта значи камен о врату?* Гласник Скопског научног друштва, 1925, I, 528—530.

Običaj da čovjek koji dolazi sudu na žalbu nosi kamen obješen o vrat ostavio je traga u crnogorskoj narodnoj tradiciji i narodnoj poe-ziji. Pretpostavlja se da se kamen nosio da bi se umilostivili knjaz i sud Đ., međutim, misli da možda postoji i kakvo drugo, bolje objašnjenje.

511. ФИЛИПОВИЋ, МИЛЕНКО С. *Трагови Перунова култа код јужних Словена*. Гласник Земалског музеја у Сарајеву, 1948, НС, III, 63—80.

У петом одјелјку рада F. donosi pjesmu *Моја мајка ђилим тка* (14), коју ђобани у Левчу (Србија) пјевају о Pokladama. У pjesmi се spominje име Perunovo, из ђега аутор изводи закључак да су dodole или prporuše у vezi са kultom Perunovim.

512. ГРБИЋ—БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Народна гатања*. Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини, 1896, VIII, 141—159.

Уз гатање против kostobolje пјева се pjesma: *Prokleta prokletnice...* (23); уз stravu: *O ti sveti Ilija gromovniče...* (5); уз urok: *Urok sjedi na pragu...* (16).

513. ГРБИЋ—БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Нешто о порoду и одгоју дјеце код нас*. Босанска вила, 1891, VI, 87—89.

О враћању и народним обичајима у vezi с porodom и одгојем дјеце. Navedeno је неколико pjesama што се пјевају уз колијевку: *Spavaj, sine, Bog ti dobro дао...* (11), *Spavaj, sine, у šikli беђици...* (7), *Мајка Јова у руђи родила...* (10).

И прве дјеђије молитве су такође у облику lirских pjesmica. Navedene су dvije: *Хајмо спати, Бога звати!*... (7) и *Анђели се поклатише...* (12).

514. ГРБИЋ—БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Свадба у горњој Херцеговини*. Босанска вила, 1890, V, 26—27; 41—42; 57; 72—73; 88—90; 104—106.

Опис свадбених обичаја у горњој Херцеговини и pjesme које се пјевају том пригодом: *Poljem се вје ој зорделије* (12), *Хајте друге да пјевамо* (17), *Змај прелеће с мора на Дунаво* (9), *Veseli се дјевојађка мајко* (4), *Dobro дошли киђени сватови* (8), *Oј немене мој немене* (7), *Стари свате, господине* (8), *O, дјевојко, душо моја* (13), *O, дјевојко, crnooko* (9), *Po redom, po redom, redom јасење* (8), *Opsu се opсу се nebo звјездата* (18), а затим и пет здравца: *Zdravi ste брађо desno и lijevo, Pismo у добри ђас, U име Бога, Zdravica војводи и Zdrav si брата домађине*.

515. ГРБИЋ—БЈЕЛОКОСИЋ, ЛУКА. *Свадба у Херцеговини*. Босанска вила, 1890, V, 243—245; 264—266; 279—282; 301—304; 335—337.

Уз опис сватовских обичаја по градовима у Херцеговини G. donosi и stihove pjesama које се у тим приликама пјевају.

Уз prosidбу: *Пођ'те с богом млади просиоци...* (9), *Trepetљjака trepetљjала puna bisera...* (6), *Dobro дошли млади просиоци...* (10), *Lijep ti ми ђелебија мимо двор прођета...* (24), *Uzори драги равнине, равнине* (12).

Кад се спремају сватови: *Ја загледах мог дилбера као и бега...* (9), *Ја загледах млада момђе, dangубо моја...* (15), *Djeвер снаху по ал бађђи шеће...* (25), *Veseli се нађе Ане мајко...* (4), *Dвоје се је загледало драго...* (6), *Zlatni пјевци запјевађе, зору казују...* (4), *Fesli-*

den mi se leluje, leluje... (19), Drug se drugu na djevojku tuži... (12), Žarko sunce na istoku hoće da grane... (5), Raslo mi cvijeće jagluka, jagluka... (5), Pobratim se pobratimu fali... (9), Akšam svate u gori zateče... (20), Obasjala sjajna mjesecina... (6), Vihor ružu po polju nosaše... (15), Jovan beg se kroz ružu veraše... (7), Kada cvati bajam u Mostaru... (26), Beg Jovan-beg iz Novoga dođe... (143), Zaškrinuše od zlata kočije... (55), Vezak vezle dvije jetrvice... (68), Knjigu piše zlato Jovo sa Višegrada... (16), Paša zove na seir djevojke... (35), Zlato Jovo obuče haljine... (36), Ja uzbrah stručak od zemlje, od zemlje... (22), O, ti, Jovo, gorjanine vuče!... (7), Žarko sunce kroz prozore sjaše... (8), Igralo kolo pod Budim, pod Budim... (9), Raslo drvo bademovo, tanko visoko... (6), Što u dvoru žubor stoji, što li ono bi?... (4), Razbolje se Jovan-begovica... (61), U golemu dvoru Lazarevu... (58).

Ceremonijal svadbe opisan je vrlo opširno.

516. ГРУБАЧ, СВЕТОЗАР. *Карактер убраћивања и покривања главе невјестине у обичају и церемонији народној*. Босанска вила, 1906, XXI, 153; 212—214; 245—246; 313—314.

Uz opis ceremonijala ubrađivanja i pokrivanja nevjestine glave za-bilježeni su stihovi koji prate ovaj obred. Tako Srpkinje — graničarke raspliću svoj djevojački vijenac poslije svadbe, pjevajući: *Vijenče moj lijepi vijenče, svatovima ti si milo cvijeće*, a Otočkinje pjevaju: *Pletenico lipo sam te plela*, (75); kad ubrađuju djevojku: *Oj, ti zrno šeničino!* (5), *Doleti listak od nika polja* (10).

Kod Hrvata, prije skidanja nevjestinog vijenca, pjeva se: *Večeraј mi Jano, za majkinim stolom*... (4); u Lužici pjevaju: *Kukurjenka zakukala*... (6).

517. ХАЏИ ВАСИЉЕВИЋ, ЈОВ[АН]. *Лазарице у Леринској области*. Гласник Скопског научног друштва, 1927, III, 286—289.

Po mnogim južnoslovenskim oblastima pjevaju se lazaričke pjesme i autor misli da one imaju u sebi i prethrišćanskih elemenata. Iako su imenom i vremenom pjevanja vezane za crkvu, u njima ima vrlo malo religioznog, a i njihova prethrišćanska organizacija se izmijenila, ako ne i sasvim izgubila.

Opis lazarica u Lerinskoj oblasti i pjesme koje se pjevaju: »da se oglase«: *Tode le, tenka, Tode le* (7), *Oj čupčinja gugufčinja* (6), *Teraj Nešo konjska kola* (8); maloj muškoj djeci: *Dimko crvena jab'lko* (4), *E more momče građanče* (8); malom ženskom djetetu: *Eleno, sandžak Eleno* (10); većem muškom djetetu: *Ruso Petre gramatiče* (13), većoj ženskoj djeci: *Mala Mitra crkva mete* (10), *Oj ti mome, maloj mome* (9), *Petro, perničko, pitane* (4), *Izniknala peronika* (10), *Kato, kačutko, građanko* (6), *Varaj, varaj od dušmani* (3), *Ludo šeta jod grad na grad* (15); mladim neženjenim: *Ilban si Belgrat gradeše* (9); đaku: *Sednal mi je Andonija* (6); mladama: *Oj nevesto, drobna nisko* (15); skoro oženjenim: *Kinisa Ilvan, kinisa* (10), starijim ljudima: *Jankula vino pi-ješe* (6); svešteniku: *Rašetal se vladika* (7); »golemašu«: *Pofalil se ne-ven Pero* (7); oraču: *Oj ti, Ilvan, ran ti Ilvan* (5).

518. HORVATIĆ, I[VAN]. *Kolede*. Vienac, 1893, XXV, 153—154.

O običaju koledanja o Božiću u Bariloviću i susjednim mjestima i tekst koledske pjesme *Dobar dan, gospodar*... (21).

519. HORVATIĆ, IVAN. *Kolede*. Vienac, 1893, XXV, 288—291.

Opis đurđevske i ivanjske kolede i tekst pjesama *Prošal je prošal pisani vazam*... (34) i *Ovde Bog daj dobar večer*... (42). Uz drugu pjesmu H. napominje da je možda i ladarska.

520. I.D.K. *Dva narodna običaja u Lici*. Vienac, 1894, XXVI, 58—59.

Opis običaja koleda i dida u Lici.

Kolede pjevaju: *Dobra večer, gospodaru! Fijole, fijole!* (17), a uz didu se pjeva: *Ovu vele dobru kuću* (18).

521. ИВАНЧЕВИЋ, ПЕТАР СТ. *Српски народни обичаји*. Босанска вила, 1904, XIX, 256—258; 289—292.

Opisujući običaje srpskog naroda vezane za najrazličitija praznovanja, autor svoje navode potkrepljuje stihovima pjesama koje se uz običaje pjevaju: na Ilindan: *Razbolje se Djerzeleze, aman, aman*...; na prelu: *Prelo se je sastajalo* (6); *Urodile sitne ljelje* (11); *Bjela zoro, ne svanula skoro*... (9); *Gerdan kiti Ljuba Ivanova* (6); *Zmaj pošeta s mora na Dunavo*... (3); *Oj, Ilija, oko sokolovo*... (7); pri sipanju varice u vodu: *Ovo ptičici Bogomoljici*... (11).

522. IVANIŠEVIĆ, FR[ANJO]. *Kolenda*. Vienac, 1893, XXV, 119—120.

O običaju kolendanja po selima stare knežije poljičke i tekst koledske pjesme *O naš (ovdje dolazi ime domaćina) poštovani*... (61).

Na kraju je kratak opis božićnih običaja na Mlado ljetu.

523. ИВАНИШЕВИЋ, ЈОВАН, ФИЛ. *Покајање, покајнице и корота*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1901, XIII, 618—635.

Uz opis posmrtnih običaja u Katunskoj nahiji pisac je donio i nekoliko tužbalica sa notama: *Lele mene, Lazo, moj uzdani brate*... (2); *Lele mene, striko, moje velje dobro* (2); *Đe si mi se opremio*... (18); *Kuku brate dobro moje* (11); *Jesi l'braću okupio*... (140); i *Da nijesi ni nastava*... (20); *A ja ostah udovica*... (26).

524. J.E.T. *Ženitbeni običaji muhamedanskih Hrvata u Bosnoj*. Vienac, 1870, II, 126—127; 140—142.

Opis ženidbenih običaja i njihovi tragovi u Jukićevoj zbirci *Narodne pjesme bosanske i hercegovačke*. Navodi su ilustrovani pojedinačnim stihovima.

525. K. »Otcí« kraljevstva bosanskoga. Vienac, 1871, III, 344—347.

I kršćani i Muslimani u Bosni slave Jurjevdan. Pisac smatra da je razlog tome što je Juraj »otac« i zaštitnik kraljevstva bosanskoga. O Jurjevdanu, njegovu značaju i običajima na taj dan pjeva se u mnogim narodnim pjesmama. K. donosi niz pojedinačnih stihova izdvojenih iz pjesama.

526. K. *Ženitbeni običaji u Bosni*. Vienac, 1870, II, 400—403; 415—418; 431—434.

Uz opis običaja navode se pjesme:

Udaja za nedragog: *Šetala mlada niz polje...* (6), *Bor ubio moju staru majku...* (7), *Edrena je niže Biograda...* (13);

Zaljubljenost: *Liepi Mijo gdje si sinoć bio...* (5), *Nisam li ti govorila dragi...* (4), *Bolan N. bolak bolovaše...* (14), *Akšam mračne mali sastanče...* (6), *Podne vika, a ja iz Travnika...* (6), *Sjaj mjesече noćna varavico...* (4);

Obilježje: *Vjeran družo ne vjeruj djevojci...* (8), *I ja mlada imala sam dragog...* (6), *Ikindija mrak na goru pade...* (8), *Kad pijemo, zašto ne pjevamo...* (4);

Prsten i kudioci: *Maru kude troji kudioci...* (12), *Kad me tvoji u majke prosiše...* (14), *Ali neka, nek se ženi...* (14);

U očekivanju svatova: *Spavaj kćeri ne naspavala se...* (6), *Ja ljepši tanac ne vidih...* (15);

Kad dolaze svatovi: *Što se sjaje u polju...* (6), *Veseli se mladi duveglja...* (4).

527. KAJMAKOVIĆ, RADMILA. *Narodni običaji*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1962, NS, XVII, 141—158.

Opis narodnih običaja u Imljanima i stihovi narodnih pjesama uz pojedine običaje. Uz krsno ime: *Đe se ovaj ljeb peko...* (8); uz Varindan: *Varica vari...* (3); uz Badnji dan i Božić: *Šjaj, Bože i Božiću, i tri dana po Božiću...* (11); uz Lazarevu subotu: *Kuca, kuca, Lazarića...* (5).

528. KLAIC, V[JEKOSLAV]. *Dodole. Crta iz hrvatskog bajoslovlja*. Vienac, 1873, V, 541—543.

Pripjev »dodo le« u stvari je iskvareni vokativ riječi Dažbog ili Daždbog, a sam običaj znači molbu ratara Dažbogu ili njegovom sinu Svarožiću da mu pošalje kišu. U tu svrhu se najljepša djevojka kitila cvijećem i travom, tj. trebalo je da predstavlja prirodu, i polazila je sa drugaricama od kuće do kuće, pjevajući pjesme Dažbogu. K. citira i Vukovo objašnjenje dodolskog običaja i navodi dvije Vukove pjesme: *Opet kad igra dodola* (15) i *Kad idu preko sela* (10) — (Vuk, I, 186, 187).

529. KLARIC, IVAN. *Ženidbeni običaji kod rimo-katolika u Varcar — Vakufu*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1897, IX, 696—703.

Uz opise ženidbenih običaja Klarić je donio i nar. pjesme koje se pjevaju u tim prilikama: uz prošnju: *Redom idu čašice...* (4), *Izvila se zlatna žica...* (14), *Ni u hana ni u kralja...* (16), *Redom idu čašice...* (7), *Vi moje druge sestrice...* (9), *Kolo igra na Rudina...* (8); na piru: *Dobro došli kićeni svatovi...* (3), *Izvila se zlatna žica...* (4), *Spremajte se kićeni svatovi...* (3), *Odbi se biser-grana...* (16), *Tiha voda žuberkala...* (4), *Vino piju Ljubušani...* (12).

530. KULIER, ANDRIJA. *Ženidbeni običaji u težaka katolika okolice kotor-varoške*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 1901, XIII, 608—618.

Opis ženidbenih običaja u seljaka katolika iz kotorvaroške okolice. U dodatku se navode svatovske pjesme iz tog kraja: *Sarajevo čaša, čaša...* (12); *Čubar plivi ljuba Ivanova...* (37); *Divojčica boga moli...* (18); *Sidi cura kraj bunara...* (8); *Na brdu je košara...* (12); *Bor ubio mlaku vodu* (13); *Konja trči vojvodica...* (28); *Kupih konja za hiljadu* (20); *Voda ruje šećer polje...* (10); *Oj momčiću đavole...* (14); *Kupe se prelje na more...* (16); *Kiša pade, mutna voda dođe* (12); *Mlad Jovane po gorici hoda...* (16); *O Posavlje ravno polje...* (28); *O divojko šarice...* (8); *Sidi mačak na ulici* (12); *Divojčice sjajno perje moje...* (10); *Ja pošetah uz bašticu ovako...* (12); *Mara nam je u kolu...* (7); *Kumu ćemo zapivati...* (18).

531. KULIŠIĆ, ŠPIRO. *Porijeklo i značenje božićnog obrednog hljeba u južnih Slovena*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1953, NS, VIII, 7—47.

U odjeljku *Značenje i uloga božićnih hljebova odgovara značenju i ulozi česnice* navode se žetelačke pjesme: *Diva Olova žito dožela...* (15), *Zbornik J. A. 1897, II, 381*; *Uranila božićeva majka...* (14), *Gl. Z. muzeja, VII, 1895, 475*. U ovim pjesmama je izraženo poznato vjerovanje u plodotvornu moć žetvenog vijenca. Tu se vidi analogna veza između žetvenih i božićnih običaja.

U odjeljku *Božićni hljeb u proizvodno-mađičkim običajima* navode se dvije nar. pjesme koje je Vuk zabilježio u Boki Kotorskoj. U njima se spominje naročita pšenica koja se upotrebljava za božićni obredni hljeb. To su pjesme: *Uzećemo vrećicu* (4); *Ajte tamo k vrhu...* (8).

532. ЛИЛЕК, Е[МИЛИАН]. *Женидба и удадба у Босни и Херцеговини*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1898, X, 5—92.

Pored opisa svadbenih i ženidbenih običaja u BiH, donesene su i svadbene pjesme: *Što u dvoru žubor stoji* (16); *U naše seke bir sanduci...* (13); *Hoј nevene, moј nevene* (13); *Gorom jašu kićeni svatovi* (9); *Našoj Fati knu postaviše* (13); *Uzori dragi ravnice...* (8), *Smi!je, bilje*

beru l'te djevojke (22). L. navodi i niz pojedinačnih stihova svadbenih pjesama iz Donjeg Birča i zdravicu domaćinu.

533. M. K. *Sunce u naših bajoslovnih ostacih*. Vienac, 1873, V, 410—416; 427—432; 442—445; 459—462.

Ostaci stare mitologije sačuvani su u našim narodnim umotvorinama i autor pokušava da rekonstruiše kult sunca u narodnoj mitologiji. On navodi pjesme u kojima se vide ostaci sunčevog kulta i postepeno prilagođavanje hrišćanskom vjerovanju: *Grij, grij sunašce* (Plohl: *Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke*, str. 77); *Djevojka i sunce*, (Vuk, I, 416), *Isusovo kršćenje* (19); *Kako Božić hoće da ga časte* (Vuk: *Srpske nar. pjesme iz Hercegovine*, str. 339); *Za staroga za badnjaka* (Vuk, I, 190); *Uči Božića* (Vuk, I, 194); *Poruka Božićeve majke* (Vuk: *Srpske narodne pjesme iz Hercegovine*, str. 336); *Božićeve tri sestre i Tri tice s neba* (Vuk: *Srpske narodne pjesme iz Hercegovine*, str. 335).

Navodeći običaje vezane za Božić, M. K. upozorava na paganske ostatke u njima. I koledske pjesme su, misli on, paganskog porijekla: *Domaćinu* (Vuk, I, 190); *Domaćici* (Vuk, I, 191) i *Djevojci* (12).

I u svečanosti »paljenja Ivanjskih krijesova« nalazi tragove sunčevog kulta i navodi pjesme: *Ivanjsko cvieće*, *Petrovsko* ... (4) i *Tužilo se žarko sunce* (26) (Ilić: *Narodni slavonski običaji*, str. 159. i 162).

U našim narodnim pjesmama bog ženi sunce: autor navodi pjesmu *Kako je bog ženio Sunce* (Vuk: *Srpske narodne pjesme iz Hercegovine*, str. 304); i kod Bugara ima slična legenda, pa autor saopštava i njen sadržaj. Zbog mitoloških ostataka istaknute su i pjesme: *Sunce i mjesec prose djevojku i Sunčeva sestra i paša tiranin* (Vuk, I, 229, 232).

Prateći dalje sunčani mit, autor govori o borbi svjetla i noći (Bjelboga i Crnboga), čiji su tragovi sačuvani u bajci o kralju Trojanu, te u pjesmi *Car Dukljanin i Krstitelj Jovan* (Vuk, II, 17) i u narodnoj pripovijeci *Zašto u ljudi nije taban ravan* (*Srpske narodne pripovijetke*, 18). Kada se u narodnim pripovijetkama govori o tri brata i sestri, K. misli da su to Sunce, Mjesec i Vjetar, a sestra je Danica — Vesna. Ako se pak govori o jednom bratu i tri sestre, Sunce je brat, a sestre su Vesna, Lada i Živa.

Da je sunce čest predmet narodnog pjevanja i da mu se ljudi »obraćaju« u raznim prilikama, svjedoče i narodne pjesme: *Žalost za drugim* (M. Topalović: *Tamburaši*, str. 46); *Djevojka sunce bratimila* ... (Vuk, I, 309), *sviti, sviti, sluničko* (Erben: *Prostonarodni pisne a rik*, str. 76), a u pjesmi *Anđa Kapidžija* (Vuk, I, 468) u liku Anđe autor vidi boginju prirode — Ladu.

534. МИКОВИЋ, ДИОНОСИЈЕ. *Паутровска свадба*. Босанска вила, 1891, VI, 202—203; 215—216; 232—233; 250—251; 263—264; 296—298; 313—315; 326—329; 344—348; 362—366; 373—380.

Običaji pri prosidbi, vjeridbi, ugovaranju i pripremanju svadbe u Paštrovićima. Obično se pjevaju ove pjesme pri razvijanju barjaka: *Pomož' Bože u čas dobar* ... (15), *Moj mile igra, poigra* ... (6), *Podi zbogom bljedani mjeseče!* (8), *Sadih dunju na planinu* ... (23), *Otac sinu*

sad veselje sprema (16), *Majka šćerku na vjenčanje sprema...* (10), *Vojvodo, livado, podoh s djevojkom na vodu...* (14), *Grad gradila b'jela vila...* (13), *Preko mora puta nema...* (14), *Igra se zlatna jabuka...* (21); *Šeta Mare, šeta Jane...* (33), *Ženio se Đordelija...* (46), *Oj pomozī dobar Bože...* (36), *Igralo je divno oro...* (30).

Kad se gosti okupe, hvata se kolo i pjeva se: *Skoči kolo da skučimo...* (10), *Primorkinja konja jaše...* (42); za večerom: *O, radosti, veselosti...* (11), *Pade cvjetak narandže...* (6); uz zdravice: *Ko vince pije u slavu Božju...* (6), *Još Božju molimo prečistu slavu...* (8), *Ovi domov dar...* (9). Velja popijevka: *Oj, pomozī, pomozī, i oveseli* (u 20 strofa), zatim: *Junak junaka okom pogleda* (11), *Junak ide gorama...* (7), *Biserna brada, srebrna čaša...* (4), *Uzmi zv'jezdu pred sobom...* (6); u kolu: *Ko ni oru neće doći...* (6), *Oj, pomozī višnji Bože* (19), *Što u dvoru žubor stoji...* (4), *Stane nam se svatovima nada* (8), *Još pomozī dobar bože...* (53), *Mile moja, dušo moja...* (29), *Tamo dolje, ravno polje...* (30), *Spala bih, spala...* (18), *Sinoć moma dovedena...* (37), *Devojčica, crnočica...* (21), *Junak minū kroz goru zelenu...* (17), *U ledine graorine — grah se zeleni...* (18), *Šeta Mujo pokraj vode ladne...* (5), *Slavić pjeva u bašči zelenoj...* (6), *Sunce zađe, a mjesec izađe...* (8), *Tri su mi gore visoke...* (23), *Začuh vilu u dubravi...* (7), *Minuh goru, minuh drugu...* (34), *Mlado momče konja igra...* (19), *Ova pjesma na svršenje...* (5).

Kad svatovi pođu po djevojku: *Podigni se stari svate, vrijeme ti je!* (3), *Pošli zbogom kićeni svatovi...* (7), *Lak', polakše, perje barjaktaru...* (5), *Da si zdravo, bane, stari svate...* (3).

Kod djevojačke kuće: *Dobro došli kićeni svatovi...* (5).

Uz prstenovanje i stavljanje vijenca: *Pošla (ime djevojke) pauniće...* (8).

Za ručkom: *Vince je teklo...* (8), *Ovo je vino crveno* (4), *Ovo j' vino gratošija...* (4).

Kad svatovi povedu djevojku: *Prvijenče, brati mili* (6), *Pošli zbogom kićeni svatovi...* (5), *Poš'o zbogom kitni barjaktaru...* (10), *Počila se zlatna žica...* (8).

Kod mladoženjine kuće: *Dobro došli kićeni svatovi* (8), *Igra se danak i sreća...* (22), *Konja igra mladoženja Jovo* (17).

Svatovi u kolu: *Sve u slavu višnjeg Boga...* (47), *Jarko sunce mjesec ženi...* (18), *Sadila Anđe vinograd...* (19).

Kad kum odlazi: *Zlatni kume i srebrni...* (4).

Na kraju autor opisuje običaje koje nevjesta prve godine u novoj kući mora poštovati i održavati.

Za neke od navedenih pjesama u fusnoti dati su podaci gdje i od koga su zabilježene.

535. МИЛИЧЕВИЋ, МИЛАН, Б. *Слава у Срба*. Годишњица Николе Чупића, 1877, I, 89—162.

Pored detaljnog opisa slave, običaja i ceremonijala koji se izvode tom prilikom, Miličević se zadržava i na tome kako narodne pjesme opisuju slavu. U tekstu je doneseno i nekoliko epskih narodnih pjesama.

Pored navoda iz epskih pjesama koje govore o proslavljanju slave, navedene su i običajne pjesme: *Golubak mi vodu pije* (12), *Raslo drvo topolovo* (13) i *Soko leti visoko* (12).

536. МИЛИЧЕВИЋ, МИЛАН, Б. *Живот Срба сељака*. Гласник Српског ученог друштва, 1867, V (XXII), 79—208; 1873; XXXVII 109—178; 1877, XLV, 293—332.

Opis narodnog života i običaja »od kolevke do motike«.

Uz neke od trenutaka iz života date su i narodne pjesme koje se pjevaju tom prilikom, ili su dati tek pojedinačni stihovi kojima se određene prilike ilustruju.

Uz Spasovdan: *Jagnji ovce Rugovac Staniša* (44).

Uz Kraljice: *Leljo, Leljo, mala momo, klela se devojka* (16).

Uz krsno ime: *Ko pije vino za slave božje* (4), ili: *Oj, u čije se zdravlje pije vino hladno* (4).

Kolede pjevaju: *Oj hubava Koledo, mala momo, Koledo* (8).

Uz svadbu: *Ko je konjik kolane poteži, A pešaci potežite opanke, Daleko je nama putovati, Kup'se, ber se, kolo, da igramo* (5), *Skin se Jano od dobroga konja* (6), *Diko, devojko, siđi sa kola* (5).

O daći se kuka i nariče: *Kuku meni, o moj mili brale!* (57).

Uz igre se pjeva: *Čimo je siromah, Čimo kuće nema, Čimu kuću ostavite; Jenci menci na kamenu* (5), *Sedi ban jareban* (14), *Paun pase, trava raste* (22).

Uz Jeremindan pjeva se: *Jeremije uz polje* (6).

Uz dodole: *Naša doda Boga moli* (7).

537. М[ИЛУТИНОВИЋ], У[РОШ]. *Обичај сватовскій у Срему*. Сербскій Лѣтописъ, 1845, XIX, 70, стр. 34—72.

Uz opis svatovskih običaja u Sreму objavljene su pjesme: uz prošnju: *Dva bumbula svu noć prepjevaše* (13), *Sadila Soka javor pred dvorom* (17); kad se svatovi spremaju po djevojku i polaze: *Neženjen Sava po dvoru šeta* (10), *Zaran kume, zaran stari svate* (4), *Polazi mili kume (vreme ti je)* (4); kad svatovi odu, u kući se pjeva: *Ele, doele, Savina majko* (4); kad kod djevojačke kuće stignu svatovi, pjeva se: *Kako opazi Soka devojka* (9); kada izvode djevojku pred svatove: *Zet se i šura dogovaraju* (7) i *Bela moma* (6); kad se ide na vjenčanje, pjeva se: *Paun šeće, vojnole, na vjenčanje* (6), *Tekla voda, vojnole, Tekelija* (6); kad svatovi povedu djevojku od kuće, njene drugarice pjevaju: *Lepa Soka u zavadi s majkom* (12), *Kumovski konji pod uzdom stoje* (9); kad se djevojka popne u kumova kola i pođu svatovi, pjeva se: *O Soko, o vodo ladna* (3) i *Vrati se lepa Soko, majka te zove* (11); kad svatovi dolaze mladoženjinoj kući, djevojke ispred kuće dočekuju svatove pjevajući: *Izađi pred dvor Savina majko* (7), *Zabrinu se lepog Sava majka* (6) i *Izađi sejo Milo pred dvore* (10). Vojvoda u svatovima ima »svoju pjesmu«: *Vojvodini momci* (6), a u toku svadbe pjeva se i: *Sinoć smo se u radosti sastali* (13).

538. ПЕТРАНОВИЋ, БОГОЉУБ. *Обичаји српског народа у Босни*. Гласник Српског ученог друштва, 1870, XI (XXVIII), 176—227; 1871, XII (XXIX), 237—255; 1871, XXX, 313—361.

Uz opis običaja zabilježene su i narodne pjesme koje se u tim prilikama pjevaju.

Svadba (ispod Jahorine): *Zapjevajte, moje drugarice* (20), *Zapjevala na planini vila* (60), *Boga moli momče neženjeno* (10), *Žarko sunce, pokupi kalove* (8), *Boga moli lijepa djevojka* (31), *Stari svate, diko naša!* (6), *Oj ti kume, diko naša!* (6), *O, vojvodo, o slobodo* (7), *Djeverbaša, diko naša!* (7), *Večerajte kićeni svatovi* (5), *Djeverbaša, diko naša!* (7), *Večerajte kićeni svatovi* (5), *Popij je, Jovo* (4), *Gotov'te se kićeni svatovi!* (12), *Ajde, Maro, u sto dobrih časa* (14), *Naša seko, naša drugarice!* (17), *Djeverbaša, diko naša!* (43), *Poleće soko sa gore* (29), *O jelova goro* (26), *Kad svatovi curu vode* (76), *Oj nevene moj nevene!* (5), *Popij je brato* (4), *Igra kolo oko ploče* (28), *Boga moli lijepa djevojka* (11), *O svatovi, kite naše!* (29).

Božić (ispod Jahorine): *Gorom pjeva vila i djevojka* (12), *Žarko sunce danicu doziva* (21), *Božić sjedi u travici* (17), *Zapjevala na planini vila* (20), *U Božića tri seke imadu* (30), *San usnila prečista Gospoju* (150).

Krsno ime (ispod Jahorine): *Žarko sunce na istok bijaše* (15), *Ko podiže višnju slavu* (12), *Delibaša napijaše* (18).

Po smrti (ispod Jahorine): *Mili babo, lijep roditelju!* (51), *Kuku meni dragi gospodare!* (25), *Kuku majko! kuku kukavice!* (50), *Kuku Jovo! kuku mio sine!* (32), *Kuku meni, moj djevere mio!* (24), *Kuku nama, snaho milovana!* (19), *Kuku Maro! kuku ljuta rano!* (14), *Kuku nama naše rastajanje* (5), *Dobro jutro, moj milosni babo!* (16).

Vidovdan: *Jelisije proso sije* (4).

539. ПЕТРОВИЋ, БОШКО. *Из народних обичаја*. Босанска вила, 1910, XXV, 163—164.

Opširnije razmatranje o »lazaricama« i pjesmama koje one pjevaju u kolu: *Dobro jutro, domaćine!* (8), *Oj Lazare, dobar dane,* (5), *Ovde smo čuli, dobri ljudi...* (5).

540. ПОПОВИЋ, РИСТО М. *Нешто о свадби зубачкој*. Босанска вила, 1893, VIII, 335—337.

Svadbeni ceremonijal u okolini Bara: pozivanje gostiju na svadbu, večera sa zdravicama i pjesmom, odvođenje nevjeste i dolazak u novi dom. Na svadbi se pjevaju ove pjesme — zdravice: *I ova nam čaša...* (16), *Ovakvome junaku...* (5), *Kutovi konji...* (6), *U mlađenaca...* (4).

541. РАДОЈЕВИЋ, В[ЕЉКО]. *Перашке почашнице*. Босанска вила, 1899, XIV, 215—216.

Iz svoje neobjavljene zbirke R. navodi nekoliko počasnica — mlađicu: *O, junače, mlad junače, što se ne ženiš?* (5); djevojci: *Bačih*

rom'jenču u ladnu vodu (8); udovici: *Udovice vince popiše* (4); starijem čovjeku: *O, junače, bio junače* (11); nevjesti: *Nevjestice mlada u novome piru* (6).

Za Vukovu pjesmu *Lov od volje* (I, 433), za koju se kaže da je zabilježena u Perastu, R. tvrdi da je počasnica. Istu takvu pjesmu, sa neznatnom razlikom na završetku, Radojević je čuo u Perastu od Darinke Gerzečić kao počasnicu koja se pjeva mladiću.

542. СЕМИЗ, САВО Н. *Свадбени обичаји у Мостару*. Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини, 1903, XV, 586—597.

Uz opis svadbenih običaja pisac je zabilježio i niz svadbenih pjesama. Pri prošnji se pjeva: *Pod'te s bogom mladi prosinci...* (7); *Dobro došli mladi prosinci* (8); *Djevojka je almu posijala...* (15); *Uzori, dragi, ravnine* (2); *Ja uzbrah stručak od zemlje...* (23); *Ja zagledah mlado momče, dangubo moja...* (18); *Ja zagledah mog dilbera kao i bega...* (11); *Lijep ti mi čelebija mimo dvor prošeta* (16). Na svadbi: *Trepetljika treptljala, puna hisera...* (12); *Što u dvoru žubor stoji, što li ono bi...* (8); *Povila se zlatna žica od vedra neba* (10); *Djever snahu po albašči šeće* (11); *Koliko ti ja govorim dragi...* (20); *Koliko ti ja govorim dragi...* (8); *Koliko ti ja govorim dragi...* (10); *Jovan beg se s ljubom zavadio...* (23); *Djevojka pita slavu je...* (8); *Sadila Mara vinograd...* (23); *Falio se žuti limun kraj mora...* (18); *Truhla grada potopi se lađa...* (29); *Bumbul pjeva u ružici, sabah zora je...* (32); *Dobro došli kićeni svatovi...* (12). Na prstenovanju: *Zlatni topi u grad udariše...* (9); *Žarko sunce na istoku hoće da grane...* (8). Kad svatovi povedu djevojku: *S bogom pošli kićeni svatovi...* (8). Kod momkove kuće: *Zmaj preleće s mora na Dunavo...* (8); *Žarko sunce kroz prozore sjaše...* (8). Kad djevojčini roditelji dođu u pohode: *Dobro došli naši prijatelji* (4); *S bogom pošli naši prijatelji...* (4). Kad svedu mladenca: *O ti Jovo gorjanine vuče...* (14).

543. СМИЉАНИЋ-БРАДИНА, ТОМА: *Шта значи камен о врату?* Гласник Скопског научног друштва, 1927, III, 347.

S. pokušava da odgovori na isto pitanje koje je postavio Tihomir Đorđević (*Glasnik Skopskog naučnog društva*, 1925, I, 528—530). Iznosi jedno od narodnih vjerovanja o ovom običaju, ovoga puta kod Mijaka: da duša svakog ubice odlazi na dno pakla, a da bi do dna mogla dospjeti, mora mu o vrat biti obješeno teško kamenje.

544. ШНЕБАЈС, ЕДМУНД. *Главни елементи самртних обичаја код Срба и Хрвата*. Гласник Скопског научног друштва, 1928, V, 263—282.

Običaji prilikom smrti i sahrane kod Srba i Hrvata odaju mnogo crta velike starine, što važi naročito za tužbalice.

Tužbalica je jedan od najstarijih elemenata pogrebnog rituala, pa autor navodi terminologiju za taj običaj, vrijeme i način naricanja, sadržinu tužbe, koja je slična tužbalicama ostalih naših krajeva i drugih naroda. Deseterac prevlađuje kao stih tužbalica, zatim osmerac, ali

ima i drugih mješovitih stopa. Š. ukazuje na zbirke narodnih umotvorina u kojima se nalaze tužbalice i na literaturu o pogrebnom ritualu na našem i na stranim jezicima.

545. ШТРОДА-СРИЈЕМАЦ, СТЕПАН. *Народни обичаји у Сријему*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1901, XIII, 455—468.

Opis božićnih običaja u Karlovcima i Petrovaradinu. U tom tekstu pisac donosi i nekoliko božićnih pjesama na njemačkom jeziku, kao i nekoliko hrvatskih nar. božićnih pjesama: *Aha, Eva bi l'jabuka šećernih i mednih...* (7); *Ustante pastiri, Jakobe, Mato, Ivane...* (25); *Na sa-lašu kod Betlema* (76).

546. ŠURMIN, ĐURO. *Koleda*. Vienac, 1893, XXV, 26.

Š. daje tumačenje riječi »koleda« prema Vukovom *Rječniku*, drugo izdanje. Uz to saopštava tekst jedne koledarske pjesme iz Dubrovnika, čiji je rukopis našao u Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu. Pjesma počinje stihovima: *Dobar večer, naš gosparu...* (52).

547. Š[URMI]N, [ĐURO]. *Kolede*. Vienac, 1893, XXV, 41—42.

Tekst dviju koledarskih pjesama iz rukopisa Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Pjesme počinju stihovima: *Ovdi rastu sve ljubice...* (24) i *Mi smo bijanci od starina...* (8). Uz pjesmu Š. kratko iznosi kako se slavi ovaj običaj kod Rusa i kod nas, a zatim se radržava na značenju riječi koleda.

548. Š[URMI]N, [ĐURO]. *Ladarice*, Vienac, 1893, XXV, 563.

Opis običaja »ladarica« i tekst ladarske pjesme *Hvaljen budi Jezuš Kristuš...* (37).

549. Š[URMI]N, Đ[URO]. *Nešto kod ženidbe. Po narodnoj pjesmi*. Vienac, 1894, XXVI, 128—131; 143—146.

Opis ženidbenih običaja i odijela mladenaca i svatova — kako su dati u našim narodnim pjesama.

550. ВЛАЈИНАЦ, МИЛАН З. *Бедба и заманица као мобарска и кулчарска работа у Срба средњег века*. Гласник Скопског научног друштва, 1926, II, 47—66.

»Bedba« je isto što i moba. Autor donosi dijelove četiri lirske narodne pjesme sa istim motivom. U dva slučaja se običaj naziva bedbom, a u dva mobom.

Zamanica predstavlja onaj rad koji je obavljen bez ikakve nagrade, čak i bez hrane.

551. ВЛАШИЋ, НИКО. *Народни обичаји у околици Бакова о косидби и жетви*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1895, VII, 469—476.

Opis narodnih običaja o kosidbi i žetvi u okolici Đakova. U tekstu je navedeno i više narodnih pjesama koje se pjevaju pri kosidbi: *Uzdahnula lipa diva...* (4), *Pravo ljudi govore* (8), *U Ivana i u Marijana...* (22), *Kada kosim rukavice nosim* (6), *Kad se kosi, da sam kod ovaca...* (6), *Crna Goro puna ti si hlada...* (9), *Mato kosi zelenu livadu...* (10) i *U livadi pod javorom...* (12); pri žetvi: *Što ću majko, umorih se jako...* (8), *Care drume, žao mi je na te...* (14), *Doletio sivi soko s bosanske zemlje* (7), *Sjevaj munjo da nađem ulare...* (12), *Došlo doba da idemo doma...* (6), *Žito žela Marica djevojka...* (24) i *Uranila božićeva majka...* (14).

7. MELOGRAFIJA I KOREOGRAFIJA

552. БРАТИЋ, ТОМА А. И ДЕЛИЋ, СТ. *Народне игре са цијела и збо-ра у горњој Херцеговини*. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1905, XVII, 53—172.

Opis narodnih igara iz gornje Hercegovine ilustrovan nizom pojedinačnih stihova. Uz odjeljak Oro date su pjesme koje se pjevaju u kolu: *Daj da jednom zapjevamo...* (70); *Bor sadile do tri jele...* (35); *Oj djevojko đe si ružu brala* (9); *Sinja maglo, ti ne padaj amo...* (14); *Na san mi se žaluje...* (10); *Pošetala djevojka...* (9). U odjeljku Igra u kolu navode se pjesme: *Ko nam igra u kolo...* (8); *Kolo igra na zelenoj travi...* (7).

U odjeljku Trampe navode se nar. pjesme koje se pjevaju prilikom ove igre: *Oj djevojko džidžo moja* (7); *Kolovođa dušo moja...* (14); *Koj'za kola, hajd' u kolo* (5); *Šimšir goro šimširova...* (7); *Poigrajte lake none...* (6); *Bugarkinja konja jaše...* (10); *Zaklinje se beže Mustaj-beže...* (15); *Igraj Bela, igraj Bela...* (18); *Ovce čuva robijica...* (30); *Vino pila četvorica...* (28); *Stide momče no djevojče...* (13); *Zatekoh se, zarekoh se...* (41); *Išta manje, kuno jana...* (15); *Paun pase, trava raste* (23); *Poigraj Pavle paune...* (14); *Oj, vatajte se b'jele ruke* (6); *Oj, da pletemo kolo ljeljenovo...* (18).

553. КОЛАРОВИЋ, ЕМАНУИЛ. *Сербска народна музика*. Сербске лѣтописи, 1828, IV, 15, стр. 114—116.

K. smatra da narodne pjesme žive i održavaju se pjevanjem a ne govorenjem, pa je zato prilikom skupljanja narodnih pjesama potrebno obuhvatiti i tekst i melodiju. U prilogu donosi note za narodne pjesme: *Djevojka junaku prsten povraćala; Što s'ono čuje na drugoj strani; More jesi li se naspavala, dilber Ando; Lepa ti je, lepa ti je u Alage ljubav; Devojka se u Drenovcu kupu; Sunce zađe, sunce zađe, među dve plunine; Devojka je ružu brala pa je zaspala; Pod onom gorom zelenom; Pade magla na livade; Odbi se grana od jorgovana.*

554. М. С. В. *Сијело*. Босанска вила, 1907, XXII, 122—123; 139—140; 154—156.

Uz opis sijela u Crnoj Gori, gdje se uvijek nađu guslari — pjevači, autor navodi početke njihovih pjesama: *Da pjevamo da se veselimo...* (5), *Sve u slavu Boga milosnoga* (6).

555. РАДИЋ, БОРБЕ, П. *Једна српска народна игра из Сријема*. Босанска вила, 1898, XIII, 189—190.

Narodna igra »Creva«, »jagodo« ili »preplatanjuške« igra se u Sre-
mu za vrijeme velikog posta. Opis ilustrovan stihovima pjesama: *Uro-
dio drenak, Jagodo!...* (16), *Otvori vrata, Jelo!...* (7), *Preplatanjuš-
ke...* (4), *Urodio drenak, u kraj vinograda...* (10).

556. СТЕФАНОВИЋ, Г[ЕОРГИЈЕ] К[ОЈАНОВ]. *Српске народне жен-
ске сугре*. Српски лѣтописъ, 1847, XXI, 76, стр. 137—140.

Opis igara »šibljike«, »razbigrada« i »otvorenog kola«. Uz »šibljike«
se pjeva pjesma *Oj Šibljiko! Šibljiko!* (6), a uz igru »razbigrada« —
Oj ti kolo maleno, maleno? (14).

8. PROBLEMI KLASIFIKACIJE

557. SIMIĆ, LJUBA. *Prilog klasifikaciji narodne poezije*. Glasnik Ze-
maljskog muzeja u Sarajevu, 1963, NS, XVIII, etnologija, 145—152.

Pregled klasifikacija narodnih pjesama, s posebnim osvrtom na tre-
tiranje grupe epsko-lirskih pjesama, za koje predlaže naziv »pripovedne«.
S. smatra da je princip tipološkog klasificiranja narodne poezije najbo-
lji zato što se može primijeniti na gotovo sve primjere narodnih pje-
sama. Ona donosi shemu za katalogiziranje svih primjera koji obrađuju
istu temu.

9. POMENI, PREVODI I IZUČAVANJA U STRANIM KNJIŽEVNOSTIMA

558. А[ДАМОВИЋ], П[ЕТАР]. *Народне лирске песме и народне јуна-
чке песме*. Летопис Матице српске, 1948, CXVII, 362, стр. 179—
—180.

O antologijama Vojislava Đurića u izdanju *Prosvete*, Beograd, 1947.
Objе se razlikuju izborom pjesama od većine naših ranijih antologija.
Sastavljene su prema Vukovim zbirkama, pa je pojedinim vrstama pje-
sama davano onoliko mjesta koliko im je i Vuk dao. I u klasifikaciji
pjesama Đurić je išao za Vukom. Izabrane pjesme su najvišeg umjet-
ničkog kvaliteta.

559. АНОНИМ. *Народне пјесме на талијанском*. Босанска вила, 1906,
XXI, 31.

Bilješka o objavljivanju, u prevodu, naših narodnih pjesama u talijanskom listu *Nuova Rassegna* u Firenci. U dvanaestom broju za 1906. štampane su tri narodne pjesme: *Uzrasla mi kita ruzmarina, Tišina nijema vlada svud* i *Bog nikom dužan ne ostaje*. Prve dvije pjesme preveo je M. Vratović, a treću S. Domić.

560. ЦОНИЋ, УРОШ. *Српске народне песме у „Крањској пчелици“*. Годишњица Николе Чупића, 1927, XXXVI, 167—188.

U *Kranjskoj pčelici* za godine 1831, 1832. i 1833. J. Zupan je objavio dvadeset dva prevoda mahom lirskih pjesama iz prvih Vukovih zbirki.

Godine 1831. objavljeno je šesnaest prevoda lirskih pjesama: Vuk, I, 326, 396, 422, 463, 505, 524, 526, 527, 528, 546, 564, 566, 599, 655, 667, 673; u 1832. godini objavljen je prevod *Hasanaginice*, a 1833. godine objavljeno je preostalih pet: Vuk, I, 311, 319, 360, 368 i 412, dok je jedan broj prevoda ostao neobjavljen.

Džonić se zatim osvrće na kvalitet prevoda.

561. GANČEVIC, ANTE. *L. K. Goetz, Volkslied und Volksleben der Kroaten und Serben. I Band: Die Liebe. II Band: Die liebenden Personen und Schauplatz des Liedes*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1938—1939, XIX, 629—631.

Gecovom djelu predgovor je napisao dr Mejer, a uvod sam autor. Iza uvoda obrađuje ljubav u našoj narodnoj pjesmi, navodeći u njemačkoj pjesničkoj formi tekst po tekst iz naših narodnih pjesama. Ova sveska završena je bogatom bibliografijom. U drugoj svesci nalaze se dva odjeljka o ljubavnicima, njihovoj ljepoti i vjernosti. Osim toga, u drugoj svesci imamo još dva zanimljiva odjeljka pod zajedničkim naslovom *Personen und Schauplatz des Liedes*. Pri završetku druge sveske nalaze se dva kratka pogovora, jedan od Karla Klemena i Adolfa Dirofa, drugi od Karla H. Mejera. Iza toga dolaze Azbučni indeks i Pregled sadržaja.

Važno je napomenuti: dok su prvi prevodioci naše narodne pjesme objavljivali svojim njemačkim sunarodnicima samo srpske narodne pjesme, dotle Gec donosi i hrvatske narodne pjesme. Prikazivač naročito ističe Gecov posao pri prevođenju mnogih novih naših narodnih pjesama na njemački.

562. ХАЏИ-ТАШКОВИЋ, ГЛИГОРИЈЕ, *Томазео као преводилац српских народних песама на грчки*. Гласник Југословенског професorskог друштва, 1933—1934. XIV, 852—854.

Pisac navodi da je M. Laskaris na kongresu slovenskih filologa u Pragu konstatovao da je Tomazeo, prilikom svog boravka na Krfu (1849—1850), preveo na grčki četrnaest srpskih narodnih pjesama i objavio ih u atinskom časopisu *Hrisalis* 1864. i 1865. godine.

Prevedene pjesme uzete su iz Vukove zbirke i sve su lirske: Vuk, I, 12, 31, 35, 36, 107, 115, 138, 155, 202, 207, 209, 215, 428. Četrnaestu pjesmu, za koju je rečeno da je svatovska, autor ne navodi.

563. KASUMOVIC, IVAN. *Još jedan latinski prijevod naših narodnih pjesama*. Nastavni vjesnik, 1906, XIV, 281—283.

Pored poznatog prevoda naših narodnih pjesama na latinski, na koji je podstaknut od strane njemačkog historičara J. Milera, i koji je objavljen u Dubrovniku 1798 (*Ad clarissimum virum Joannem Müller Georgii Ferich epistola. Huic accedunt Illyricae linguae poematia triginta septem Latinis carminibus ab codeus reddita*), Dubrovčanin Đuro Ferić preveo je još nekoliko narodnih pjesama na latinski. Kada je 1813. godine izdao svoj prevod Fedrovih basana, kao predgovor je štampao prozom pisanu epistolu Frana Apendinija, iz koje se vidi da se Ferić i poslije pomenutog prevoda bavio prevodenjem na latinski, ali ti novi prevodi nisu štampani.

564. ОМЧИКУС, Д[АМЈАН] Б. *La Nuova Rassegna*. Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 235, стр. 131—132.

U florentinskom časopisu *La Nuova Rassegna* (novembar, 1905), u stalnoj rubrici Letteratura serbocroata, objavljeno je više prevoda iz naše književnosti. Među prevodima su i narodne pjesme *Smiljana i vijenac* (prevod Stjepana Ilijića) i *Najveća je žalost za bratom* (prevod S. Domića).

565. PFANN, DRAGUTIN. *Mihajlo Vitković i hrvatskosrpske narodne pjesme u Mađarskoj*. Nastavni vjesnik, 1893, I, 295—311.

O životu i književnom radu Mihajla Vitkovića, starinom Hercegovca, peštanskog advokata i prevodioca srpskih narodnih pjesama na mađarski jezik. Vitković je 1817. u Budimpešti izdao knjigu bajki i epigrama. Povodom proslave stogodišnjice njegovog rođenja Mađarska akademija nauka izdala je 1879. godine njegova djela. Vitković je zaslužan za interesovanje mađarskih prevodilaca za naše narodne pjesme. P. posebno pominje Ferenca Toldija i profesora Veselog, koji su i autori značajnih rasprava o našim pjesmama. Zatim navodi pjesme koje je Vitković preveo na mađarski jezik: Vuk, I, 525, 350, 609, 526, 594, 432, 436—438, 548—549, 301, 524, 571, 542; III, 82 i dvije pjesme kojima nije našao odgovarajuće Vukove varijante. Pjesme su, uglavnom, uzete iz časopisa *Aurora* (1831). Po ugledu na Vitkovića, Toldi prevodi naše narodne pjesme, ali sa njemačkog jezika. To su, u stvari, Vukove pjesme I, 576, 437, 466, 599, zatim dvije pjesme iz Vukove bečke knjige i dvije kojima P. nije pronašao izvor, ali vjeruje da su i one iz Vukovih zbirki. Na kraju, P. govori o prevodima i njihovim karakteristikama.

566. ROTH, NIKOLA. *Nietzscheova preradba šest srpskohrvatskih narodnih pjesama*. Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva, 1934—1935, XV, 322—330.

U štutgartskom časopisu *Die Literatur* (marta 1932) objelodanio je dr Emge Ničevu preradu šest naših narodnih pjesama. Niče je pjesme preradio prema Talvjinom prevodu, a moguće je da je zagledao i u original i služio se rječnikom.

To su pjesme: Vuk, I, 285, 301, 318, 319, 374. i Vuk, II, 39.

567. СУБОТИЋ, ДРАГУТИН. *Српске народне песме у енглеској књижевности*. Годишњица Николе Чупића, 1928, XXXVII, 32—57.

S. daje glavne spomene srpskih narodnih pjesama u engleskoj štampi, te navodi i analizira prevode pjesama na engleski jezik. Poljak Širma prvi je preveo na engleski jednu našu žensku narodnu pjesmu i objavio je u *Blackwood's Edinburgh Magazine* septembra 1821. godine. Isti autor je 1823. izdao *Letters on Poland*, gdje je štampao našu pjesmu *Prirodna sloboda* (Vuk, I, 655). Kada je Talvj objavila svoje prevode naših narodnih pjesama na njemački, za naše pjesme zainteresovali su se Bauring i Lokhart. Bauring je (*Westminster Review*, juli 1826) prikazao Vukove zbirke koje su izašle u Lajpcigu 1823—1825. Već 1827. godine izašla je iz štampe njegova *Servian popular poetry*. S. opširno analizira ovaj prevod i utvrđuje da se Bauring služio Talvjinim prevodom, a zatim govori o prepisci između Bauringa i Vuka.

Lokhartova zbirka nije ugledala dana, iako je bila najavljena u Londonu 1827. godine. Prikaz je bio sračunat na to da zainteresuje izdavača. Međutim, sačuvano je nekoliko Lokhartovih prevoda, i o njima S. iznosi svoje mišljenje.

Godine 1845. izašao je (u *Chambers' Edinburgh Journal*) članak o Srbima i njihovim pjesmama, a sljedeće godine Aleksander Ker je preveo la Rankeovu *Istoriju Srbije* na engleski. Endrju Arčibald Pejtn izdao je 1845. knjigu *Servia, the Youngest Member of the European Family*. Godine 1862. štampano je djelo V. Dentona *Servia and the Servians*. Prevod Rankeove *Istorije Srbije*, Pejtnova i Dentonova knjiga bili su povod nizu napisa koji su se pojavili o srpskim narodnim pjesmama.

U Londonu 1861. izlazi zbirka srpskih narodnih pjesama — *Serbski Pesme or National Songs of Servia by Owen Meredith*. Autor je u stvari lord Liton. Izvor ovoj zbirci S. nalazi u Dozonovoj zbirci naših narodnih pjesama, a zatim opširno komentariše i Strengfordov prikaz ove knjige. Dalje navodi časopise koji su kasnije, makar i usput, govorili o srpskim narodnim pjesmama. Kejt F. Kreker hvali naše narodne pjesme u *The University Magazine* 1879. godine. Ona je prevela 14 pjesama iz Talvjine zbirke. U članku *Marco Kraljevitich: the mythic hero of Servia* (*Macmillan's Magazine*, 1877) navodi se oko 270 stihova. Znatno broj pjesama bosanskih muhamedanaca objavljen je 1890. u engleskom izdanju knjige *An official tour through Bosnia and Herzegovina* J. Ažbota, a 1881. u Londonu je izašla zbirka junačkih pjesama pod naslovom *Kossovo*, u prevodu Elodije L. Mijatović. Mijatovićeva se oslanja na djelo A. Pavića (Zagreb, 1877) i njen prevod ima 14 pjesama.

Za vrijeme prvog svjetskog rata poraslo je interesovanje za Srbiju i njeno narodno pjesništvo. U Londonu je 1916. godine, u prevodu R. V. Seton-Vatsona, izašla zbirka *Serbian Ballads* (četiri junačke i tri ženske pjesme). U Bostonu 1913. godine štampana je obimna zbirka naših narodnih pjesama *The Heroic Ballads of Servia*, u prevodu Noisa i Bejkna, a 1921. godine u Kembridžu zbirka *The Ballads of Marko Kraljević*, u prevodu D. H. Loua. S. opširno komentariše prevode pomenutih zbirki. Lou je pjesme preveo u prozi (31 pjesma o Marku Kraljeviću). Kao ilustraciju Nois-Bejknova prevoda, S. navodi odlomak iz pjesme *Zidanje Skadra*. Ova zbirka sadrži i jedanaest pjesama o Kosovu, dvanaest o Marku Kraljeviću, šest pod naslovom *Ballads of Servia under Turkishru-*

le, jednu pjesmu o ratu Crnogoraca sa Mahmud-pašom, šest balada, među kojima i *The Wife of Hasan Aga (Hasanaginica)*.

568. Š[ENOA], A[UGUST]. *Poezie světová, V. Zpěvy lidu srbského. 1. Preložil dr S. Kapper. V Praze, 1873. Vienac, 1873, V, 330—332.*

Prikaz pete sveske zbirke *Svjetska poezija*, u kojoj se, u Kaperovom prevodu, nalaze i naše narodne pjesme, uglavnom iz Vukovih zbirki. Kaper ih je podijelio na šest grupa: Mladost i ljubav; Pjesme u kolu; Pjesme žetelačke; Pjesme svadbene; Obitelj; Pjesme šaljive. Š. smatra da Kaper nije tačno preveo mnoga mjesta iz pjesama.

10. KOMPARATIVISTIČKI RADOVI

569. О[СТОЈИЋ], ТИХ[ОМИР]. *Зенон Кузеля: Славянські балади на тему: хлопець перебирається в жиночу одиш або каже себе занести в мішку до комнати дівчини, щоб її звести. Летопис Матице српске, 1906, LXXIX, 238, стр. 118—119.*

Motiv preoblačenja mladića u djevojačko ruho čest je u našim pjesmama. Susrećemo ga i u pjesmi *Ajka i Mujo Sarajlija* iz Vukovih *Srpskih narodnih pjesama iz Hercegovine* (1866). Isti motiv obrađuje i jedna slovačka balada o kralju Matiji (Matijašu), a Kuzelja ovaj motiv nalazi u Vukovoj pjesmi I, 736, u jednoj pjesmi iz zbirke Stjepana Mažuranića (*Hrvatske narodne pjesme sakupljene stranom po Primorju a stranom po granici*, Senj, 1876), u zbirci *Hrvatskih narodnih pjesama što se pjevaju po Istri i Kvarnerskih otocih* (Trst, 1879) i u pjesmi *Mudra osveta* iz pete Vukove knjige.

STRANA NARODNA KNJIŽEVNOST

570. АНОНИМ. *Извѣстїе о словачкиихъ народнымъ песмама, сравненїе овы са србскимъ национальнымъ песмама, и неколико други примѣчанїя. Новый Сербскій Лѣтопись*, 1838, XII, 43, стр. 1—26.

Prikaz zbirke Jana Kolara *Narodnjé zpjevanky*, I i II dio, Budim, 1834. i 1835. U zbirci su sakupljene narodne pjesme Slovaka u Ugarskoj. Zbirka ima oko 2500 pjesama, podijeljenih »u 21 klasu« i niz odgovarajućih podgrupa. Autor ukazuje i na sličnosti između slovačkih i naših narodnih pjesama, ilustrujući stihovima neke od svojih navoda, a zatim govori o metrici ovih pjesama, poredeći ih sa metrikom pjesama iz Vukove zbirke.

Kolar je u svojoj zbirci dao »vrlo važna« mitološka, istorijska, etnografska, filološka i estetska tumačenja, kao i osvrt na metriku pjesama ove zbirke.

571. АНОНИМ. *J. Polivka: Pohadkoslovne studie. Летопис Матице српске*, 1905, LXXVIII, 229, стр. 110.

Bilješka o raspravi koja je štampana kao zasebna cjelina, a uzeta je iz desete knjige *Národopisneho sborníka československeho*. »Pisac je pristalica migracione teorije«. Prema gradivu bajki i skaski, razlikuje tri ograničena prostora: zapadno-srednjoevropski, istočnjoevropski i jugoistočnjoevropski. On dalje raspravlja o motivu nevesele princeze, koju za ženu dobija onaj ko je nasmije, motiv o »junačkom šarcu«, o bajkama koje govore o »noćnom i tajanstvenom lutanju princeza« i o legendarnom gradivu (o đavolu, o svecu osvetnika i pravednoj smrti). Na kraju knjige je spisak motiva i gradiva o kom se govori u knjizi, spisak bajki po zbirkama i »opsežna literatura predmeta«.

572. АНОНИМ. *Преведена Стіхотворенія. Сербскій Лѣтопись*, 1842, XVI, 59, стр. 65—85.

Prevod 13 lirskih slovačkih narodnih pjesama, uz komentar o potrebi prevođenja i načinu prevoda objavljenih pjesama.

573. АНОНИМ. *Дѣло Сїѣгфрїйда Канпера подъ именомъ: Гласови пѣсама Славена. Сербскій Лѣтопись*, 1843, XVII, 63, стр. 136.

Kaperovo djelo sadrži: pjesme iz Češke (22), pjesme iz Moravske (16), svatovske pjesme (11), pjesme iz Ilirije (4), pjesme iz Slovačke (23), pjesme o vojni (12), te još devet pjesama koje nisu grupisane i dvije ciganske skaske.

574. БАЈРАКТАРЕВИЋ, ФЕХИМ. *Tadeusz Kowalski: Osmanischtürkische Volkslieder aus Mazedonien. Гласник Скопског научног друштва*, 1927, III, 319—320.

Kowalski je u svom radu, objavljenoim u *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* (1926, XXXIII, 166—231), štampao šezdeset tri narodne pjesme i jednu pripovijetku, koje je za vrijeme svjetskog rata zabilježio od jednog turskog vojnika rodom iz Makedonije. Pjesme

su uglavnom ljubavne, vojničke, bekrijske i vjerske, a ima i jedna hajdučka balada.

B. ističe značaj ove zbirke za nas, jer pojedine pjesme (ili bar izvjesna mjesta) pružaju interesantne analogije sa našim pjesmama i predstavljaju prilog materijalu za rješene pitanja o uzajamnim uticajima.

575. BOSKOVIĆ-STULLI, M[AJA]. *Kurt Ranke, Schleswig-Holsteinische Volksmärchen, Bd. I, Bd. II, Kiel, 1955—1958*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1960—1961, NS, XV—XVI, etnologija, 331.

Prikaz knjiga koje predstavljaju početak kolekcije radova iz tipologije njemačkih narodnih pripovijedaka. Tekstovi iz rukopisnih zbirki su razvrstani prema sistemu Arne-Tompsona, uz konkretizacije i dopune. Rukopisni tekstovi objavljuju se doslovno, štampani se navode skraćeni, uz bibliografske i druge važnije podatke: o kazivanju iste priče od strane više generacija u jednoj porodici, o istovremenom kazivanju iste priče na više načina u krugu jedne porodice, o evoluciji pojedine priče u predaji jednog kazivača kroz nekoliko godina, o dvojezičnim kazivačima graničnog područja i o putovanju pripovijedaka preko jezičnih i državnih granica; o lokalnim redakcijama, o uticaju štampanih zbirki na kazivače itd.

576. BOSKOVIĆ, STULLI, M[AJA]. *Wunderbaum und goldener Vogel. Slowenische Volksmärchen. Aus dem Slowenischen übersetzt und herausgegeben von Dr. Else Byhan, 1958*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1960—1961, NS, XV—XVI, etnologija, 332.

Prikaz zbirke koja sadrži 21 slovensku narodnu priču. Priče su uzete iz zbirke A. Bolhara: *Slovenske narodne pravljice*, Ljubljana, 1955. Autor konstatuje da je opseg smanjen, a raspored izmijenjen, kao i da je njemački prevod korektan. Zbirka je popraćena predgovorom s obavještenjima o kulturno-političkim i etnografskim prilikama u Sloveniji. Tipovi pripovijedaka razvrstani su u zbirci prema principu Arne-Tompsona. Napomene na kraju zbirke sadrže podatke o izvorima tekstova, uz nekoliko odgovarajućih varijanata.

577. ЧАЈКАНОВИЋ, ВЕСЕЛИН. *О Зенобијевој збирци пословица и њеним изворима. Студија из области античког фолклора*. Споменик Српске краљевске академије, 1914, књ. LII, 1—50.

Студија је подијелјена на три главе: О атонској рецензији Зенобијевих пословица; Старији паремјографи, Лукил, Дидим и Зенобије. Ч. потврђује старије мишљење (Крузијус) по којем се у три књиге атонске рецензије Зенобијевих пословица налазе заправо ексерпти из Зенобија, а кад је ријеч о начину скраћивања, не слаже се са Крузијусом и мисли да је скраћен само број пословица, а не и њихова садржина. Своје мишљење широко и документовано образлаже.

Познато је да је Зенобије своју збирку саставио од тринаест Дидимових и три Лукилове књиге; отворено је, међутим, питање како је он од њих компоновао своју књигу. Ч. полемише са ауторима неколико

hipoteza. Opširno govori o Lukilovim i Didimovim izvorima i na toj osnovi dolazi do zaključka: »U prvoj knjizi nalaze se ekscerpti iz zbirke Aristida i Klearha, za koje smo pokazali da ih je upotrebio Lukil; u drugoj i trećoj nalaze se Demon, Aristofan, Hrizip i Klearh, za koje znamo da su bili Didimovi izvori. Demon, koga je Didim dobro poznao, ne javlja se u prvoj knjizi nikada; u prvoj knjizi ne nalazimo nikada Didimova objašnjenja, koja su nam poznata iz Atikista i Fotija; nema nikad ni direktnih Didimovih fragmenata; Lukilovi se pak fragmenti nalaze uvek u prvoj knjizi, a u drugoj i trećoj nikada. Didim nema nikakve veze sa prvom knjigom, a Lukil sa drugom i trećom. Sve što je karakteristično za Lukila, upućuje nas samo na prvu knjigu — prema tome Lukil je redaktor prve knjige; drugu i treću knjigu redigovao je Didim«.

578. DUJMUŠIĆ, JOZO. *Dr Otto Böckel: Psychologie der Volksdichtung. Leipzig, 1906. Nastavni vjesnik, 1908, XVI, 440—442.*

Prikaz Bekelove knjige, u kojoj su (u 22 poglavlja) razmatranja o narodnoj psihologiji zasnovana na poeziji »svih naroda i svih vremena«. D. daje i neke svoje primjedbe.

579. ЕЛЕЗОВИЋ, ГЛИША. *Исламске приче о арапском пореклу: Арнаута, Лаза, Абаз и Черкеза. Гласник Скопског научног друштва, 1935, XV, 255—264.*

Suprotno tvrđenju Atanasija Uroševića u bilješci *Jedna tradicija o poreklu Arbanasa (Glasnik Skopskog naučnog društva, V knj., 311—312)* da je priča o arapskom porijeklu Arbanasa nastala u vezi sa prenošenjem kulta svetog Srda i Vakha iz Sirije u skadarski kraj — Elezović dokazuje da su tu priču donijeli učenici muslimani i islamske knjige u naše krajeve. Kao potvrdu tog navoda Elezović donosi prevedena mjesta iz *Putopisa* Evlije Čelebije u kojima se govori o arapskom porijeklu Arnauta, Laza, Abaza i Čerkeza.

580. FILIPOVIĆ-FABIJANIĆ, R[ADMILA]. *Linda Degh, Some questions of the social function of storytelling. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1958, NS, XIII, etnologija, 228—229.*

Prikaz rada štampanog u *Acta ethnographica*, VI/1—2 (Budapest, 1957). O postanku, formi i stilu narodne pripovijetke. Analiza društvene uloge pripovijetke, uz pregled istorijskog razvoja društva. Njena dalja sudbina; načini pripovijedanja.

581. GEITLER, L[EOPOLD]. *O pjesničkim tradicijah tračko-macedonskih plemena Mrvaka i Pomaka. Vienac, 1878, X, 121—131; 139—140; 151—154; 169—170.*

O ocjenama zbirke *Veda Slovena* Stjepana Verkovića; o izvještaju Ogista Dozona i o brošuri prof. Hodzka (*Études Bulgares, Paris, 1875*).

G. izlaže sadržaj Verkovićeve zbirke, polemizuje sa Jirečekom, jer smatra da ove pjesme nisu falsifikat. G. dijeli pjesme iz Verkovićeve zbirke na starije i mlađe, epske i lirske, izlaže najopštije osobine ovih

grupa, bilježi imena mitoloških i istorijskih ličnosti u njima. Bavi se i jezikom ovih pjesama. Opisuje kako je Verković sakupljao ove pjesme i kategorički tvrdi da on nije falsifikator, a zatim daje svoju podjelu Verkovićevih pjesama na sedam grupa.

582. ХАЦИЊ, ЈОБАН. [У Штутгарту изишло е дело: *Stimmen des Russischen Volkes in Liedern. Gesammelt und übersetzt von P. von Goetze. 1828*]. Сербскиѣ Лѣтописъ, 1830, VI, 21, стр. 126—128.

Н. хвали превод и daje pregled sadržaja ovog djela: pregled ruskog narodnog pjesništva, njegove karakteristike, postanak narodnih pjesama, muzika i igra kod Rusa i metrika ruskih narodnih pjesama. Na kraju je spisak zbirki ruskih pjesama, pripovijedaka i gatki. Prvu zbirku ruskih narodnih pjesama izdao je Mihail Culkov (1770—1774) u četiri sveske.

583. HIRC, MIROSLAV. *Dvije, tri o bugarskoj narodnoj poeziji*. Vienac, 1899, XXXI, 824—826; 835—838.

Podjela bugarskih narodnih pjesama prema sadržaju; poseban osvrt na mitske pjesme. Н. каже да су у митским pjesmama старија словенска боџанства замијенјена хришћанским, а да су се успомене на неке најстарије светковине сачувале у коледама, у празницима Survaki i Gergevden, који су некад били празници намијенјени сунцу.

584. ХОДИНКА, АНТУН. *Сборник за народни умотворения и книжнина. Издава Министерството на народното просвещение. Софија, 1889, Книга I. Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, 1890, II, 233—235.*

Prikaz Zbornika, uz posebno zadržavanje na člancima Šišmanova *Značenje i zadatak naše etnografije* i Dragomanova *Žrtvovanje rođene djece u slavenskim pričama*.

U III odjeljku su narodne umotvorine u stihovima i u prozi. Stihovi su podijeljeni u pet poglavlja: 1. vjerske pjesme; 2. i 3. porodični događaji, svatovske pjesme itd.; 4. pjesme ratara, pastira i kosača; 5. istorijske pjesme. Od istorijskih pjesama navedene su: *Grčka kraljica, Kraljević Marko i orlići, Kraljević Marko, Ive i Dukadinići, Kraljević Marko, Miloš i vila bjelogorka, Đuro Timišarin, Kraljević Marko, Djeca Golemaša i Arapin, Kraljević Marko i djevojka od Arvata, Vojvoda Jankul i Magda Albaneska*.

585. ЈАНКОВИЋ, ЉУБИЦА. *Из словеначке књижевности*. Гласник Професорског друштва, 1922, II 49—64.

Dajući pregled slovenačke književnosti i njenih veza sa književnošću Srba i Hrvata, Ј. каже да се код Slovenaca, sem o lokalnim junacima, пјева и о Марку Кралјевићу и Иви Сенјанину и да slovenačke novine, као Блајвајсове, затим *Glasnik slovenskega slovstva* и *Kranjska Čbelica*, почетком XIX vijeka donose srpske narodne pjesme. Prvi превод *Hasanaginice*, која је на slovenački преводена пет пута, изишао је у *Kranj-*

skoj Čbelici, a najveći broj pjesama preveo je F. Cegnar. J. smatra da je preko Levstika izvršen najjači uticaj srpskohrvatske narodne poezije na slovenačku. On je prevodio i narodne pripovijetke iz Vukove zbirke, a Aškerc je za svoja djela uzimao motive iz srpskohrvatske narodne epike.

586. КОСТИЋ, ЛАЗА. *Живи палимтсести*. Летопис Матице српске, 1882, LV, 129, стр. 89—106.

Sava Petrović je preveo na naš jezik K. članak o Verkovićevoj zbirci bugarskih pjesama — *Veda Slovena*, koji je prethodno objavljen u njemačkom književnom listu *Ausland* (1879, br. 27. i 28). Zbirka je izazvala polemiku među slavistima. J. Jireček (*Izveštaj kr. češkog učenog društva*, 1874) smatra da je ova zbirka mistifikacija, a V. Miler (*Vjestnik Evrope*, 1877) pokušava »da tu stvar razjasni upoređenjem, koje mu je ispalo za rukom«. Leopold Gajtler je objavio studiju o ovom problemu pod nazivom *Poeticke tradicije Thrakā i Bulharā* (Praze, 1878). K. interpretira sadržinu Gajtlerove studije, dajući i vlastita mišljenja.

Gajtler je 1875. godine putovao po »zapadnoj Mačedoniji«. Od tada on sumnja da je Verkovićeve knjige podozriva književna pojava. Kada je 1878. dobio rukopis Verkovićeve zbirke narodnih pjesama mitološkog sadržaja, otkrio je da, osim jezika i metra, u cijeloj slovenskoj poeziji nema ničega što bi se moglo porediti s ovim pjesmama. U pjesmama Verkovićeve zbirke mogu se naći potpune, u poetskom smislu zaokružene himne raznim bogovima, koje se mogu porediti sa pjesmama *Vede*. Pred pitanjem da li su ove pjesme vješta mistifikacija ili novi kulturno-istorijski predmet, Gajtler se odlučuje za ovo drugo, pa ove pjesme razmatra sa istorijskog, etnografskog, mitološkog, geografskog i filološkog gledišta. K. smatra da u Gajtlerovoj studiji nema razmatranja o poetskoj i estetskoj vrijednosti ovih pjesama. Zbirka sadrži pjesme muslimanskih Pomaka i hrišćanskih Mrvaka iz rodopske pokrajine. Pjesme su ispjevane na narječjima tih plemena.

K. zatim interpretira Gajtlerovo tumačenje pjesme *Zenidba kralja od Brahile sa momom Duridom ćerkom kralja judinskoga*, u kojoj se pjeva o čuvenom pjevaču Orfenu, koji je Milera podsjećao na Vejne-mejna iz *Kalevale*, a Gajtlera na grčkog mitskog pjevača Orfeja, a po nekim osobinama i na Zevsovog glasnika Hermesa. Popularne priče o Aleksandru, kojih ima i kod Bugara i kod Srba, nisu postale od poznatog grčkog romana, nego je taj roman sklopljen od narodnih tradicija. Od istorijskih ličnosti u tim pjesmama se spominje i Trajan, pa je iz južnoslovenskih predanja prešao štaviše i u ruski narodni ep *Slovo o polku Igorovom*. Za razliku od Gajtlera, koji misli da snaga rodopskih pjesnika leži u njihovim himnama bogovima, Kostić se ograničava samo na jedan primjer — na himnu bogu Sivi. Na kraju, on se zadržava na pjesmi o junaku Kurbatici.

587. KUMER, ZMAGA. *Ehe sie verklingen... Alte deutsche Volksweisen vom Böhmerwald bis zur Wolga. Gesammelt, herausgegeben und eingeleitet von Johannes Künzig. Freiburg 1958*. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1960—1961, NS, XV—XVI, etnologija, 332—333.

Prikaz Kincigove zbirke narodnih pjesama na gramofonskim pločama. Tu su ljubavne i porodične pjesme, duhovne, balade, te šaljive i plesne pjesme. U zibrci se nalaze i primjerci iz nekadašnjih njemačkih oaza u Evropi i Rusiji, gdje se tradicija bolje očuvala nego u zemlji matici.

588. МАГАРАШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ. [У II части Трудовъ высочайше утвержденного Общества любителей Росс. Словесности у Санкт-петербургу стое печатаны опыти превода народны Руски пѣсали на нѣмачкій отъ П. П. отъ Геце]. Србска Аѣтопись, 1826, II, 5, стр. 170—171.

Bilješka o Geceovom prevodu ruskih narodnih pjesama pod naslovom *Stimmen des russischen Volks*. Autor podsjeća na mišljenje učenih Nijemaca o našim narodnim pjesmama. Donesen je izvod (na njemačkom) iz Grimove posvete knezu Milošu Obrenoviću.

589. МАТИЋ, СВЕТОЗАР. Слово о полку Игореву. Јуначки спев XII века. Са староруског превео М. Панић-Суреп, Београд, 1957. Летопис Матице српске, 1959, CXXVIII, 383, стр. 196—198.

Panićev prevod je šesti prevod *Slova*... na našem jeziku. Među ranijim prevodiocima su Njegoš (4 fragmenta) i Jovan Hadžić. *Slovo* je prvi put izdano 1880, ali zbog niskog nivoa filološke nauke tada nisu razjašnjeni mnogi problemi koje *Slovo* postavlja. Ispušteno je za Južne Slovene jedno značajno pitanje — upućivanje na studiju Vsevoloda Milera (s kojim se djelimično složio i Veselovski), u kojoj se postavlja mogućnost vizantijskog uticaja (preko bugarske književnosti) na *Slovo*. Ovo djelo je »po vremenu postanka blisko ne samo pesmi o Rolandu i skandinavskim sagama..., nego je blisko i epskim pričanjima našeg popa Dukljanina, koja po mišljenju naših najznatnijih naučnika, i uz njih Jirečeka, predstavljaju feudalnu zabavu sličnu pomenutim delima«.

Matić se posebno osvrće na Panićev prevod, na stih i jezik.

590. PALAVESTRA VL[AJKO]. Typen türkischer Volksmärchen, von Wolfram Eberhardt und Pertev Naili Boratov, Wiesbaden 1953. Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1958, NS, XIII, etnologija, 230.

Prikaz djela koje predstavlja pregled preko tri stotine tipova turskih bajki i svih varijanata pojedinih tipova. U uvodu su zapažanja o materijalu, metodici, tipologiji, kao i napomena o formi, jeziku i stilu turskih bajki, o njihovim temama itd.

P. ističe da je značaj ovog rada za nas u tome što pruža mogućnost za lakše upoređivanje srpskohrvatskih, a naročito bosanskohercegovačkih narodnih pripovijedaka sa turskim.

591. ПАВЛОВИЋ, СТЕВАН. Преглед повеснице словенских књижевности. Летопис Матице српске, 1888, LXI, 155, стр. 132; 156, стр. 140—153; 1889, LXII, 160, стр. 122—150; 1890, LXIII, 163, стр. 141—157; 1891, LXIV, 167, стр. 138—156; 1892, LXV, 169, стр. 130—155.

Pregled slovenskih književnosti dat je u poglavljima: Književnost u Rusa; Književnost u Bugara; Književnost u Slovenaca; Književnost u Poljaka. U svakom poglavlju ima i odjeljak o narodnoj književnosti.

Rusko narodno pjesništvo počinje još u mitsko doba, a od najstarijih pjesama sačuvali su se samo odlomci u kojima se svetkuje priroda i slave se junaci. U tim odlomcima sačuvane su zagonetke, poslovice, zakletve i proricanja. Od lirskih pjesama najznačajnije su obredne. Starije rusko pjesništvo se može podijeliti na: narodne pjesme koje pjevaju o neznabožackim i hrišćanskim običajima i o porodičnom životu; gatke sa ostacima iz životinjskog epa; biline; povjesničke pjesme; duhovne pjesme i legende; poslovice, zagonetke i proricanja. Stariji junaci ruske epike su Svjatogor, Buslajevič i Seljaninovič, a mlađi Dobrinja Nikitič, Aleša Popovič, Curila Plenkovič i Ilja Muromec. Mlađi junaci se okupljaju oko kneza Vladimira. P. govori o sadržaju bilina, a za *Slovo o polku Igorovu* misli da pripada pisanoj književnosti. Epika prestaje u vrijeme Petra Velikog.

Bugarska narodna poezija je slična srpskoj i dijeli se na muške i ženske pjesme, samo što kod Bugara i žene pjevaju junačke (muške) pjesme. Bezsonov je srpske narodne pjesme — prema bugarskim — podijelio na tri doba: doba samostalne srpske države do kosovskog boja; doba poslije kosovskog boja do turskog ropstva; doba turskog ropstva i hajdukovanja. Poznatiji junaci bugarskih pjesama su kralj Šišman, Stepan, Amont, Jurij, Stojan, Dojčin, Jankula (Janko Sibirjanin), Sekula, Bogdan, Marko Kraljevič i hajduk Stojan. Pavlovič je zatim nabrojao zbirke bugarskih narodnih pjesama.

Slovenci nemaju mnogo epskih pjesama, a epika je najživlja kod Kranjaca. I njihove pjesme znaju za Marka Kraljeviča i Matiju Korvina. P. navodi imena nekoliko skupljača slovenačkih narodnih pjesama, među kojima Vodnika i Vraza.

Za razliku od ostalih slovenskih naroda, Poljaci nemaju narodne poezije, što P. tumači jakim uticajem katoličke crkve, koja je progovnila sve što je narodno.

592. PERKOVAC, IVAN. *Ob Omirovih pjesnih*. Vienac, 1871, III, 674—676.

Teorije o nastanku *Ilijade* i *Odiseje*. Perkovac se slaže sa Volfovom teorijom, prema kojoj su razni pjesnici ispjevali pojedine spjevove, a Omir je njihovo skupno ime.

593. SCHEIDELA, HINKO. *Dähnhardt Oskar, Natursagen. Eine Sammlung naturdeutender Sagen, Märchen, Fabeln und Legenden. Leipzig und Berlin, 1909*. Nastavni vjesnik, 1911, XIX, 286—290.

Prikaz zbirke priča, gatki i legendi iz cijelog svijeta koje obrađuju tematiku iz *Novog zavjeta*. Prikazivač donosi nekoliko primjera za ilustraciju svojih navoda.

594. СТАНОЈЕВИЋ, СТ[АНОЈЕ]. *Сборник за народни умотворенија, наука и књижевнина*. Босанска вила, 1893, VIII, 44—45.

Prikaz sedme knjige *Zbornika*, sa posebnim osvrtom na rasprave čiji su autori Conev (o postanku trojanske priče), Dragomanov (o pravdi božjoj) i Ilijev (o biljnom carstvu u narodnim umotvorinama).

U *Zborniku* su zabilježene i tri varijante naših narodnih pjesama: *Marko Kraljević ukida svadbarinu*, *Marko Kraljević i Filip Madžarin* i *ženidba Dušanova*.

595. СТЕФАНОВИЋ, СВЕТИСЛАВ. *О финском народном епосу „Калевала“*. Летопис Матице српске, 1936, LIX, 345, стр. 324—330.

О *Kalevali* povodom stogodišnjice prvog izdanja i o njenom prvom prevodu na naš jezik, koji je štampao Ivan Šajković. S. izlaže sadržaj svake rune — pjevanja *Kalevale* i poredi natpjevanje Vejnomejnena i Jukahajnena sa natpjevanjem Miloša i vile i Miloša i kneza Lazara. I ubistvo Miloševo na Kosovu (tek kada ga rastave sa konjem) podsjeća na Jukahajnenovo ubistvo Vejnomejnegov magičnog konja.

596. СТЕФАНОВИЋ, СВЕТИСЛАВ]. W. P. Kerr. *On the History of the Ballads 1100—1500. (О историји балада, 1100—1500 год.) Издање Енглеске академије. Читано у Академији 15. XII 1902. год.* Летопис Матице српске, 1911, LXXXIV, 276, стр. 66—73.

S. iznosi sadržinu Kerova djela i najvažnije zaključke koji bi mogli poslužiti i prilikom ispitivanja naše narodne poezije, čija je balada »poslednji u istoriji i najviši po razvitku oblik«. Razmatraju se tri osnovna elementa od kojih su sačinjene balade: istorijski, folkloristički i element nat pozajmice.

597. СУБОТИЋ, ЈОВАН. [Болгарске народне пјесне и пословице]. Србски лѣтописъ, 1842, XVI, 59, стр. 152.

Prikaz zbirke I. A. Bogoeva, koja ima 25 narodnih pjesama, većinom junačkih, i oko 150 poslovice. Neke od pjesama ove zbirke »imaju predmet sa našim isti«.

598. ŠAMŠALOVIĆ, GUSTAV. *Zakoni narodnog pjesništva*. Nastavni vjesnik, 1918, XXVII, 290—293.

Š. iznosi zakonitosti narodne poezije do kojih je došao danski naučnik Aksel Olrik u nizu svojih rasprava: 1. zakonitost govori o tome kako narodna priča vodi radnju i kako teče raspoloženje čitača ili slušača; 2. govori o ponavljanju kao jednom od opštih mjesta narodne poezije; 3. zakonitost se sastoji u tome da najviše dva lica zajedno nastupaju, a ako postoji treće, ono je samo posmatrač; 4. zakonitost odnosi se na suprotnosti: star — mlad, gorostas — patuljak; 5. zakonitost kaže da najviđenije lice dolazi na prvo mjesto u kazivanju, a na posljednje dolazi ono koje igra odlučujuću ulogu; 6. zakonitost kaže da narodna pjesma prati uvijek samo jednu radnju; 7. zakonitost: vrhunac narodne pjesme je u situaciji koja je vrlo plastično izražena; 8. govori o tome da je jedinstvo radnje bitno za narodnu pjesmu; 9. predstavlja tvrdnju da jedan od najbitnijih zakona narodne pjesme jeste koncentracija oko jednog glavnog lica.

Pod naslovom Paralele, Š. govori o mogućnostima nekih naših i njemačkih riječi za građenje pjesničke figure metonimije.

599. ШАУЛИЋ, АНИЦА. *Пословици русского народа, Сборник В. Даля. Москва, 1957; В. П. Аникин, Русские народные пословицы, поговорки, загадки и детский фольклор. Москва, 1957. Јужнословенски филолог, 1957—1958, XXII, 303—313.*

Prikaz oba zbornika, uz kritičke napomene o njima. Oba autora razvrstala su poslovice prema predmetima. Dalj je miješao izreke i poslovice s običajima i vjerovanjima, idiomima i figurativnim narodnim govorom, zagonetkama, pitalicama itd. Dobro je uradio što je svu zbirku skupio na terenu i tom prilikom upotrijebio objektivan folkloristički metod, što je i teorijski obradio poslovice i ostale umotvorine u knjizi.

Anjikin je ispitivao problem postanka i historijski razvoj onih vrsta narodne književnosti koje se nalaze u njegovoj knjizi, životne uslove pod kojima nastaju i estetska sredstva kojima su izražene. Anjikinova zbirka je sastavljena od građe iz poznatih zbirki, ali je u njoj izbor zagonetaka vješto učinjen. Vrijednosti zbirke doprinosi i to što je u nju unesen dječji folklor.

600. ŠREPEL, MILIVOJ. *O najstarijoj lirskoj i epskoj poeziji latinskoj s komparativnog gledišta. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1891, CIII, 184—222.*

Š. kaže da su najstariji oblici latinske lirske narodne poezije: himne koje su pjevali Saliji, pjesme iz zbornika molitava i pjesama (»indigita-menta«), ljubavne, uspavanke, rugalice, tužbalice i nadgrobni natpisi. Najstariji oblici epske poezije su priča i ep. Epska poezija je rano prestala da se razvija. Uzroci su: pojava umjetničke poezije i uopšte kulturni napredak starog Rima. Sličan proces izumiranja narodne poezije može se pratiti mnogo kasnije i kod Slovena, posebno kod Srba i Hrvata.

Najstarija sačuvana himna potiče iz 219. godine, ali se teoretičari razilaze oko toga da li je bog Mars, koji se pominje u himni, bog rata ili bog polja. Š. smatra da je slovenska boginja Morana isto što i rimski bog Mars — božanstvo smrti, rata.

601. T[OMIC], P[ETAR]. *Bugarske narodne pjesme. Vienac, 1882, XIV, 239—240.*

Prikaz knjige *Tračko-makedonske narodne pjesme* ili *Veda Slovena*, svezak II, knj. II, S. Petersburg, 1881, Stefana J. Verkovića. Prva knjiga je izašla u Beogradu 1874. U ovoj drugoj knjizi nalaze se samo obredne pjesme u kojima ima staroslovenskih i vrlo starih riječi iz indoevropske zajednice. Sve pjesme potiču od Pomaka ili »muslimanskih Bugara«, a sabrane su po Makedoniji i Trakiji.

602. ВРХ[ОВАЦ], Р[АДИВОЈЕ]. *Българска литература. Летопис Матице српске, 1901, LXXIV, 206, стр. 100—105.*

Prikaz knjige A. Teodorova i osvrt na njegovo pisanje o narodnoj književnosti: tumači se priroda i karakter usmene književnosti, zabilje-

žene su i zbirke narodnih umotvorina, raspravlja se o starosti i evoluciji narodnih pjesama. U centru bugarskog pjesništva je Marko Kraljević, a lica bugarskog eposa su i Grujica, Tatomirče, Stari Novak, Janko, Sekula, Dojčin od Soluna, Ljutica Bogdan, Relja, Momčilo vojvoda, Todor vezir, Legenski kralj. Hajduk Stojan je isključivo bugarski junak. Pisac razlikuje junačke i istorijske pjesme. Među junačkim su, kao posebna grupa, pjesme o hajducima. Zatim govori o pripovijetkama, basnama, vraćanju i slično.

INDEKS IMENA

- Abazi 579
 Adaluf, kralj 56
 Adamović Petar 5, 558
 Afanasjev A. N. (Александр Николаевич Афанасьев) 179
 Agarije 424
 Agarije Karul 428
 Agnis, bog 215
 Ahmet-beg 13
 Ajka 569
 Alaga 553
 Aleksandar Makedonski 352, 586
 Alija 215
 Alkesta 399
 Amont 591
 Amzabeg Arapin 183
 Ana 515
 Andonija 517
 Andrić Nikola 9, 91, 423, 463
 Andrijaš 106, 136, 380
 Andromaha 374
 Anica 226
 Anđa, Anđe 505, 534
 Anđelika 484
 Anđuša 491
 Angelov B. (Божан Ангелов) 355
 Anjilkin V. P. (Владимир Прокопьевич Аникин) 599
 Antonović V. B. (Владимир Бонифатьевич Антонович) 370
 Apendini Fr. (Francesco Maria Apendini) 99, 563
 Arabljani 508
 Arađani 188
 Arapi 437, 448
 Arapin 145, 148, 195, 350, 584
 Arapin crni 484
 Arapin troglav 18, 202
 Arbanasi 579
 Argirokastronski Filip 167
 Aristid 577
 Aristofan 577
 Arnauče 167
 Arnaudov M. (Михаил Арнаудов) 355
 Arnauti 187, 579
 Arndt E. (Ewald Arndt) 416
 Arne A. (Antti Aarne) 402, 404, 405, 406, 407, 575, 576
 Aršić Stipan 14
 Ašinbeg 354
 Aškerc Anton 585
 Atanacković Platon 81
 Atikist 577
 Atlagića Hajka 146
 Austrijanac 126
 Avram 201
 Avril A. (Adolphe d'Avril) 277
 Aznadžina ljuba 490
 Ažbot J. (Johann von Asbóth) 567
 Babić Dujas 79
 Babić Jovan 268
 Babler O. F. (Otto František Babler) 470
 Bačvanin 379
 Badalić Hugo 482
 Badem Alajbeg 506
 Bajagića Ajka 222
 Bajan Slu 353
 Bajić Svetozar 395, 422
 Bajraktarević Fehim 350, 574
 Bajza J. (József Bajza) 276
 Balinoj 370
 Balšići 169
 Ban Kulin 164
 Ban od Janoka 222
 Banašević Nikola 48, 336, 363, 375, 383
 Banić Filip 352
 Banović Mijat 14
 Banović Stipe 237
 Banović Stjepan 222
 Banović Strahinja 66, 99, 138, 240, 266
 Barić Henrik 424
 Barlezi (Barlesius) 74
 Barone C. (Cesare Barone, Baronius) 74
 Basarabi 372

- Bauring Dž. (John Bowring) 291, 305, 307, 313, 567
 Bedeković Josip 74
 Bedije Z. (Joseph Bédier) 383
 Bejkn L. (Leonard Bacon) 268, 567
 Bekel O. (Otto Böckel) 356, 578
 Beking G. (Gustav Wilhelm Becking) 317
 Bela 552
 Belović Jelica 399, 435
 Benfej T. (Theodor Benfey) 399, 400
 Berić Pavle 238, 239, 387
 Bern D. (Dietrich Bern) 56
 Berneker E. (Erich Bernecker) 27
 Bezsonov P. A. (Пётр Алексеевич Бессонов) 370, 591
 Bian E. (Else Byhan) 576
 Biher K. (Karl Bücher) 465
 Bile Janez 282
 Birger G. A. (Gottfried August Bürger) 423
 Bjelbog 533
 Blagajić Kamilo 394
 Blajvajs J. (Janez Bleiweis) 282, 585
 Bodenštet F. (Friedrich Martin von Bodenstedt) 368
 Bodin, car 234
 Bođanski O. M. (Осип Максимович Бодянский) 134, 239, 370
 Bogdan 591
 Bogdanović David 270, 271, 272, 398
 Bogdanović Simeon (pseud. Siniša) 232, 234
 Bogičević Jovan 84
 Bogišić Valtazar, Baltazar 27, 40, 60, 81, 156, 157, 158, 167, 168, 173, 179, 193, 194, 219, 243, 265, 299, 330, 358
 Bogoev, Bogorov I. (Иван Борогов, Борогов) 373, 597
 Bogosavljević Staka 162
 Bojičić Alija, Alil, Delalija 201, 222
 Bojić Lazar 441
 Bokačo Đ. (Giovanni Boccaccio) 360
 Bolani Dojčin, Dojčin od Soluna 51, 148, 591, 602
 Bolhar Alojzjij 576
 Boranić Dragutin 351
 Boratev Pertev Naili 408, 590
 Bosanac 71
 Bosanac Stjepan 106, 273, 274
 Bošković Stevan 452
 Bošković Stojan 275
 Bošković-Stulli Maja 575, 576
 Bošnjaci, Bošnjani 43, 173
 Brančić Blagoje 276
 Branković Đorđe 60, 195
 Branković Đurađ, Đurđe, Đurađ de-spot 170, 174, 175, 183, 188, 231
 Branković Vučić 505
 Branković Vuk 178, 190, 227, 330, 333
 Brankovići 6, 21
 Brant R. (Roman Brandt) 253
 Bratić Toma A. 495, 552
 Braun M. (Maximilian Braun) 147, 315
 Brđanin Đemo 134, 145, 167, 187
 Brešanin Đ. (Giammario Brešanin) 74
 Brier Mark v. Bruerević Marko
 Brion Frederika 339
 Broz Ivan 277, 352
 Bruerević Marko (Marc Bruère-Desrivaux) 349
 Brusoni Đ. (Girolamo Brusoni) 74
 Budimirović Solovej (Соловей Будимирович) 370
 Budimlija Jovo 154, 201, 380
 Budimski Bešlaga 466
 Budmani Petar 239, 243, 387
 Budovići 490
 Bugari 51, 179, 262, 332, 402, 422, 533, 586, 591, 601
 Bugarin 195
 Bugarkinja 552
 Buka Bećir 224
 Bulahovski L. A. (Леонид Арсеньевич Булаховский)
 Bulat Petar 467, 468
 Bulver-Liton E. (Edvard Robert Bulwer-Lyton, pseud. Owen Meredith) 567
 Bunićanin Mujo 68
 Bunjevci 475
 Burian Vaclav 278
 Buslajev F.I. (Фёдор Иванович Буслаев) 370
 Buslajević (Василий Буслаевич) 591
 Bušić Stjepan 156
 Buturović Đenana 107, 108, 109
 Camblak Grigorije 60
 Carić Antun Ilija 496, 497, 498, 499, 500, 501
 Cegnar Fran 281, 585
 Cerović Gavra M. 163
 Ciceron (Marcus Tullius Cicero) 413
 Cigale Matej 281
 Cigani 459
 Ciganin 459, 491
 Cincari 374
 Cimerman Robert 136
 Čišeovski St. (Stanislaw Ciszewski) 262
 Smiljana 505
 Conev B. (Борис Цонев) 594
 Crna kraljica 406
 Crnbog 533
 Crnčić Ivan 221
 Crnogorci 28, 33, 301, 427, 462, 567
 Crnojević Maksim 49, 201, 305, 306, 344, 362
 Crnojevići 5, 6
 Curic Mitoš 173

Cvetinovič N.A. (Н.А. Цветинович)
422

Čajkanović Veselin 73, 210, 442, 577
Čeh 412

Čelakovski F. (František Ladislav
Čelakovský) 136, 304, 338

Čelebija Evlija 579

Čengić Smail-aga 116, 121, 283

Čerkezi 579

Černihovski Š. (Snaul Tchernichow-
sky) 300

Česi 45, 422

Čiplić Miloje Ž. 39

Čubrilović Vaso 73

Čulkov M.D. (Михаил Дмитриевич
Чулков) 582

Čupa kapetan 100, 188

Čupić Todor 188

Čejvanaga 222

Čelo 365

Čimo 536

Čirić Ahmet-beg 13

Čorović Vladimir 46, 72, 73, 147, 164,
165, 239, 279, 399, 414, 416, 425, 469,
502

Coso 393

Čuković Vasilije 223

Čuprilić Vezir 301

Čurčić Vejsil 256, 257

Čurčija-Prodanović Nada 420

Čurčin Milan 60, 279, 280, 321, 327,
330

Čurković Marko 79

Dalmatinci 78

Đalj V.I. (Владимир Иванович
Даль) 599

Damjanova ljuba 491

Danica 505, 533

Daničić Đuro 110, 437, 443, 446, 447

Danijel 361

Danišov K. (Кирша Данилов) 370

Dante A. (Alighieri Dante) 356, 369

Darije 352

Davidović S.N. 455, 489

Dažbog, Dabog 528

Dean 14

Debelić Novak 99, 100

Decikljan 406

Deg L. (Linda Dégh) 580

Dejan 490

Dečić Stevo R. 504, 505, 552

Deli Tatomir 99

Deli Vide 491

Demon 577

Denhard O. (Oskar Dähnhard) 593

Densušijanu O. (Ovidiu Densusianu)
372

Denton W. 567

Depucija Ante 14

Despotović Jovo 52, 110

Didim 577

Dilber Anđa 553

Dimče Arnauče 167

Dimić I. 258

Dimitrijević Ivan R. 110

Dimitrijević Miša 452

Dimitrijević Radmilo D. 7

Dimitrović Špiro 75

Dimko 517

Dinger H. (Hermann Dünger) 341

Dino, knez 167

Dioklecijan, car 56, 215

Diomed 354

Dirof A. (Dyroff Adolph) 561

Divković Matija 434, 469

Divljan 400

Dizdarević Meho 68

Dmitrijević N. (Н. Дмитриев) 422

Dobrašinović Golub 49, 92

Dobrimana 490

Dobrosavljević Bogdan 211

Dobrovski J. (Josef Dobrovský) 347,
441

Domentijan 47, 53, 60, 254

Domić S. 559, 564

Domitrović M. 353

Don Kihot (Don Quijote) 332

Dora 14

Došenović Jovan 239

Dozon O. (Louis-Auguste-Henri Do-
zon) 275, 567, 581

Draganov P. (П. Драганов) 373

Dragičević Tomo 506

Dragomana 330

Dragomanov M.P. (Михаил Петро-
вич Драгоманов) 370

Dragosavljević Adam 111

Dragovolja Hrelja Stefan 47

Draguiki (pseud.) 389

Dragutin-beg 215

Drehsler B. (Branko Drechsler) v.
Vodnik Branko

Drinjanin, ban 490

Držić Đorđe 45

Držić Ivan 198

Držić Marin 45

Dubrovčanin 563

Dujmušić Jozo 166, 578

Duka 186

Dukađinići 584

Dukađin Leka 167

Dukađini 167

Dukičić Ivan 14

Dukljan, Dukljanin, car 219, 533

Dukljanin, pop 50, 53, 56, 60, 99, 589

Durida 586

Durutović Mejo 79

Dušan car, Silni, Stefan 54, 99, 100,
146, 177, 214, 215, 231, 234, 260, 303,
359, 594

Džemo buljubaša 302
 Džidović Dedo 183
 Džindić Meho 224
 Džonić Uroš 140, 189, 281, 282, 331, 560

Đakon Stevan 216
 Đerđelez Alija 521
 Đino 167
 Đorđević Đorđe S. 8, 85, 390
 Đorđević Jovan 283
 Đorđević Pera P. 191
 Đorđević Tihomir R. 73, 86, 392, 401, 402, 470, 507, 508, 509, 510, 543
 Đorđić Ignjat 446
 Đorđije 534
 Đulai P. (Pál Gyulai) 276
 Đurađ Smederevac 146, 201
 Đurić Miloš N. 112, 122, 131, 354, 376
 Đurić Vojislav 355, 558
 Đuro, čobanbaša 5
 Đurović Dimitrije P. 212, 462, 465

Eberhard V. (Wolfram Eberhardt) 408, 590
 Edip 215
 Edvard, kralj 106
 Ejtaun V.E. (William Edmondstone Aytoun) 296
 Eladije 424, 426, 428
 Elena 517
 Elezović Gliša 579
 Emge K. (Carl August Emge) 566
 Erastov P. (П. Эрастов) 343
 Erben K.J. (Karel Jagomír Erben) 136, 158, 533
 Ermanarik, kralj 56
 Eshil 367
 Euripid 367
 Ezop 427

Fancev Franjo 470
 Fata 532
 Fater J. (Johann Severin Vater) 84
 Faust 426
 Fedar 563
 Fekonja Andrija 132
 Ferić Đorđe, Đuro 274, 563
 Filip, general 228
 Filip Madžarin, Mažarin 167, 379, 594
 Filipescu T. (Theodor Filipescu) 471
 Filipović Milenko S. 224, 225, 511
 Filipović-Fabijanić Radmila 402, 404, 580
 Filomela 431
 Fišer A. (August Fischer) 350
 Fitger A. (Artur Fitger) 362
 Fogl J. (Johann Vogl) 84
 Forijel K. (Claude Fauriel) 383

Fortis Alberto 274, 284, 321, 330, 339, 345, 346, 349
 Fotije 577
 Franca Georgije 186
 Francuskinja 419
 Francuzi 261, 296
 Franičević Marin 239
 Frankl L.A. (Ludwig August Frankl) 84, 321
 Franko I. (Иван Яковлевич Франко) 342
 Frankopani, Ivan, Juraj, Nikola 181
 Fredegar (Fredegarius scholasticus) 56

Gabić Sime 35
 Gajtler L. (Leopold Geitler) 581, 586
 Galjkovski D. (H. Гальковский) 343
 Gančević Ante 561
 Gavaci M. (Gavazzi Milovan) 284, 356, 357, 453
 Gavran harambaša 66
 Gavrilović Andra 40, 41, 42, 43, 46, 55, 60, 87, 141, 150, 167, 168, 169, 170, 187, 383, 394, 426, 436, 464
 Gec K. (Leopold Karl Götz) 286, 561
 Gece P. (Peter Otto von Götze) 81, 84, 321, 345, 346, 528, 588
 Georgijević Krešimir 88, 89, 90, 293, 320, 323
 Georgijević Luka Milovanov 387
 Georgijević Svetozar 113, 454
 Gerhard 413
 Gerhard V. (Wilhelm Christoph Leonhard Gerhard) 81, 84, 308, 313, 318, 321, 345, 346
 Gerzečić Darinka 541
 Gete V. (Johann Wolfgang von Goethe) 53, 84, 101, 274, 280, 321, 327, 333, 334, 335, 339, 340, 345, 346, 421
 Gezeman G. (Gerhard Gesemann) 27, 53, 60, 72, 73, 126, 285, 314
 Gijom od Oranža (Guillaume d'Orange) 336, 375
 Giljferding A.F. (Александр Феодорович Гильфердинг) 159, 370, 446
 Gino 167
 Gino Latinin 167
 Glac J. (Jakob Glatz) 53
 Glauko 354
 Glogovac Gajo 114
 Glumac Osmanaga 201
 Glušac Vaso 73
 Gojko, vojvoda 169
 Gojkovica 374
 Golemaš 584
 Golemović Đura 100, 188
 Golotrb Ivo 201
 Grabovac Filip 47
 Grbljičić Dane 5
 Grci 383, 385, 402, 447, 448, 508
 Grčić Jovan 287, 288, 289, 395

Grčić Manojlo 99
 Grđić-Bjelokosić Luka 114, 213, 504,
 512, 513, 514
 Greber K. (Carl Gräber) 277, 344
 Gregora Nikifor, Grgur Nićifor
 (Gregoras Niképhoros) 47, 53, 56,
 60, 195
 Grgec Petar 9, 91, 115, 358
 Grim, braća (Jakob i Wilhelm
 Grimm) 51, 53, 84, 252, 274, 318,
 321, 327, 334, 338, 340, 345, 346, 381,
 387, 393, 399, 400, 417, 421, 588
 Grinšilds Dž.B. (John Boyd Green-
 shields) 296
 Grk 397
 Gromovnik Ilija 215
 Gromovnik Indra 215
 Grozdana 381
 Grubač Svetozar 516
 Gruborović Damjan 390
 Grujica 342, 602
 Grujica Novakov 110
 Grujić Nikanor 426
 Gržetić Gašpić Nikola 351
 Gudel Vladimir 116, 472
 Gundulić Ivan 45, 168
 Gunhilda, princeza 56

Hake B. (Balthasar Hacquet) 78
 Hadžić Antonije 117, 118, 131, 290,
 291, 292
 Hadžić Jovan 582, 589
 Hadžiomerspahić Esad 36
 Hadži-Ristić Kosta 455
 Hadži-Tašković Gligorije 562
 Hadži-Vasiljević Jovan 517
 Hajdar 442
 Hajduk Jeremija 154
 Hajduk Milutin 170
 Hajduk Veljko 483
 Hajne H. (Heinrich Heine) 470
 Hajnrih (Heinrich) 362
 Halanski M.G. (Михаил Георгиевич
 Халанский) 44, 60, 142, 167, 191,
 220, 230, 234, 364
 Halkokondil Laonik (Laonikos Hal-
 kokondylas) 186
 Hasanaga, Asanaga 330, 333, 567
 Hasanaginica, Asanaginica 136, 268,
 274, 279, 280, 284, 296, 300, 321, 330,
 333, 335, 339, 345, 346, 357, 382, 560,
 567, 585
 Hasištajnski J. (Jan Hasisteinski)
 412
 Haufen A. (Adolf Hauffen) 384
 Haždeu B.P. (Bogdan Petriceicu Ha-
 șdeu) 372
 Hebel J. (Johann Peter Hebel) 397
 Hektorović Petar 42, 45, 47, 299
 Heleni 354
 Herceg Stjepan 40, 168, 169
 Hercegovac 565
 Hercegovci 33

Herder J. (Johann Gottfried Her-
 der) 53, 299, 321, 333, 338, 345
 Hering G. (Georg Wilhelm Hein-
 rich Häring, pseud. Willibald
 Alexis) 382
 Herkul 54
 Herloszon K. (Karl Herlossohn) 360
 Herman K. (Constantin Hörmann)
 8, 18, 19, 147, 219, 226, 228, 242, 299,
 344, 358, 473
 Hermes 586
 Herodot 430
 Herolt J. (Johannes Herolt) 434
 Hirc M. (Miroslav Hirtz) 583
 Hodinka Antun 584
 Hodzko A. (Aleksander Chodźko)
 581
 Holeček J. (Josef Holeček) 303
 Holubek J. (Josef Holubek) 263
 Homer, Omir 356, 358, 367, 369, 374,
 385, 386, 431, 592
 Horoz Kardaš 165
 Horvatić Ivan 518, 519
 Horvatić Stjepan 412
 Hrelja krilati 215
 Hrelja od Pazara 107
 Hriščani, krščani, Cristen 352, 525
 Hrizip 577
 Hrnjica Mujaga 68
 Hrvčanin Ivan 136
 Hrvat 477
 Hrvati, Croaten 43, 132, 149, 153,
 173, 215, 219, 286, 332, 377, 415, 431,
 463, 516, 524, 544, 561, 586, 600
 Hukić 68
 Humljanin 195
 Hunjadi Jovan, Janko, Hunjadski
 Joan 174, 192

Ibrahim-čehaja 473
 Ibrovac Miodrag 268
 Ignjatović Jakov 134
 Igor 368, 586, 589
 Ilban 517
 Ilešić Fran 293
 Ilić Luka Oriovčanin 447, 533
 Ilić Vojislav 426
 Ilijć Dragutin J. 119
 Ilijev A. (Атанас Илиев) 594
 Ilijić Stjepan 564
 Ilimović Bajo 466
 Iliri 78
 Ilvan 517
 Indusi, Indi 383, 508
 Isus Hristos, Hrist, Jezus Kristuš
 219, 413, 490, 584
 Italijani, 402, 437
 Ivan 545, 551
 Ivan, knez 14
 Ivančević Petar St. 521
 Ivanišević Frano 433, 522
 Ivanišević Jovan Fil. 523
 Ivanišin Nikola 120

Ivanov Vojin 194
 Ivanova ljuba 521, 530
 Ive 584
 Ivić Aleksa 171, 294
 Ivo 475
 Ivo usarin 201
 Ivša 475
 Ivšić Stjepan 44, 409

 Jacimirski A.I. (Александр Иванович Яцимирский) 372
 Jagelović V. (Владислав Ягелович) 323
 Jagić Vatroslav 8, 10, 38, 43, 45, 47, 60, 80, 141, 191, 229, 231, 239, 248, 332, 364, 416, 470
 Jagoda 490, 555
 Jajica, vojvoda 227
 Jakinta 234
 Jakob 545
 Jakob Georg 165
 Jakob T. Talvj (Therese Albertine Luise von Jakob, pseud. Talvj) 84, 273, 274, 295, 297, 306, 308, 310, 318, 321, 345, 346, 421, 566, 567
 Jakobson Roman 60
 Jakša 215
 Jakšić Anđelija 268
 Jakšić Bogdan 215
 Jakšić Milutin 187
 Jakšić Mitar, Dmitar 201, 215
 Jakšić Nikola 349
 Jakšić Šćepan, Stjepan 201, 215
 Jakšić Todor 201, 215
 Jakšići 6, 14, 21, 151, 215, 342
 Jambrečak Dragutin 295
 Jana 484, 495, 516, 534
 Janežić Anton 282
 Janko, vojvoda 330
 Janković Ljubica 585
 Janković Mira 296
 Janković Nikolica 222, 367
 Janković Stojan 40, 79, 201, 204
 Jankul, vojvoda 584
 Janja 357, 490, 491, 505
 Janjići 111
 Janjočki ban 107
 Jaša 505
 Jela 495, 555
 Jelačковић Mujo 68
 Jelačić 14
 Jelena, kraljica 195
 Jelinić Nikola 13
 Jelišije 538
 Jelišić Vid 208
 Jeremija 536
 Jerina, Đurđeva, prokleta, 171, 183, 235
 Jerinić Vuk 290
 Jevreji, Cifuti, Židovi, Jahudije, 219, 448, 458, 490, 508
 Jireček J. (Josef Konstantin Jireček) 328, 586

Jonke Ljudevit 121
 Jovan 54, 433, 490, 495, 505, 530
 Jovan, bećar 146
 Jovan, beg 515, 542
 Jovanbegovica 515
 Jovanović Jovan Zmaj 441, 472
 Jovanović Ljubomir 11
 Jovanović Milan M. 122, 123
 Jovanović Vojislav M. 141, 147, 420
 Jovo 395, 491, 505, 513, 515, 534, 538, 542
 Judita 414
 Jug Bogdan 53
 Jugovića majka 40, 125, 131, 216, 263, 300, 302
 Jugovići 169, 215
 Jukahajnen 595
 Jukić Ivan Frano 3, 164, 179, 222, 237, 272, 358, 367, 425, 447, 524
 Jurij 591
 Jurišić Gedeon Josif 231
 Jurišić Janko 52, 283
 Jurković Janko 124, 125, 131
 Južni Sloveni 38, 45, 384, 470, 509, 531, 589

 Kačanovski V.V. (Владимир Васильевич Качановский) 177, 373
 Kačić Miošić Andrija 21, 35, 45, 47, 63, 69, 70, 74, 75, 78, 79, 80, 141, 147, 176, 198, 217, 237, 272, 299, 330, 337, 346, 361, 384, 418
 Kaica, vojvoda 122, 183, 215, 216
 Kajmaković Radmila 527
 Kalić Arkandel 198
 Kampi F. (Florian Campi) 74
 Kanini A. (Marco Antonio Canini) 349
 Kanižić Antun 198
 Kantakuzen Jovan 195
 Kaper Z. (Siegfried Kapper) 84, 318, 321, 324, 568, 573
 Kapetanović Mehmed-beg Ljubušak 437, 440, 447, 455
 Kapidžija Anđa 533
 Kara Mustafa 468, 483
 Karadžić Mina, Vilhelmina 417, 421
 Karadžić Stefanović Vuk 4, 5, 9, 10, 11, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 36, 37, 41, 48, 49, 50, 51, 52, 62, 65, 66, 75, 81, 83, 84, 87, 92, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 110, 112, 115, 124, 126, 131, 134, 135, 136, 141, 145, 146, 154, 159, 163, 165, 167, 168, 170, 176, 178, 179, 183, 188, 195, 201, 203, 204, 205, 211, 214, 215, 216, 218, 219, 222, 225, 231, 238, 239, 243, 244, 248, 250, 252, 254, 274, 276, 282, 286, 295, 299, 305, 318, 319, 321, 323, 334, 335, 337, 338, 344, 345, 346, 347, 352, 353, 354, 355, 358, 361, 365, 369, 373, 374, 380, 381, 384, 385, 386, 387, 390, 393, 394, 397, 417, 418, 420, 421, 422

- 423, 426, 428, 432, 436, 437, 439, 441,
442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 452,
458, 460, 461, 464, 467, 468, 469, 470,
475, 476, 477, 479, 489, 490, 505, 508,
528, 531, 533, 546, 558, 560, 562, 565,
566, 567, 568, 570, 585
Karadorde, Petrović Đorđe 65
Karafa F. (Francesco Carafa) 349
Karakašević Vladimir 254
Karaman Dujam Srećko 279
Karaman hrt 99
Karanović Milan 395
Karlović Ivan 14
Kasandrić Petar 349
Kasumović Ivan 447, 563
Kašiković Nikola 425, 455
Kata 517
Katančić Matija Petar 387
Kazinci F. (Ferenc Kazinczy) 276,
283
Keler R. (Reinhold Köhler) 413, 470
Ker A. (Alexander Kerr) 567
Ker V.P. (William Paton Ker) 596
Kersnik Janko 281
Kincig J. (Johannes Künzig) 587
Kinezi 383
Kirjejevski P. V. (Пётр Васильевич
Киреевский) 370
Kiselinović Đorđe J. 359
Kiš K. (Károly Kiss) 325
Kitonjić, beg 302
Kjudina Jakov 349
Klajić Vjekoslav 528
Klarić Ivan 529
Klearh 577
Klemen K. (Carl Clemen) 561
Kobe Juri 281, 282
Kogalničeanu M. (Mihail Kogălnițe-
anu) 196
Kolaković Mehmed Kolak 34, 64, 76,
77
Kolar J. (Jan Kollár) 239, 338, 387,
570
Kolarović Emanuil 553
Kolašinac Miliša 66
Kolona M. (M. Colonna) 419
Komadinci 188
Komnen 160
Komnen, monah 160
Komneni 160
Komnenić Petar 172
Komnenići 160
Komnin Manojlo 99
Kon Geca 463
Kondor Lauš 283
Konstandin 483
Konstantin Filozof 180
Konstantinović Mihailo 60
Kopitar Jernej 81, 83, 87, 101, 231,
273, 278, 321, 345, 347, 441
Kordunaš Manojlo 12, 388, 391, 461
Kornoa A. (Henri Cornoy) 265
Korvin Matija 168, 366, 591
Kosančić Ivan 1, 215
Kosara 56, 75
Kosovka djevojka 48, 135, 136, 325
Kostić Dragutin 6, 46, 47, 59, 73, 126
127, 128, 155, 173, 240, 476
Kostić Laza 129, 586
Kostić Mita 174
Kostić Strahinja 297
Kostić Tadija P. 168
Kotarci 79
Kovaček Božidar 48, 49, 92, 175, 176,
298, 360, 456
Kovačević Božidar 239
Kovačević Dobroslav M. 209
Kovačević Gavriilo 46, 65
Kovačević Kosta 227, 403
Kovačević Ljubomir 114, 177, 178,
190
Kovalski T. (Tadeusz Kowalsky)
574
Kozu Kurpeč 353
Kralj od Brahile 586
Kraljević Ivo 130, 131, 361, 477
Kraljević Marko, 6, 7, 14, 21, 32, 40,
50, 51, 53, 54, 55, 99, 100, 104, 106,
108, 110, 122, 130, 142, 145, 146, 153,
167, 172, 179, 180, 185, 187, 191, 200,
201, 202, 213, 216, 230, 255, 262, 264,
268, 276, 290, 294, 298, 303, 306, 328,
332, 336, 340, 342, 360, 361, 363, 364,
365, 366, 368, 369, 372, 379, 380, 384,
567, 584, 585, 591, 594, 602,
Kranjci 591
Kraus F. (Friedrich Krauss) 165, 302,
344, 421, 455
Kravcov N.I. (Николай Иванович
Кравцов) 39, 113, 298, 343
Krčelić Adam Baltazar 482
Krek Gregor 400
Kreker F. K. (Freiligrath Kate Kro-
eker) 567
Kreševljaković Hamdija 13, 478
Krešimir, kralj 370
Krnarutić Brno 60
Kronija A. (Arturo Cronia) 360
Krstić Nikola 62
Krstitelj Jovan 54, 219, 533
Kršić Jovan 346
Kruzijus (Crusius) 577
Kučinac Jovo 170
Kući 5
Kuen I. (Ivan Kuehn) 299
Kuhač Franjo Ksaver 63, 254, 255,
348, 437, 472, 482
Kukić Nikola Stankov 25
Kukuljević Ivan 193
Kulier Andrija 530
Kuliš P.A. (Пантелеймон Алексан-
дрович Кулиш) 370
Kulišić Špiro 531
Kumer Zmaga 587
Kuna Hasanaga 110
Kunina Zlatija 110

Kurbatica 586
Kurelac Franjo 103, 136
Kuripešić Benedikt 43, 53, 56, 60, 173
Kurtići 201
Kutasova O. (O. Kyрасова) 343
Kuvelić Pavle 284
Kuzelja Z. (Зенон Кузеля) 366, 569
Kuzun Janja, Starac Janja 99, 100
Kvadratin 14

Lada 533
Laginja Matko 14
Lahman K. (Karl Lachmann) 321
Lahner Juraj 217, 470
Lanca E. S. (Lanza E. S.) 261
Laodanija 423
Lastrić Filip 164
Latini 167, 383
Lavrenko 370
Lazar 355, 471, 490, 515, 539
Lazar, car, knez 2, 40, 47, 53, 122, 123, 151, 178, 201, 212, 214, 227, 300, 324, 352, 595
Lazar, vezir 432
Lazarević Stefan 183
Lazi 579
Lazo 523
Ledinski Rodoljub 282
Leka, kapetan 167
Lenora 423
Lepa Pava 153, 201
Lesing G. (Gotthold Ephraim Lessing) 472
Leskin A. (August Leskien) 421
Leskovac Mladen 479
Levinger Dragutin 300
Levstik Fran 585
Leže L. (Louis Leger) 268, 328, 332
Ličani 78
Lijepa Mara 384, 482
Lilek Emilijan 494, 532
Limo, harambaša 66
Liton, vojvoda 372
Lokhart Dž. (John Gibson Lockhart) 567
Lou D. H. (D. H. Low) 567
Lucerna K. (Camilla Lucerna) 131, 279, 301, 330, 333, 345, 362
Lucić Hanibal 60
Lučić Ivan 74
Luka 490
Lukari Jakov 99
Lukić Veljko M. 132
Lukil 577

Ljuba hajduk-Vidosava 146
Ljubibratić Srboljub 15
Ljubić Pere 457
Ljubović beg 145, 201, 283
Ljubušani 529
Ljumović Krsto 363
Ljutica Bogdan 145, 290, 380, 602

Macun Ivan 282
Mačivuna Vuk 79
Mađari 366
Magarašević Branko 420
Magarašević Georgije 17, 93, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 399, 588
Magda Albaneska 584
Maglanović Hiacint 312
Mahal J. (Jan Machal) 44
Mahanović Marko 239
Mahmud-paša 567
Majar Matija 282
Majka Margarita 106, 136
Majković 302
Majzner Milan J. 427
Makabejci 131
Makarani 35
Maksimović M. A. (Михаил Александрович Максимович) 370
Maksimović Jovan 80
Maksimović Milan J. 133
Malecki M. 457
Maletić Đorđe 114, 134, 138, 239, 387
Mali Radojica 146
Malin Franjo 315
Malkoč beg 43
Malkošić, subaša 43
Malmesberi V. (William of Malmesbury) 56
Malorusi 332
Mamuzić Ilija 241
Mandalina, vila 378
Mara 484, 491, 498, 505, 534, 538, 542
Mara, sultanija 175
Maretić Tomo 18, 42, 44, 47, 50, 56, 60, 156, 179, 191, 198, 206, 230, 239, 242, 243, 244, 361, 364, 415, 470
Margalić E. (Ede Margalits) 276, 288
Margarita s Lopuda 412
Margita djevojka 65, 412
Marica 551
Marica divojka 498
Marić Rastislav 365
Marija 219
Marija s Lopuda 399
Marian 551
Marjanović Luka 12, 19, 34, 147, 205, 242, 316, 461
Marko, ban 490
Marko, jevanđelist 361
Marko (pseud.) 458
Marko od Mletaka 231
Marko, vitez 372
Marković Franjo 135, 136, 443
Marković Svetozar 65
Marković Vida E. 137
Marnavić Ivan Tomko 74
Mars, bog 600
Martić Grga, fra 3, 222, 237, 277, 358, 367
Maruša djevojka 490
Matić Svetozar 20, 50, 65, 138, 180, 214, 239, 245, 246, 589

Matic Tomo 322
 Matija, jevanđelist 361
 Matijan 222
 Matijaš, knez, kralj 14, 115, 366, 569
 Matov D. M. (Д. М. Матов) 373
 Mazakovski Lente 484
 Mazalić Đoko 228
 Mažuranić Ivan 104, 116, 121, 237, 441
 Mažuranić Stjepan 482, 569
 Mažuranić Vladimir 104, 239
 Medenica Radosav 66, 138, 175
 Međedović 393
 Mehandžić Grujo 390
 Mejer J. (John Meyer) 341
 Mejer K. H. (Karl Heinrich Meyer) 561
 Mejer V. (Wilhelm Meyer) 423
 Menčetić Šiško 45
 Merima 151, 283
 Merime P. (Prosper Mérimée) 318, 322
 Meštrović Ivan 284
 Metlinski A. L. (Амвросий Лукьянович Метлинский) 370
 Mickijević A. (Adam Mickiewicz) 323
 Mićanović Đoka 170
 Mihailović Marko 80, 395
 Mihajlov P. (П. Михайлов) 373
 Mihna 167
 Mijaci 543
 Mijailo, kralj 234
 Mijatović Čedomilj 114
 Mijatović L. E. (Elodie Mijatovich Lawton) 277, 567
 Mijo 526
 Miklošić Franjo 51, 53, 134, 243, 252, 273, 299, 330, 333, 382
 Miković Dionisije 534
 Mikula 221
 Mila 537
 Miladinovci, braća (Димитар и Константин Миладинов) 167, 183, 333, 357, 373
 Milaković Josip 131, 152, 230, 480, 481
 Milan, beg 215
 Milan, kralj 483
 Milanović Mihailo 458
 Milčetić Ivan 181
 Milenković Dragi 67
 Miler F. Z. 239, 243
 Miler J. (Johannes Müller) 274, 563
 Miler O. 400
 Miler V. F. (Всеволод Фёдорович Миллер) 370, 586, 589
 Milica carica 123, 151, 170, 300
 Milica djevojka 133
 Miličević Ivan 181
 Milić barjaktar 505
 Miličević Aleksandar M. 139
 Miličević Milan Đ. 42, 170, 201, 535, 536
 Miličević Živko 140

Militar Triva 322
 Milojević Miloje 268
 Miloš 584
 Miloš čobanin 110
 Milošević Milan 141
 Milovan, starac 35
 Milutin, vojvoda 110
 Milutinović Simo 81, 93, 175, 176, 179, 183, 222, 251, 308, 360, 361, 384
 Milutinović Uroš 537
 Miljanov Marko 5, 88, 89, 90
 Mina od Kostura 56, 167, 187, 366
 Minja 167
 Mirković Petar 455, 470, 492
 Misirci 448
 Misirkov Krste N. 294
 Mitar đeneral 228
 Mitra 484
 Mitrović Stojan 225
 Mitrović Stojko 225
 Mladen 136
 Mladenović Živornir 428
 Modestin Josip 21, 142, 482
 Mohorić Ivan 282
 Mojašević Miljan 393, 417, 421
 Mojsije 361
 Momčilo 295
 Momčilo, despot 195
 Momčilo, vojvoda 53, 56, 99, 110, 195, 602
 Momčilovica 195
 Momir 381
 Morana, boginja 600
 Morlaci 280, 345
 Mrazović Ladislav 176, 318, 416
 Mrnjavčevići 65, 143, 145, 169, 177, 216, 300
 Mrvaci 581, 587
 Mujo 215, 534
 Mujo Sarajlija 569
 Muksimagić Ahmo 107
 Mulec Koloman 282
 Murat, car, sultan 165, 174, 178, 184, 186, 190
 Murko M. (Matthias Murko) 28, 147, 270, 271, 272, 284, 285, 299, 329, 337, 360
 Murko Vladimir 360
 Muromec Ilja (Илья Муромец) 45, 370, 591
 Musa Arbanasa 213
 Musa Kesedžija 145, 216
 Musaki Đino 187
 Musić Stevan, Stefan 10, 156, 182, 342, 354
 Muslimani, muhamedanci, muhamedovci 8, 18, 19, 109, 228, 270, 466, 525, 579
 Mustaj-beg 235, 552
 Mustaj-paša 330
 Mutap Lazar 65

Mušicki Lukijan 62, 81, 101, 141, 276,
283, 345
Muškatirović Jovan 441, 447

Nahod Momir 56, 215, 219
Nahod Simeun 54, 215
Nakić Husein 235
Namre Anton 282
Natošević Đorđe 448
Navratil Ivan 282
Nazečić Salko 176
Nedeljković Dušan 444, 483, 484
Nedić Vladan 92, 319, 456
Nemanja Stefan, car 99, 100, 165, 231
Nemanjići 6, 214, 370
Nemci, Nijemci 84, 126, 147, 296, 309,
317, 383, 402, 437, 588
Nenad 380
Nenadović Ljubomir 220, 234, 254
Nenadović Matija 170
Nenadović Rade 104
Nešo 517
Nešrija Mehmed 184
Neuri 430
Niče F. (Friedrich Nietzsche) 566
Nikitić Dobrinja (Добрыня Ники-
тич) 45, 370, 591
Nikolajević Božidar S. 94, 95
Nikolić Atanasije 394
Nikolić Berislav M. 438
Nikolić Jovan 264, 349
Nikolin Petar B. 22
Nodilo Nadko 215, 399
Novak, Novak Debeljak 51, 215, 342
Novak, Novaković Grujica 146, 197,
201, 215
Novaković Boško 320, 429
Novaković Jovan 170
Novaković Stojan 56, 80, 131, 150,
182, 183, 191, 220, 229, 231, 234, 257,
260, 277, 428
Nović Otočanin Joksīm 239
Novljanin Alija 354

Njegoš Petar Petrović, vladika Rade
5, 65, 81, 254, 440, 441, 589

Obilić, Kobilić Miloš 47, 53, 54, 122,
233, 330, 333, 415, 595
Oblačić Rade, Oblak Radosav, Čel-
nik Radič 139, 158, 183
Obradović Dositej 92, 170, 441
Obradović Milan 2, 68, 85
Obrenović Jevrem 81
Obrenović Miloš 588
Ognjanović Dragutin 459
Ognjena Marija 54, 56, 146, 215
Ogrizović Milan 279
Olesnicki Aleksej A. 184, 190
Oliver, sluga 156
Olova, diva 531
Omčikus Damjan Đ. 564

Omer 151, 283
Openhajm M. (Max Freiherr von
Oppenheim) 350
Orbini Mavro 74, 178, 195, 198
Orest 367
Orfej 586
Orfen 586
Orhanović Stjepan M. 127, 156
Orlik A. (Axel Orlik) 598
Ormuš paša 79
Ostojić Mate 158
Ostojić Tihomir 185, 232, 321, 322,
366, 394, 418, 569
Ostrožinski Utješinović Ognjeslav
239
Otočkinje 516
Ozdrinac Marko 413
Ožegović Luka 79

Pacel Vinko 239
Pajsije, patrijarh 47, 177
Palavestra Vlakjo 404, 405, 406, 407,
408, 430, 590
Palmotić Junije 45
Palmović Andrija 247
Pamučina Joanikije 425, 447
Panić-Surep Milorad 65, 67, 589
Pantić Miroslav 20
Parkot Vlacav 323
Pasarić Josip 69, 70, 121
Pauli Žegota 136
Pava 201
Pavić Armin 52, 159, 182, 243, 277,
337, 567
Pavić Emerik 70
Pavić Perkan Karaivan 358
Pavićević Mićun M. 28, 462
Pavle 552
Pavletić Krsto 130, 143, 230, 367, 431
Pavlinović Mihovil 488
Pavlović Milivoj 445
Pavlović Radoslav 173
Pavlović Stevan 96, 97, 591
Pavlović Teodor 23, 24, 144
Pavlović, vojvoda 43
Pažur Ferdo 239, 387
Pecinovski Rastovčan Slava 324
Pecirep Lazar 163
Pećanac Milan J. 71
Pejačević 231
Pejtn E. A. (Andrew Archibald Pa-
ton) 567
Pelegrini F. (Ferdinando Pellegrini)
349
Pepeljuga 400
Pero 506, 517
Pero crni 85
Perkovac Ivan 592
Persijanci 508
Perun 215, 511
Pervomajski L. (Леонид Соломоно-
вич Первомайский) 342
Petar, đeneral 228

Petar Veliki 591
 Petkana 355
 Petra 517
 Petračić Frano 368, 485
 Petranović Bogoljub 10, 25, 168, 179, 183, 432, 455, 458, 461, 489, 492, 538
 Petranović Božidar 276
 Petranović Mile 53
 Petrašin 215
 Petravić Ante 60
 Petre Fran 517
 Petrović Boško 539
 Petrović N. S. 419
 Petrović Nikola T. 98, 460
 Petrović Sava 586
 Petrus 433
 Petruša 231
 Pfann D. (Dragutin Pfann) 565
 Pipin A. N. (Александр Николаевич Пипин) 370
 Pivljanin Bajo 161, 283
 Plavša, harambaša 79
 Plenković Curila (Чурила Пленкович) 591
 Plohl Rikardo Ferdinando Herdvi-gov 533
 Podgorica, paša 5
 Podrugović Tešan 92, 254
 Poganica 500
 Pojezda 215
 Pokrajčić Pavle 110
 Polenaković Haralampije 175
 Polifem 399
 Politis N. (Nikolaos Sokrates Politis) 423
 Polivka J. (Jiři Polívka) 571
 Poljaci 45, 231, 293, 402, 422, 591
 Poljak 231, 567
 Pomaci 581, 587, 601
 Popović Aljoša, Aleša (Алеша Попович) 45, 370, 591
 Popović Bogdan 241
 Popović Cedomir 152
 Popović Daka 325
 Popović Jovan Sterija 441
 Popović Marko 450
 Popović Miloš 435
 Popović Pavle 47, 73, 131, 141, 198, 360, 399, 425, 432
 Popović Risto M. 540
 Popović Stevan 51
 Popović Stojan 165, 201
 Popovići braća M. 22
 Porfirogenet 53
 Požar Osman 224
 Praiz P. I. (Пётр Иванович Прайс) 134, 326
 Prajndlsberger — Mrazović M. (Milena Preindlsberger-Mrazović) 416, 421
 Pražak Rihard 360
 Predojević Nikola 403
 Predrag 380
 Prele H. (Heinrich Pröhle) 423

Preljub 160
 Premuda Vinko 409
 Preradović Damjan 423
 Preradović Petar 75, 142
 Prezdana, sultanija 136
 Prijezda, vojvoda 165, 169, 215, 216, 342
 Primorkinja 497, 534
 Prodanović Jaša M. 73, 140, 198, 216, 369, 410, 411, 463, 465, 486
 Prohaska Dragutin 60, 121, 327
 Proklo, monah 160
 Prokna 431
 Protić Predrag 420
 Psikari Ž. (Jean Psichari) 423
 Pucić Medo 349
 Pupin Mihailo 73
 Purković Miodrag Al. 200
 Puškin A. S. (Александр Сергеевич Пушкин) 53

 Rački Franjo 370
 Radaković Ugričić Rajko 195
 Radanović Nikola 173
 Rade 201
 Rade Neimar 170
 Rade od Sokola 354
 Radermaher L. (Ludvig Radermacher) 424
 Radetić Ivan 54, 399, 400
 Radičević Branko V. 459
 Radić Đorđe P. 276, 555
 Radivoj 342
 Radivoje 43
 Radivojević Todor 328
 Radman Frano 35
 Radojčić Nikola 99, 186, 190, 329
 Radojčić Svetozar 371
 Radojević Veljko 25, 435, 461, 487, 488, 489, 541
 Radojica 51
 Radonić Jovan 55, 100, 187, 432
 Radosavljević Živ. M. 233
 Radoslav, kralj 78
 Radulbeg 354
 Radulović Jovan 72, 145, 421
 Ragusinus 470
 Rajko, vojvoda 65
 Rajkovac Bogdan 462
 Rajković Đorđe 101, 395, 441, 461
 Rakić Vićentije 47
 Rakida 483
 Rakocija, ban 301
 Rambo A. (Alfred Rambaud) 370
 Ranke Kurt 575
 Ranke L. (Leopold von Ranke) 567
 Ranjina Đinko 45
 Rapajić Rade 12, 337, 391
 Rapel Dž. (George Noyes Rapall) 268, 567
 Razlag Radoslav, Jakob 282
 Relja 602
 Reljković Matija 47

- Remi F. (Philippe de Rémi) 423
 Rendeo Ivan 166
 Ribnikov P. N. (Павел Николаевич Рыбников) 370
 Riboli Josip 35
 Riljski M. (Максим Рильский) 319, 342
 Rimljani 447, 508
 Ristanović Sava 373
 Rišnjanin Ivan 183
 Robert M. (Marcel Robert) 268
 Roksanda 54
 Roland 142
 Rosa 490, 505
 Roth Nikola 66
 Rovinski P.A. (Павел Аполлонович Ровинский) 257, 418
 Rubertis Ivan 349
 Ručenko 370
 Rudica 500
 Rugovac Staniša 436
 Rumuni 372
 Rusi 45, 301, 332, 402, 547, 582, 591
 Ruvarac Dimitrije 441
 Ruvarac Ilarion (pseud. Vajunov) 99, 100, 114, 134, 177, 183, 188, 196, 220, 229, 231
 Ruža 505
 Ružica 505

 Sadko (Са́дко) 591
 Sagredo (Niccolo Sagredo) 74
 Saharov I.P. (Иван Петрович Сахаров) 370
 Saks H. (Hans Sachs) 399
 Sakulac Milisav 26, 73, 189, 330, 331
 Salija 600
 Sand Ž. (George Sand) 359
 Sarama, hrt 99
 Sas K. (Karlo Sass) 276
 Savić Milan 146, 332
 Seidić, paša 490
 Sekač Jovan 276
 Sekula 14, 51, 591, 602
 Sekula Ivan 215
 Sekulić Isidora 65, 73
 Seljaninović Mikula (Микүла Селянинович) 591
 Semiz Savo N. 542
 Senković Ivo 56
 Senjanin Ivo, Ivan 14, 148, 198, 222, 585
 Senjanin Juriša 79
 Senjanin Tadija 85
 Serenzen A. (Asmus Antoni Soeren-sen) 43, 47, 60, 187, 191, 198
 Sertić Mira 148
 Sertonako A. (Anticano Sertonaco) 74
 Sestra Leke kapetana 66, 145, 167, 354, 505
 Sestra Ljubovića 146, 201

 Seton — Vatson R. (Robert William Seton — Watson) 567
 Sedva 484
 Sibirjanin Janko, Jankula 14, 40, 51, 74, 79, 115, 179, 192, 215, 225, 336, 517, 591
 Sid (Cid) 332
 Silvisoh 14
 Simić Ljuba 149, 490, 491, 557
 Simrok K. (Karl Simrock) 413, 425
 Siva, bog 586
 Siverinac Radosav 136
 Skadarka djevojka 111
 Skenderbeg Đurađ Kastriot 74, 418
 Skerlić Jovan 65, 141, 322, 368, 441
 Skiti 508
 Skok Petar 374
 Skot V. (Walter Scott) 296
 Slavkovski M. (Mateja Slavkovsky) 338
 Slijepčević Pero 334, 340, 421
 Slovaci 570
 Slovenci 172, 278, 463, 585, 591, 601
 Sloveni 38, 78, 129, 135, 212, 215, 332, 351, 423, 430, 573, 600
 Smailagić Meho 344
 Smičiklas Tadija 74, 482
 Smiljana 564
 Smiljanić Bradina Toma 543
 Smiljanić Miloje V. 201
 Sobjeski Ivan, Jan 337
 Sofokle 367
 Soka 537
 Solomun 361
 Sorgić Ahmet 68
 Sorkočević Paskoje 174
 Spasović V.D. (Владимир Данилович Спасович) 53
 Spenser H. (Herbert Spencer) 465
 Srbi, Srbli, Serbi, Serben 2, 17, 51, 132, 179, 180, 187, 208, 214, 215, 219, 254, 261, 264, 269, 286, 326, 332, 354, 368, 385, 407, 415, 491, 494, 535, 536, 544, 550, 561, 567, 585, 586
 Šrbīn 395
 Šrećković Panta 177
 Šreznjeviski I.I. (Измаил Иванович Срезневский) 370
 Srnec Janko 281
 Srpkinja, Srpkinja 117, 118, 131, 516
 Stajić Vasa 27, 375, 436
 Stanić Milija 28, 29
 Stanković Luka 14
 Stanojević Stanoje 190, 202, 594
 Starac Vujadin 122
 Starina Novak 43, 55, 99, 100, 196, 197, 215, 223, 236, 302, 469, 492, 602
 Stasov V.V. (Владимир Васильевич Стасов) 370
 Stavricki M. (Михаил Ставрыцкий) 342, 343

- Stefanović Đorđe, Georgije, Kojanov 394, 556
 Stefanović Svetislav 47, 56, 336, 376, 595, 596
 Stepan 591
 Stepojević Stojan 170
 Stevan Visoki 179
 Stevanović Pavle 150, 424, 428, 429
 Stipurinović Kotarac 79
 Stojan 591
 Stojan, hajduk 591, 602
 Stojanović Ljubomir, Ljuba 33, 188, 393, 443, 447, 449
 Stojanović Mijat 437
 Stojković Marijan 377, 493
 Stojković Sreta J. 150, 185, 191, 386
 Stošić Krsto 409
 Stracimir vidinski 99
 Strahinjić ban 56, 100, 110, 114, 134, 215
 Straparola Đ. (Giovani Francesco Straparola) 412
 Strašek Milan 115, 337
 Stratimirović Đorđe 249
 Streindž Dž. (John Strange) 330
 Strengford, lord (Percy Frederick William Strangford) 567
 Strmšek Pavel 257
 Strohal Rudolf 217, 432
 Subotić Dragutin 140, 567
 Subotić Jovan 57, 192, 239, 250, 251, 387, 597
 Sundečić Jovan 106
 Sušilo František 357
 Sutvid 215
 Suza J. (Joachim Gomes de Souza) 290
 Svantevid 215
 Svarožić 528
 Svetec Luka 281, 282
 Sv. Anton 499
 Sv. Arandeo 491
 Sv. Cecilija 470
 Sv. Elizabeta 381
 Sv. Ilija 361, 512
 Sv. Juraj 361
 Sv. Marko 362
 Sv. Nedjelja 218, 219
 Sv. Pantelije 302
 Sv. Petar 491
 Sv. Petka 218, 219
 Sv. Sava 40, 47, 54, 56, 162, 189, 254, 407, 426
 Sv. Simeon 47
 Sv. Simonida 413
 Sv. Sofija 372
 Sv. Srđ 579
 Sv. Vakh 579
 Svilojević 136
 Svjatagor (Святогор) 591
 Šaban aga 484
 Šafarik P. (Pavel Josef Šafařík) 53, 81, 100, 220, 231, 292, 338, 344, 387, 441
 Šajdela H. (Hinko Scheidela) 333, 593
 Šajković Ivan 595
 Šamšalović Gustav D. 203, 218, 341, 378, 379, 380, 381, 382, 433, 434, 598
 Šantić Aleksa 470
 Šapkarev K. (Күзман Шапкарев) 373
 Šarac 332
 Šarčević Petar 396
 Šaulić Anica 342, 422, 439, 441, 599
 Šaulić Jelena 92, 343
 Šaulić Novica 29, 460, 507
 Seča 490, 505
 Sedl Franc 276
 Šekspir V. (William Shakespeare) 356, 360, 369, 425
 Šenoa August 239, 387, 568
 Šercer I. (Ivan Scherzer) 157, 248
 Šešelj Marko 3, 453
 Šetković Duka 138
 Ševčenko T. (Тарас Григорьевич Шевченко) 366
 Šević Milan 151, 379
 Šegvić Kerubin 206
 Šimčik Ante, Antun 152, 158, 204, 205, 412
 Širma L. (Lach Szyrma) 567
 Šišgorić Juraj 53
 Šišman, kralj 42, 354, 591
 Šišmanov I. (Иван Шишманов) 60, 584
 Šmaus A. (Alois Schmaus) 147, 360
 Šnevajs E. (Edmund Schneeweiss) 544
 Šotki Julius 393
 Šrepel Milivoj 30, 75, 193, 239, 244, 600
 Štrodl-Srijemac Stjepan 545
 Štur Ljudevit 134
 Šubić Zrinski Nikola 193
 Šugo 365
 Šumonja Nikola 76, 77, 492
 Šunjić Marijan, fra 12, 222
 Šurmin Đuro 31, 32, 33, 34, 58, 78, 153, 206, 219, 398, 546, 547, 548, 549
 Tanusije 167
 Tašković Jovan 46
 Tatari 2
 Tatomirče 602
 Tekelija Sava 291
 Teodorov A. (Александар Теодоров-Балан) 602
 Teodosije, monah 47, 60
 Teofil 424, 428
 Teofilakt 53
 Tešnjanin Alija 166
 Tihonravov N.S. (Николай Саввич Тихонравов) 370
 Timišarin Đuro 584
 Toda 517
 Todor od Stalaća 201

- Todor od Zadra 201
 Todor, vezir 602
 Todora 505
 Todorović Dav. 279
 Toholj Sava R. 59, 60, 207, 383
 Tojčlander (W. St. Teutschlander) 196
 Toldi F. (Ferencz Toldy) 565
 Tomazeo N. (Niccolò Tommaseo) 349, 562
 Tomić Božidar 26, 72, 73, 102
 Tomić Jaša 426
 Tomić Jovan N. 55, 186, 187, 194, 208
 Tomić Mihovil 166
 Tomić Mijat 115, 166
 Tomić Petar 601
 Tomić Siman 338
 Tomislav, kralj 370
 Tomo, despot 160
 Thompson S. (Stith Thompson) 402, 404, 405, 406, 407, 575, 576
 Topalović Miloš 533
 Toplica Milan 215
 Tordinac Nikola 470
 Tračani 586
 Trajanović Simo 413
 Travničanin N. F. 389
 Tristan 381
 Trivunac Miloš 339, 340
 Trnski Ivan 164, 239, 387
 Trojan, kralj 533, 586
 Tropš S. (Stjepan Tropsch) 252, 340, 345, 346, 384
 Truhelka Ćiro 257
 Tujković Džaferaga 194
 Turci 5, 20, 39, 57, 79, 119, 135, 172, 176, 178, 180, 194, 345, 346, 384
 Turčin 136, 148, 208
 Tvrtko, kralj 189
- Ugričići 21
 Uhlik Rade 459
 Ukrajinac 289
 Uliš 54
 Urhazi Đorđe 276
 Urlić Šime 35
 Uroš, car 47, 143, 145, 177, 216, 300
 Urošević Antonije 579
 Urudž bin Adil (Uruc bin Adil) 184
- Vaistina sluga 127, 156
 Vajan A. (André Vaillant) 60, 239, 383
 Vakernagel V. (Wilhelm Wackernagel) 423
 Vakernel J.E. (Joseph Eduard Wackernell) 341
 Valas 99
 Valjavec Matija Kračmanov 281, 423
 Varcencov 370
 Vasiljević A. 234
 Vasiljević Ljubomir 15
- Vaske 483
 Veber Tkalčević Adolfo 103, 239, 387
 Vejnemejn(en) 586, 595
 Velikorus 289
 Venedik 477
 Verković Stjepan, Stefan 351, 373, 581, 586, 601
 Vertes K. (Klemens Werthes) 339, 345
 Veseli E. (Eugen Weselly) 84, 313, 321, 345, 346, 565
 Veselinović Janko 451
 Veselovski A.N. (Александр Николаевич Веселовский) 44, 370, 589
 Vesna 553
 Vetranović Čavčić Mavro 476
 Vezilić Aleksije 441
 Vid 215
 Vida 215
 Viland 378
 Vinš V. (Walter Wunsch) 287, 289
 Virtemberški Aleksandar 126
 Viser V. (Wilhelm Wisser) 433
 Viskovati Konstantin 337
 Višnjić Filip 26, 46, 62, 67, 71, 72, 73, 92, 102, 254
 Vitezica Vinko 7, 239, 454
 Vitezović Riter Pavle 74, 482
 Vitković Mihailo 276, 565
 Vitkovići 354
 Vladimir 56, 75
 Vladimir, knez 370, 591
 Vladimir, kralj 63, 80
 Vladislav, kralj 52, 231, 337
 Vlađević Vlatko 173
 Vlah 490
 Vlah Alija 99
 Vlajinac Milan Z. 550
 Vlašić Niko 551
 Vlašić Radul 342
 Vlatković Ivan 198
 Vodnik Branko 21, 60, 114, 380, 591
 Voin 215
 Vojičić Petar 170
 Vojinović Miloš 99, 146, 215
 Vojinovići 40, 215
 Vojko 192
 Volčić Jakob 282
 Volf F.A. (Friedrich August Wolf) 321, 385, 592
 Volkonski M. (М. ВОЛКОНСКИЙ) 422
 Volman F. (Frank Wollman) 360
 Volner V. (Wilhelm Wollner) 348
 Voren O. (Austin Warren) 137
 Vratović Mirko 559
 Vraz Stanko 591
 Vršević Vuk 124, 168, 390, 402, 422, 425, 427, 448, 489
 Vrhovac Radivoje 345, 347, 602
 Vuča đeneral 134, 167
 Vujičić Stojan 325
 Vujić Vasa 385
 Vujkov Balint 396

vukasović-Vuletić Vid 196, 197, 236,
257, 440, 466
Vukašin 215
Vukašin, kralj 5, 40, 56, 167, 169, 177,
195, 276, 294, 374
Vukčević Milo 170
Vukićević Milan M. 161, 196
Vukićević Milenko 46
Vuković Vlatko 178
Vulić Nikola 386
Vuković Svetislav 61, 140, 150, 154,
253
Vuno, Vuko 167
Vunt V. (Wilhelm Wundt) 399

Zaljeski B. (Josef Bohdan Zaleski)
266
Zeeberger K. (K. Seeberger) 121
Zelena-Ljacka Vida 441
Zenkevič M. (M. Зенкевич) 343
Zenobije 577
Zevs 586
Zima Luka 239, 243, 244, 348, 387

Zlatija 146
Zmaj despot Vuk 52, 201
Zmaj od ognja Rade 183
Zmaj Ognjeni Vuk 302
Zmorski Roman 266
Zogović Radovan 39, 113
Zora 215
Zorbarini Đ. 349
Zore Luka 330
Zovko Ivan 164, 257, 458
Zrinović, ban 14
Zrinski Mikloš ban 193
Zrinjski Nikola 325
Zukan bajraktar 290
Zupan Jakob 282, 560

Žid, vječni 414
Žirar Ž. (Jules Girard) 423
Živa, boginja 215, 533
Živaljević Danilo 35, 79, 80, 439
Živančević Milorad 104
Živojinović Jovan 36
Žunić kapetan 235

INDEKS GEOGRAFSKIH NAZIVA

- Aleksanum (Alexsanum) 234
 Aleksinac 392
 Ambrozijana 208
 Amerika 490, 498
 An Arbor (Ann Arbor) 137
 Apulija 234
 Arandelovac 392
 Austrija 180
- Bačka 51, 115, 214, 468, 469
 Bakar 431
 Bakići 225
 Balkan 39, 184, 285, 289, 374
 Banat 51, 214, 479
 Banovina 115
 Banja Luka 36, 505
 Bar 540
 Baranja 479
 Barilović 518
 Bazel (Basel) 434
 Beč, Vijena, Dunaj (Wien) 17, 24, 74, 87, 252, 270, 271, 277, 278, 302, 337, 338, 344, 352, 469, 490
 Belgrad 517
 Beligrad 471
 Beograd, Biograd 6, 7, 10, 26, 29, 31, 33, 92, 113, 126, 131, 138, 151, 165, 185, 187, 193, 225, 320, 331, 356, 360, 369, 376, 392, 399, 424, 432, 438, 460, 463, 507, 526, 558, 589, 601
- Berane 392
 Berlin 333, 470, 593
 Bern 345
 Betlem (Betlehem) 545
 Bihać 403
 Boka Kotorska 531
 Bon (Bonn) 425
 Bosna, Bosnia 15, 43, 46, 159, 178, 220, 269, 270, 361, 404, 432, 470, 471, 477, 524, 525, 538
 Bosna i Hercegovina 8, 10, 13, 18, 19, 25, 51, 109, 228, 271, 272, 303, 402, 419, 466, 478, 491, 494, 532, 567
- Bosanska Krajina 36, 258, 404, 491
 Boston 268, 567
 Brač 158, 500
 Brda 187
 Breslava 357, 393
 Brno 287, 357
 Brusnica 80
 Budim 79, 338, 490, 515, 570
 Budimpešta (Budapest) 276, 565, 580
 Budva 51
 Bugarska 426
 Bukovica 491
 Bunar-dag 230
- Carigrad, Konstantinopolj (Konstantinopolis) 43, 74, 173
 Cetina 78
 Cetinje 5, 93
 Crikvenica 482
 Crna Gora, Černogorija, 5, 51, 93, 166, 269, 301, 303, 418, 462, 551, 554
 Crveno brdo 223
- Češka 573
 Čokešina 233
- Dalmacija 51, 70, 74, 78, 166, 208, 220, 270, 312, 330, 345, 346, 349, 409, 468, 482, 496, 499
 Debar 468
 Dečani 415
 Demir-han 208
 Dobrič 168
 Donja Tuzla 15
 Donji Birač 532
 Draževo 114
 Drenovac 553
 Drina 228
 Drobnjaci 195
 Dubrovnik 120, 176, 468, 546, 563
 Duga 163
 Dunav, Dunavo 213, 452, 505, 514, 521, 542

Đakovo 551
Đevdelija 302

Edrena 526
Engleska 305, 307
Epir 160
Erlangen 126
Evropa 258, 289, 370, 419, 586, 587

Firenca (Firenze) 559
Foča 450
Francuska 359
Frajburg (Freiburg) 587

Gacko 114, 163, 505
Golubac 415
Gornja Hercegovina 495, 552
Gornja Hrvatska 205
Gornja Krajina 25, 388, 461
Gornja Trnava 223
Gornjorekanci 483
Gradiška 126
Grbalj 194
Grčka, Helada 135, 354

Hale (Halle) 273
Hercegovina 145, 165, 168, 214, 269,
316, 468, 504, 514, 515, 533, 569
Hrvatska 43, 51, 227, 270, 468, 482
Hrvatsko primorje 166
Hvar 497, 498, 500, 501

Ilirija 104, 573
Imljani 108, 407, 491, 527
Indija 392, 423
Insbruk (Innsbruck) 416
Irud 352
Island 234
Istra 14, 569
Italija 359

Jaorina, Jahorina 538
Jastrebac 170
Javič-voda 505
Javor-gora 505
Jegejsko more 230
Jerusalim (Jeruzalem) 300, 433
Jugoslavija 329
Južna Srbija 99, 199, 269, 468

Kakanj 224
Kamen grad 43
Karlovac 121
Karlovci 545
Katunska nahija 523
Kembriđž (Cambridge) 567
Kežmark 338
Kil (Kiel) 575
Kijev 319, 342, 343

Kočevlje 384
Kosovo 1, 29, 65, 108, 131, 135, 169,
174, 178, 182, 214, 227, 231, 277, 315,
332, 336, 375, 567, 595
Kosovska Mitrovica 392
Kostur 56, 167, 187, 366
Kotari 222
Kotor 194
Koviljača 415
Kragujevac 392
Krajina 68, 205, 208, 271
Krakov (Krakow) 234
Krapina 468
Kratovo 468
Krbava 78
Krf 562
Križevci 126
Križpolje 130
Kučajna 170
Kunara 222
Kunovac 222
Kunovica 168, 222
Kušnica 230
Kvarnerski otoci 14, 569

Lajpcig (Leipzig) 165, 250, 315, 324,
327, 350, 567, 578, 593
Lastva 503
Lavov, Lwow 136, 466
Leđen-grad, Leđan grad 100, 220, 221,
229, 231, 232, 234, 359, 372
Lengja, Lenda 221
Lenjingrad 113, 422
Lerinska oblast 517
Lešek 231
Lika 78, 115, 130, 166, 271, 491, 520
Litva 231
Livanjsko polje 149, 406, 491
Livno 231
London 291, 307, 567
Lopud 399, 412
Luka 198
Lukovo 392
Lužica 516

Ljubljana 278, 453, 576

Madagaskar 268
Mađarska, Ugarska 183, 192, 565, 570
Makarska 70
Makedonija, Mačedonija 168, 187,
195, 285, 426, 468, 574, 586, 601
Mala Vlaška 372
Medenik 43
Milano 208
Misir 469
Mišar polje 71
Mleci, Venecija (Venezia) 74, 79, 231,
330, 412
Moldavija 196
Moravska 573

Moskva 113, 298, 343, 422, 599
Mostar 204, 351, 469, 474, 490, 502,
515, 542

Nakića kula 235
Nedea 372
Nevesinje 236
Neum 405, 490
Nikšić 195
Novakova pećina 223, 236
Novakuša 236
Novi 515
Novi Sad 100, 438, 452

Njemačka 66

Odesa 294
Okland 435
Oksford (Oxford) 420
Olovo 225, 226
Orašje 77
Ostrovica 60
Ozdrim 413

Pančevo 455
Papuča 222
Pariz (Paris) 267, 268, 299, 312, 370,
419, 432, 581
Paštrovići 534
Perast 541
Periteorij 195
Petrograd, Petersburg, Sankt Peter-
sburg 370, 418, 446, 588, 601
Petrovaradin 545
Pirlitor 195
Pirot 468
Pocerina 233
Polog 231, 337
Poljska, Poljačka 45, 221, 231, 234
Posavina 272
Posavlje 530
Pounje 272
Prag (Praha) 126, 136, 158, 284, 303,
360, 562, 568, 586
Prijezdino Selo 169
Prilep 392, 432, 468
Primorje 569
Prizren 167, 231

Radoselo 43
Ravanica 170, 182, 202, 231, 290, 371
Ravni Kotar 78
Rim (Roma) 600
Ripanji 392
Romanija 173
Rovina, Rovine, Urvina 130, 180, 230
Rudina 529
Rusija 295, 370, 587

Samokres 223
Sarajevo 18, 19, 131, 176, 228, 402, 408,
440, 458, 469, 490, 505, 527, 530
Sava 126
Senj 569
Siget (Szigetvar) 193
Sirija 579
Sisak 126, 468
Skadar (Shkoder) 54, 215, 374, 567
Skoplje (Ckonje) 230, 336, 363, 444,
465
Slavonija 47, 51, 115, 126, 214, 468,
482
Slavonski Brod 148
Slivno 405
Slovačka 573
Slovenija 576
Sofija 294, 584
Split 453
Srbija 42, 47, 51, 80, 126, 135, 170, 432,
511, 567
Srebrenica 404
Srem, Srijem 47, 48, 51, 65, 115, 167,
180, 214, 479, 537, 545, 555
Sremski Karlovci 27
Srpske Šikulje 15
Stalać 165
Stara Srbija 285
Stolac 165
Subotica 396
Sveta Gora 56, 186

Šibenik 457
Šipani 198, 284
Škotska 295
Štip 468
Štuttgart (Stuttgart) 582
Švajcarska 345

Tarigrad 471
Tar-planina 490
Tavna 223
Tekelija 537
Temišvar (Timisoara) 302
Tetovo 468
Tisa 452
Trakija 601
Trapezunt 131
Travnik 85, 163, 474, 526
Trebinje 490
Tronoša 415
Trst (Trieste) 14, 569
Trstenik 392
Turska 183
Turska Hrvatska 205

Ukrajina 342
Ulcinj 392

Varad 13

Varadin 167
Varaždin 423
Varcar-Vakuf 529
Varna 337
Varšava (Warszawa) 262
Vela varoš 496
Veles 468
Velešte 392
Vidojevica 415
Vilindar 230
Virovitica 126
Visbaden (Wiesbaden) 590
Višegrad 515
Vlajsan 230
Vlaška 196
Vojna granica 126
Volga 587
Vojvodina 47

Vrljika 491
Vršac 170
Vukovar 470

Zadar 208, 264
Zadrimlje 167
Zagreb 21, 44, 76, 131, 206, 279, 357,
398, 428, 482, 546, 547, 567
Zaostroški manastir 35
Zaplaninska 192
Zažablje 405
Zeta 5
Zvornik 228

Ždrelo na Mlavi 170
Žepa 107, 408

INDEKS STVARI I POJMOVA

- A da bog num bog da* 503
A dat fata dupa mine 471
A ja ostah udovica 523
A rigómezei, ütközet, szerb népdal a XIV századbal... 288
A világirodalom époszai 276
Abbildung und Beschreibung der südwest — und östlichen Wenden, Illyrer und Slaven 78
Acta ethnographica 580
Ad clarissimum virum Joannem Müller Georgii Ferich... 563
Agramer Tagblatt 327
Aha, Eva bi l' jabuka šećernih i me-denih 545
Aici la vale, la fant ana 471
Ajde draga da ašikujemo 506
Ajde, Maro, u sto dobrih časa 538
Ajka Bajagića izbavlja braću 222
Ajka i Mujo Sarajlija 569
Ajmo, moja, da idemo doma 490
Ajte tako k vrhu 531
akcenat 239, 244, 245, 446
Akcenat i metar junačkih narodnih pjesama 244
Akšam momče moj mili sastanče 526
Akšam svate u gori zateče 515
Aleksandrija (srpska) 47
Ali neka, nek se ženi 526
aliteracija 124
Allgemeine Literatur Zeitung 309, 310
Ameriko, nestalo ti novca 490
Ameriko, ti prokleta 490
An official tour through Bosnia and Herzegovina 567
anafora 242
Anđa kapiđžija 533
Anđeli se pokloniše 513
Anđeliko, mome, što si nevesela 484
anegdota 389, 404, 418, 441, 447
animizam 410
anominacija 124
antički folklor 577
antiteza 124
Antologija jugoslovenske narodne lirike 456
Antologija narodne poezije 7, 454
Antologija narodnih umotvorina 438
Anthologie universelle, choix des meilleures poésies lyriques... 290
Anjikinova zbirka 599
Arapin 148
arapska kultura 317
Archiv für slavische Philologie 8, 80, 187, 231, 322, 470
Arhiv za jugoslavensku povjesnicu 231
Der arme Heinrich 362
Armut und Demut führen zum Himmel 381
asonancija (asonanca) 124, 242, 243, 247
Ašikova tri godine dana 506
Ateneum 266
atribut 248
Auf, auf, ihr Christen 352
Aurora 565
Aus dem Leben der serbischen Volksepik 80
Ausland 586
Baba kulin vari 490
Baba kuljen vari 490
Baćih rom'jenču u ladnu vodu 541
Bačvanin i Grk 397
Bačvanske pesme 452
bajka 404, 410, 422, 423, 565, 571
bajka preistorijska 400
Bakarska koza 432
Balgarski narodni pesni 357
balada 106, 135, 136, 147, 149, 247, 286, 301, 345, 357, 384, 423, 448, 454, 567, 587, 596
balada englesko-škotska 148
balada hajdučka 574
Ballads (the) of Marko Kraljević 567
Ballads of Servia under Turkishrule 567

Ban Mikloš Zrinjski u Sigetu gradu 193
Banović Strahinja 66, 240, 266
Banović Strahinja u krugu varijanta i tema o nevernoj ženi 138
basna 25, 418, 427, 447, 563, 602
Bečke novine 338
Bečarac 479
bečarac 479
Beg Ljubović i Pivljanin Bajo 283
Bela moma 537
Beleške o varijantama srpskih narodnih pesama 168
Bericht über eine Bereisung von Nordwestbosnien und der angrenzenden Gebiete von Kroatien und Dalmatien behufs Erforschung der Volksepik der bosnischen Mohammedaner 271
Bericht über eine Reise zum Studium der Volksepik in Bosnien und der Herzegowina im Jahre 1913 272
Bericht über phonographische Aufnahmen epischer meist mohammedanischer Volkslieder im nordwestlichen Bosnien 270
Biblija 413, 448
bilina 45, 289, 370, 381, 591
biografija 62, 65, 69, 239, 265, 275, 295
Biserna brada, srebrna čaša 534
Bisernice iz belokranjskega narodnog zaklada 453
Biži, biži, Rudica 500
Bjela zoro, ne svanula skoro 521
Blackwood's Edinburgh Magazine 567
Blago 9, 22
Blago tebe, kućo, blago tebe 484
Blago tebi, moj nevene 490
Blaze tebe, mori, Mitro 484
Bodulske pisme 457
Bog čuva pravednoga 432
Bog d' ubije, Vaske 483
Bog kuša Marka 361
Bog ne zaboravlja pravih 432
Bog nikom dužan ne ostaje 136, 559
Bog zna šta čini 427
Boga moli lijepa djevojka 538
Boga moli momče neženjeno 538
Bogdanovićeve zbirke 398
Bogišićeva zbirka (zbornik) 168, 194
Boj Arađana s Komadincima 188
boj na Kosovu 1, 108, 173, 182, 332
boj na Kunovici 168
Boj na Mišaru 71
boj na Rovinama 180
Boj Srba s Tatarima pod carem Lazarem za svetkovinu i starevinu srpsku 2
Bojčić Delalija i ban od Janoka 222

Bojičić Alija i Glumac Osman-aga 201
Bolan N. bolak bolovaše 526
Bolani Dojčin 148
Bor sadile do tri jele 552
Bor ubio mlaku vodu 530
Bor ubio svoju staru majku 526
Bosanska vila 2, 11, 94, 95, 161, 365, 394, 428, 447, 487
Bosanske balade 419
Bosanski prijatelj 13
Bosansko Podrinje i prvi srpski ustanak 73
Bosnische Volksmärchen 416
Bože, diko, kakve si pameti 452
Bože mili, čuda velikoga 490
Bože mili, liepa li sam 474
Božić batom bata 490
Božić nam je osvanuo 496
Božić selom bata 490
Božić sjedi na travici 538
Božićeve tri sestre 533
Brača i sestre 355, 423
Branič hrvatskog jezika 91
Brankovo kolo 187, 279
Bugarkinja konja jaše 552
bugaršice 21, 37, 60, 106, 136, 147, 155, 156, 157, 158, 173, 193, 194, 237, 243, 272, 336, 349
Buklijašu, dobri brate 503
Bukovino, moj debeli ladu 490
Bula i Turčin se pravdaju 148
Buljubaša Džemo primi po muhura carskog 302
buna na dahije 46
buna u Srbiji 46
Contes de Bosnie 419
Canti del popolo Dalmata 349
Canti del popolo slavo, tradotti in versi italiani con illustrazioni sua letteratura e sui costumi slavi 349
Canti popolari Serbi 264, 349
Canti popolari epici serbi. Versione metrica 349
Canti popolari toscani, corti, illirici, greci 349
Canto del Vojvoda Janko 330
Canto di Miloš Cobilich e di Vuco Brancovich 330
Canto di Mustai Pascia e della Donzella Dragomana 330
Canzone dolente della nobile sposa d'Asan Aga 330
Car Dukljanin i Krstitelj Jovan 54, 219, 533
Car Lazar i carica Milica 123, 151, 300
Car Lazar se privoleva carstvu nebeskom 212
Car Nemanje blago 100
Care drume, žao mi je na te 551

- Careva vojna do Iruda grada* 352
Carica Milica i zmaj od Jastrepca 170
Carica sa zvezdom na čelu 432
Carni slavi tradotti in versi italiani 349
Cate feate in Beligrad 471
Cate feate in Tarigrad 471
Cate scantei in vatra 471
Catholique 305
Cent (les) chefs — d'oeuvre étrangers. Chants populaires des Serbes 268
Ce mai facut mama fecior 471
cezura 243, 245, 346
Chambers' Edinburgh Journal 567
Chants (les) feminins serbes 268
Cigani i divovi 416
Ciganska poezija 459
Ciganske narodne pripovetke 392
ciganske skaske 573
ciklus, ciklusi:
 — Brankovića 21
 — Crnojevića 5
 — dalmatinskih serdara 115
 — dokosovski (pretkosovski) 21, 342
 — Gijoma od Oranža 375
 — hajdučki 342
 — hajdučko-uskočki 21
 — hrvatskih banova 115
 — hrvatskih krajišnika 115
 — Jakšića 21, 342
 — kosovski 21, 336, 342, 368, 375
 — legendarni 21
 — Marka Kraljevića 21, 336, 342, 363
 — Mijata Tomića 115
 — muslimanskih pjesama 115
 — narodnih pjesama o Sunčevoj sestri 376
 — o ruskim carevima i vojevanjima 370
 — o poljskom kralju Ivanu Sobjeskom 337
 — senjskih uskoka 115
 — Sibinjanina Janka i kralja Matijaša 115
 — Ugričića 21
 — uskočki 342
 — vremena Vladimirova 370
Ciklus Marka Kraljevića i odjeci francusko-talijanske viteške književnosti 336, 363
ciklusi 9, 21, 113, 115, 141, 147, 166, 298, 319, 325, 332, 336, 337, 342, 459
Cimbelin 360
Cingalo, bingalo 490
Cmilj' djevojka po planini brala 505
Cmilje brala Cmiljana djevojka 505
Cmilje biljko, berul' te djevojke 505
Crni Maro, crni djevojko 484
Crna Goro puna ti si hlada 551
Crna zemljo i zelena travo 506
Crnogorske junačke pjesme 5
Crtice o srpskih i hrvatskih narodnih pjesnih 132
Culca te mitetel 471
Cura jaše z mrtvacem 423
Cvet slovenske poezije 282
Cvijetak pade na trpezu 503
Cvili, plače lipa Ane 181
Cycle (le) de Kosovo et les chansons de Geste 375
Cycle (le) épique de Marko Kraljević 268, 328, 332
Čador vezla Anica djevojka 226
Časopis spočenosti vlastenskeho Museum w Cechach 304
Čavka i tuđe perje 427
Černogorija v'ēja prošlom i nastojašćem 418
Češka Enciklopedija 328
Česta ti je gora pokraj mora 505
Česnata popska dšćerja 432
Četiri uskoka 290
Či su oni tužni dvori 495
Čija je ono djevojka 505
Čija je ono djevojka — djevojka 505
Čobanice, što si kod ovaca 490
Čobanin i more 427
Čubar plivi ljuša Ivanova 530
Čuješ, mati, čuješ goropadi 452
Čuva ovce Maruša djevojka 490
Ceivanaga stari robi Kotare 222
Celo i Šugo 365
Coso i diete 393
Čuprilić travnički valija 302
Čuprilić vezir i Rakocija ban u bici kod Temišvara 302
Da mi dadu birovljevu vladu 452
Da nijesi ni nastava 523
Da pjevamo, da se veselimo 289, 554
Da sam kako tebe crna naša Maro 484
Da si zdravo naš debeli kume 503
Da ti umreš Ibrahim — čehaja 473
Daj da jednom zapjevamo 505, 551
daktil 250
Daleko je Amerika 498
Danica 390, 397
Danica boles' boluje 305
Daničićeva zbirka 443, 447
Darovi zmijskog cara 416
Daruj rode/daruj brate 105
De cand draga m'a lasat 471
De divinatione 413
De regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminare 482
Dečanski prvenac 231

Dej gidi, bolen kara-Mustafa 483
Dekameron 360
Delibaša napijaše 538
deseterac 21, 35, 69, 120, 156, 158, 179,
 244, 249, 252, 280, 233, 479
deseterački stih 158, 544
Despot Đuro 183
deveterac 245
Devojka je ružu brala pa je zaspala
 553
Devojka se u Drenovcu kupala 553
dide 520
diereza 239
diklice 489
Dimko crvena jab'lko 517
Dioba Jakšića 151
Dite moje, san te prevario 490
Diva Olova žito dožela 531
Divkovićeve priče 434
Divnim ću te darovati darom 505
Divljan 400
Divojčica boga moli 530
Divojčice sjajno perje moje 530
Divojka se falila 498
Djeca Golemaša i Arapin 589
dječiji folklor 599
Djed i unuk 142
D'jeli se neva od roda 490
Djerid (der) und das Djeridspiel
 350
Djetinci — slinavci 490
Djever snahu po albašči šeće 515,
 542
Djevojci 533
Djevojčice ljepotice 505
Djevojka i dva mrtvaca 423
Djevojka i gospodičić 384
Djevojka je almu posijala 542
Djevojka je neven cvietje brala 136
Djevojka je sunce bratimila 533
Djevojka junaku prsten povraćala
 533
Djevojka pita slavuja 542
Djevojka sam kumaš na prodaju
 474
Djevojka se suncem našalila 505
Djevojka se suncom preletula 491
Djevojka se veseli 506
Djevovanje moje carevanje 474, 505
dnevnik 43
Do božića tri nožića 490
Dobar čovječe 503
Dobar dan, gospodar 518
Dobar večer, naš gospodar 546
Dobar večer ovom stanu 497
Dobra večer gospodaru! Fijole, fijo-
le 520
Dobre su nam paršurate 497
Dobro došla, kita svaska 490
Dobro nošla, naše neve, bog te živio
 490
Dobro došla, nevo naša 490

Dobro došli kićeni svatovi 514, 529,
 542
Dobro došli mladi prosioci 515, 542
Dobro došli naši prijatelji 542
Dobro došo, komordžija 490
Dobro jutro, domaćine 539
Dobro ti je Hajdaru u hladu 442
Doca oi fi si oi mai trai 471
Dodatak 390
Dodatak k sanktpeterburgskim srav-
niteljnim rječnicima 373
Dođoste li, dolećeste li 505
Doleica mica 471
Doleti listak od nika polja 516
Doletio sivi soko s bosanske zemlje
 551
Domaćici 533
Domaćin pije u slavu božju 503
Domaćine diko naša 505
Domaćine sofere ove 490
Domaćinu 533
dosetke 418
Došli smo vas riveriti 497
Došlo doba da idemo doma 551
Dram jezika 400
drama 110, 270
Drug se drugu na djevojku tuži 515
Dukljaninova hronika 50, 53, 56
Duševni pokreti u našem narodnom
pesništvu s obzirom na Homera,
Danta i Šekspira 356
Dva bumbula svu noć prepjevaše
 537
Dva groša 416
Dva Kurtića i Bojčić Alil 201
dvanaesterac 245
Dve studentske rasprave 100
Dvije hrvatske narodne pjesme 243
Dv'je su kule naporedo bile 473
Dvoje se je zagledalo drago 515
Dvoje zlatne djece 395

Đakon Stevan 216
Đakon Stevan i dva anđela 216
Đavo i djevojka 428
Đavo i šegrt 400
Đe se ovaj ljeb peko 527
Đe si mi se opremio 523
Đeveruša, diko naša 538
Đura Daničić i Pokrajčić Pavle 110
Đurđeva Jerina u tradiciji i nauci
 171
Đuro Timišarin 584

E more momče građanče 517
Edde 378
Edna carica i dve bliznariina 432
Edrena je niže Biograda 526
Ehe sie verklingen... 587
Ej ravno polje žao mi je na te 505
Ele, doele, Savina majko 537

elegija 105, 462
Elementa Peripatetica... 79
Eleno, sandžak Eleno 517
 ep (epos) 39, 51, 54, 58, 113, 121, 148, 151, 237, 285, 321, 324, 464, 586, 600
 ep (epos)
 — bugarski 602
 — herojski 364
 — kosovski 29
 — narodni 104
 — srpski 39, 113, 300
 — umjetnički 324
 epigram 448, 565
 epika 42, 45, 47, 50, 54, 56, 59, 151, 179, 215, 271, 285, 298, 299, 591
 epika
 — evropska 147
 — hercegovačka 271
 — hrišćanska 147
 — jugoslovenska narodna 147, 337, 364
 — junačka 360
 — južnoslovenska 285
 — krajiška 107, 147, 242
 — narodna 21, 56, 60, 89, 115, 179, 187, 203, 206, 270, 272, 284, 289, 332, 336, 377, 380
 — muslimanska narodna 147, 242
 — rumunska 372
 — ruska 590, 591
 epirska hronika 160
 epitaf 47
 epitet 51, 79, 128, 248, 253, 326
 epiteta ornantia 248
 epizoda 79, 182, 305
Epopee (l') serbe 275
 epopeja 1, 269
 epska recitacija 285
 epska tradicija 108, 180
 epska umjetnost 285, 289
 epske ličnosti 180
 epski deseterac 244, 245
 epsko kazivanje 326
 epsko pjevanje 50, 180
 epsko ponavljanje 246
 epsko predanje 315
 epsko pričanje 589
Erklärung 470
Erlangenski rukopis (zbornik) 27, 126, 147, 155, 173, 176, 180, 205, 268, 299, 470
 etnologija 55
Etudes Bulgares 581
Evo ruha nevjestina 490

Fabulae ab illyricis adagiis desumptae 274
Fahrende (der) Schüler im Paradies 399
Falio se žuti limun kraj mora 542
Fesliden mi se leluje, leluje 515
Filip General osvaja Zvornik 228
Filip Višnjić, pesnik bune 65, 67

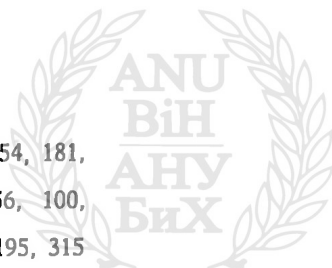
Filip Višnjić u simboličnoj slici 73
Filip Višnjić. Život, pojava i duhovne osobine 73
 folklor 210, 421, 468
Foreign (the) Quarterly Review 311
 fragment 126, 577
Frammenti storici della guerra in Dalmazia 74
Fürst Lazar. Epische Dichtung nach serbischen Sagen und Heldensängen 324

 gatanja 415
 gatke 410, 418, 592
Gavran harambaša i Limo 66
Gdjeno voda bukom bije 495
Geigentechnik (die) der südslawischen Guslaren 287
Gerdan kiti Ljuba Ivanova 521
Geste (la) de Marko 268
Gete, Jakov Grim i naša narodna pesma 340
Gete o Kraljeviću Marku 340
Geteova lirika 340
Gingula se barka 490
Glas Maticе hrvatske 222
Glas Srpske kraljevske akademije 55, 185
Glasnik Skopskog naučnog društva 190, 542, 579
Glasnik slovenskog slovstva 585
Glasnik Srpskog učenog društva 100, 170
Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH 531
Glasovi pjesama Slovena 573
Glupi i njegova braća 416
Godišnjica Nikole Čupića 46, 100, 131, 150, 154, 168, 185, 190, 210, 331
Golubak vodu pije 535
Gorom grede djevojčica 505
Gorom jašu kićeni svatovi 532
Gorom jezde kićeni svatovi 505
Gorostan jablan i vita trska 427
Gospa sina porodila 490
Gospoda se u lov podignula 473
Göttingische gelehrte Anzeigen 252
 govorne igre 438
 građa 252, 277, 356, 407
 Građa za slovensku poeziju 38
Grčka kraljica 584
 groktalice 475
Gungu, pustite mi ruku 490
Guzla (la) 267, 311, 312
 guslanje 254, 255, 287, 317
 guslar (guslari) 16, 21, 63, 71, 80, 254, 287, 302, 303, 311, 323, 326, 554
 gusle 60, 214, 254, 255, 267, 271, 278
 guslarske melodije 254
 Guslarske narodne pjesme 28
Gute (der) Gerhard und die dankbaren Toten 413

Hadžijina kći 432
Hajd, hajd, Kostandine 483
Hajd, Milane, krale moj 483
Hajdmo spati, Boga zvati 513
hajdučija (hajdukovanje) 176, 591
hajduk 7, 108, 161, 176, 214, 225, 312, 326
Hajduk Jeremija 154
Hajka Atlagića i Jovan bećar 146
Hans und die Schlange 384
harambaša 163
Hasanaginica 136, 268, 274, 279, 280, 284, 296, 300, 301, 321, 330, 333, 335, 339, 345, 346, 357, 382, 560, 567
Heldensänger in Südeuropa 289
Herderova zbirka 345, 346
Hermanova zbirka 19, 228, 242
Heroic (the) Ballads of Servia 268, 567
Hidromantija kod Filipa Višnjića 73
hijazam 242
Hilendarski letopis 180
himna 215, 586, 600
hiperbola 29, 79, 470
hipoteza 56, 67, 229, 321
Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques Transdanubiens 196
Historia dell' ultima guerra 74
Historiska vrednost Višnjićeve pesme Početak bune protiv dahija 73
horej 251
Horos Kardasch. Ein orientalisches Märchen — und Novellenbuch 165
Hrisalis 562
hrišćanska legenda 219, 400
Hrvatske narodne pjesme 91, 34
Hrvatske narodne pjesme što se pjevaju u Gornjoj Hrvatskoj, Krajini i Turskoj Hrvatskoj 205
Hrvatske narodne pjesme. Što se pjevaju u Istri i na kvarnerskih otocih 14, 569
Hrvatske narodne pjesme i popievke 533
Hrvatske narodne pjesme i pripovjetke iz Bosne 470
Hrvatske narodne pjesme skupljene stranom po Primorju a stranom po graniči 569
humor 124, 146
Hvaljen budi Jezuš Kristuš 548

I ja mlada imala sam dragog 526
I kliče devojka pokliče devojka 42
I ova nam čaša 540
Ibrahim i Marko 360
Ibrišime Ibrišimoviću 505
Ide božić s one strane 490
Ide sanak uz ulicu 490
igra 350, 489, 555, 556, 582

Igra se danak i sreća 534
Igra se zlatna jabuka 534
Igraj Bela, igraj Bela 552
Igraj, igraj, Lazare 471
Igralo je divno oro 534
Ilijada 354, 358, 365, 369, 385, 386, 592
Ilimović Bajo 466
ilirice 160
Iliričeska poezija 311
Ikindija mrak na goru pade 526
Imam kose turu ibrišima 474
Imaš oči kako fildžan 483
In Orient und Okcident 413
indeks 402, 404, 405, 406, 447
internacionalni motivi 56, 207
ironija 124
Iskra 161, 489
Islamica 350
Ispod Beča sva zemlja proječa 490
istoričar 56, 57, 99, 184, 186, 195, 274
Istoričeskie očerki 206
istorija (povijest, historija) 37, 41, 54, 56, 69, 74, 179, 186, 226, 255, 269, 248, 315, 333, 337, 358, 368
istorija književnosti 65, 150
istorija književnosti
 — hrvatske 69
 — srpske 37, 57
Istorija Srbije 567
istorijska građa 102, 182
istorijska studija 208
istorijska svjedočanstva 38, 54, 181, 205
istorijske ličnosti (osobe) 56, 100, 164, 194, 195, 255, 336, 339
istorijski izvori 67, 79, 178, 195, 315
istorijski spomenici 43
istorijsko predanje 315
Istorijsko sećanje u nekim narodnim pesmama o Kraljeviću Marku 187
Istorijsko-književna svjedočanstva o Višnjiću kao pesniku 73
Isusovo krštenje 533
Išta manje, kumo moja 552
Itinerarium gen Constantinopel 43, 173
Ivan Hrvaćanin i Turčin 136
Ivanjsko cvijeće, Petrovsko 533
Ivo Senjanin pogubi Arapa 148
Ivo usarin i Avram spahija 201
Iz jugoslovenske filozofije 122
Iz književnosti 360
Iz naroda i o narodu 504
Iz naše narodne epike I dio. Hajdučke borbe oko Dubrovnika i naša narodna pjesma 176
Iz starih riznica 16
Izabrane narodne pjesme. I Junačke 21
Izađi pred dvor Savina majko 537
Izađi sejo Milo pred dvore 537
Izgorila majko 475

Izniknala peronika 517
Izvila se zlatna žica 529
izvori 74, 184, 186, 190, 193, 198, 202,
336, 351, 390, 397, 398, 424

Ja iesi Baie pana afara 471
Ja izadoh pred bijela vrata 506
Ja ljepši tanac ne videh 526
Ja ne pevam što tereta nemam 542
Ja podoh, ja pošetah 505
Ja pošetah uz bašticu ovako 530
Ja sam mome govorila diki 452
Ja ukidoh jednu ružu 505
Ja uzbrah stručak od zemlje 542
Ja uzbrah stručak od zemlje, od zemlje 515
Ja zagledah mlado momče, dangubo moja 515, 542
Ja zagledah mog dilhera kao i bega 515, 542
Jačke pjesme 136, 377
Jagnji ovce Rugovac Staniša 536
jamb 250, 251, 346
Jankula vino piješe 517
Janja Kukavica 357
Janje moje na travi zaspalo 490
Janjočki ban 107
Jarko sunce mjesec ženi 534
Javor 136
Jedan čifut postavi kafanu 490
Jedan orah, jedan mjendo 490
jedanaesterac 35, 245
Jedna tradicija o poreklu Arbanasa 579
Jednom mrtvom pevaču 73
Jelisijsje proso sije 538
Jenci menci na kamenici 536
Jeremije uz polje 536
Jezdi konja snaho naša 505
Još jedanput o Leđengradu 100
Još pomozli dobar bože 534
Journal des savants publié sous les auspices de l'Institut de France 328, 332
Jovan beg se s ljubom zavadio 542
Jovan i divski starješina 54
Jovan ide potokom 495
Jovo i divski car 395
Jovo Ružu na sviralu mami 505
Juditin motiv 414
Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti 38, 159, 546, 457
Jugoslavskie pesni 343
Jugoslovenske narodne pripovijetke 420
Jukić-Martićeva zbirka 237, 524
Junac i obad 427
Junak ide gorama 534
Junak junaka okom pogleda 534
Junačke narodne pjesme 21
junački stih 249
Juri baro 490

Jurišić Janko 283
južnoslovenska narodna tradicija 408
Južnoslovenski filolog 59, 155
južnoslovenski ljetopisi 45
Južno-slovjanskija epičeskija skazanja o ženitbe korolja Volkašina 294
Južno-slovenske narodne popievke 472

Kaćić u ustima guslara u Srbiji 80
Kaćićeva pjesmarica 45, 74, 78
Kad idu preko sela 528
Kad me tvoji u majke prosiše 526
Kad pijemo, zašto ne pjevamo 526
Kad se kosi, da sam kod ovaca 551
Kad se kralju Vladislave na Kosovo opravljaje 231
Kad svatovi curu vode 538
Kada cvati hajam u Mostaru 515
Kada kosim rukavice nosim 551
Kada majka Maru udavala 491
Kaduna Asan-age Kune 110
Kako Božić hoće da ga časte 533
Kako Janković razbi Ormuš-pašu na Grahovu 79
Kako je bog ženio sunce 533
Kako Kotarci isikoše Turke za rata bečkoga 79
Kako opazi Soka devojka 537
Kako se je Nikola Radanović odvrgo od svog gospodara 173
Kakva bi se ja devojka zvala 452
Kalevala 586, 595
Kaludere đindere 505
Kamen pravi smutnje velike 198
Kandeloza, loza 490
Kato, Katučko, građanko 516
kazivači 13, 51, 64, 66, 108, 109, 114, 147, 395, 404, 405, 575
kazivanje 438
Kći cara mehedovskog 409
Kićeno, kićeno nebo zvjezdama 505
Kinisa Ilvan, kinisa 516
Kiša pade mutna voda dođe 530
Kleinere Schriften 470
Ključavci i mravinjaci 427
Kneževina Srbija 170
Knjigu piše crni Arapine 484
Knjigu piše zlato Jovo sa Višegrada 515
Književna smotra 12
književnost
— anglosaksonska 370
— bugarska 584, 602
— dubrovačko-dalmatinska 45
— evropska 21, 274, 368
— epska 21
— francuska 336
— francuska narodna 376
— latinska 434

- narodna 68, 92, 99, 100, 101, 140, 150, 175, 207, 278, 321, 336, 405, 421, 428, 479, 591
- njemačka 301, 333
- poljska 320
- rimska 427
- slovenačka 288, 585
- slovenske 591
- srednjovjekovna 203, 428
- srednjovjekovna evropska 56
- srednjovjekovna viteška 379
- srpska 146, 201, 261
- stara 424
- stara hrvatska 21
- starija 399
- starogermanska 376
- staroindijska 379
- strana 380, 424
- svjetska 13, 381, 434
- talijanska 424
- tradicionalna 356, 437
- tradicionalna balkanskih naroda 374
- usmena 47, 56, 59, 214, 432, 602
- vizantijska 219
- zapadne 424
- zapadnoevropska narodna 203, 424

Ko će koga poplašiti 433
Ko ide u razvađu nema mozga 427
Ko je Đemo Brđanin 187
Ko je konjik kolane poteži 536
Ko mi oru neće doći 534
Ko nam igra u kolu 552
Ko 'no gore škripje 490
Ko 'no, Jelo, s tobom kod ovaca 495
Ko pije vino za slave božje 536
Ko podiže višnju slavu 538
Ko vince pije u slavu Božju 534
Kobac i kukavica 427
Koga hoću, ljubiću ga 505
Koj će ti nosa tvoja duga puška 484
Koj' za kola, hajd' u kolo 552
Kolika je gora Božurova 495
Koliko ti ja govorim dragi 542
Kolo, 4, 100, 453
Kolo igra na Rudina 529
Kolo igra na zelenoj travi 505, 552
Kolo igra tri bijela dana 505
Kolovođa dušo moja 552
Komad od druge bečke pjesme 337
komedija 124
komnenovke 160
komus 124
konsonancije 124
kontrast 124
Konja igra mladoženja Jovo 534
Konja jaši stari svate 505
Konja kojat crni Arapine 484
Konja trči vojvodica 530
Koporinski rodoslov 178
Korabljica 70, 79
Korizmene propovjedi 198

Kornjača i zec 427
Kosovka djevojka 136, 325
Kosovska djevojka i neka Vukova tumačenja 48
Kosovo 315, 567
kosovska bitka (boj) 57, 159, 178, 179, 182, 184, 186, 190, 227, 234, 277, 315, 591
kosovska epopeja 1
Kosovski junaci i događaji u narodnoj epici 364
Košutice, rosna ti si 505
Kovčević, prilozi i građa o Dositeju i Vuku 92, 397
Kozu Kurpeč i Bajan Slu 353
Krajaj mi gospe lancun 181
Kralj Edvard 106
Kralj Vukašin i vila Mandalina 378
Kraljević Marko (članak) 150
Kraljević Marko (pjesma) 584
Kraljević Marko i Andrijaš 136
Kraljević Marko i djevojka od Arvata 584
Kraljević Marko i Ljutica Bogdan 290
Kraljević Marko i orlići 584
Kraljević Marko, Ive i Dukadinići 584
Kraljević Marko, literarno istraživanje uzroka njegove popularnosti... 185
Kraljević Marko, Miloš i vila bjelogorka 584
Kraljević Marko reši svojo ženo 172
Kraljevina Srbija 42
Kraljevina u bunaru 409
Kraljodvorski rukopis 351, 368
Kranjska Čbelica 281, 585
Kres 132
Kronika svega svita vikov 74
Kuca kuca, Lazarica 527
Kud se ono ruvo sprema 495
Kuda brate uzdanico 495
Kuda si mi poletio 495
Kuga u vreći 416
Kuhačeva zbirka 348
Kuku brate dobro moje 523
Kuku Jovo! kuku mio sine 538
Kuku majko! kuku kukavice 538
Kuku Maro! kuku ljuta rano 538
Kuku meni dragi gospodare 538
Kuku meni, moj djevere mio 538
Kuku meni, o moj mili brale! 536
Kuku nama naše rastajanje 538
Kuku nama, snaho milovana 538
Kukurijenka zakukala 516
Kukuviža je jtila sokola 498
Kumovi konji 540
Kumovski konji pod uzdom stoje 537
Kumu ćemo zapivati 530
Kunina Zlatija 110
Kup' se, ber se, kolo da igramo 536

Kupe se prelje na more 530
Kupih konja za hiljadu 530
Kuvaj dede, melji baba 490
Kytice 136

Lak' polakše, perje barjaktaru 534
Lav i lisica 427
Lav i zec 427
Lazar der Serben zar 321
Lazar i Petkana 355
Lazarica 324
lazarice (ladarice) 515, 519, 539, 548
legenda 223, 236, 336, 374, 381, 407, 410, 591, 592
Legende i mitovi 420
Lele mene, Lazo, moj uzdani brate 523
Lele mene, striko, moje velje dobro 523
Leljo, Leljo, mala momo, klela se devojka 536
Lenjivi slijepac 254
Lepa Pava u kovilju spava 153, 201
Lepa Soka u zavadi s majkom 537
Lepa ti je, lepa ti je u Alage ljuba 553
letopis 160
Letopis Matice srpske (LMS), 35, 100, 423
Letzte (die) Keiserin von Trapezunt in der südslavischen Dichtung 131
Letters on Poland 567
Libro od mnozijeh razloga 409
Lijepa Mara 384
Lijep ti mi čelebija mimo dvor pro-šeta 515, 542
Lila, lala la 498
Lipa se je divojka odala 498
Lipo ste nas počastili 497
lirika 42, 54, 456, 465
Lirske narodne pjesme 507
lirski deseterac 245
Lisičica 416
Lisica i kokoške 427
Lisica i njezina štenad 427
Lisica, kokoš i kupina 427
Literatur (die) 566
lokalne narodne poruge 402
lokalna predanja 404, 405
Loza, srna i lovac 427
Lupež u grobu 433

Ljetopis popa Dukljanina 60, 99
ljetopisac 231
ljetopisi 177
Ljuba hajduk — Vidosava 146
Ljuba Marka Kraljevića prevari ju-naka 360
Ljubitelj prosveštenija Srpsko-dal-matinski Magazin 116, 121
Ljulji, ljulji, nona danun 484
Ljuto kune Jajičina majka 227

Macmillan's Magazine 567
Mačka i slijepi miš 427
Mačcha i pastorka 432
Mai baiate baiatele 471
Mai iaica meu 471
Mai Ilie, ce ai facut 471
Mai maica mea 471
Mai taico! se safac 471
Maia maica, mai traicu 471
Maica, pentru ce, ne-ai lasat 471
Majka Jovu u ruži rodila 513
Majka Jugovića 302
Majka kćercu sitno pletijaše 474
Majka kune svog Jovana sina 505
Majka Margarita 106, 136
Majka Maru u šali karala 491
Majka svoga dovikuje sina 474
Majka šcerku na vjenčanje sprema 534
Majka u našoj narodnoj pjesmi 131
Majkoviću, Ljubovića pobro 302
Mala Mitra crkva mete 517
Mala prstonarodna slaveno-serbska pjesnarica 74, 101, 252
Mali Radojica 146
Mara nam je u kolu 530
Marco Kraljevitich: the mythic hero of Servia 567
Mare (la) au diable 359
(Marice) divojko 498
Marija rane boluje 490
Marjanska vila 453
Mark Királyfi (Kralyevics Márkó) délszláv népballadák 276
Marko gre na jelensko kolje 172
Marko kaznuje svoju ljubu 172
Marko otseca majci glavu 172
Marko Kraljević i Anđelija 255
Marko Kraljević i Arapin 145
Marko Kraljević i brat mu Andrijaš 106, 380
Marko Kraljević i Đemo Brđanin 134, 145, 167
Marko Kraljević i Filip Madžarin 167, 379, 594
Marko Kraljević i kći kralja arap-skoga 366
Marko Kraljević i Ljutica Bogdan 145, 380
Marko Kraljević i Mina od Kostura 167, 187, 366
Marko Kraljević i Musa Arbanasa 213
Marko Kraljević i Musa Kesedžija 145, 216
Marko Kraljević i soko 202, 332
Marko Kraljević i sveta nedjelja 384
Marko Kraljević i Vuča đeneral 134, 167
Marko Kraljević poznaje očinu sab-lju 145, 200, 332, 380
Marko Kraljević u Azačkoj tamnici 134

Marko Kraljević ukida svadbarinu 216, 594
 Markova legenda 180
 Maru kude troji prosioци 526
 Materino srce 216
 Matica 448
 Matica hrvatska 22, 30, 64, 77, 82, 384
 Matičin zbornik 9, 453
 Matičine zbirke 378
 Mato kosi zelenu livadu 551
 Märchen (die) der Weltliteratur 433
 Medved i dva pobratima 427
 Međedović 393
 Međunarodni rječnik suvremenih folklorista 265
 Megdan i ženidba Nikolice Jankovića 222, 367
 Mehmed's Brautfahrt (Smailagić Meho) 344
 Mejdan i ženidba Ahmedbega iz Varada 13
 Mejdan i ženidba Malog Matijana 222
 melodija 58, 148, 243, 386, 476, 483, 502
 Memoari (Prote Matije Nenadovića) 170
 Memorie storiche di monarchi Ottomani 74
 Mene majka preko mora dala 505
 Mërse Fata la padure 471
 metafora 415
 metar 51
 Metelika vija, vija 483
 metempsihoza 410
 metonimija 124, 598
 metrika 126, 238, 239, 242, 243, 250, 251, 280, 333, 341, 348, 387, 570, 582
 Mi smo bijanci od starina 547
 Mi smo došli kolendati 490, 497
 Mi vam lipo zafaljamо 497
 Michael der Tapfere 196
 Mijar puta (Maru) su prosili 498
 Mile moja, dušo moja 534
 Mili babo, lijep roditelju 538
 Miloševa legenda 215
 Milutinovićeва zbirka 222, 360
 Minuh goru, minuh drugu 534
 Misliš diko da moram umreti 452
 Miši vješali mački zvono 427
 mit (mitos) 51, 100, 215, 376, 400, 431
 Mitar đeneral i travnički vezir kod Zvornika 228
 mitologija 54, 179, 214, 376, 410, 533
 Mlad Jovane po gorici hoda 530
 Mlada nevo brata moga 490
 Mladen i Prezdana sultanija 136
 Mladi Marko pobija turske goste 172
 Mladi Marko Turkom prodan 172
 Mlado momče konja igra 534
 Mladoženja neve naše 490

Mletački trgovac 425
 Moj dragane, kad u vojsku pođeš 490
 Moj je dragi u dalekom svijetu 490
 Moja drugo da ti čudo kažem 452
 Moja majka ćilim tka 511
 Moje druge, ne budite lude 452
 Molila se djevojačka majka 495
 Molitva Bogorodici 47
 Montenegro und die Montenegriner 301
 Moravske narodni pesne 357
 More, je si li se naspavala, dilber Ando 553
 Mrazovićeва zbirka 176
 Mudra braća 16
 Mudra osveta 569
 Muha voli na rog 427
 Muksimagić Ahmo 107
 Musić Stefan 182
 Muslimanske narodne junačke pjesme 36
 Muzička umetnost u Srba 254
 Muzikalno uz jugoslovenski ep 317

Na brdu je košara 530
 Na cusere, de bea odata 471
 Na dobro nam božo došo 490
 Na Javiču, moj bore 505
 Na Mari derdan kuca 495
 Na salašu kod Betlema 454
 Na zbor su se okupile 495
 Nada 131
 Nahod Simeun 54
 Najlepše srpske narodne pesme iz zbirke Vuka Stefanovića Karadžića 22
 Najstarije ime Isusovo 490
 Najveća je žalost za bratom 564
 napitnice 14
 napjev 468
 Napredak 166
 naricaljke 14
 naricanja 51
 narodna legenda 99
 narodna melodija 289
 narodna muzika 552
 Narodna pesma Smrt Marka Kraljevića kao vaspitno štivo 73
 Narodna poezija, slovinstvo, prošli i suvremeni Dubrovnik 120
 Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine 13
 narodne nazdravice 501
 Narodne pesme u zapisima XV — XVIII veka 20
 Narodne pjesme 193, 455
 Narodne pjesme iz starijih najviše primorskih zapisa 157
 Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini 8, 18, 19, 228
 Narodne pjesme o boju na Kosovu 1389. godine 182

- narodne poruge 401
 narodne umotvorine 25, 61, 95, 98,
 124, 144, 146, 388, 419, 438, 460, 480,
 544, 584
Narodni jezik naš — ponos naš 73
Narodni koledar Matice dalmatin-
ske 488
Narodni slavonski običaji 532
Narodnjé zpjevanky 570
Narodno blago 437, 440
 narodno pjevanje 40, 41, 42, 43
 narodno pripovijedanje 408
Naselja srpskih zemalja 165
Nastavni vjesnik 286, 470
Nastavnik 80
Naša doda Boga moli 536
Naša narodna epika 44, 56
Naša seko, naša drugarice 538
Našoj Fati knu postaviše 532
Natursagen. Eine Sammlung natur-
deutender Sagen... 593
Nauk duhovni 198
Nauk krstjanski 469
Navio se lijepi Pero 506
Nazionallieder 57
Nazvah Anđi dobar večer 505
Ne boj mi se dušo 452
Ne peče me sunce 498
Neće da se poturči 472
Nekoliko riječi o društvenoj bazi
srpskog eposa 39
Nemoj cvilit a poradi cvića 498
Nemoj padat kiše 490
Nemušti jezik 146, 400
Nenadović Rade 104
Nepoznate pjesme o Marku Kralje-
viću 372
Neven 394
Nevjestice mlada u novome piru 541
Neženjen Savo po dvoru šeta 537
Ni u bana ni u kralja 529
Nije lasno u punice doći 505
Ninaj, ninaj, drago moje 490
Ninala majka nejaka Dejana 490
Nini, ni, moje d'jete malo 490
Nini, nini, moje čedo drago 490
Nini, nini, na moru 490
Nini, nini u planini 490
Nisam li ti govorila dragi 526
Niz bisera jugoslovenskoga 193
 novele 360, 404
Novak i Radivoj prodaju Gruzicu
 342
Novi zavjet 593
Novice 281, 282
Novljanin Alija i devet brata Vitko-
vića 354
Nord-American (the) Review 309
Növilág 283
Nuova (la) Rassegna 559, 564

O begu Kitonjiću 302

O Čupi kapetanu i Golemović Đuri
 100
O divojko pritvarda 498
O divojko šarice 530
O, djevojko, džidžo moja 505
O, djevojko, milje moje 505
O, djevojko, moje janje malo 505
O grofovoj ženi i deci 432
O historijskih svjedočanstvih o pje-
vanju i pjesničtvu slovinskih na-
roda 38
O jablane klikovane 505
O, jabuko zeleniko 505
O Jagodo, za'vo moja 490
O, Javore goro moja 505
O jelova goro 538
O, junače, bio junače 541
O, junače, mlad junače, što se ne že-
niš 541
O, Lazare, Lazare 471
O naš (ime) poštovani 522
O nekim narodnim predanjima 100
O Posavlje ravno polje 530
O postanku ruskih bilina 370
O radosti veselosti 534
O rišćani, mila braćo 255
O Soko, o vodo ladna 537
O srpskim narodnim epskim pesma-
ma 55, 185
O svatovi, kite naše 538
O, ti, Jovo, gorjanine vuče 515
O ti sveti Ilija gromovniče 512
O, vojvodo, o slobodo 538
O zakonima 397
O zelena zelenika 490, 505
O ženskih karakterih u narodnih
naših pjesmah 131
Obasjala sjajna mjesečina 515
Obitelj 409
Obnavljanje Ravanice 231
Oči moje, veselo gledajte 452
Odbi se biser grana 471, 529
Odiseja 269, 365, 385, 386, 431, 592
Odrekao se 428
Oeuvres poetiques de Phillippe de
Remi... 432
Of, lele, lele, Jano 484
Ogledalo srpsko 5, 248
Ognjena Marija u paklu 54, 56, 146,
Ohlasy pisni ruskýe 136
Oj, božiču, ala si baraba 490
Oj čupčinja gugufčija 517
Oj da pletemo kolo ljeljenovo 552
Oj djevojko crnooko 514
Oj djevojko, daj mi b'jelo lice 490
Oj djevojko draga dušo moja 474
Oj djevojko dušo moja 506, 514
Oj djevojko, gdje si ruže brala 505
Oj djevojko džidžo moja 552
Oj djevojko đe si ruže brala 552
Oj djevojko kad me voliš 506
Oj djevojko lekendio 506
Oj, djevojko, ljepotice 505

Oj djevojko moje janje malo 490
Oj djevojko pitoma ružice 474
Oj djevojko što me mamiš 506
Oj djevojko u košulji tankoj 474
Oj hubava Koledo, mala momo Ko-
ledo 536
Oj, Ilija, oko sokolovo 521
Oj kokote balabane 490
Oj Lazare, dobar dane 539
Oj, Lazare, na moru brodare 490
Oj, moja, oj, moja, ružo rumena 505
Oj momčiću đavole 530
Oj nevene moj nevene 538
Oj nevene, moj nevenko 505, 514
Oj nevesto, drobna nisko 517
Oj pomozi dobar Bože 534
Oj, pomozi, pomozi, i oveseli 534
Oj pomozi višnji Bože 534
Oj porasla djetelina trava 505
Oj porasle do tri jele 505
Oj, Sibljičko! Sibljičko 556
Oj ti, Ilvan, ran ti Ilvan 517
Oj ti kolo maleno, maleno 556
Oj ti kumo diko naša 538
Oj ti kume gospodare 471
Oj ti mome, maloj mome 517
Oj ti, Vlaše repati 490
Oj ti zrno šeničino 516
Oj, u čije se zdravlje pije vino hlad-
no 536
Okladi se paša i djevojka 474
Okolo malog Radojice 73
Okreni se Lazarice 471
Omer i Merima 151
On the History of the Ballads 1100—
1500 596
Onomadne, u nedelju svetu 490
onomatopeja 124
Oninaj se u san dobar 490
Opet kad igra dodola 528
Opet zec i žaba kornjača 427
Opsu se, opsu se nebo zv'jezdama
514
Original (das) von Goethes »Klag-
gesang von der edlen Frauen des
Asan-Aga» in der Literatur... 284
Ori, Sevdō, Sevdalino 484
Orlović der Burggraf von Raab...
316
Oslobođenje Beča od Turaka 337
Osma pisma od kralja Vladimira
63
Osman 52, 168
Osmanisch-türkische Volkslieder aus
Mazedonien 574
osmerac 35, 69, 149, 157, 245, 544
Osnovne etografsko-etološke karak-
teristike skopskog narodnog živo-
ta 444
Ostala, ostala 490
Ostani s bogom djevojko 505
Otac bez sina i zmija bez repa 427
Otac sinu sad veselje sprema 534

Otac štel vragu kčer prodati 428
Otađbina 56
Otkud su postale gde koje narodne
pesme 80
Ova kuća bogata 471
Ova pjesma na svršenje 534
Ovakome junaku 540
Ovca i krmača 427
Ovce čuva Jaša čobanica 505
Ovce čuva lijepa djevojka 505
Ovce čuva Ružica djevojka 505
Ovce čuva Todora 505
Ovce čuvah tri godine 505
Ovde Bog daj dobar veče 519
Ovde smo čuli, dobri ljudi 539
Ovdi rastu sve ljubice 547
Ovi domov dar 534
Ovi dvori sretni bili 490
Ovo j' vino gratošija 534
Ovo je vino crveno 534
Ovo ptičici bogomoljici 521
Ovu kantu ostavimo 496
Ovu vele dobru kuću 520
Ozdola idet Šaban-aga 484

Pabirci po cvieću našeg narodnog
pjesništva 248
Pada kiša, ubi miša 490
Pade cvijetak narandže 534
Pade listak snirikinje 501
Pade listak naranče 501
Pade listak smrkinje 501
Pade magla na livade 553
Pala slana okolo Mostara 474
palilogija 51
Pančatantra 399
paranomazija 415
Pas hoće da gradi kuću 427
Pas hoće da gradi kuću pa neće 427
Pastorka 416
Paša Podgorica i Čobanbaša Đuro 5
Paša zove na seir devojkice 515
Pauk i muha 427
Paun pase, trava raste 552
Paun šeće, vojnole, na vjenčanje 537
Pava i Rade 201
Pčelac i medvjed 427
Pecirep Lazar 163
Pepeljuga 400
perifraza 124
Periodičeskoe Spisanie 294
persiflaža 124
personifikacija 124
Pesma smrti 47
Pesti Naplo 283
Petar đeneral osvaja Zvornik 228
petnaesterac 157
Petranovićeve zbirke 183
Petro, perničko, pitane 517
Petrus nach Jerusalem 433
Pij N.N. rednicu 501
Pije vino Čupa Kapetane 188
pirihij 250

pisana književnost 47, 56, 59, 432, 591
Pisma od Beča 337
Pisma od Bosne i svetoga Jurja 361
Pisma od Dujasa Babića 79
Pisma od Juriše Senjanina 79
Pisma od konkursa 35
Pisma od Mačivune Vuka 79
Pisma od Makarana 35
Pisma od Marke Curkovića 79
*Pisma od Meje Durutovića i Kotar-
ca Stipurinovića* 79
*Pisma od silnoga junaka Luke Ože-
govića* 79
Pismenica 274
 pitalice 410, 438, 441, 448, 599
Pjesanca šturku 476
 pjesma (pjesme) 3, 5, 7, 9, 10, 13, 14,
 15, 19, 20, 21, 22, 28, 29, 32, 33, 34,
 35, 36, 38, 42, 43, 46, 50, 51, 54, 56,
 60, 61, 65, 68, 69, 70, 71, 73, 77, 78,
 79, 80, 85, 92, 94, 100, 102, 103, 106,
 107, 108, 110, 111, 114, 116, 119, 121,
 123, 125, 126, 130, 133, 134, 138, 139,
 142, 143, 146, 149, 150, 154, 155, 156,
 159, 160, 165, 166, 167, 168, 169, 170,
 172, 173, 175, 176, 179, 180, 182, 183,
 187, 188, 193, 198, 201, 203, 205, 212,
 214, 215, 216, 217, 219, 224, 227, 237,
 240, 246, 251, 255, 263, 264, 266, 269,
 272, 274, 276, 277, 279, 280, 283, 290,
 291, 294, 296, 298, 300, 302, 303, 305,
 312, 319, 321, 325, 326, 330, 332, 333,
 334, 335, 336, 337, 338, 339, 342, 343,
 344, 345, 357, 358, 361, 364, 365, 367,
 377, 378, 380, 383, 384, 410, 418, 426,
 449, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 460,
 462, 463, 467, 469, 472, 476, 478, 482,
 483, 487, 488, 490, 491, 493, 505, 512,
 514, 519, 521, 526, 531, 533, 534, 539,
 540, 546, 554, 555, 562, 565, 566, 567,
 570, 572, 581, 586, 589, 591, 592, 600
 pjesme
 — bačvanske 146, 452
 — banatske 146
 — bekrijske 574
 — bosanske narodne ženske 492
 — bosanskih muhamedovaca 567
 — božićne 545
 — bugarske narodne 591, 601
 — bunjevačke narodne 475
 — bugarštičke 47, 59, 237, 375
 — čobanske 505
 — deseteračke 59, 116, 155, 156,
 157, 158, 183, 244
 — devojačke 452, 461
 — didadičke 448
 — dijačke 60
 — dječije 14, 464, 490
 — dodolske 51, 511, 528
 — duhovne 587, 591
 — dvorsko-feudalne 50
 — epske 13, 41, 47, 50, 51, 54, 55,
 60, 99, 108, 109, 117, 118, 141, 147,
 148, 286, 332, 343, 368, 413, 418,

535, 581, 591
 — epsko-lirske 41, 60, 149, 219, 286,
 490, 557
 — hajdučke 13, 342, 602
 — hercegovačke 214
 — hrišćanske 18
 — hrvatske narodne 9, 20, 30, 38,
 64, 82, 91, 159, 229, 377
 — hrvatske narodne epsko-lirske 9
 — hrvatske narodne lirske 9
 — hrvatsko-srpske narodne 565
 — gerzovske 461
 — grčke narodne 385
 — guslarske 302, 375
 — igračke 51, 487, 488, 490
 — istarske narodne 14
 — istorijske 51, 219, 584, 602
 — iz narodnooslobodilačke borbe
 491
 — iz srpsko-turskog rata 452
 — jugoslovenske narodne 343
 — junačke 11, 14, 18, 25, 37, 49, 51,
 54, 58, 134, 173, 179, 214, 248,
 283, 289, 346, 364, 375, 399, 454,
 567, 602
 — Kačićeve 346
 — koje nisu ni junačke ni istorij-
 ske 108
 — kolede (koledove) 14, 51, 496,
 497, 518, 519, 520, 522, 545, 546,
 547
 — kolske 490, 491, 568
 — kosovske 126, 179, 182, 264, 276,
 288, 332
 — kraljičke 51, 475
 — kratkog stiha 60
 — latinske 359
 — legendarne 219, 453, 470
 — legende 454
 — ličko-krajišničke 13
 — lirske 25, 58, 141, 199, 237, 286,
 334, 341, 343, 412, 418, 454, 464,
 468, 475, 479, 486, 490, 491, 513,
 560, 581, 591
 — lirsko-epske 136
 — ljeljinke 475
 — ljubavne 51, 462, 464, 465, 468,
 491, 578, 600
 — ljubavne građanske 466
 — ljubavno-mitološke 462
 — makedonske narodne 175
 — maloruske 370
 — Matičine 32
 — mitološke 6, 10, 51, 219, 376,
 453, 464, 583
 — mlađe 581
 — muslimanske junačke 242
 — muslimanske narodne 7, 8, 18,
 33, 68, 109, 219, 253, 271, 299
 — muške 51, 591
 — najnovije 335
 — najstarije 11, 179

- narodne 7, 9, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 30, 35, 37, 40, 41, 43, 44, 47, 49, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 66, 69, 74, 78, 82, 83, 86, 93, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 115, 116, 117, 118, 121, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 136, 138, 139, 140, 149, 152, 159, 160, 166, 167, 172, 176, 177, 182, 185, 188, 189, 195, 201, 202, 204, 206, 209, 211, 213, 214, 216, 218, 219, 220, 222, 224, 226, 228, 229, 231, 232, 234, 241, 243, 247, 250, 251, 253, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 266, 267, 268, 270, 273, 274, 276, 283, 286, 292, 293, 295, 297, 298, 299, 303, 304, 306, 309, 311, 364, 367, 369, 370, 372, 374, 377, 379, 380, 384, 410, 412, 437, 451, 452, 453, 474, 477, 478, 480, 481, 482, 484, 485, 486, 495, 497, 498, 499, 506, 507, 508, 510, 525, 527, 529, 531, 535, 536, 538, 549, 550, 551, 552, 557, 558, 559, 561, 564, 566, 567, 569, 570, 574, 582, 588, 591, 597, 598, 602
- njemačke narodne 337
- o boju na Kosovu 108
- o borbama za oslobođenje 108
- o buni 65
- o buni naroda protiv Turaka 5
- o hajducima i uskocima 108
- o hrvatskoj prošlosti 7
- o Kraljeviću Marku 108
- o propadanju i posljednjim ostacima naših srednjovjekovnih država i porodica 108
- o srednjovjekovnim vladarima i velikašima 108
- o ustanku 65
- o vlasteli 5
- o vojni 573
- običajne ili obredne 464, 490, 491, 535, 591, 601
- ozbiljne 51
- plesne 148, 587
- pljačkaške 483
- pobožne 14, 51, 217, 218, 464
- pohodnice 475
- porodične 490
- praznične 464
- pripovjedne 491
- proljetne 462
- ratara, pastira i kosača 584
- ratničke 214
- rugalice 600
- rumunske 372
- ruske 370
- simbolične 484
- slovenačke 366
- slovenačke narodne 337, 591
- sljepačke 464
- srpske 333, 371, 418

- srpske narodne 2, 3, 20, 23, 24, 37, 38, 40, 51, 55, 80, 100, 129, 133, 151, 182, 210, 212, 250, 261, 264, 269, 273, 275, 276, 281, 288, 290, 295, 300, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 313, 318, 342, 366, 373, 385, 461, 463, 565, 567
 - srpskohrvatske 337
 - srpskohrvatske epske 27
 - srpskohrvatske lirske 27
 - srpskohrvatske narodne junačke 358
 - stare 52, 214
 - stare hrvatske 52
 - stare srpskohrvatske 27, 99, 126, 132, 135
 - starije 581
 - starije narodne 26, 80
 - starije srednjovjekovne 260
 - starinske 491
 - starovinske 475
 - sultanske 147
 - svadbene 484, 532, 542, 568
 - svatovske 14, 51, 452, 462, 475, 491, 503, 530, 562, 573, 584
 - svečarske 51
 - šaljive 51, 454, 462, 580, 587
 - šeherli 466
 - talijanske 377
 - tužbalice 462, 490, 491, 600
 - undurske 13
 - umjetničke 27, 136, 189, 274, 341
 - uskočko-epske 147
 - uspavanke 600
 - uz kolijevku 513
 - vezele 255
 - vezirske 147
 - vjerenja 462
 - vjerske 574, 584
 - vjersko-didaktične 135
 - vojničke 490, 491, 574
 - Vukove 130, 183, 195, 352, 423, 449, 476, 477, 565
 - Vukove narodne 4, 33, 153
 - ženidbene 344, 353
 - ženske 11, 14, 51, 146, 179, 248, 255, 258, 324, 345, 346, 449, 461, 463, 465, 476, 488, 567, 591
 - žetelačke 531, 568
- Pjesma zauzeća Stoca i Hercegovine po caru Muratu 165*
Pjesme Filipa Višnjića 26
Pjesme poslanice Andriji Kačiću Miošiću 75
Pjesmarica 70
 pjesnički ukrasi 143
 pjesništvo
- bugarsko 602
 - hrvatsko 193
 - epsko 47, 51, 54, 110, 127, 128, 260, 356, 358, 359, 461, 475
 - narodno 245, 491, 598
- pjevač (pjevači) 10, 19, 21, 34, 49, 54, 56, 58, 63, 66, 68, 71, 76, 77, 80, 113,

- 114, 130, 147, 154, 167, 200, 214, 219,
260, 269, 272, 284, 289, 319, 336, 358,
554
- pjevači
- muslimanski 18, 34, 36, 316
 - slovenski 289
- Pjevala bih, no ne mogu sama* 505
- Pjevanija* 176, 251, 384
- Planinski miš i divlja mačka* 427
- Platno beli Skadarka* 111
- Plattdeutsche Märchen* 433
- Pleme Kuči u narodnoj priči i pje-
smi* 5
- Pletenico lipo sam te plela* 516
- Plodi svobodnoj fantaziji i osto-
umija* 418
- Plorantis Croatiae saecula duo* 74
- Poredom, poredom, redom jesenje*
514
- Pobratim* 447
- Pobratim se pobratimu fali* 515
- Pobratimski radovi* 426, 428
- Pobratimstvo psa i vuka* 427
- počasnica 20
- počasnica 20, 451
- Početak bune na dahije* 46
- Početak bune protiv dahija* 71, 92
- Pod Budimom ovce plandovale* 490
- Pod onom gorom zelenom* 490, 505,
553
- Podigni se stari svate, vrijeme ti je*
534
- Podne vika, a ja iz Travnika* 526
- Poduhni vetre* 168
- Pođe momče na vjenčanje* 495, 505
- Pođi s bogom bljedani mjesече* 534
- Pođi zbogom, cv'jeće moje* 490
- Podmo reći u ime boga* 503
- Pod'te s bogom mladi prosioci* 515,
542
- Poèmes nationaux du peuple Serbe*
268
- Poésie (la) populaire épique en You-
goslavie au début du XX-e siècle*
299, 329
- Poésies populaires Serbes* 275
- Poesie serbe di Medo Pucić* 349
- Poeticke tradicije Thrakû i Bulharû*
586
- poezija 45, 120, 154, 217, 298, 315,
387, 421, 452, 467, 578,
- poezija
- bačvanska 452
 - bugarska narodna 583, 591
 - ciganska 459
 - češka 45, 368
 - dalmatinska 45
 - dubrovačka 45
 - epska 44, 61, 134, 154, 156, 219,
271, 326, 383, 464, 600
 - epsko-lirska 284, 383
 - grčka 57, 206
 - hrvatska narodna 193, 237, 377
 - hrvatska umjetnička 193, 237
 - kosovska 182
 - kranjska 368
 - latinska 600
 - maloruska 368
 - narodna 10, 27, 30, 42, 45, 51, 54,
57, 58, 60, 61, 88, 104, 111, 119,
120, 122, 123, 126, 128, 138, 139,
140, 141, 149, 154, 167, 182, 183,
188, 191, 199, 207, 209, 211, 215,
219, 233, 237, 245, 247, 268, 269,
270, 272, 274, 278, 293, 299, 316,
317, 318, 320, 324, 327, 329, 330,
333, 334, 335, 340, 347, 353, 356,
358, 360, 368, 369, 370, 375, 379,
381, 383, 384, 386, 418, 421, 467,
468, 486, 491, 510, 557, 591, 596,
598
 - poljska 368
 - prirodna 341
 - slovenska 45
 - srpska narodna 51, 55, 57, 89,
169, 170, 231, 253, 276, 342, 355,
360, 421
 - srpska epska 275
 - srpskohrvatska narodna 247,
278
 - svjetska 303, 568
 - talijanska 206
 - umjetnička 111, 135, 600
 - usmena 61
 - usmena srpska 61, 253
- Poganica, Poganica, velika grešnica*
500
- Pogibija vile kod jezera* 302
- Poglosy historiji polskiej w epice ju-
goslawianskiej* 337
- Pohadkoslovne studie* 571
- Poigraj Pavle paune* 512
- Poigrajte lahke none* 505
- Poigrajte lake none* 552
- Polazi kume vreme ti je* 537
- Poleće soko sa gore* 538
- Poletila dva bila goluba* 474
- Poletjelo jato sokolova* 505
- polipdoton 124
- polustih 157, 245
- Poljem se vije, oj, zor — delije* 405,
505, 514
- Pomor serdareve porodice* 466
- Pomoz Bože u čas dobar* 534
- Pop i Jovan* 433
- Popij je, Jovo* 538
- popivke 237
- Porasla je djetelina trava* 505
- poruge 402
- Poruka Božićeve majke* 533
- poskočice 237, 452, 461
- poslanica 274
- Poslanica Špiri Dimitroviću* 75
- Poslovice 37, 94, 214, 237, 282, 410,
438, 440, 441, 444, 445, 446, 447, 448,
577, 591, 597, 599

- poslovice
 — narodne 437, 443, 447
 — srpske narodne 441
 — Vukove 436, 439, 442, 447
Poslovići ruskog naroda 599
 pošalica 389, 418
Pošetala djevojka 552
Pošla (ime djevojke) paunice 534
Pošli zbogom kičeni svatovi 534
Pošo zbogom kitni barjaktare 534
Pošteni komendant 397
Potpituvam, džanum, zaminuvam 483
Poturčiće se delibaša 397
 povelja 74
Povest Komnena Monaha i Prokla monaha o različitim despotima Epira i o tiraninu Tomi despotu i Komnenu i Preljubu 160
Poviest hrvatska 482
Povila se tanka magla 505
Povila se Somina jablanom 505
Povila se zlatna žica 534
Povila se zlatna žica od vedra neba 542
Prase i mačka 427
Predanje 56, 160, 161, 163, 164, 403, 404, 406, 407, 408
Predrag i Nenad 283
Pregled hrvatske tradicionalne književnosti 399
Pregled srpske književnosti 131
Preko mora puta nema 534
Prepletanjuške 555
 priča (priče) 56, 94, 179, 195, 198, 214, 231, 254, 262, 353, 358, 364, 367, 399, 408, 409, 412, 413, 415, 423, 426, 428, 432, 433, 434, 441, 592, 600
 priče
 — grčke 371, 423, 431
 — islamske 578
 — ljubavne 412
 — narodne 413
 — o životinjama 404
 — religiozne 404
 — slovenačke 366
 — slovenske narodne 576
 — srednjovjekovne 371, 433
 — srpske 426
 — šaljive 396
 — šaljive narodne 401, 404, 405
 — talijanske 594
Priča o Vilandu 387
 pričanje 47, 214, 389, 406, 407, 415
Prilog ispitivanju istorijskih tragova u narodnim pjesmama 187
Prilog k ispitivanju junačkih srpskih pesama 100
Prilog poznavanju sadašnjeg stanja epske poezije narodne 154
Prilog poznavanju sadašnjeg stanja usmene srpske poezije 140, 150
Prilog za istraživanje motiva naših narodnih pjesama 200
Prilošci k objašnjenju izvora srpske istorije 100
Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor 20, 48, 175, 409, 470
Primjeri demokratizacije srpskog eposa 39
Primorkinja konja jaše 497, 534
 pripjevalica 461
Pripovetka o čoveku koji se prodao đavolu 424, 428, 429
Pripovetka o devojci bez ruku 399
 pripovijetka (pripovijetke) 25, 37, 51, 130, 146, 179, 214, 254, 282, 365, 384, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 397, 399, 404, 409, 411, 416, 419, 420, 422, 425, 426, 428, 429, 432, 433, 477, 574, 580, 602
 pripovijetka (pripovijetke)
 — bosanske narodne 425
 — bosansko-hercegovačke 590
 — hrvatske narodne 433
 — indijske 400
 — mitološke 326
 — narodne, 47, 165, 390, 391, 392, 395, 397, 399, 400, 404, 405, 406, 407, 408, 410, 411, 413, 419, 420, 422, 425, 477, 492, 533, 580, 585
 — njemačke narodne 575
 — srpske narodne 395, 414, 419, 421, 422
 — srpskohrvatske narodne 590
 — šaljive 422
 — šaljive bunjevačke 396
 — turske 165, 419
 — turske narodne 408
 — Vukove narodne 393, 397, 426
Prirodna sloboda 567
Prni, nini 490
Procvatio bajam u Mostaru 490
Prođe momče kroz selo 505
Prokleta prokletnice 512
Prokleti Đuka Setković 198
Proklinjaše gora Romanija 173
Proletili golubići 496
Promemoria o Vuku Stefanoviću Karadžiću 87
Promluveni k Slovakum 338
Propast carstva srpskoga 10, 112, 169, 182, 290
Prosper Mérimées Mystifikation kroatischer Volkslieder 322
Prostonarodni česke pisne rikodla 158
Prostonarodni pisne a rik 533
Prošal je prošal pisani vazam 519
Protesilaj i Laodanija 423
 proza 101, 120, 311, 584
Prvijenče brate mili 534
 psalam 361
Pseća kuća 427
Psychologie der Volksdichtung 587

Quellen (die) des Shakespeare in
Novellen, Märchen und Sagen 425
Quotidien 305

Rad JAZU 131, 185, 243, 244
Rade od Sokola i Ašin-beg 354
Radič junak i Arapin Amza-beg 183
Radoslav 136
Radul beg i bugarski kralj Sišman
354

Rakida, moma Rakida 483
rapsodi 113
Rasla jela da je više nema 505
Rasla jela jelika 474
Rasla jela na sred Sarajeva 505
Rasla ruža i božur, i božur 505
Rasle tanke konopljice 505
Raslo drvo bademovo, tanko visoko
515

Raslo drvo topolovo 535
Raslo mi cvijeće, jagluka, jagluka
515
Rašetal se vladika 517
Rat u Mačedoniji i Bugarskoj 1913.
426

Razbolje se Djerzeleze, aman, aman
521

Razbolje se Jovan-begovica 515
Razbolje se mlad Jovane 490
Razbolje se vjerena djevojka 505
Razgovor ugodni naroda slovinskog
70, 74, 78, 299, 384

realizam 444
Redom idu čašice 529
refren 243, 464, 488
Regno (il) degli Slavi 74, 198
religija 210, 214, 215
Revista critică — literară 372
Revue (la) d'Europe 419
Revue des Etudes Slaves 375
Ribanje i ribarsko prigovaranje 474
Ribar 426

Rigomezzi Dalok 276
ritam 239, 386
Rječnik (Vukov) 20, 102, 218
Rod rodila zelena jabuka 505
Rodila se višćica 499
Rodio se sveti Pantelija 302
Rodio se višćun 499
Rodio se Zmaj Ognjeni Vuče 302
rodoslov 74, 177
roman 382, 586
roman istorijski 382
romansa 247
romantičar 278, 327
romantika 321
Ropstvo i ženidba Jakšića Šćepana
201

Rozice rumena 498
rugalice 396
ruganja 401

Rujno. Prilog ispitivanju epiteta u
narodnoj (usmenoj) srpskoj poe-
ziji 140, 253

Rusi pod Bečom 302
Ruskie narodnie poslovice, pogovor-
ki i zagadki ... 599
Ruso Petre gramatiče 517
Russie (la) épique etude sur les
chansons héroïques de la Russie
370
Ruža i divlja jabuka 427

S bogom pošli kićeni svatovi 542
S bogom pošli naši prijatelji 542
S vojske ide deli-Vide 491
Sad recimo u ime boga 490
Sadila Anđe vinograd 534
Sadila Mara vinograd 534
Sadila Soka javor pred dvorom 537
saga 56

Saggio di osservazioni sopra le isole
di Cherso ed Osero 330
Saggio di traduzioni dal serbo con
introduzione 349

Saggio di una versione di Canti po-
polari slavi 349
sakupljač (sakupljači) 25, 80, 94, 126,
141, 329, 338, 370, 441, 455, 591

San Marcos Tochter 362
San usnila prečista Gospoja 538
Sarajevo, čaša, čaša 530
sarkazam 124

Sastaju se sivi sokolovi 505
satira 124

Savinski letopis 195
Sbornik za narodni umotvorenija i
knjižnina 584, 594

Schlacht (die) an Amselfelde. (Ko-
sovo 1389) 277

Schleswig — Holsteinische Volks-
märchen 575

Schöne (die) Miede 384
Se sobrale, ajde se nabrale 484

Sečenički letopis 195
Sedi ban jareban 536
Sedmica 100

Sednal mi je Andonija 517
Sermones discipuli de tempore et
de sanctis 434

Serbes (les) et leur épopée nationa-
le 268

Serbian Ballads 567
Serbie (la) héroïque 268

Serbische Hochzeitslieder, metrisch
ins Deutsche übersetzt 276

Serbische (das) Volkslied in der
deutschen Literatur 321, 327

Serbska narodna poezija 343
Serbske zdravice 282

Serbski narodni dumi i pjesnj 342
Serbski Pesme or National Songs of
Servia by Owen Meredith 5, 567

Serbskij epos 343
 Servia and the Servians 567
 Servia, the Youngest Member of the European Family 567
 Servian popular poetry 291, 307, 567
 Sestra Leke kapetana 66, 145, 167, 354, 505
 sevdalinke 451, 462, 479
 Sidi cura kraj bunara 530
 Sidi mačak na ulici 530
 simbol 414
 Sinoć dođoh u neznane dvore 474
 Sinoć majka čedo rodi 491
 Sinoć moma dovedena 534
 Sinoć smo se u radosti sastali 537
 Sinja maglo, ti ne padaj amo 552
 Siroma ribar i njegov sin 130
 Sitten (die) der Morlacken 280, 345
 Sivi soko poletio 490
 Sjaj mjeseče noćna varalico 526
 Sjedi gospa na dočiču 490
 Sjelo sunce stigla večer 471
 Sjevaj munjo da našem ulare 551
 skandinavski saga 589
 skandinavske skaske 170
 skaske 54, 100, 410, 418, 571
 Skazanja o svetoj Sofiji carigradskoj 371
 Skazanja, pesme, poslovice i jezik 144
 Skin se Jovo od dobrog konja 536
 Skoči kolo da skočimo 534
 Slovenački prevodi srpskih narodnih pesama 140, 281
 Slovo ljubve 47
 Slovo o polku Igorovu 589, 591
 Smiljana i vijenac 564
 Smrt boljanog Iva 475
 Smrt boljanog Ivše 475
 Smrt Čengić Šmail-age 121, 283
 Smrt Dušanova 177
 Smrt Đure Daničića 110
 Smrt Hrelje od Pazara 107
 Smrt majke Jugovića 131, 216, 263, 300
 Smrt Marka Kraljevića 142, 276
 Smrt Omera i Merime 283
 Smrt vojvode Kajice 183, 215, 216
 Smrt vojvode Prijezde 216
 Snaho naša, sirota djevojko 505
 Soko leti visoko 505, 535
 Some questions of the social function of storytelling 580
 Spala bih spala 534
 Spavaj kćeri ne naspavala se 526
 Spavaj mi spavaj malo djetesce 490
 Spavaj, sine, Bog ti dobro dao 513
 Spavaj sine, u šikli bešici 513
 spjev 159, 426
 spondej 250
 Spored rasle do tri jele 505
 Spremajte se kićeni svatovi 529

Sravniteljno krmnična nadyodeni-ja... 370
 Srbin i turski aga 395
 Srbskije narodnije skazki 422
 srbulje 160
 Srd 81, 399
 Srma trepti, biser progovara 495
 Srna i srndać 427
 srok 69, 157, 237, 243
 Srpkinja u narodu i sa svetom 131
 Srpska narodna lirika 150
 Srpska narodna pripovetka u prevo-dima od Grima i Vuka do Leski-na (1815—1915) 421
 Srpska narodni epika 303
 Srpske narodne junačke pjesme 386
 Srpske narodne pesme 6
 Srpske narodne pesme o boju na Kosovu 150
 Srpske narodne pesme u engleskoj književnosti 140, 567
 Srpske narodne pesme u »Kranjskoj pčelici« 140, 331
 Srpske narodne pjesme 23, 31, 33, 225, 250, 380, 460, 470
 Srpske narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine. Epske pjesme starijeg vremena 10
 Srpske narodne pjesme iz Hercegovine 168, 533, 569
 Srpske narodne pjesme. Kosovo 29
 Srpske narodne pjesme o boju na Kosovu 131
 Srpske narodne pjesme. Sakupio ih Ljubomir Vasiljević 15
 Srpske narodne pjesme slijepca Rada Rapajića 12
 Srpske narodne poslovice 31, 445
 Srpske narodne poslovice i razne izreke 435
 Srpske narodne pripovijetke i zagonetke 390
 Srpske narodne pripovijetke slijepca Rada Rapajića 391
 Srpske narodne sevdalinke 450
 srpske narodne umotvorine 117, 118, 282, 419
 Srpske narodne umotvorine iz raznih srpskih krajeva 25
 Srpske narodne umotvorine u slovenačkoj književnosti 140, 331
 Srpske narodne ženske pjesme iz Sarajeva 458
 Srpski epos i feudalni lov 39
 Srpski književni glasnik (SKG) 322
 Srpsko-dalmatinski Magazin 231
 Srpsko Učeno Društvo 10
 Srpskohrvatska narodna pesma u poljskoj književnosti 253, 320, 323
 Stane nam se svatovima nada 534
 Star Novak i tursko momče 469
 Starac i smrt 427
 Stari pisci hrvatski 476

- Stari svate, diko naša* 495, 505, 538
Stari svate, gospodine 514
Starina Novak 302
Starija sbornik serpskih poslovic 446
Stidje momče no djevojče 552
 stih 16, 34, 36, 56, 66, 69, 78, 86, 109, 110, 111, 116, 117, 120, 125, 133, 148, 152, 155, 157, 158, 159, 167, 170, 179, 201, 213, 224, 225, 234, 238, 239, 242, 243, 245, 246, 249, 250, 251, 255, 256, 257, 258, 259, 301, 326, 346, 386, 418, 440, 473, 474, 477, 478, 482, 485, 486, 488, 491, 502, 503, 506, 508, 509, 515, 516, 524, 527, 532, 536, 546, 552, 555, 570, 584, 589
Stihotvorac i magarac 427
Stimmen des Russischen Volks in Liedern... 582
Stojko Mitrović 225
 stopa 243, 250
Stražilovo 100, 399, 425, 487
 strofa 69, 243, 250, 357, 483, 488
Strohalova zbirka 432
Studija o srpskoj narodnoj lirici na teorijama o postanju poezije 465
Sunce i mjesec prose djevojke 533
Sunce nam u more uhodi 490
Sunce zađe, a mjesec izađe 534
Sunce zađe, sunce zađe, među dve planine 533
Sunce žarko na visoko ti si 490
Sunčeva sestra i paša tiranin 533
Sunčeve su zašle sjene, idu za goru 490
Suze Sarca Kraljevića Marka 73
Südslavische (die) Ballade von Asan Agas Gattin und ihre Nachbildung durch Goethe 333
Sva se vojska Šišmanu predala 42
Svat do svata 490
Sve djevojke na pir su pozvane 498
Sve u slavu Boga milosnoga 554
Sve u slavu višnjeg boga 534
Sveci blago dijele 54, 56, 215
Sveta Cecilija 470
Sveti Antun opat 499
Sveti Sava 54, 426
Sveto pismo 131, 361
Svetovid 448
Svetske pesme naroda slovačkog u Ugarskoj 338
Svi dilberi mog i tvoga nejma 506
Svi mi kažu da ja ljubim lažu 452
Svilojević 136
 svirači 323
Svijetu se ne može ugoditi 397
Sviti, sviti sluničko

Sanson d' žest o Gijomu d'Oranž 336
Saljive narodne pripovijetke 396
Ša'o moja oko sokolovo 505

Sećer, Sećo, hajd' da večeramo 505
Sećer, Sećo, ne šeći se često 490
 šesterac 245, 475
Šeta Mare, šeta Jane 534
Šeta Mujo pokraj vode hladne 534
Šetala mlada niz polje 526
Šimšir gora šimširova 505
Šimšir goro šimširova 552
Šimširova i karanfilova 149
Šipak mami što me s roglja mami 452
Šišanje u žalosti 507
Šjaj Bože i Božiću, i tri dana po Božiću 527
 školski list 448
Šta je ono slaviću 476
Šta se sjaje u polju 526
Šta to konaš kone, Jane 495
Šta to vežeš, Maro 505
Šta to vežeš, Savo 495
Što Crnogorci ne trguju 427
Što ću majko, umorih se jako 551
Što ću nano, dika me se man'o 452
Što li se je Travnik zamaglio 474
Što s' ono čuje na drugoj strani 533
Što u dvoru, što pred dvorom 505
Što u dvoru žamor stoji 503
Što u dvoru žubor stoji 532, 534
Što u dvoru žubor stoji, što li ono bi 515, 542
 šumadinka 448

Tamburaši 533
Tamnovala dva Janjića mlada 111
Tamo dolje, ravno polje 534
 tautologija 9
Tekla voda, vojnote Tekelija 537
 teorija migracije 356
 teorija poligeneze 356
Teraž Nešo konjska kola 517
Teško dolu gde se voda sliva 452
 tetrametar 429
Težak i gospodin 395
Ti nevista ne bud luda 496
Tigar i lisica 427
Tiha voda žuborkala 529
Tišina nijema vlada svud 559
Tode le, tenka, Tode le 517
Tolkuju Sveto pismo 397
Tomić Mihovil i Tešnjanin Alija 166
Torbetina, dugmetina 490
 tradicionalni motivi 337
Trage Baio din arens 474
 tragedija 110, 362
Tredici Piacevoli Notti 412
Trepetljika trepetljala puna bisera 515

Tri djevojke cvijet posijale 506
Tri dobre stvari 416
Tri godine sejmen šetav 484
Tri su mi gore visoke 534
Tri tice s neba 533

- Tridesetog prošlog ljeta* 490
Tristan i Izolda 381
trohej 250, 280
Tronoški letopis 47
Turne mi moj lipi, ti poštteni 181
tužbalice 155, 495, 502, 523, 544
Tužaljka lijepe Mare za izgubljenom krunom 482
Tužila djevojka na Đurđevi vrati 42
Tužilo se žarko sunce 533
Tužna je djevojka 498
Türken (die) 472
Typen türkischer Volksmärchen 590
- U Božića tri nožića* 490
U Damjana više Sarajeva 490
U dičici plodna bila 490
U golemu dvoru Lazarevu 515
U Ivana i u Marijana 551
U jablana visokoga 490
U ledine graorine — grah se zeleni 534
U matere dvije ćeri bile 491
U Milice duge trepavice 133
U mlađenaca 540
U naše seke bir sanduci 532
U onoga Badem Alajbega 506
U šumici zeleni se trava 490
U Vučića Brankovića 505
Udaja sestre Ljubovića 146, 201
Udovice vince popiše 541
Ugarskij korolj Matija Korvin u slovenskoj usmenoj slovesnosti 366
University (the) magazine 567
Untersuchungen über den Versbau des südslavischen Volksliedes 348
Uoči Božića 533
Upuć se prvijenče 490
Uputite se, svi svatovi, suncu na istok 490
Uranila božićeva majka 531, 556
Uranila lijepa djevojka 505
Urodile sitne ljelje 521
Urodio drenak, Jagodo 555
Urok sjedi na pragu 512
Uroš i Mrnjavčevići 142, 145, 177, 216, 300
uskoci 7, 214
uspavanka 484
Ustanite pastiri, Jakobe, Mate, Ivane 545
Usud 400
Utjecaj »Hasanaginice« na jednu epizodu romana »Die hosen des Herrn von Bredow« 382
Uzdahnula lipa diva 551
Užećemo vrećicu 531
Uzmi zv'jezdu pred sobom 534
Uzori dragi ravnine 532
Uzori dragi ravnine, ravnine 515, 542
Uzrasla mi kita ruzmarina 559
Über Goethes Klaggesang von der edlen Frau des Asan Aga 252
- Vam je lako za kaminom* 497
Varaj, varaj od dušmani 517
Varica vari 527
varijanta (varijante) 9, 25, 27, 29, 32, 40, 79, 110, 114, 130, 158, 165, 183, 201, 224, 225, 279, 333, 355, 374, 377, 389, 416, 418, 425, 428, 431, 461, 487, 488, 490, 493, 576, 590, 594
varvarizmi 29
Večeraј mi, Jano, za majkinim stolom 516
Večeraјte kićeni svatovi 538
Već nimamo što pivati 497
Veda 586
Veda Slovena 351, 581, 586, 601
Vedež 282
Veliki recept 397
Venedikov krevet 477
versifikacija 239, 245
Veseli se djevojačka majko 514
Veseli se, kućni domaćine 490
Veseli se mladi đuegija 526
Veseli se naše Ane majko 515
Veseli se pirova majko 490
Vezak vezla robinjica Rosa 490
Vezak vezle dvije jetvice 515
verzija 121, 184, 186, 381, 412, 413, 423, 424, 426
Viaggio in Dalmazia 296, 321, 330, 345, 346
Vi moje druge sestre 529
viēkopis 103
Vienac 3, 82
Viestnik Evropy 370, 586
Vijenče, moj lijepi vijenče 516
Vila (Gerhardova) 309, 314
Vila (Novakovićeva) 428, 448
Vile znadu za junački pokolj 302
Vileni konji 416
Vino piju Ljubušani 529
Višnjićeva pesma Početak bune protiv dahija 73
Vitar ružu po polju nosaše 515
Vjekovi Ilirije 104
Vjenčić Milovanu... 35
Vjera, pa nevjera orla i lisice 427
Vjeran družē ne vjeruj djevojci 526
Vladimir i Kosara 75
Vo i miš 427
Vo i žaba 427
Voda ruje šećer polje 530
Vodice po bogu sestre 506
Vojvoda Jankul i Magda Albaneska 584
Vojvodini momci 537
Volksepik (die) der Kroaten 243
Volkslieder der Serben 273, 321
vračanje 415, 602
Vrani konji igrali 490
Vrati se je (ime monka) 498
Vrati se lepa Soko, majka te zove 537
Vuk i jagnje 427

- Vuk i magarac* 427
Vuk i orao 427
Vuk Jerinić i Zukan barjaktar 290
Vuk, lisica i gavran 427
Vukov zbornik 154, 248, 394
Vukova knjiga 10, 11, 32, 248, 250, 252, 319, 569
Vukova pisma 81, 159, 162, 163
Vukova zbirka 4, 20, 37, 176, 244, 245, 254, 346, 420, 444, 447, 558, 560, 565, 567, 568, 570, 585
- Westminster Review* 567
Wiener allgemeine Literatur — Zeitung 252, 345
Wiener Jahrbücher der Literatur 306, 313
Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes 574
Wife (the) of Hasan Aga 567
Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte, Kunst und Gelährtheit des Mittelalters 393
Wunderbaum und goldener Vogel 576
- Za dva petaka* 170
Za derdevom devojčica sedi 452
Za jednu kravu petero 433
Zabrinu se lepog Save majka 537
Začuh vilu u dubravi 534
zagonetke 37, 237, 390, 418, 419, 449, 591, 599
Zahvalnost pokojnikova 413
Zaklinje se baba Budovića 490
Zaklinje se beže Mustaj-Beže 552
Zakukala crna kukavica 490
zapisivači 13, 126, 404
Zapiski naukovoga Tovarstva imeni Ševčenka 366
Zapjevajte moje drugarice 538
Zapjevala na planini vila 538
Zaran kume, zaran stari svate 537
Zarbu čini ljuba Aznadžina 490
Zaslужio samo jednu ličinu 397
Zaškrinuše od zlata kočije 515
Zašto su guslari siromašni 254
Zašto u ljudi nije taban ravan 533
Zatekoh se, zatekoh se 552
Zbirka Milana Obradovića 2
Zbogom pošto komordžija 490
Zbornik braće Miladinovaca 183
Zbornik Jugoslavenske akademije 531
Zbornik u slavu Filipa Višnjića i narodne pesme 46, 72, 73
Zbornik za narodni život i običaje (ZNŽO) 433, 434, 470
zdravice 51, 282, 514, 540
Zdravo časti od poštenja 496
Zec i žaba kornjača 427
Zecovi na okupu 427
- Zekulo* 383
Zeniljište radnje Nemanjine 231
Zenobijeva zbirka poslovice 577
Zet se i šura dogovaraju 537
Zidanje Ravanice 182, 202, 290, 371
Zidanje Skadra 54, 215, 268, 374, 567
Zla mačeha 432
Zla žena 146, 400
Zlatija starca Ceivana 146
Zlatna jabuka i devet paunica 400
Zlatna svirala 175
Zlatni kume i srebrni 534
Zlatni pjevci zapjevaše, zoru kazuju 515
Zlatni topi u grad udariše 542
Zlato Jovo obuče haljine 515
Zločejista mačejha 432
Zmaj od ognja Rade i Dedo Džidović 183
Zmaj preletje s mora na Dunavo 505, 514, 542
Zmaj prošeta s mora na Dunavo 521
Zmija mladoženja 400
Značaj Filipa Višnjića za istoriju naše narodne književnosti 73
Značenje i zadatak naše etnografije 583
Zur Asanaginica 279
- žabe i njihov kočobaša* 427
žalost za dragim 533
žarko sunce danicu doziva 538
žarko sunce kroz prozore sjaše 515
žarko sunce ljepša sam od tebe 474
žarko sunce na istok bijaše 538
žarko sunce na istoku hoće da grane 515, 542
žarko sunce na visoko ti si 505
žarko sunce razuzbij mi ovce 505
žarlivec 357
žen' se diko i ja se udajem 452
ženidba bega Ljubovića 146, 201
ženidba Budimlije Jove 154, 201
ženidba cara Dušana 54, 100, 146, 215, 234, 303, 359, 594
ženidba cara Lazara 300
ženidba Đurđa Smederevca 146, 201
ženidba Grbljičića Dana 5
ženidba Grujice Novakovića 201
ženidba Iva Golotrbu 201
ženidba Ivana Rišnjana 183
ženidba Ive Senjanina 222, 303
ženidba i udadba u Bosni i Hercegovini 494
ženidba Jakšića Mitra 201
ženidba kneza Lazara 201
ženidba kralja od Brahile sa momom Duridom čerkom kralja judinskoga 586
ženidba kralja Vukašina 5, 276

Ženidba Kruševačkog bana 354
Ženidba Maksima Crnojevića 66,
 201, 305, 306
Ženidba Marka Kraljevića 145, 201
Ženidba Milića barjaktara 505
Ženidba Musića Stevana 354
Ženidba Oblačića Rada 139, 151
Ženidba od Zadra Todora 201
Ženidba Popovića Stojana 167, 201
Ženidba Senjanina Tadije 85
Ženidba Stojana Jankovića 201
Ženidba Todora Jakšića 201
Ženidba Todora od Stalaća 201
Ženidba vezira Lazara 432
Ženidba Zmaj — Despota Vuka 201
Ženio se Đorđelija 534
Ženske narodne pjesme 463

*Ženske narodne pjesme iz Crne
 Gore* 452
Žitije cara Uroša 47
Žitije despota Stevana 47
*Žitije kneza Lazara i vojvode Miloša
 Kobilića* 47
Žitije Stefana Uroša III Dečanskog
 47
Žitije sv. Save 47
Žitije sv. Simeuna 47
Žito žela Marica djevojka 551
Život i običaji naroda srpskog 469
Život Sv. Save 254
*Životni uspeh u našim narodnim
 pripovetkama* 140, 411
životopis 295
*Žrtvovanje rođene djece u slaven-
 skim pričama* 584

